CURSUS THEOLOGICUS AD USUM TYRONUM...

Domenico Viva, Josè Maria Fonseca de Evora

Digitized by Google

CURSUS THEOLOGICUS

AD

Uſum Tyronum elucubratus, & in quotidianis Prælectionibus

A R.P. DOMINICO VIVA

S. J. SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

Suis Auditoribus traditus

In Palæſtra Collegii Neapolitani ejuſdem Societatis Cupientibus, atque inſtantibus Theologiæ Candidatis.

IN LUCEM PUBLICAM EDITUS

A D. IGNATIO VIVA

AUCTORIS NEPOTE.

PARS QUINTA

De Juſtitia, & Jure.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus WILHELMI METTERNICH, Bibliop. Sub Signo Gryphi. Anno M.D.CC.XVI.

Cum Permiſſu Superiorum ac Privilegio.

Digitized by Google

32-4-B-12

Digitized by Google

INDEX QUÆSTIONUM

De Juſtitia & Jure.

DISPUTATIO I.

DE *Virtutibus Moralibus infuſis in genere.* Pag. 2.

QUÆSTIO I.

UTrum dentur virtutes morales per ſe infuſæ diſtinctæ à Gratia, & ab habitu charitatis, necnon à donis Spiritûs ſancti? 2

QUÆST. II. *Quomodo differant virtutes morales infuſæ à Naturalibus, & Theologicis?* 10

ART. I. *Unde habeatur ſupernaturalitas virtutum infuſarum, & quomodo morales à Theologicis diſcriminentur:* ibid.

ART. II. *Utrùm actus naturalis à ſupernaturali, atque adeò virtus infuſa à non infuſa differat etiam ratione objecti formalis?* 17

QUÆST. III. *An & quomodo virtutes infuſæ cum vitiis opponantur?* 25

ART. I. *De oppoſitione virtutum infuſarum cum vitiis in præſenti providentia.* ibid.

ART. II. *Utrùm actus virtutum infuſarum opponantur cum actibus vitiorum oppoſitorum? Ubi, An poſſit voluntas ex motivo univerſali deteſtari unum peccatum, & non aliud?* 27

ART. III. *Utrùm virtutes infuſæ ſimul cum gratia componi poſſint cum actu vitioſo graviter peccaminoſo, adeò ut peccatum remittatur in inſtanti, quo fit?* 37

QUÆST. IV. *An poſſit per accidens virtus influere in actum malum?* 45

ART. I. *An poſſit virtus per accidens influere in actum malum oppoſitum aliis virtutibus ab ipſa?* ibid.

ART. II. *An poſſit virtus lædere ſe ipſam, influendo in actum ſibimet oppoſitum?* 53

QUÆST. V. *An, & quomodo poſſit actus unius virtutis imperare actum alterius?* 60

QUÆST. VI. *De Virtutibus Cardinalibus, de Beatitudinibus, ac de fructibus Spiritus ſancti.* 65

DISPUTATIO II.

DE *Jure, & Dominio.* 67

QUÆSTIO I.

DE *Jure, & ſpeciebus Juris.* 68

ART. I. *Quomodo Jus definiri poſſit?* ib.

ART. II. *De ſpeciebus Juris, & Dominii.* 75

ART. III. *Utrùm dominium ſe extendat ad uſus lege non permiſſos, & annullatos?* 77

QUÆST.

QUÆST. II. *Utrùm uſus facti licitus in rebus unico uſu conſumptibilibus diſtinguatur à dominio?* 81

QUÆST. III. *Utrùm poſſit dominium directum ſeparari ab uſufructu perpetuo, adeò ut ſic poſſit conciliari Matrimonium B. Virginis cum voto caſtitatis?* 88

QUÆST. IV. *Utrùm in inſtanti donationis dominium ſit in donante, an in donatario?* 98

QUÆST. V. *Utrùm dari poſſit plenum dominium in ſolidum ejuſdem rei penes plures?* 107

QUÆST. VI. *Utrùm ſit poſſibile dominium in ſolidum penes plures, poſitâ rei replicatione, aut concordiâ voluntatum?* 116

DISPUTATIO III.

DE *Juſtitia.* 121

QUÆSTIO I.

Quid ſit Juſtitia, & quænam ejus ſpecies? 122

ART. I. *Num juſtitia ſit conſtans, & perpetua voluntas tribuendi unicuique jus ſuum?* 123

ART. II. *Utrùm Juſtitia univocè dicatur de Commutativa, Diſtributiva, Legali, & Vindicativa?* 125

QUÆST. II. *De objecto materiali, & formali juſtitiæ.* 131

QUÆST. III. *Utrùm ſolutio iterata ejuſdem debiti poſſit eſſe actus juſtitiæ.* 134

ART. I. *An poſſit eſſe actus juſtitiæ duplex ſolutio adæquata ejuſdem debiti poſita ſucceſſive?* ibid.

ART. II. *An poſſit eſſe actus juſtitiæ duplex ſolutio adæquata ejuſdem debiti poſita ſimul?* 140

QUÆST. IV. *Utrùm ad actum juſtitiæ exercendum detur obligatio operandi ex motivo juſtitiæ?* 147

QUÆST. V. *Utrùm poſſit juſtitia exerceri inter Patrem, & filium, inter dominum, & ſervum, ac inter conjuges?* 151

QUÆST. VI. *Utrùm poſſit creatura juſtitiam erga Deum exercere?* 157

QUÆST. VII. *Utrùm pariter poſſit injuſtitiã erga Deum exercere creatura: Ubi, an omne peccatũ hujuſmodi injuſtitiam includat?* 162

QUÆST. VIII. *Utrùm poſſit Deus juſtitiam rigoroſam erga creaturam exercere?* 168

ART. I. *Stabilitur concluſio affirmativa ex Scripturis, Conciliis, & Patribus.* 169

ART. II. *Roboratur eadem concluſio paritate Fidelitatis.* 172

ART. III. *Oſtenditur, quomodo jus ſtrictum in Creatura cohæreat cum ſupremo Dei dominio.* 176

ART. IV. *Num Deus conferendo jus ſtrictum creaturæ obliget potentiam ordinariam ſimul, & extraordinariam?* 181

ART. V. *Satisfit difficultatibus in contrariũ.* 184

DIS-

Digitized by Google

QUÆSTIONUM.

DISPUTATIO IV.

DE *Injuſtitia.* 191

QUÆSTIO I.

U*Trùm, & quandonam Scienti, & Volenti fiat injuria?* 192

QUÆST. II. *Utrùm injuſtè accipiatur lucrum ob turpem aut honeſtam cauſam?* 196

ART. I. *An lucrum acceptum ob turpem cauſam retineri poſſit?* ibid.

ART. II. *Num retineri poſſit, quod accipitur ob quamcunque cauſam honeſtam, etiam debitam ex juſtitia?* 203

QUÆST. III. *Utrùm contractus uſurarius Jure naturæ prohibeatur, tanquam continens injuſtitiam?* 208

QUÆST. IV. *Utrùm contractus Simoniacus ſit ſolùm contra Religionem, an etiam contra juſtitiam?* 217

QUÆST. V. *Ex quanam culpa oriatur obligatio reſtituendi?* 229

QUÆST. VI. *Utrùm reſtituenda ſint, quæ metu levi, aut blandis verbis extorquentur?* 243

DISPUTATIO V.

DE *immediato effectu Virtutum infuſarum, videlicet de Merito.* 251

QUÆSTIO I.

DE *Merito condigno, & de Requiſitis ad illud.* 252

ART. I.

Digitized by Google

ART. I. *Quid ſit Meritum condignum, quid congruum?* ibid.

ART. II. *De conditionibus ad meritum condignum requiſitis ex parte operis.* 254

ART. III. *De conditiònibus requiſitis ex parte merentis, & ex parte præmiantis.* 261

QUÆST. II. *De iis, quæ cadunt, aut quæ cadere poſſunt ſub meritum condignum.* 266

ART. I. *Utrùm poſſit juſtus condignè mereri alteri Gratiam, & ſibi reparationem poſt lapſum?* ibid.

ART. II. *Num poſſint ſub meritum condignum cadere perſeverantia finalis, remiſſio venialium, auxilia efficacia, prima gratia, & primus gradus gloriæ?* 271

QUÆST. III. *De merito congruo.* 279

ART. I. *De conditionibus ad meritum congruum requiſitis.* 280

ART. II. *De iis, quæ cadere poſſunt ſub meritum congruum.* 283

CUR-

CURSUS THEOLOGICUS

Ad Uſum Tyronum elucubratus.

PARS QUINTA

DE JUSTITIA, ET JURE,

ubi etiam

DE MERITO.

PROOEMIUM.

POſt ritè perpenſam Naturam Theologicalium virtutum, gradum facit Theologia ad diſcutiendam naturam virtutum moralium infuſarum, præſertim Cardinalium; quia tamen Juſtitia præ cæteris uberem diſputandi ſegetem ſubminiſtrat, ideo in ea potiſſimùm immoratur. Nos plurima examinabimus de natura virtutum moralium ſupernaturalium in genere, ac deindè de Juſtitia in ſpecie inquiremus, quæ paſſim in Controverſiam cadunt; examinando priùs naturam Juris; quippe quod pertinet ad objectum Juſtitiæ, quæ definitur. *Conſtans, ac perpetua voluntas tribuendi unicuique jus ſuum.* Ex quo apparebit, quid ſit Injuſtitia Juſtitiæ oppoſita, quæ pariter eidem Juri adverſatur: Ac demùm fusè agemus de effectu morali actuum virtutum infuſarum, nempe de merito, quod fundat Dei juſtitiam erga Creaturam; & ſic Viam ſternimus ad ea, quæ anno inſequenti operosè diſcutienda ſunt, tum de cauſa meritoria Incarnationis, tum de meritis Chriſti

Digitized by Google

Domini, & Deiparæ. Prima itaque *Diſp.* erit de virtutibus moralibus infuſis in genere. II. De Jure, & Dominio. III. De Juſtitia. IV. De Injuſtitia. Ult. De merito.

DISPUTATIO I.

De Virtutibus moralibus infuſis in genere.

PLurima huc ſpectant, de quibus Angelicus 1. 2., Eſpar. Ripal. & Alii paſſim. Nos ſelectiora delibabimus. Primò quidem quæremus, An dentur hujuſmodi virtutes. II. Quomodo diſcriminentur virtutes infuſæ à non infuſis, & morales à Theologalibus. III. Quomodo cum vitiis, & eorum actibus opponantur. IV. An poſſit virtus in actus vitioſos influere. V. An poſſit actus unius virtutis imperare actus cujuſcumque alterius virtutis. Demum nonnulla dicemus de virtutibus cardinalibus, de octo Beatitudinibus, ac de donis, ac fructibus Spiritûs Sancti, antequam deſcendamus ad agendum de Jure, & Juſtitia.

QUÆSTIO I.

Utrum dentur Virtutes morales per ſe infuſæ diſtinctæ à Gratia, & habitu charitatis necnon à donis Spiritus Sancti?

I. VIrtutes per ſe infuſæ dicuntur, quæ non poſſunt acquiri per frequentationem actuum, ſed debent immediatè à Deo infundi, ac proindè ſunt ſupernaturales: Virtutes verò per accidens infuſæ ſunt, quæ licèt per accidens à Deo aliquando infundantur, poſſunt tamen per exercitium actuum ſupernaturalium acquiri. Utrum dentur virtutes per accidens infuſæ, examinavimus in de Fide *diſp.* 4. *qu.* 2. ubi oſtendimus de facto non dari, ſed per exercitium actuum ſupernaturalium acquiri habitus naturales, à quibus ſufficiens habetur facilitas ad exercendos conſimiles actus ſupernaturales, quod etiam dicemus in de Pœnitentia *diſp.* 3. *qu. ult.* Nunc inquirimus, An ſimul cum gratia infundantur in Baptiſmo per ſe virtutes omnes morales diſtinctæ à Gratia, cujus ſunt proprietates, & dantes ſimpliciter poſſe relatè ad actus ſupernaturales?

Quod

Digitized by Google

Quod infundantur à Deo in Baptiſmo cum Gratia Virtutes Theologales; certum eſt apud Cathol., & ex Suar. Lugo contra Vaſq. eſt etiam de fide. *Trid. enim ſeſſ. 6. c. 7.* habet. *In ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hac omnia ſimul infuſa accipit homo: fidem, ſpem, & charitatem.* Et ratio eſt, quia connaturalius homo conſtituitur proximè potens ad actus ſupernaturales per potentias intrinſecas permanentes, quàm per ſola auxilia extrinſeca tranſeuntia: ſicut per lumen Gloriæ intrinſecum permanens elevatur ad Deum videndum.

Quòd verò virtutes iſtæ Theologales per ſe infundantur, adeo, ut non poſſint per frequentationem actuũ ſupernaturalium acquiri, conſtat, quia ſunt Proprietates Gratiæ, atque adeo ad illam connaturaliter conſequuntur, non ſecus ac ad ignem calor. Hinc diximus, cùm de habitu Fidei, probabilius eſſe ex Scot. Lugo Rip. contra Cajet. Suar. Vaſq.; quòd ne ipſi quidem habitus Fidei, & Spei, cæteroqui compoſſibiles cum mortali, infundantur ante infuſionem gratiæ; unde ſi quis cum fictione, ſeu cum mortali ſuſciperet Baptiſmum, ſolùm acquireret characterem baptiſmalem, non verò habitus infuſos Fidei, & Spei; quia cùm ſint proprietates Gratiæ, connaturaliter conſequuntur ad illam, non antecedunt; Quamivs ex divina miſericordia remaneant poſt peccatum, quòd non ſit infidelitatis, aut deſperationis, ut poſſit homo faciliùs diſponi ad reſurgendum. Omiſſis nunc virtutibus Theologalibus, inquirimus de moralibus per ſe infuſis.

II. Dico 1. In Baptiſmo, præter Gratiam, & virtutes Theologales, infunduntur etiam per ſe virtutes morales. Ita communius cum D. Th., Suar., Vaſq., Maur. *q. 24.* de Gratia contra Scot., & alios apud Rip. *diſp. 121. ſect. 6.* qui docent virtutes morales per ſe infuſas eſſe ſuperfluas, & ſufficere Theologales.

Prob. 1. Authoritate Clem. V. In Concil. Vienn., Qui, ut refertur in Clementina unica, de Summa Trinit. definit, In Baptiſmo infundi Gratiam, & Virtutes: nomine autem virtutum veniunt etiam morales, ut notat Cajet. *1. 2. q. 63. ar. 3.* quod colligitur ex contextu.

Prob. 2. Ratione, quia homo per Gratiam elevatur ad finem, & ſtatum ſupernaturalem filii Dei adoptivi; ergo debet accipere connaturaliter potentias permanentes ad eliciendos actus huic fini, & ſtatui conſentaneos;

atqui non ſolùm actus virtutum Theologalium, ſed etiam moralium ſunt conſentanei fini, & ſtatui ſupernaturali: ergo non ſolùm debet accipere virtutes Theologales, ſed etiam Morales; adeò ut per Theologales exercere poſſit actus verſantes circa finem; ideſt Deum; per morales verò exercere poſſit actus verſantes circa media ad talem finem acquirendum.

III. *Objic. 1.* Cum Scotiſtis: Satis eſt quòd Actus morales ſint ſupernaturales extrinſecè per denominationem ab actibus virtutum Theologalium, ergo ſuperfluunt virtutes morales per ſe infuſæ.

Reſpond. nego antec. ſicut enim non ſatis eſt, quòd actus virtutum Theologalium ſint ſupernaturales extrinſecè per denominationem à gratia, ita nec ſatis eſt, quòd actus virtutum moralium ſint ſolùm extrinſecè ſupernaturales: & ratio à priori eſt, quia tàm per actus Theologales, quàm per morales homo elevatus ad ſtatum ſupernaturalem, debet mereri præmium ſupernaturale, ergo utrique actus procedere debent à virtutibus per ſe infuſis.

IV. *Objic. 2.* Si daretur duplex virtus moralis, v.g. Juſtitiæ, Temperantiæ &c. altera naturalis, altera ſupernaturalis, & per ſe infuſa, daretur duplex præceptum ſervandi unicuique jus ſuum, &c. ergo homo peccans contra Juſtitiam violaret duo præcepta, ergo duplex peccatum committeret, ſequela non admittitur, ergo nec id, unde ſequitur.

Conf. Quia virtus infuſa temperantiæ cùm redigat ad debitam mediocritatem Paſſiones appetitûs ſenſitivi, deberet in appetitu ſenſitivo ſubjectari, ut docet Angel. *1.2. q.56.a.4* ſed virtutes per ſe infuſæ, cùm ſint ſupernaturales, non poſſunt recipi immediatè in appetitu ſenſitivo, utpote materiali, ergo non dantur virtutes morales per ſe infuſæ.

Reſp. 1. Per inſtantiam datur duplex præceptum amandi proximum, alterum naturale, alterum ſupernaturale, (quatenus datur præceptum amandi proximum ex motivo ſupernaturali cognito per lumen fidei, atque adeo amore ſupernaturali; aliter non dixiſſet Chriſtus D. Jo. 13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*) ergo qui peccat odio habendo proximum duplex peccatum committit, quod nemo dixerit. Secundò directè conc. antec. & primam conſeq. nego ſecundam: quoties

enim

enim plura præcepta idem præcipiunt,& ex eodem motivo,tunc violatio illorum non eſt multiplex,ſed unum tantùm peccatum:Sic ſi quis die dominico,in quem incidit feſtum de præcepto,non audit ſacrum,unum tantùm peccatũ committit,quamvìs violet duo præcepta ; quia utrumque præceptum idem præcipit,& ex eodem motivo ſanctificandi feſta:contra verò qui die dominico non audit ſacrum habens votum audiendi illud,duo peccata committit ſpecie diverſa , quia quamvìs idem ſacrum præcipiatur tam ab Eccleſia, quàm à voto,at non ex eodem motivo : Eccleſia enim præcipit illud ex motivo ſanctificandi feſta , votum verò illud præcipit ex motivo Religionis, & ſtandi promiſſis Deo factis.

Ad Confirm. Communiùs dicimus in Philoſophia Potentias animæ non diſtingui realiter ab anima. Hinc omnes virtutes ſupernaturales , quæ debent recipi in propria potentia,recipiuntur immediatè in anima.Deinde tranſmiſſo,quòd potentiæ diſtinguantur ab anima,& quòd virtus naturalis v. g. temperantiæ debeat immediatè recipi inchoativè in voluntate, & perfectivè in appetitu ſenſitivo materiali,in hac ſententia dicendum,etiam virtutem ſupernaturalem temperantiæ eodem pacto recipi in appetitu ſenſitivo materiali, quid enim obſtat,quòd aliquid ſupernaturale recipiatur in potentia materiali ? Nónne dotes corporis glorioſi in beatis ſunt ſupernaturales , & recipiuntur in corpore?

V. Dico 2. Virtutes morales,quæ per ſe infunduntur in Baptiſmo , diſtinguuntur realiter tum à Theologalibus,tum à gratia,quamvìs numquam à gratia ſeparentur:Ita etiam communius cum eodem Suar.*l.6.*de gratia *c.9.*Vaſq. Maur.loc.cit.ex D. Th.*1.2.q.63.a.3.* contra Scotiſt. Quod ſuſtinemus cohærenter ad ea , quæ diximus in de Gratia ; ubi cum D.Tho.1. *2.qu. 110. a.3.* Suar. &c. contra Scotum, Eſparz.&c. oſtendimus habitum charitatis realiter à gratia diſtingui.

*Prob 1.*AuthoritateConcil Vienn.dicentis in baptiſmo infundi gratiam,& virtutes;ergo diſtinguuntur à gratia, ſicut diximus habitumCharitatis realiter àGratia diſtingui,quia de iis tamquam de diſtinctis loquitur Apoſt.2. Cor.13. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Charitas Dei,& communicatio Sancti Spiritûs ſit cum omnibus vobis.* Nec non Trid.ſeſſ.6.can.11. *Si quis dixerit hominem juſtificari ſolâ peccatorum remiſſione,excluſâ gratiâ,& charitate&c, Anathema ſit.*

Prob.2. Ratione eâdem, qua diximus Gratiam à charitate diſtingui: quoties ex ſeparabilitate unius potentiæ à Natura conſtat, ea diſtingui inter ſe, toties dicendum, etiam reliquas potentias ejuſdem rationis à natura diſtingui, quamvìs nunquam ab ea ſeparentur, v. g. quia ex ſeparabilitate frigoris ab aqua conſtat frigus realiter ab aqua diſtingui, proportionaliter philoſophamur de calore relatè ab ignem: quamvìs numquam ab igne ſeparetur, quia ſcilicet ejuſdem rationis eſt calor relatè ad ignem, ac frigus ad aquam; Atqui ex ſeparabilitate Gratiæ à virtutibus Theologalibus Fidei, & Spei omnes dicimus Gratiam ab his virtutibus diſtingui, ergo cùm habitus charitatis, & virtutes morales infuſæ ſint ejuſdem rationis, ac habitus Fidei, & Spei, dantes ſcilicet ſimpliciter poſſe relatè ad actus ſuos, dicendum pariter has etiam virtutes realiter à Gratia diſtingui.

Confirm. 1. Quia negari non poteſt, quòd potuerit Deus conferre nobis virtutes ſupernaturales omninò diſtinctas inter ſe, & à gratia, ſicut diſtinguuntur habitus Fidei, & Spei. Quòd autem de facto ita contulerit, ſufficienter arguitur, tum ex Authoritate Viennenſis laudati, tum ex paritate virtutum Theologalium, ergo de facto diſtinguuntur.

Confirm. 2. Quia ut diximus in de Gratia, magìs differt Conceptus formalis charitatis à gratia, quàm charitatis à ſpe, ergo ſi charitas, & ſpes habitualis diſtinguuntur realiter, à fortiori charitas, & gratia, & conſequenter etiam virtutes infuſæ, antecedens patet. Quia habitus charitatis dat poſſe amare Deum, ut bonum ſibi, habitus ſpei dat poſſe amare Deum ut bonum amanti; Gratia verò non reddit hominem potentem amare Deum, ſed reddit illum amabilem à Deo, atqui magis differunt poſſe amare Deum, & eſſe amabilem à Deo; quàm poſſe amare Deum ut bonum ſibi, & poſſe Deum amare ut bonum Amanti, ergo magis differt conceptus charitatis à gratia, quàm à ſpe.

VI. *Objic.* Solùm virtutes Fidei, & Spei diſtingui debent à gratia, ut poſſint remanere in peccatore, ad hoc ut per actus talium virtutum diſponatur ad reſurgendum, virtutes verò morales non debent à gratia ſeparari, ergo nec diſtingui.

Confirm. quia in communiori ſententia Intellectus, & voluntas non diſtinguuntur ab anima, quamvìs Calor,

lor,& frigus,diſtinguantur ab igne,& Aqua,quia ſcilicet in his ſeparabilitas infert diſtinctionem,non in illis, ergo quamvìs virtutes fidei,& ſpei diſtinguantur à gratia, à qua ſeparantur ; non per hoc diſtinguendæ ſunt reliquæ virtutes,quæ numquam ſeparantur.

Reſp. conc. ant. neg. conſ. Separabilitas eſt quidem ſufficiens,ſed non præciſum caput admittendi diſtinctionem,aliter nec calor ab igne, nec quantitas à materia, nec Perſonæ divinæ invicem realiter diſtinguerentur : concedo quòd ſicut divinitus poteſt ignis identificari cum calore,ita gratia cum virtutibus, non ſolùm moralibus, ſed etiam Theologalibus , nihilominus de facto virtutes morales diſtinguuntur à gratia,& inter ſe,tum quia ſi fides,& ſpes ita diſtinguuntur , cur non etiam aliæ,quæ ſunt ejuſdem rationis,tum etiam quia juxta locutionem Concilii Viennenſis virtutes diſtinguuntur à gratia ; &,ut notat Eſparz. nomine virtutum Antonomaſticè apud Scholaſticos veniunt virtutes morales, non Theologales, verba autem Conciliorum ſumenda ſunt in ſenſu proprio,& uſitato,niſi quid obſtet.

Ad Confirm. Potentiæ rationales non ſunt ejuſdem rationis, ac calor, frigus, quantitas, quæ ſunt virtutes non vitales,materiales,unde ex diſtinctione iſtarum non licet inferre illarum etiam diſtinctionem : Contrà verò virtutes morales ſunt ejuſdem rationis,ac Theologales, ergo ex harum diſtinctione benè ſequitur,quòd illæ etiam diſtinguantur.Quòd ſi quis velit protervire,dicendo , Non oportere quòd virtutes morales , quæ numquam ſeparantur à gratia,ab ea diſtinguantur, proterva pariter poterit dari reſponſio,quod ſcilicet neque de facto fides,& ſpes diſtinguantur à gratia,ſed quòd deſtructâ per peccatum gratiâ tunc reſultent in peccatore habitus fidei,& ſpei diſtincti à gratia. Neque dicas quòd eſſet ſuperflua hujuſmodi deſtructio Fidei , & ſpei identificatæ cum gratia , & reproductio iſtarum virtutum à gratia diſtinctarum quando per peccatum gratia deſtruitur. Nam dici poſſet quòd deſervirent ad hoc,ut gratia perfectiùs haberet ſuas omnes potentias ſecum realiter identificatas, quod tamen nemo dixerit.

VIII. Dubitatur hìc , An etiam dona Spiritûs Sancti diſtinguantur à gratia,& à virtutibus infuſis ?

Certum eſt , ſeptem eſſe Dona Spiritus Sancti , quæ cum gratia , & virtutibus in Baptiſmo infunduntur,

Digitized by Google

Donum Intellectûs, Scientiæ, Sapientiæ, Conſilii, Pietatis, Fortitudinis, & Timoris, juxtà illud Iſa. 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientia, & Intellectûs, Spiritus Conſilii, & Fortitudinis, Spiritus Scientia, & Pietatis, & replebit eum Spiritu timoris Domini.* Ubi Nazianz. hæc habet. *Iſaias, ut opinor, Spiritus operationem, ſpiritum appellare ſolet, per has enim operationes Spiritus Sanctus movet Juſtum ad operationes ſublimes,* juxtà illud Pſal. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Quamvis autem omne donum, præſertim ſupernaturale, vocetur donum Spiritûs Sancti, qui eſt Amor, & bonorum largitor, hæc tamen dona per antonomaſian dicuntur Spiritûs Sancti, quia per illa homo redditur benè mobilis à Spiritu Sancto per internos inſtinctus, undè ex ſuo conceptu differunt à reliquis virtutibus, quia per virtutes homo movetur à ratione, tamquam à principio interno ad finem ultimum, per hæc dona verò movetur à Spiritu Sancto, tamquam à principio externo per internos inſtinctus ad operationes ſublimiores: Sicut autem virtutes infuſæ ſunt habitus permanentes, quia connaturalius homo conſtituitur proximè potens ad operationes ſupernaturales per potentias permanentes, quàm per auxilia tranſeuntia, ita dona Spiritûs Sancti ſunt etiam permanentia, quod ſignificavit Iſaias per verbum illud, *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini.*

VIII. Difficultas tamen eſt, An ea realiter diſtinguantur à virtutibus infuſis? Scot. Gabr. Major. negant, putantes eandem virtutem ſupernaturalem, v. g fortitudinis deſervire tùm ad actus fortitudinis ſupernaturales, tum ad ſpecialem inſtinctum, quo Spiritus Sanctus movet ad actū fortitudinis. Alii verò cum Gerſone, Altiſiod. & Nonnullis Thomiſtis putant, diſtingui à virtutibus infuſis ſolùm dona Spiritûs Sancti quæ pertinent ad intellectum, vid. donum intellectûs, Sapientiæ, Scientiæ, Conſilii, non reliqua, quæ ſpectant ad voluntatem. Communior tamen ſententia docet, omnia dona Spiritûs Sancti à virtutibus ſupernaturalibus realiter diſtingui. Ità D. Tho., Suar., Maur. Valent., cum quibus ſentiendum.

Prob Ideò virtutes infuſæ realiter diſtinguuntur quia diverſimodè diſponitur homo per diverſas virtutes ad finem ſupernaturalem: v. g. aliter per Spem, quàm per charitatem, aut Juſtitiam: atqui aliter diſponitur homo per virtutes ſupernaturales, ac per dona Spiritûs Sancti: ergo etiam ab his donis virtutes infuſæ diſtinguuntur.

Prob.

Prob min. Per virtutem fortitudinis diſponitur homo ſolùm ad operandum in ordine ad finem ſupernaturalem conformiter rationi, quæ eſt principium dirigens intrinſecum; per donum verò fortitudinis diſponitur ad operandum ſpecialiter, & altiori modo, juxta inſtinctum Spiritûs Sancti, qui eſt principium dirigens extrinſecum, ut fertur v.g. de S. Apollonia, quæ in ignem ſe conjecit; ut notat Augu. ergo aliter homo diſponitur ad operandum in ordine ad finem ſupernaturalem, per virtutes infuſas, ac per dona Spiritûs Sancti. Hinc Philoſophus etiam *l. 7. moralium c. 18.* dicit, iis, qui divino inſtinctu ducuntur, non eſſe dandum conſilium ſecundùm rationes humanas, quia moventur à meliori principio, quàm ſit ratio humana.

Confirm. Magìs differunt virtutes infuſæ à Donis Spiritûs Sancti, quàm inter ſe; ergo ſi diſtinguuntur inter ſe, (ut jam oſtendimus) à fortiori diſtinguuntur à donis. *Ant. prob.* Quia omnes virtutes concurrunt ad actus ſupernaturales juxta dictamen rationis, & ad arbitrium voluntatis: dona verò Spiritûs Sancti concurrunt ad actus ſupernaturales præter rationem, ac præter leges communes; v.g. ad occidendum ſeipſum, concurrúntque ad internos inſtinctus ad arbitrium Spiritûs Sancti, ergo &c. Hinc fit hujuſmodi dona eſſe perfectiora virtutibus moralibus, quia movent ad operationes ſubliiores, non pertingere tamen ad perfectionem Theologalium, quia ſolùm per iſtas homo immediatè unitur Deo ultimo fini per intellectum, & voluntatem.

IX. Quæritur, Cur dona Spiritûs Sancti ſint ſeptem? *Reſpond.* Quia ſic Intellectum, & voluntatem perficiunt adæquatè: In Intellectu enim connaturaliter quinque dantur virtutes; vid. Intellectus, (quæ eſt virtus primorum Principiorum) Scientia, Sapientia, Prudentia, Ars: In voluntate verò quatuor dantur virtutes morales Cardinales, quibus reliquæ ſubalternantur, vid. Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, & Temperantia. Virtutibus intellectualibus ità correſpondent dona Spiritûs Sancti, ut Donum Intellectus diſponat ad penetranda Principia, ac myſteria fidei: etenim poſtquam per fidem ſupernaturalem homo credidit, per donum Spiritûs Sancti penetrat ea, quæ credidit; juxta illud Iſ. 7. *Niſi credideritis, non intelligetis.* Donum Scientiæ diſponit ad diſcurrendum de myſteriis Fidei per cauſas inferiores, v. g. ex

proclivitate hominis ad peccandum inferimus convenientiam remedii per Incarnationem, Donum Sapientiæ diſponit ad diſcurrendum de myſteriis fidei per cauſas altiſſimas; v. g. ex eo, quòd Deus ſit ſumma bonitas, inferimus ejus fœcunditatem; & communicationem ad extra per Incarnationem; quia bonum eſt diffuſivum ſui. Donum Conſilii reſpondet virtuti Prudentiæ, cujus eſt dirigere per cognitionem practicam operationes morales in ordine ad ultimum finem. Virtuti Artis nullum donum ſupernaturale debet correſpondere, quia Ars non perficit Intellectum hominis in ordine ad finem ultimum, ſed ad fines inferiores. Virtutibus verò voluntatis ità correſpondent Dona Spiritûs Sancti, ut Juſtitiæ, quæ eſt virtus ad alterum, reſpondeat Donum pietatis, quod reddit nos Deo obſequentes; virtuti Fortitudinis reſpondet Donum fortitudinis, ut explicavimus; Temperantiæ reſpondet Donum Timoris, quo ex inſtinctu Spiritûs Sancti declinamus mala propter timorem Dei reverentialem, juxta illud Prov. 16. *In timore Domini declinat omnis à malo.* Denique donum Conſilii reſpondet Prudentiæ, quæ cùm perficiat rationem practicam, & directivam morum, tam inter virtutes Intellectuales, quàm inter morales recenſetur.

QUÆSTIO II.

Quomodo differant Virtutes Morales infuſæ a Naturalibus, & Theologalibus?

QUærendum 1. De habitibus virtutum, deinde de Actibus; num ſcilicet poſſint actus virtutum naturalium, & ſupernaturalium habere idem objectum formale?

ARTICULUS II.

Unde habeatur ſupernaturalitas Virtutum infuſarum, & quomodo Morales à Theologalibus diſcriminentur?

I. ENs ſupernaturale ex propria ethymologia dicitur, quod ſuperat omnes vires naturales, atque adeò non exigitur ab ulla ſubſtantia creata, quæ venit nomine Naturæ. Aliud tamen eſt ens ſupernaturale intrinſecè, & quoad ſubſtantiam, ut Gratia, Unio hypoſtatica; aliud autem ſupernaturale quoad modum, ut replicatio corporis, reſurrectio mortui, Humanitas Chriſti Domini

mini ex Virgine concepta. Rurſus Ens intrinſecè ſupernaturale; aliud eſt ſupernaturale philoſophicè, ut eſt ubicatio definitiva Corporis Chriſti Domini. Actio conſervativa accidentium ſine ſubjecto; Actio ignis combuſtiva Spirituum, &c. Aliud verò eſt ſupernaturale Theologicè, quod ſcilicet à Theologis conſideratur, dicens relationem ad Deum ut ultimum finem, ut eſt gratia, viſio beata, virtutes infuſæ, dona Spiritûs Sancti &c. & de hoc quæritur, quodnam ſit primum ejusprædicatum fundans hanc ſupernaturalitatem? Alii aliter illud explicant apud Rip. *diſp* 4.

II. Dico equidem 1. cum eodem Ripal. Ens ſupernaturale theologicè eſt, quodcumque connexionem habet cum gratia, quæ eſt natura ſupernaturalis, exigens viſionem beatam nulli ſubſtantiæ, ſeu naturæ creatæ debitam.

Prob. Ens ſupernaturale Theologicè eſt, quod excedit omnem exigentiam cujuſcumque naturæ, ſeu ſubſtantiæ creatæ,& propterea conſideratur à Theologo,ut dicens ſpecialem ordinem ad Deum; ſed hujuſmodi eſt, quodcumque connexionem habet cum gratia,per quam ex D. Petro efficimur divinæ conſortes naturæ, adeò ut poſſimus per illam pertingere ad viſionem beatam nulli creaturæ debitam; ergo ens ſupernaturale theologicè eſt, quodcumque connexionem habet cum gratia. *Min. prob.* Nam quodcumque dicit connexionem cum gratia, excedit exigentiam totius naturæ, non ſecus ac ipſa gratia, & cadit ſub conſiderationem Theologicam, quatenus ſpeciali modo refertur ad Deum. Hinc bene dicitur, Ens ſupernaturale theologicè non ſolùm gratia ſanctificans, ſed etiam unio hypoſtatica, quæ gratiam exigit; viſio beata, & lumen gloriæ,quæ à gratia exiguntur; habitus infuſi, qui ſunt proprietates gratiæ; actus, qui ab ea dignificantur, illámque merentur; gratia actualis, quæ ad illam diſponit; Sacramenta, quæ gratiam cauſant; character ſacramentalis, qui Sacramenta gratiam cauſantia manifeſtat, & alia hujuſmodi.

Dices 1. Etiam ipſe homo dicit connexionem cum gratia, tamquam ejus ſubjectum, non ſecus ac Sacramenta dicunt ordinem ad gratiam tamquam ejus cauſa, & tamen homo non eſt ſupernaturalis; ergo falſum eſt Ens ſupernaturale eſſe quodcumque connectitur cum gratia. Secundò Prophetia non connectitur cum gratia,

&

Prob. Ens ſupernaturale, ut diximus, eſt, quod connexionem habet cum gratia; ergo illæ virtutes dicuntur ſupernaturales, quæ cum gratia connectuntur; atqui non aliter connectuntur, niſi quia ſunt ejus proprietates: ergo virtutes ſupernaturales diſcriminantur à naturalibus, quia connectuntur cum gratia tamquam ejus proprietates. Minor patet; quia virtutes iſtæ ſunt potentiæ ſupernaturales non dantes facilè, ſed ſimpliciter poſſe; potentiæ autem conſequuntur Naturam, tamquam proprietates, ergo potentiæ ſupernaturales conſequuntur gratiam tamquam proprietates. Hinc fit, quòd ad infuſionem gratiæ per ſe conſequantur virtutes infuſæ, & ad incrementum gratiæ creſcant eâdem proportione: Quando exercetur v g Actus juſtitiæ ſupernaturalis à juſto, qui meretur per talem actum augmentum gratiæ, non ſolùm intenditur virtus infuſa juſtitiæ, ſed etiam reliquæ virtutes; non ſecus ac ſi creſcit ignis, creſcit & calor. Unde etiam fit, quòd quando per mortale deperditur gratia, deperdantur omnes virtutes infuſæ, exceptâ fide & ſpe, quæ ex miſericordia potiùs divina, quàm ex connaturalitate perſeverant, ut diximus.

IV. Dico ult. Virtutes Theologales diſcriminantur à moralibus; quia Theologales habent pro objecto tam formali, & immediato, quàm materiali primario ipſum Deum, ſecus verò morales. Ità Suar. *lib. 1. de Relig. cap. 2.*

Prob. Virtutes Theologales in omnium ſententia diſtinguuntur à moralibus; quia habent pro formali objecto Deum, ſeu Attributum aliquod Divinum; v g Fides primam Veritatem, Spes bonitatem Dei reſpectivam; Charitas bonitatem abſolutam: atqui non poſſunt habere pro formali objecto Deum, niſi etiam habeant Deum pro objecto materiali primario; ergo virtutes Theologales diſcriminantur à moralibus, quia habent Deum pro objecto formali, & materiali primario. *Min.* conſtat ex iis, quæ diximus in de fide cum Suar. Quia propter quod unumquodque talè, & illud magis; v. g. ſi amatur pharmacum propter ſanitatem, à fortiori amatur & Sanitas; ergo ſi creditur myſterium propter primam veritatem revelantem, à fortiori creditur ipſa prima veritas revelans; & eodem modo ſi ſperatur beatitudo propter Dei bonitatem reſpectivam, à fortiori ipſa Dei bonitas, ſeu beatitudo objectiva ſperatur, deſideratur, ut diximus in de ſpe; idémque dicas de Charitate.

Digitized by Google

tate: Contra verò virtutes morales nec habent Deum pro objecto formali, nec pro materiali; nam juſtitia v.g. vult ſervare unicuique jus ſuum propter honeſtatem, quæ relucet in tali actu; obedientia vult Deo obedire, non propter jus juriſdictionis divinum, ſed propter honeſtatem, quæ relucet in obediendo: eodem modo Religio vult Dei cultum, non propter excellentiam Divinam, quam in Deo amet, (nam ſic, ut notat Suar. hujuſmodi actus eſſet charitatis,) ſed propter honeſtatem, quæ relucet in colendo infinitam Dei excellentiam.

Ratio à priori eſt: Quia ex D. Tho. Virtutes Theologales conjungunt nos Deo ultimo fini perfectiſſimè, ergo habere debent Deum pro objecto formali ſimul, & materiali primario, non enim poſſunt habere Deum pro objecto formali, quin etiam habent pro materiali, ex illo Principio *Propter quod unumquodque tale*, &c contra verò virtutes morales conjungunt nos honeſtati virtutis, quæ eſt medium ad Deum aſſequendum: & ideò non debent habere pro objecto formali, aut materiali Deum. Ratio autem cur tres tantùm ſint virtutes Theologales, aſſignatur à D. Th. *q. 62. a 3.* quia ſcilicet ad perfectam conſecutionem ultimi finis neceſſe eſt Deum finem ultimum cognoſcere, quod præſtat Fides, eundem appetere, quod præſtat Spes, & ad illum omnia referre, quod præſtat Charitas. Præter has virtutes Theologales, quæ neceſſariæ ſunt viatoribus datur lumen gloriæ, quod eſt virtus Theologica propria beatorum. Ubi notandum, nomine virtutis moralis aliquando ſignificari virtutes, quæ ſpectant ad voluntatem, in quo ſenſu etiam ſpes, & charitas ſunt virtutes morales; verùm antonomaſticè ſumuntur pro virtutibus non Theologalibus habentibus pro objecto formali honeſtatem actûs. Notandum etiam, objectum materiale primarium eſſe ex D. Th quod magis conjungitur cum objecto formali, & in quo maximè objectum formale relucet, ut eſt Deus relatè ad virtutes Theologales.

V. *Objic. 1.* Cum nonnullis apud Ovied. Contr. 2. de ſpe, & Suar. *l.3. de Relig. c. 3.* Fides credit ſæpè aliquod creatum, puta Sacramenta, immortalitatem animæ, &c. Sic Spes ferri poteſt in bona creata, ut cùm ſperamus remiſſionem peccatorum, ergo falſum eſt, quòd virtutes Theologales habeant Deum etiam pro objecto materiali. Neque obſtat Axioma illud, *propter quod unumquodque tale*

tale &c. Nam non eſt neceſſe, ut eodem actu Fidei credatur objectum materiale, & formale: cùm poſſit intellectus, & voluntas uno actu ferri in objectum formale, altero in materiale propter formale.

Reſp. Neg. Conſeq. Ad id, quod opponitur; Dico quòd licèt poſſit intellectus duplici actu ferri altero in objectum formale Fidei, altero in materiale propter formale, ut communiùs docent cum Suar. *diſp. 4 de pœn.* & Aliis apud Rip. *diſp. 2. de fide*; ſufficit tamen, quòd actus Fidei tendens in objectum materiale eſſentialiter pendeat influxu objectivo ab objecto formali fidei; adeò ut ſaltem præſuppoſitivè credat ipſam primam veritatem revelantem: Sicut in celebri ſententia, quæ docet, Concluſionem non reflectere ſuprà præmiſſas, aſſenſus Concluſionalis, quamvis non ſit formaliter aſſenſus erga præmiſſas, debet ſaltem præſupponere aſſenſum præmiſſarum. Idem dicas de ſpe, quæ non ſolùm fertur in beatitudinem formalem, ſed principaliùs in objectivam; juxtà illud Gen. 25. *Ego ero merces tua magna nimis.*

VI. *Objic. 2.* Ad eandem virtutem charitatis, ad quam ſpectat amare Deum propter ſe, ſpectat etiam amare amorem Dei propter honeſtatem, quæ relucet in tali actu; ſed amor amoris Dei propter honeſtatem talis amoris habet pro objecto formali, & materiali aliquid creatum; non ſecus ac actus Religionis, quo quis vult Dei cultum propter honeſtatem, quæ relucet in tali actu; ergo falſum eſt virtutes Theologales diſcriminari à moralibus, quia illæ habent pro objecto formali, & materiali primario Deum. *Antec. prob.* ex D. Th. Tum quia Divina bonitas, quæ habet movere ad ſui amorem citra novam arduitatem, movet etiam ad amandum reflexè talem amorem; tum etiam, quia ſi una eſſet virtus Theologalis, quâ amamus Deum, altera moralis, quâ amamus amorem Dei, daretur proceſſus in infinitum in virtutibus; quia ſic deberet dari tertia virtus, quæ amaret amorem Amoris Dei, & ſic quarta, &c.

Conf. Quia ſicut virtus Charitatis poteſt amare Deum propter ſe, & eatenus etiam amoremDei propter honeſtatem, quæ relucet in tali amore; ſic vice verſâ virtus moralis Religionis poteſt colere Deum propter honeſtatem, quæ relucet in cultu Dei ſummè excellentis,

& ea-

& eatenus etiam poſſet Deum colere propter ipſam Dei excellentiam; ergo non aſſignatur aptum diſcrimen inter virtutes Theologales, & morales.

Reſp. Diſt. antec. Ad virtutem charitatis ſpectat amare tum Deum propter ſe, tum amorem Dei propter honeſtatem talis amoris refuſam ab ipſa Dei bonitate, quæ ſaltem præſuppoſitivè ametur, *concedo*, non refuſam ab ipſa bonitate divina, *nego antec. & conſeq.*

Hinc fit, quòd dolor de peccato ob honeſtatem, quæ relucet in deteſtanda Dei offenſa, ſpectare poſſit tùm ad virtutem moralem Pœnitentiæ ſpecialis, tùm ad virtutem Theologicam charitatis, ſi enim dolor procedat ex amore Dei imbibito, aut præſuppoſito, pertinet ad charitatem, & eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem, ut docet Suar. *diſp. 4. de Pœn.* ſecus pertinet ad virtutem ſpecialem pœnitentiæ, nec eſt ſufficiens, & proxima diſpoſitio ad juſtificationem.

Ad Conf. *nego antec.* Si enim virtus Religionis poſſet proſequi tum honeſtatem cultûs divini, tum ipſam Dei excellentiam, eſſet virtus Theologica ex Suar. *loc. cit.* Ratio autem diſparitatis quare charitas proſequi poſſit tum Deum, tum Dei amorem propter Deum amatum, Religio verò non poſſit proſequi niſi honeſtatem cultûs divini, eſt, quia quod poteſt plus, poteſt etiam minus in eodem genere, & non è contra; ergo charitas, quæ poteſt Deum amare propter ſe, quod eſt plus, poterit etiam citra novam arduitatem ex amore Dei determinari ad amandum ipſum Dei amorem propter honeſtatem talis amoris refuſam ab ipſa Dei bonitate immediatè amatá; contra verò Religio, quæ poteſt proſequi cultum divinum propter honeſtatem talis cultûs, non poteſt eatenùs aſſurgere ad proſequendam Dei excellentiam amando illam quatenus à Deo: hic enim actus non ſpectat ad virtutem Religionis, ſed charitatis: Idem dicas de virtute obedientiæ, juſtitiæ, pœnitentiæ, &c. qui enim Deo obedit, v. g. propter honeſtatem, quæ relucet in tali actu, non fertur immediatè ad amandam Dei poteſtatem præceptivam, ſeu jus juriſdictionis, cùm hoc etiam ſpectet ad virtutem charitatis.

ARTI-

ARTICULUS II.

n actus ſupernaturalis è Naturali, atque adeò Virtus ſuſa à non infuſa differat etiam ratione objecti Formalis.

AFfirmant non pauci cum Cajet. Medina, Faſol. Ruiz. Mauro q. 26. de gratia; Arrubal l, qui pu-, quòd quando quis actu ſupernaturali vult ex moti-. g Juſtitiæ, reſtituere, quod debet, tunc habeat pro ivo formali adæquationem Juris alieni, in quan- conducentem ad beatitudinem ſupernaturalem; ndo verò actu naturali vult reſtituere, tunc habeat motivo formali eandem adæquationem in quan- conducentem ad beatitudinem naturalem, & eo- n modo, qui credit v. g. Incarnationem actu fidei ſu- naturali, habeat pro objecto formali Primam verita- n revelantem, ut ſubſtantem illuſtrationi Spiritûs ncti; quando verò credit actu naturali, tunc habeat o formali objecto Primam veritatem revelantem, ut bſtantem cognitioni naturali; unde nunquam eſt em objectum formale actûs ſupernaturalis, & natura-. Communiùs tamen cum Scoto, Gran. Lug. Ovied. ſp. 45. docent, Actus & habitus ſupernaturales non di- erſificari à naturalibus ex objectis formalibus, ſed ſo- im, quia actus ſupernaturales procedunt à virtutibus nfuſis habentibus connexionem cum gratia, cujus ſunt roprietates.

VIII. Dico equidem cum hac ſecunda ſententia: A- ctus ſupernaturales, & naturales habere poſſunt idem formale objectum, unde virtutes infuſæ à naturalibus non differunt neceſſariò ex objectis formalibus.

Prob. Poſſunt duo actus naturales differre ſpecie, quin differant ex objecto formali, (ut cognitio Angelica, & humana; cognitio ſcientifica, & opinativa, reſpicientes idem objectum;) ergo pariter poſſunt duo actus alter naturalis, alter ſupernaturalis ſpecie differre, quin differant ex objecto formali, ſed ſolùm ratione cauſæ efficientis, quia ſcilicet actus ſupernaturalis eſſentialiter profluit à virtute, ſeu comprincipio ſupernaturali habente connexionem cum gratia; ſecùs verò actus naturalis.

Digitized by Google

Conf. Quia poſſunt circa eandem bonitatem dari Gaudium, deſiderium, amor efficax, & inefficax; qui actus differunt ſpecie inter ſe, & non ratione objecti; ergo etiam poterunt dari actus ſupernaturales, & naturales, qui ſpecie differant, & non ratione objecti; præſertim, quia, ut notat Ripal. *n.* 13. ſi deberent actus naturalis & ſupernaturalis differre ratione objecti formalis, poſſet unuſquiſque diſcernere, num hic & nunc eliciat actum naturalem, an ſupernaturalem, cùm diſcernat motivum propriorum actuum: ſequela eſt abſurda; ergo & id unde ſequitur.

Hinc fit, quòd Hæreticus v. g. negans Eüchariſtiam, poſſit aſſenſu naturali credere Trinitatem ex motivo Primæ veritatis revelantis, ex quo motivo Catholicus credit Trinitatem aſſenſu ſupernaturali; Similiter ex eodem motivo divinæ bonitatis poteſt diligi Deus tam amore naturali, quàm ſupernaturali; Nam ſi Deus cognoſcatur ut Auctor donorum tum naturalium, tum ſupernaturalium cognitione naturali, (ut de facto cognoſcitur à Dæmonibus, & juxtà communiorem ſententiam ab hæreticis) amatur amore naturali, ſi verò Deus cognoſcatur ut Author bonorum etiam naturalium cognitione ſupernaturali (ut de facto cognoſcitur à fidelibus, dum credunt in Deum Patrem factorem cœli & terræ) amant Deum amore ſupernaturali. Idem etiam dicas de actibus Virtutum moralium; Nam qui reſtituit, quod debet ob honeſtatem, quæ relucet in adæquatione Juris alieni, exercet actum naturalem Juſtitiæ, ſi ad talem actum non concurrat comprincipium ſupernaturale; exercet verò actum ſupernaturalem juſtitiæ, ſi concurrat comprincipium ſupernaturale; Atque adeò actus naturalis, & ſupernaturalis conveniunt in objecto formali, licèt Entitativè differant ratione diverſi comprincipii influentis.

Neque dicas, quòd qui reſtituit alienum actu juſtitiæ ſupernaturali, moveatur ab honeſtate talis actûs, in quantum conducente ad finem ſupernaturalem. Nam quamvìs revera actus ſupernaturalis conducat ad beatitudinem ſupernaturalem, falſum tamen eſt, quòd quoties elicitur actus ſupernaturalis, eliciatur ex tali motivo, quod patet, quia raròadmodùm, qui elicit actus ſupernaturales, cogitat de fine ultimo ſupernaturali.

IX. Hinc

Digitized by Google

IX. Hinc etiam habes, quid requiratur ad hoc, ut Attritio ſit ſupernaturalis, & conſtitutiva Sacramenti pœnitentiæ? Dicendum enim ſolùm requiri, quòd procedat à comprincipio Supernaturali, ſeu quòd motivum, quamvìs de ſe naturaliter ſit cognoſcibile, cognoſcatur tamen lumine ſuperno, & actu fidei, tum ſubjectivè, tum objectivè certiſſimo ſuprà certitudinem ſcientiæ metaphyſicæ Sicut enim tunc Deus amatur amore ſupernaturali, quando ejus bonitas infinita, licèt de ſe naturaliter cognoſcibilis, cognoſcitur tamen lumine fidei; ità Attritio tunc eſt ſupernaturalis. quando ejus motivum cognoſcitur lumine fidei ſupernaturali. Et ratio eſt, quia diſpoſitio, & forma debent eſſe ejuſdem ordinis; ergo ſicut attritio diſponens ad gratiam in Sacramento debet eſſe ſupernaturalis, ut conſtat ex propoſitione 57. damn. ab Inn. XI. ità ad attritionem ſupernaturalem debet præire illuſtratio ſupernaturalis oſtendens lumine fidei motivum Attritionis: quia tamen in materia Sacramentorum tutâ viâ incedendum eſt, ideò univerſim attritio ponenda eſt ex motivo ſupernaturali, hoc eſt ex motivo lumine tantùm fidei cognoſcibili, puta ex motivo gehennæ; quia tunc certum eſt ad hujuſmodi attritionem præire actum fidei ſupernaturalis, & ſic attritionem eſſe ſupernaturalem: ſi tamen procedat attritio ex motivo naturali, ſeu naturaliter cognoſcibili (ut quando quis dolet de peccato ob metum infamiæ) & hujuſmodi motivum attingatur actu ſupernaturali, quo firmiſſimè credamus infamiam infligi à Deo in pœnam peccatorum, tunc etiam hujuſmodi attritio eſt ſupernaturalis. Quare, ut notat Carden. hìc, benè poſſunt hæc duo cohærere, quòd attritio requiſita ad Sacramentum debeat eſſe ſupernaturalis, & quòd poſſit tam attritio naturalis, quàm ſupernaturalis habere idem objectum formale.

Objic. 1. Actus ſupernaturales, & naturales differunt ſpecie: ergo etiam differunt objectis formalibus; probatur conſeq. quia Actus ſpecificantur ab objecto; ergo ſi differunt ſpecie, differunt objectis.

Conf. ex Suar. ſi idem eſſet objectum formale actûs fidei naturalis, & ſupernaturalis, quibus credere poſſumus myſteria fidei, ſequeretur, quòd ſinè gratia Dei poſſemus credere hujuſmodi myſteria, quod eſt contra Apoſt. ad Theſſ. 1. ubi dicit, quòd ex gratia Dei ac-

Digitized by Google

cepta fuerit prædicatio Apoſtolorum, non ut verbum hominum, ſed ut verbum Dei; & contra Conc. Arauſic. *c.3.* ubi damnat eos, qui volunt fidem, quâ in Deum credimus, eſſe naturalem.

Reſp. Nego conſeq. ad prob. diſtin. antec. actus ſpecificantur ab objecto tantùm, *nego antec.* vel ab objecto, vel à principio, ſeu causâ; vel à diverſo modo tendendi, *Conc. antec. nego conſeq.* cognitio ſcientifica, & opinativa de eodem objecto ſpecie differunt ratione diverſi modi tendendi; cognitio humana, & Angelica ſpecie differunt ratione diverſi principii; ergo pariter fides naturalis, & ſupernaturalis poterunt ſpecie differre ſolùm ratione diverſi principii, ad quod dicunt ordinem eſſentialem, etiam ſi ſint de eodem objecto; ità ut fides naturalis non ſit omninò certa, nec perducat ad finem ſupernaturalem, ſicut fides ſupernaturalis.

Ad Conf. *diſt. antec.* Sinè auxilio gratiæ poſſemus credere myſteria fidei aſſenſu naturali, ut creduntur à Dæmonibus, *conc. antec.* Aſſenſu ſupernaturali diſponente ad juſtificationem, *nego antec, & conſeq.* De hoc autem aſſenſu loquuntur Apoſtolus, & Concilium, dum dicunt ex gratia Dei nos credere.

VI. *Objic.* 2. ex Maur. *loc. cit.* Neque actus naturalis poteſt tendere in objectum formale ſupernaturale, neq; actus ſupernaturalis in objectum naturale, ergo non poſſunt actus naturalis, & ſupernaturalis habere idem formale objectum. *Prob. antec.* Si actus naturalis haberet pro objecto formali aliquid ſupernaturale (v. gr. ſi quis amore naturali amaret Deum ratione bonitatis, quam habet, ut eſt Author donorum ſupernaturalium gratiæ, & gloriæ) ſequeretur, quòd talis amor naturalis deberet diſponere ad hæc bona ſupernaturalia conſequenda; quis enim neget, quòd homo per hoc ipſum, quòd amet bonum ſupernaturale, diſponatur ad illud conſequendum? Pariter ſi actus ſupernaturalis haberet pro objecto aliquid naturale (v. g. ſi quis amore ſupernaturali amaret Deum ex motivo bonitatis, quam habet, ut eſt Auctor naturæ) ſequeretur, quòd per hos actus ſupernaturales non poſſet diſponi ad finem ſupernaturalem; quia actus per ſe diſponit ad objectum ſuum; atque adeò ſi objectum eſt naturale non poteſt diſponere ad finem ſupernaturalem; utraque ſequela eſt abſurda; ergo, &c.

Conf. 1.

Digitized by Google

Conf. 1. Quia videtur abſonum, quòd qui ſolùm amat bona naturalia, diſponatur tali actu ad conſequenda bona ſupernaturalia. Neque dicas, quòd actus ſupernaturalis elicitus ex motivo naturali ex ſuo modo tendendi ſupernaturali diſponat hominem ad conſecutionem boni ſupernaturalis. Nam hoc ipſum eſt inconveniens, quòd modus tendendi ſupernaturalis feratur ad objectum formale purè naturale.

Conf. 2. Si actus naturalis tendere poſſet ad objectum ſupernaturale, ſequeretur, quòd illud exigeret, cùm actus eſſentialiter exigat objectum ſuum; atqui ſi actus naturalis exigeret objectum ſupernaturale, hoc ipſo tale objectum non eſſet ſupernaturale, non enim ſuperaret exigentiam totius naturæ, ergo non poteſt actus naturalis tendere in objectum ſupernaturale, nec vice versâ actus ſupernaturalis in obiectum naturale, atque adeò actus naturalis à ſupernaturali, necnon virtutes infuſæ à non infuſis differunt ratione objecti formalis.

Reſp. 1. Argum. prob. nimis: probat enim, quòd neque actus ſupernaturalis poſſit attingere objectum materiale naturale, nec è contra, v.g. non poſſet quis actu fidei ſupernaturali credere exiſtentiam Angelorum, neque actu fidei naturali poſſet hæreticus credere gloriam, quod nemo dixerit. Directè *nego antec.* Ad probat. nego utramque ſequelam. Non ſufficit amare Deum tamquam Authorem donorum ſupernaturalium, ut talis amor diſponat ad ea bona conſequenda, niſi amor ſit ſupernaturalis, & procedat ex cognitione ſupernaturali; neque repugnat, quòd actus ſupernaturalis, quo quis diligit Deum, ut Authorem naturæ, diſponat ad gratiam, & gloriam, poſito, quòd talis amor procedat ex illuſtratione Spiritûs Sancti: Ratio utriuſque eſt, quia ordo ad bona ſupernaturalia conſequenda habetur ab entitate phyſicâ actus ſupernaturalis, quam haurit à ſuo principio, non verò à reſpectu intentionali ad objectum, cùm poſſit circa idem objectum dari actus naturalis, & ſupernaturalis, ſicut relatè ad eundem colorem, v.g. dari poteſt & viſio ocularis materialis, & cognitio intellectualis ſpiritualis.

Ad Conf. Nego eſſe abſurdum, quòd amans actu ſupernaturali Deum, ut Authorem naturæ diſponatur ad conſequendam gratiam, & gloriam, ratio eſt, quia quamvìs objectum de ſe ſit naturale, at cognoſcitur

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

illuſtratione Spiritûs Sancti, & lumine fidei, ac propterea amor eſt ſupernaturalis; Illuſtratio enim Spiritûs Sancti, quæ eſt ſupernaturalis, non ſe tenet ex parte objecti formalis, ſed ex parte Cauſæ efficientis Amorem ſupernaturalem; ſicuti, ut diximus in de fide, qui credit fide ſupernaturali v. g. Trinitatem, habet pro objecto formali primam veritatem revelantem ſub illuſtratione Spiritûs Sancti, ità tamen, ut hæc illuſtratio non ſe teneat ex parte objecti formalis fidei ſupernaturalis, ſed ex parte Cauſæ efficientis.

Ad 2. recurrit, quòd Argumentum probet nimis. Non enim poſſet hæreticus aſſenſu naturali credere gloriam, quia illam exigeret. Quare *diſting. major.* Actus naturalis exigeret objectum ſupernaturale, ut exiſtens intentionaliter, eo modo, quo cognitio Antichriſti, & hircocervi exigit exiſtentiam intentionalem horum objectorum, *concedo*; exigeret exiſtentiam realem, quam deberet inducere, *nego majorem, & diſtinctá minor. nego conſeq.* Actus non exigit exiſtentiam realem ſui objecti: & ſi quando illam exigit (ut exigitur ab actu intuitivo objecti, & ab actu eſſentialiter vero) tunc actus ſolùm exigit, quòd præſupponatur, non quòd inducatur objectum; & conſequenter quamvìs actus naturalis exigeret hoc modo, videlicet præſuppoſitivè, objectum ſupernaturale, non per hoc objectum ſupernaturale deberet dici naturale, cùm non poſſet viribus naturæ induci.

XII *Objic. Ult.* Quando Actus naturalis, & ſupernaturalis tendunt in idem objectum formale, non tendunt in idem ut idem, ſed ſub diverſa ratione formali; ſicut quando intellectus, & voluntas tendunt in idem ens, tendunt ſub diverſa ratione formali; ità ut intellectus tendat in Ens ut verum, voluntas in ens ut bonum; ergo objectum formale actûs naturalis, & ſupernaturalis non poteſt eſſe idem. *Ant. prob.* Quia actus naturalis tendit in objectum ut cognoſcibile cognitione naturali; actus ſupernaturalis tendit in objectum ut cognoſcibile illuſtratione Spiritûs Sancti, ergo tendunt in idem ſub diverſa ratione formali.

Conf. Quia D. Tho. 1. 2. *q.* 63. *a.* 4. diſtinguit virtutes infuſas ab acquiſitis ratione objectorum formalium; quia ſcilicet infuſæ reſpiciunt objectum prout conforme Regulæ ſupernaturali; acquiſitæ verò, prout conforme

forme regulæ naturali, ſeu dictamini rationis naturali, & *qu.* 109. *a.* 3. Diſtinguit dilectionem naturalem à ſupernaturali, quòd illa afficiatur in Deum ut Authorem bonorum naturalium, iſta ſupernaturalium.

Reſp. cùm Ripal. *n.* 37. & Lumb. *n.* 644. Argumentum confundere rationem motivam objecti *quam*; cum ratione motiva objecti, *ſub qua.* Ratio motiva objecti *qua*, eſt illa, quæ unicè movet potentiam ad actum, ſic in aſſenſu fidei tam naturali, quàm ſupernaturali, ratio motiva, *qua*, eſt ſola prima veritas revelans, ità ut illuſtratio Spiritûs Sancti, quæ requiritur ad fidem ſupernaturalem, non ſpectet ad rationem motivam *qua*: Ratio verò motiva objecti, *ſub qua*, eſt ipſa cognoſcibilitas, vel amabilitas objecti deſumpta per denominationem extrinſecam à potentia, à qua poteſt cognoſci, vel amari; v. gr. color videtur ab oculo, quatenus viſibilis, cognoſcitur ab intellectu, quatenus verus, ſeu affirmabilis amatur à voluntate, quatenus bonus, & amabilis. Ratio iſta, *ſub qua*, nempe ratio viſibilitatis, affirmabilitatis, amabilitatis non attingitur expreſsè ab actu, nec movet ad actum; ergo denominationem hanc non habet objectum ſecundùm ſe, ſed per denominationem à potentia. His explicatis; Actus fidei ſupernaturalis habet pro ratione objectiva, *qua*, ſeu pro objecto formali ſolùm primam veritatem revelantem; pro ratione verò motiva, *ſub qua*, habet attingibilitatem ſupernaturalem ab illuſtratione Spiritûs Sancti, quæ denominatio habetur in objecto formali per denominationẽ à potentia; hæc enim ut inſtructâ tali illuſtratione poteſt elicere aſſenſum fidei ſupernaturalis. Hinc fit, quòd licèt ratio *ſub qua* ſit diverſa in actu naturali, & ſupernaturali, non per hoc eſt diverſa ratio motiva *qua*, ſeu objectum formale.

Ad Conf. D. Tho. 2. 2. *q.* 5. *a.* 2. apertè dicit, Dæmones credere myſteria noſtræ Fidei, juxtà illud Jac. 2. *Dæmones credunt, & contremiſcunt*: Fides autem dæmonum non eſt propter teſtimonium hominum, ut patet, quia non moventur ab authoritate humana, ergo propter teſtimonium Dei; atque adeò ex parte intellectûs, Actus fidei naturalis dæmonum habet idem objectum formale, ac fides ſupernaturalis noſtra; & diſcrimen ſolùm eſt penes piam affectionem ſupernaturalem, à qua liberè nobis imperatur actus fidei, ubi fides Dæmonum eſt

Digitized by Google

coacta, quia, ut loquitur Angelicus, vident multa manifeſta indicia, quæ reddunt myſteria evidenter credibilia, atque etiam evidenter verá evidentiâ morali, eò, quòd Dæmones altiſſimè penetrent vim indiciorum. Quare dicendum, quòd D. Tho. diſtinguat actus naturales à ſupernaturalibus, & virtutes infuſas ab acquiſitis, non objectis formalibus, ſed rationibus formalibus, *ſub quibus*, prout explicavimus: Virtutes enim infuſæ, quæ reſpiciunt objectum prout conforme Regulæ ſupernaturali, non habent hanc Regulam, ſeu illuſtrationem tamquam rationem motivam, ſed tamquam conditionem ſe tenentem ex parte potentiæ, ut poſſint objectum proſequi actu ſupernaturali.

III. Hìc autem advertendum, quòd quamvìs non ſit in noſtra poteſtate elicere circa idem objectum formale, v. gr fidei actum ſupernaturalem potiùs, quàm naturalem; cùm non ſit in noſtra poteſtate habere illuſtrationem Spiritûs Sancti nec aliquid ſit ex parte objecti, aut ex modo tendendi nobis experimentaliter notum, per quod poſſimus ad ſupernaturalem potiùs, quàm ad naturalem actum noſmet determinare; nihilominus de facto ſemper elicimus actus ſupernaturales, quando operamur ex motivo ſupernaturali, ut docent communiter cum Lugo, Mol. Rip. Platel. *n.* 217. Ratio eſt, quia quoties facimus, quod in nobis eſt, Deus non denegat auxilium ſupernaturale ad operandum ſalutaliter, ut conſtat tum ex illo Axiomate: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam ſuam*, tum ex decreto Concilii Senonenſis contra Luther. ubi dicitur: *Divina gratia ſemper in promptu eſt, nec momentum quidem præterit, in quo Deus non ſtet od oſtium, & pulſet, cui ſi quis aperuerit, intrabit ad illum*: quidquid ſit, utrum quando datur auxilium ſupernaturale, eliciatur unus tantùm actus ſupernaturalis, an duplex, (ut nonnulli putant cum Ripalda) alter naturalis, alter ſupernaturalis; ſicut in Chriſto Domino erat duplex Amor Dei, alter neceſſarius ortus ex viſione beatifica, alter liber ortus ex cognitione Dei ænigmatica?

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO III.

An, & quomodo Virtutes infuſæ cum vitiis opponantur.

INquiremus 1. Quam oppoſitionem habeant virtutes infuſæ, & actus illarum cum habitibus, & actibus vitioſis? deinde Utrum in alia providentia poſſint virtutes infuſæ (ſive ſupponantur identificatæ cum gratia ſanctificante, ſive ab illa inſeparabiles) conjungi cum actu vitioſo graviter peccaminoſo, ut proinde peccatum remittatur in ipſo inſtanti, quo fit, per gratiæ infuſionem, ſeu per condonationem peccatori intrinſecam?

ARTICULUS I.

De oppoſitione Virtutum Infuſarum cum vitiis in præſenti Providentia.

DIfficultas eſt 1. An opponantur virtutes infuſæ cum habitibus vitiorum oppoſitorum; v.g. Virtus juſtitiæ cum habitu vitioſo Injuſtitiæ? Secundò, An actus virtutum opponantur cum habitibus vitiorum oppoſitorum, aut è contra? Tertiò An actus virtutum infuſarum opponantur cum actibus vitiorum? Exempli gratiâ. Num poſſit quis ex motivo Juſtitiæ exercere actum juſtitiæ reſtituendo debitum A, & ſimul exercere actum injuſtitiæ nolendo reſtituere debitum B.? Quod attinet autem ad hoc tertium quæſitum diſcutiemus illud articulo ſequenti.

1. Circa 1. Dico: Habitus virtutum infuſarum, & habitus vitiorum nullam dicunt inter ſe oppoſitionem immediatam; ſed poſſunt componi ſub quavis intenſione. Ita communiter cum D.Th. 1. 2. q.65. a.3. Suar. de fide *diſp.7. ſect.4.* & Aliis ap. Ripal. *diſp. 131.* contra Bannes, & Alios Thomiſtas.

Prob. Homo vitiis deditus, ſi eliciat actum intenſiſſimum contritionis, acquirit cum gratia intenſa intenſos pariter habitus virtutum infuſarum, quin per hoc amittat habitus vitioſos, cùm experiatur voluntatem pronam ut prius in affectus priſtinos vitiorum; ergo habitus virtutum infuſarum, & vitiorum nullatenus opponuntur immediatè, ſed ſolùm mediatè, quatenus per exercitium virtutum intenduntur habitus virtutum acquiſi-

Digitized by Google

quiſiti,qui cum habitibus vitiorum opponuntur Ratio à priori eſt, quia virtutes infuſæ non dant facilitatem ad operandum,ſed ſolùm ſimpliciter poſſe operari; ergo non opponuntur immediatè cum vitiis, ſicut opponuntur virtutes acquiſitæ. Antec. conſtat, tum quia cæteris paribus eadem facilitas eſt ad actus virtutum in Baptizatis habentibus virtutes infuſas,ac in non Baptizatis, tum etiam quia per exercitium unius virtutis v. g. temperantiæ,intenduntur omnes virtutes infuſæ,nec proindè creſcit facilitas relatè ad actus aliarum virtutũ.

II. *Objic.* 1. Non poteſt voluntas eſſe ſimul converſa, & averſa circa idem objectum, atqui per virtutem infuſam v. g. temperantiæ convertitur,per vitium intemperantiæ avertitur à bono temperantiæ, ergo non poteſt habere utrumque ſimul.

Confirm. Nequit ſimul homo eſſe virtuoſus,& vitioſus,ergo habitus virtutum,& vitiorum opponuntur.

Reſp. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis, qui admittunt poſſe virtutes infuſas conjungi cum vitiis in gradu remiſſo, ſicut poteſt in gradu remiſſo componi calor,& frigus. Directè Dico,poſſe voluntatem ſimul eſſe converſam, & averſam habitualiter circa idem objectum,habitu tamen infuſo, qui non dat facilè, ſed ſimpliciter poſſe,ac proindè non opponitur cum vitio,ſicut potentia ad amandum non opponitur cum habitu inclinante ad odium.

Ad Confirm. quæſtio eſt de voce:ſi nomine virtuoſi, & vitioſi intelligatur,qui habet vitia,& virtutes infuſas, non dantes facilè,ſed ſimpliciter poſſe; conc. quod poſſit homo ſimul eſſe virtuoſus, & vitioſus, ſi verò ſermo ſit de virtutibus acquiſitis dantibus faciliter poſſe,in quo ſenſu ſolet uſurpari nomẽ virtutis, neg.antec.& conſeq.

III. *Objic.* 2. Actus v.g. Temperantiæ infuſæ, & actus intemperantiæ opponuntur,ergo etiam habitus temperantiæ infuſæ,& vitium intemperantiæ.Prob.conſ.Nam ſi habitus influentes in actus oppoſitos non opponerentur, neque ipſi actus opponerentur, ut conſtat in habitibus virtutum acquiſitarum,& vitiorum.

Reſp. omiſſo antec.de quo mox,nego conſ. ſicut enim poteſt amor opponi odio, quin potentia amandi opponantur potentiæ odio habendi,ita poſſunt actus virtuoſus,& vitioſus opponi, quin opponatur habitus virtutum infuſarum cum habitibus vitioſis : ideo habitus vir-

virtutum acquiſitarum pugnant cum vitiis, quia ab utriſque datur facilitas, & proclivitas ad ſuos actus, repugnat autem dari proclivitates oppoſitas; haberetur enim facilitas ad unam partem, quia datur habitus, & ſimul non haberetur eadem facilitas, quia impediretur ab habitu facilitante ad partem oppoſitam: hoc tamen non accidit in habitibus infuſis non dantibus proclivitatem.

IV. Circa 2. Dico, Actus virtutum moralium infuſarum non opponuntur immediatè cum habitibus vitioſis, ſed ſolùm mediatè; quatenus producendo habitum facilitantem ad ſimiles actus, hic habitus deindè immediatè opponitur habitui vitioſo oppoſito: contra vero Actus vitioſus graviter peccaminoſus ſolùm demeritoriè opponitur cum virtutibus infuſis, & cum gratia. Ita communiter.

Prob 1. pars de actibus virtutum infuſarum; Iſti enim non aliter opponuntur cum habitibus vitioſis, quàm opponantur actus virtutum naturalium, ſed actus virtutum naturalium opponuntur cum vitiis oppoſitis ſolùm mediatè modo explicato, ergo etiam actus virtutum infuſarum: propterea qui exercet. v.g. actus temperantiæ ſupernaturalis, producit habitum temperantiæ, (qui juxtà probabiliorem ſententiam eſt naturalis, non verò ſupernaturalis, & per accidens infuſus) & à tali habitu deſtruitur habitus intemperantiæ præſuppoſitus.

Prob. etiam 2. pars de Actibus vitioſis: Iſti enim nullam habent phyſicam oppoſitionem cum virtutibus moralibus infuſis, ne mediatam quidem; quia ut diximus in prima Concluſione, habitus vitioſi componi poſſunt cum virtutibus infuſis, etiam in gradu intenſo, ergo opponuntur ſolùm demeritoriè, ſi ſint graviter peccaminoſi, quatenus per peccatum mortale demeretur homo gratiam, & virtutes morales infuſas; ac proindè illas amittit.

ARTICULUS II.

Utrum actus Virtutum infuſarum opponantur cum actibus Vitiorum oppoſitorum? Ubi An poſſit voluntas ex motivo univerſali deteſtari unum peccatum, & non aliud.

V. CErtum eſt, quòd Actus virtutum moralium infuſarum opponantur cum actibus vitiorum graviter

viter peccaminoſis, ſeu cum mortali, quia mortale eſt incompoſſibile cum virtutibus moralibus infuſis; & ideo actus virtuoſi, ſi componantur cum mortali, non poſſunt prodire à virtutibus moralibus infuſis. Quare difficultas eſt, an opponantur cum actibus vitioſis leviter peccaminoſis: v. g. An poſſit quis ex motivo Juſtitiæ elicere actum juſtitiæ ſupernaturalem, reſtituendo debitum, A, & ſimul elicere actum injuſtitiæ levem, nolendo reſtituere debitum, B.? Sicut etiam Difficultas eſt, An Actus virtutum naturalium componi poſſint cum actibus vitiorum oppoſitorum graviter peccaminoſis, v.g. An poſſit quis ex motivo juſtitiæ velle reſtituere debitum, A, & nolle reſtituere debitum grave, B.? Negant id poſſe contingere Suar. de pœn. *diſp.6. ſect. 5.* & Coninck. *diſp.28. n.32.* Ban. Lorca, & alii. Affirmant verò Ripal. *diſp.131. ſect.2.* Med. Salas. Mol. Martinonius *diſp. 48. de Pœnit. ſect. 5.* cum Lugo *diſp. 5. de Pœnit. ſect.6.*

Dico equidem cum hac 2. Sententia: Actus virtutum moralium infuſarum non opponuntur cum actibus vitiorum oppoſitorum leviter peccaminoſis; nec actus virtutum naturalium cum actibus vitiorum oppoſitorum graviter peccaminoſis. Concluſio conſtat ex dictis in de Fide; *diſp.4. qu.ult.* ubi examinavimus, num poſſit hæreticus ſimul negare unum myſter. v. g. Euchariſtiam, & ſimul affirmare aliud, puta Trinitatem ex motivo Fidei.

Prob. Poteſt voluntas ex motivo v.g. Juſtitiæ, quod eſt commune pluribus objectis materialibus, v. g. A., & B., liberè amplecti utrumque, puta volendo reſtituere tam debitum A, quàm B., Aut utrumque reſpuere propoſito eodem motivo, nolendo reſtituere neque debitum A, neque B; ergo poteſt etiam liberè amplecti A, & reſpuere B, puta reſtituendo debitum A, & non B. ſicut voluntas, quæ ex motivo miſericordiæ poteſt liberè ſtipem erogare vel utrique pauperi præſenti, vel neutri, poteſt etiam liberè ſtipem erogare uni; & negare alteri, ergo actus virtutum v.g. juſtitiæ non opponuntur cum actibus vitiorum oppoſitorum, puta injuſtitiæ, modo explicato; ita ſcilicet ut ſi actus procedat à virtute infuſa, ſit compoſſibilis ſolùm cum actu vitioſo leviter peccaminoſo, ſi verò actus procedat à virtute naturali, vel etiam ab auxilio ſupernaturali poſſit componi pariter cum actu vitioſo graviter peccaminoſo.

Confirm.

Confirm. motivum charitatis, nempè Dei bonitas, eſt commune mortalibus, & venialibus adeò, ut ex eodem motivo charitatis poſſit homo deteſtari mortalia ſimul, & venialia, & tamen voluntas poteſt liberè ex motivo Charitatis deteſtari ſolùm mortalia, & ſimul habere complacentiam de aliquo veniali, ergo poteſt universim voluntas poſito objecto formali virtutis communi pluribus objectis materialibus, unum amplecti, & alterum reſpuere, v. g. ex motivo juſtitiæ velle reſtituere debitum A, & non B., ita ut actus juſtitiæ, & injuſtitiæ componantur.

Neque dicas, quòd qui deteſtatur ſolùm mortalia, non deteſtetur illa ex motivo communi mortalibus, & venialibus, ſed ex motivo particulari; quia ſcilicet mortalia ſunt graves Dei injuriæ.

Nam contra eſt, quia motivum charitatis eſt unum, & ſimplex, non verò duplex, ergo quando voluntas ex motivo charitatis deteſtatur ſolùm mortalia, deteſtatur illa ex motivo de ſe communi mortalibus, & venialibus: quia tamen non attingit hujuſmodi motivum ex toto corde, & omni efficaciâ poſſibili, ſeu in tota ſua latitudine; ſed ſolùm remiſsè, ideò deteſtatio mortalium ex motivo charitatis componi poteſt cum complacentia in aliquo veniali. Quod etiam patet in Amicitia humana, poteſt enim quis adeò remiſsè amicum amare, ut ob ejus amorem velit ſolùm pecuniam profundere, non vitam; velit v.g. decem tantùm erogare, non mille, ergo poterit etiam voluntas ita remiſsè objectum virtutis proſequi, ut ex ejus amore determinetur ad amandum unum objectum materiale, non alterum.

VI. *Objic. 1.* Intellectus non poteſt aſſentiri uni objecto materiali propter formale, & ſimul diſſentire alteri contento ſub eodem formali objecto; v. g Nequit dicere, Petrus eſt riſibilis, quia eſt rationalis, & ſimul negare, quod Paulus ſit riſibilis, dum cognoſcit, quod ſit etiam rationalis, ergo neque voluntas poteſt amare unum objectum materiale propter formale objectum alicujus virtutis, & ſimul odiſſe alterum, in quo pariter relucet formale objectum ejuſdem virtutis, atque adeò actus virtutis, & vitii oppoſiti opponuntur.

Reſp. neg. conſ. Diſparitas eſt, quia Intellectus aſſentitur illi rationi formali in tota ſua latitudine, dicit enim: Petrus eſt riſibilis, quia omne rationale eſt riſibile, ali-

aliter nihil concluderet, & cauſalis eſſet falſa; Contra verò voluntas, utpote libera, poteſt amare objectum formale virtutis remiſsè, & non in omni ſua latitudine, & proptereà poteſt unum objectum materiale amare, & alterum odiſſe. Præterea intellectus, cùm ſit potentia neceſſaria, non poteſt reſpuere ſuum objectum formale, quod cognoſcit evidenter verum, v. g. non poteſt negare quòd omne rationale ſit riſibile, Contra verò voluntas utpote libera, ſicut poteſt objectum formale virtutis amare, vel odiſſe, ita poteſt amare illud limitatè, relatè ad unum objectum materiale, non relatè ad alterum. Adde poſſe paritatem retorqueri; antec. enim eſt falſum in iis, in quibus intellectus ſubditur imperio voluntatis, nempè in probabilibus: poteſt enim intellectus affirmare propoſitionem A, probabilem propter motivum formale fidei humanæ, v. g. quia illam dixit Ariſtoteles, & ſimul negare aliam propoſitionem, quam ſcit dixiſſe Ariſtotelem.

VIII. *Objic. 2.* Propter quod unumquodque tale, & illud magis; ergo ſi propter formale objectum virtutis, v. g. Juſtitiæ amatur unum objectum materiale, in quo ratio formalis juſtitiæ continetur, à fortiori amatur ipſum objectum formale, ergo non poteſt deinde illud ipſum objectum formale Juſtitiæ per alium actum ſimul odio haberi; ſed hoc ſequeretur in caſu Concluſionis; ergo non poteſt voluntas ex motivo formali v. g. Juſtitiæ unum objectum materiale amare, & alterum odiſſe, puta volendo reſtituere decem, & non centum. Prob. min. ſubſumpta, quia qui odio habet unum objectum materiale Juſtitiæ, eo ipſo odio habet objectum formale ejuſdem virtutis, quod cum objecto materiali identificatur.

Confirm. Idcircò dicimus contra Thomiſtas, Deum non poſſe prædefinire, ſeu velle materiale peccati, ſeu entitatem, v. g. blaſphemiæ, quin ſimul amet formale peccati, ſeu tranſgreſſionem legis divinæ, quia materiale, & formale peccati identificantur; atqui etiam objectum materiale, & formale Juſtitiæ identificantur. Nolle enim reſtituere debitum A, eſt nolle adæquationem juris alieni, quod eſt formale objectum Juſtitiæ; ergo qui non vult reſtituere debitum A, eo ipſo odit objectum formale Juſtitiæ, & conſequenter, ſi quis ſimul vellet ex amore juſtitiæ reſtituere decem, & nollet reſti-

reſtituere centum; ſimul amaret, & odio haberet objectum formale Juſtitiæ, quod repugnat.

Reſp. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis in inſtantiis adductis; quando ſcilicet quis ex motivo Charitatis deteſtatur mortalia, & ſimul habet complacentiam erga aliquod veniale; ſicut etiam quando quis ex motivo miſericordiæ vult dare eleemoſynam pauperi, A, & non pauperi B; vel quando vult v. gr. audire miſſam, quia eſt Deo grata, & non vult jejunare, quamvìs videat hoc etiam eſſe Deo gratum. Idémque dicas, quando quis ex intentione finis, v. gr. ſanitatis, eligit medium, A, v.g. ambulationem, & odio habet, B, putà pharmacum, quamvìs in utroque medio contineatur bonitas finis intenti.

In forma, neg. min. ſubſumptam: Ad probationem dico, quòd qui odio habet objectum materiale, B, contentum ſub objecto formali (puta qui non vult reſtituere centum, dum vult reſtituere decem ex motivo Juſtitiæ) odio habet hoc objectum materiale, non quia continet objectum formale juſtitiæ, ſeu adæquationem juris alieni, cùm hæc ratio, utpote bona, non poſſit movere ad odium; ſed odio habet illud objectum materiale ob exercitium ſuæ libertatis, vel propter ſpecialem difficultatem, quæ in eo relucet; ſicuti qui ob amorem ſanitatis vult ambulationem, & odio habet pharmacum, in quo bonitas ſanitatis, tamquã in cauſa continetur, non odio habet in pharmaco ſanitatem, quam continet cauſaliter; ſed amaritiẽ, quam continet formaliter.

Ad Confirm. Diximus contra Thomiſt., Deum non poſſe prædeterminare ad entitatem materialem, v. g. blaſphemiæ, quin etiam amet peccatum formale blaſphemiæ, quia qui vult, A, ad quod videt conſequi tamquam à priori, B, cenſetur velle ipſum, B: v.g. qui vult ebrietatem, ad quam videt conſequi homicidium, virtualiter vult ipſum homicidium, & conſequenter cùm ad entitatem blaſphemiæ conſequatur formale peccati, Deus volens blaſphemiam, vellet peccatum. Pariformiter nunc dicimus, quòd qui odio habet objectum materiale Juſtitiæ, quod identificatur cum formali, ſimul odio habet hoc formale, ſeu hanc adæquationem juris identificatã cum hoc objecto materiali; non tamen odio habet hujuſmodi formale objectũ univerſaliter, & in omni ſua latitudine; ſicut qui ex amore juſtitiæ amat unũ objectũ

ma-

materiale amat etiam objectum formale, prout identificatum cum illo materiali, & non univerſaliter in omni ſua extentione, & propterea in tali caſu objectum formale juſtitiæ amatur, & odio habetur relatè ad diverſa materialia objecta, quod non repugnat.

VIII. *Objic. 3.* Si poſſet voluntas ex motivo bonitatis Divinæ, aut ex motivo gehennæ deteſtari unum peccatum, & non aliud, ſequeretur, quòd amaret, & non amaret bonitatem Divinam, vellet, & nollet vitare gehennam, quod repugnat, ergo non poteſt voluntas ex motivo communi pluribus objectis materialibus unum averſari, aut amplecti, & non aliud, atque adeò non poſſunt actus virtutum componi cum actibus vitiorum oppoſitorum. Prob. ſequela, quia voluntas deteſtando unum peccatum, quia eſt offenſa Dei oppoſita bonitati Divinæ, & trahens gehennam, ſimul deteſtatur rationem offenſæ Divinæ ut ſic, prout oppoſitæ bonitati Divinæ, & prout trahenti gehennam, atque adeo omnem hujuſmodi offenſam deteſtatur, & idcirco bonitatem Divinam amat, & gehennam averſatur, ex altera parte, dum non deteſtatur, ſed ſibi complacet in peccato B, non amat, ſed contemnit Divinam bonitatem, non averſatur, ſed vult in cauſa gehennam, ergo ſimul amat, & non amat Divinam bonitatem, averſatur, & non averſatur gehennam.

Reſp. cum Medina non eſſe idem deteſtari peccatum A, quia eſt offenſa Divina, & deteſtari peccatum A, quatenus eſt offenſa Divina, ſicut non eſt idem velle, v. g. jejunium, quia eſt conforme rectæ rationi, & velle jejunium quatenus eſt conforme rectæ rationi, nec eſt idem velle dare eleemoſynam pauperi A, quia eſt pauper, & munus filio A, quia eſt filius, ac velle dare eleemoſynam pauperi A, quatenus pauper eſt, & munus filio A, quatenus filius eſt, propterea ſicut poteſt quis velle jejunare quia id eſt conforme rectæ rationi, quin velit reſtituere, quod pariter eſt conforme rectæ rationi, poteſtque velle dare eleemoſynam pauperi A, quia eſt pauper, quin velit illam dare pauperi B, &c. ità poteſt velle deteſtari unum peccatum, quia eſt offenſa Dei, quin velit illud deteſtari quatenus eſt offenſa, ità ut velit quamcumque offenſam Dei implicitè deteſtari, unde non ſequitur adductum inconveniens. Quando dicitur, quòd voluntas deteſtatur peccatum A, quia eſt offenſa Dei, ſigni-

Digitized by Google

ſignificatur, quod ratio deteſtandi ſit offenſa Dei, & non deteſtaretur illud niſi eſſet offenſa Dei, cum quo benè ſtat, quòd non deteſtatur illud quatenus eſt Dei offenſa, ita ut omnem Dei offenſam deteſtetur: Sicut quando dicitur, quòd voluntas amet jejunium, quia eſt conforme rectæ rationi, ſit ſenſus, quod ratio amandi jejunium ſit conformitas cum recta ratione, & non amaret illud, niſi contineret hanc conformitatem, cum quo etiam ſtat, quòd non amet jejunium quatenus eſt conforme rectæ rationi, ità ut amet quodcunque eſt conforme rectæ rationi, ac proinde cum tali amore jejunii eſt compoſſibilis omiſſio reſtitutionis debitæ, quamvìs reſtitutio ſit pariter rectæ rationi conformis. Idémque dicas in ſimilibus exemplis obviis. Quare in forma nego ſequelam, & ad probationem nego majorem.

IX. *Objic.* 4. Si voluntas ex motivo univerſaliſſimo Bonitatis Divinæ, aut ex odio gehennæ deteſtaretur peccatum A, & non deteſtaretur virtualiter etiam quodcumque peccatum, ſed poſſet de peccato B. habere complacentiam, ſequeretur, quòd objectum illud formale bonitatis Divinæ, aut alterius virtutis amaret (nam propter quod unumquodque tale & illud magis) & ſimul odio haberet ſaltem interpretativè proſequendo peccatum B. quod apparet eidem objecto formali oppoſitum, quamvìs autem non repugnaret, quòd idem objectum formale ametur per deteſtationem peccati A, & non ametur per proſecutionem peccati B. pariter oppoſiti eidem objecto formali, repugnat tamen, quòd idem objectum formale ametur ſimul, & odio habeatur etiamſi interpretativè, ergo non poteſt voluntas deteſtari peccatum A, ex motivo univerſali, & ſimul habere complacentiam de peccato B. eidem motivo oppoſito, atque adeo actus virtutum opponuntur cum actibus vitiorum oppoſitorum. Antec. patet. Sicut enim qui comedit carnes, v. gr. die Veneris dicitur interpretativè contemnere, Deum, ac legem Eccleſiaſticam, quia operatur perinde, ac ſi contemneret formaliter, quamvìs formaliter non contemnat; ita qui habet complacentiam de peccato B. oppoſito motivo formali alicujus virtutis, e. g. bonitati Divinæ, interpretativè illud contemnit, ac odit, quia operatur perinde, ac ſi formaliter odio haberet.

Confirm. 1. Quia qui deteſtatur peccatum A ex motivo ho-

Digitized by Google

honeſtatis, quæ relucet in reconciliatione cum Deo, aut ex motivo Virtutis Pœnitentiæ ob finem reconciliandi ſe cum Deo, impoſſibile eſt, quod ſimul habeat complacentiam de peccato B, quia ſimul vellet, & nollet reconciliationem cùm Deo: ergo ut priùs.

Confirm. 2. Quia qui deteſtatur peccatum A, ex objecto formali communi etiam peccato B, vel proſequitur tale objectum formale commune qua commune, & conſequenter deteſtatur etiam peccatum B, virtualiter, vel proſequitur objectum commune quà tale, ſeu quatenùs huic peccato A, eſt oppoſitum, & jam non deteſtatur peccatum ex motivo univerſali, & communi, quod eſt in quæſtione, ergo ut ſuprà.

Reſp. 1. per inſtantias innumeras. Qui vult ponere actum virtutis ex hoc motivo, quod ſit actus virtutis, hoc eſt honeſtus, & rationi conformis, eo ipſo amat hoc objectum formale, nempe conformitatem cùm recta ratione, & tamen ſimul poteſt ponere actum vanæ gloriæ difformem rectæ rationi. Sic qui vult audire Sacrum præceptum ex motivo obedientiæ, ſeu ex motivo adæquandi jus jurisdictionis Eccleſiaſticum, poteſt ſimul nolle ponere jejunium ſimiliter præceptum: Qui reſtituit decem Petro ex motivo Juſtitiæ, poteſt nolle reſtituere decem Paulo, ergo qui deteſtatur peccatum A ex motivo communi, poteſt habere complacentiam de peccato B, eidem motivo oppoſitum. In his autem omnibus caſibus habetur ſimul amor objecti formalis limitatus relatè ad unum objectum materiale, & ſimul habetur ejuſdem objecti formalis odium, ſeu contemptus ſaltem interpretativus, abſque ulla oppoſitione: quæ enim repugnantia eſt, quod velim ponere, v. g. actum miſericordiæ ex motivo virtutis, quia ſcilicet id eſt conſonum rationi, & ſimul velim ponere actum vanæ gloriæ odio habendo interpretativè conformitatem cùm recta ratione? repugnantia eſſet ſi ſimul poneretur amor, & odium formale ejuſdem motivi, & ſecundùm idem; non verò ſi amor ſit formalis, & odium ſit interpretativum per hoc quòd voluntas operetur perinde, ac ſi odiſſet illud idem objectum formale, quòd limitate ſimul amat relatè ad aliud objectum materiale. Adde, quod ſicut volens ponere actum virtutis, quia eſt conformis rationi, & ponens ſimul actum vanæ gloriæ dici poteſt, quod formaliter velit, quod eſt diſſonum rationi,

ſed

ſed non in quantum opponitur illi conformitati, quam proſequitur ponendo actum virtutis, ſicut volens reſtituere famam, & non pecuniam vult injuſtitiam, ſed non prout oppoſitam juſtitiæ quam proſequitur, dum vult reſtituere famam, ità deteſtans peccatum A ex amore Bonitatis Divinæ, cui peccatum opponitur, ſi ſimul habeat complacentiam de peccato B, proſequitur oppoſitionem cum Bonitate Divina, ſed illam, quæ continetur in peccato B, de quo habet complacentiam, non verò illam, quæ continetur in peccato A quod deteſtatur.

Ad 1. confirm. reſpondeo pariter per inſtantiam; Peccator qui vult ponere actum miſericordiæ ex eo quòd conducat remotè ad reconciliationem cum Deo, poteſt ſimul nolle jejunare, quamvìs etiam jejunium remotè conducat ad eandem reconciliationem, ergo qui vult deteſtari peccatum A ex eo quòd talis deteſtatio conducat proximiùs ad reconciliationem cum Deo, poteſt nolle deteſtari peccatum B, quamvìs hæc etiam deteſtatio proximiùs conducat. Quare ſi voluntas vult deteſtationem peccati A, quia vult illam reconciliationem ſive tanquam objectum formale, ſive tanquam finem proſequendo illam univerſaliter, & omni efficaciâ, & tunc procul dubio tenetur deteſtari etiam formaliter, nedum virtualiter, peccatum B, vel proſequitur illam remiſsè non univerſaliter, nec ex toto corde, aut omni efficacia, & tunc poteſt deteſtari peccatum A ex hoc motivo remiſsè attacto, & ſimul habere complacentiam de peccató B: ſicut qui ex odio remiſſo mortis non vult propinare venenum A dulce, poteſt ſimul velle propinare venenum B dulciſſimum.

Ad 2. fit pariter ſatis inſtantiis adductis. Directè dicendum, quod deteſtans peccatum A ex motivo univerſali non univerſaliter, & in tota ſua latitudine amato, neque amat illud quà commune objectis omnibus materialibus, neque quà tale, ut bene oſtenditur in argumento, ſed amat quod eſt commune, & univerſale ſpecificativè, & non reduplicativè; ſic qui dat eleemoſynam pauperi A, ex motivo miſericordiæ, non attingit tale motivum nempe honeſtatem repertam in ſubventione pauperum quà communem omnibus actibus miſericordiæ, quia deberet etiam dare eleemoſynam pauperi B, & aliis, quibus poteſt; neque attingit hanc honeſtatem quatenus talem, ſeu quatenus ho-

neſtum eſt dare huic pauperi, quia talis honeſtas in individuo non reperitur in ſubveniendo pauperi B, unde non attingeretur motivum commune aliis objectis materialibus, ſed atingitur hæc honeſtas ſecundum ſe, quæ in omnibus objectis materialibus reperitur, quamvìs non attingatur quà communis, & cum omni efficacia, ſed remiſsè, ut proinde detur ex hoc motivo eleemoſyna tantùm pauperi A, & non pauperi B. Idem dici debet de deteſtatione peccati A ex motivo univerſali, quin detur deteſtatiò etiam peccati B.

Objic. ult. Qui vult fugere mortem non ſolù m debet ex amore vitæ abſtinere à veneno, A, ſed etiam à veneno, B. ergo qui vult fugere injuſtitiam, aut gehennam, non ſolùm debet ex amore juſtitiæ reſtituere decem, ſed etiam reſtituere centum, ſi utrumque debeat, ergo non poſſunt actus juſtitiæ, & injuſtitiæ componi.

Confirm. Non poteſt voluntas velle ſimul formam, & ejuſdem formæ deſtructivum, ſed qui ex amore juſtitiæ vult reſtituere decem, & non centum, vult Juſtitiam, quatenus vult reddere decem, & ſimul vult deſtructivum Juſtitiæ, dum vult injuſtitiam, nolendo reddere centum, ergo ut prius.

Reſp. Quòd ſi quis intendat finem hunc prorogandi ſibi vitam omni efficaciâ, & univerſaliter, certè abſtinere debeat ab omni veneno, dicimus tamen quòd poſſit quis finem hunc velle efficaciâ remiſsâ, & non in omni ſua latitudine, ut propterea velit ad declinandam mortem abſtinere tantùm à veneno dulci v. gr. non verò à dulciſſimo: Sic multi ad declinandum mortis periculum, vitant prælium, ſed non vitant navigationem, quia non intendunt finem omni efficaciâ.

Ad Confirm. Sicut qui vult reſtituere pecuniam, non famam, non dicitur velle juſtitiam, & deſtructivum juſtitiæ, quia quamvìs velit injuſtitiam, dum non vult reſtituere famam, non vult injuſtitiam, inquantum opponitur illi juſtitiæ, quam proſequitur, dum vult reſtituere pecuniam; Injuſtitia enim, quæ opponitur reſtitutioni pecuniarum, eſt non reſtitutio pecuniarum, non verò non reſtitutio famæ: ita in caſu, qui vult reddere decem, non verò centum, non vult illam injuſtitiam, quæ opponitur juſtitiæ, quam proſequitur: Unde nego min.

ARTI-

ARTICULUS III.

Utrum Virtutes inſuſæ ſimul cum Gratia, componi poſſint cum actu viotioſo graviter peccaminoſo; Adeo ut mortale remittatur in Inſtanti, quo ſit?

IX. Certum eſt virtutes ſupernaturales ſeorſim à Gratia componi poſſe cum mortali tam habituali, quàm actuali; remanent enim in Peccatore virtutes fidei, & ſpei, quoniam peccatum his virtutibus non adverſatur. Supponimus etiam Gratiam præſentis ordinis eſſe eſſentialiter juſtificativam, ſeu collativam Juris ad Dei Amorem amicabilem, & ad vitam æternam, atque adeo eſſentialiter incompoſſibilis cum mortali habituali, ſeu cum reatu odii Divini, & pœnæ æternæ quicquid ſit, an dari poſſit Gratia, quæ non ſit formaliter juſtificativa; ſed ſolùm exigitivè, de qua diximus in tractatu de Gratia juſtificante. Quare difficultas eſt, An Virututes infuſæ, ſive conjunctæ, ſive identificatæ cum hac Gratia præſentis ordinis juſtificante poſſint divinitus componi cum mortali actuali, adeo ut in inſtanti, quo fit peccatum, conferatur peccatori per hanc gratiam jus ad Dei Amorem, & vitam æternam, atque adeo impediatur, ne ratione peccati conſurgat reatus odii Divini, & pœnæ æternæ, quod eſt peccatum remitti in inſtanti, quo fit. Quòd hoc non poſſit contingere in præſenti Providentia, eſt etiam certum, cùm non remittatur in præſenti ordine peccatum, antequam retractetur: quare ſolùm quæritur, An poſſit contingere divinitus?

X. Dico equidem virtutes infuſas, ſive conjunctas, ſive identificatas cum gratia juſtificante componi divinitus poſſe cum mortali actuali, adeo ut peccatum remittatur in inſtanti, quo ſit per condonationem intrinſecam. Ita expreſsè nonnemo ex Hiſpanis Recentioribus apud Haunol. de Pœn. *cap. 3. controv. 3. n. 923.* Ita etiam Lorca apud Gonetum *diſp. 1.* de Juſtificatione *art. 5.*

Prob. Non repugnat peccatum remitti in inſtanti, quo fit, imo etiam antequàm fiat per condonationem extrinſecam, juxta ſententiam Card. de Lugo *diſp. 7. de pœn. n 126.* Ovied. *tract 8.* Ripal. *diſp. ult. n. 405.* Contra Suar. *lib. 7.* de Gratia *c. 21.* Matr. *qu. 32.* de Gratia. Dicaſtil. & alios, ergo non repugnat virtutes infuſas ſimul cum gra-

Digitized by Google

gratia componi cum mortali actuali, ita ut peccatum remittatur in inſtanti quo fit per infuſionem gratiæ, ſeu per condonationem intrinſecam. *Prob. ant.* tum ſolutione Argumentorum; tum poſitivè; quia poteſt Deus liberè cedere juri ad odio habendum, & puniendum peccatorem, non ſolum poſtquam peccavit, ſed etiam in inſtanti, quo peccat, & antequam peccet; ergo poteſt peccatum condonare tam præteritum, quam præſens, & futurum.

Confirm. tum paritate voti, tum paritate offenſæ in humanis, & paritate actionis damnificativæ; poteſt enim Pontifex diſpenſare votum tam poſtquam eſt emiſſum, quàm dum emittitur, impediendo ne conſurgat Reatus, ſeu obligatio voti: Pariter offenſa in humanis tam perſonalis, quàm realis condonari poteſt, etiam dum fit, v.g. dum hoſtis impingit Alapam Petro, & furatur ejus veſtes, poteſt Petrus eſſe invitus, & ſimul condonare, ſeu velle quòd non teneatur ad ſatisfaciendum, vel reſtituendum, quod eſt impedire, ne conſurgat reatus ſatisfactionis, & reſtitutionis, ergo pariter poteſt Deus condonare offenſam, dum fit, impediendo ne conſurgat reatus odii, & vindictæ, & ratio à priori eſt, quia Deus eſt Dominus ſui Juris, atque adeò ſicut poteſt illud renunciare poſt ejus acquiſitionem, ita poteſt nolle illud acquirere. Sicut in humanis qui eſt dominus v. g libri, non ſolùm poteſt renunciare tali dominio poſt ejus acquiſitionem, ſed etiam poteſt in eo inſtanti, quo ſibi donatur, nolle acceptare donationem, & ſic nolle dominium libri acquirere: poteſt ergo per condonationem extrinſecam Deus remittere peccatum in inſtanti, quo fit. quod fuſius oſtendemus in de Pœnitentia, & innuimus in de Gratia.

Prob. nunc conſeq. 1. Enthym. quòd ſcilicet peccatum remitti poſſit etiam per condonationem intrinſecam, ſeu per infuſionem gratiæ, adeò ut poſſint virtutes infuſæ ſimul cum gratia componi cum peccato actuali. *Prob.* inquam, quia Gratia ſanctificans, ſeu amicitia cum Deo nullam dicit incompoſſibilitatem cùm mortali, actuali phyſicè tantùm exiſtente, ergo poteſt peccatum remitti, dum fit, non ſolum per condonationem extrinſecam, ſed etiam per infuſionem gratiæ ſanctificantis. Ant. prob. tum negativè, tum à contrario ſic: Inimicitia cum Deo, ſeu peccatum habituale non eſt incompoſſibile cum Amore Dei ſaltem naturali, quod eſt certiſſimum

ergo

ergo nec amicitia Divina, ſeu gratia eſt incompoſſibili cum odio Dei, ſeu cum peccato actuali, ita enim opponitur Amor Dei cum Inimicitia Divina, ac odium Dei cum Divina amicitia: ergo ſicut poteſt componi Amor Dei, ſaltem naturalis, cum Divina inimicitia; ita poterit odium Dei componi cum gratia, ſeu cum Divina amicitia.

Confirm. 1. paritate in humanis. Nam dum offenditur Rex ab hoſte, non ſolùm poteſt illi condonare offenſam, ſed etiam poteſt promittere ſuum amorem, & hæreditatem, in quo caſu hoſtis non ſolùm non eſſet Reus odii Regii, & pœnæ, ſed etiam haberet jus ad amorem Regium, & hæreditatem; ergo à fortiori poteſt hoc Deus facere erga peccatorem, ita ut dum odio habetur, tunc Deus non ſolùm condonet offenſam, ſed etiam promittat peccatori ſuum amorem, & hæreditatem, ſeu vitam æternam, in quo caſu Peccator non ſolum careret reatu odii divini, & pœnæ æternæ, ſed etiam haberet jus ad Dei amorem, atque adeo eſſet Dei Amicus, Filius adoptivus, & hæres, quod de facto præſtatur à Gratia, quæ, ut hic ſupponimus, eſt Dei externa promiſſio de dando ſuum amorem, & hæreditatem, & ideo formaliter juſtificat.

Ratio à priori eſt, quia Deus poteſt exigentias rerum naturales fruſtrari non ſolùm negativè, ſed etiam poſitivè. v. g. non ſolum poteſt negare igni calorem exigitum, ſed etiam poteſt ponere in igne frigus oppoſitum, ergo non ſolùm poteſt Deus fruſtrari exigentiam peccati actualis negativè, v. g. impediendo, ne conſurgat reatus odii, & vindictæ, ſed etiam poteſt fruſtrari, poſitivè, efficiendo quòd cum peccato coëxiſtat jus ad amorem Dei, & vitam æternam, quod præſtat Deus infundendo Gratiam.

Confirm. demum, quia mortale actuale neque opponitur cum gratia, quatenus eſt Actio diſſona legi, ſeu voluntati divinæ, neque quatenus eſt Dei contemptus trahens inimicitiam cum Deo, & odibilitatem, neque ex alio Capite, ergo poſſunt divinitus cōponi. Antec. quoad 1. partem patet, Quia etiam veniale eſt actio diſſona legi, & tamen non opponitur cum gratia; quoad 2. partem prob. quia quamvis amicitia, & inimicitia formalis cum Deo opponantur, poteſt tamen Deus per condonationem peccati impedire, ne conſurgat inimicitia formalis, ſeu reatus odii divini, ſicut enim per gratiam collatam in-

infantibus in baptiſmo citra ullum actum infantis deſtruitur originale, ſeu formalis inimicitia cum Deo, ita per gratiam collatam in Inſtanti, quo ſit peccatum, impeditur, ne formalis inimicitia cum Deo conſurgat, remanente ſolùm inimicitiâ radicali identificatâ cum actu peccaminoſo.

XI. Ex quibus colligis, in peccato actuali duo eſſe conſideranda: Primum eſt Ipſa Entitas phyſica actûs peccaminoſi, & Deo injurioſi: Secundum eſt Entitas quædam moralis, nempe reatus odii divini, qui conſurgit ex peccato, & perſeverat moraliter poſt commiſſum peccatum quoſque remittatur. Utraque entitas maculat, ac deturpat hominem, & de utraque dicitur Eccli 32. *Beatus vir qui inventus eſt ſine macula.* Verùm entitas phyſica peccati vocari ſolet macula facti, Reatus verò odii, cui reſpondet jus in Deo ad odio habendum Peccatorem, vocari ſolet macula Juris: in hac ſecunda macula conſiſtit inimicitia formalis cum Deo, & hæc eſt, quæ deſtruitur per condonationem, ſicut in voto per diſpenſationem ſolùm tollitur reatus voti, ſeu obligatio adimplendi votũ.

XII. *Objic. 1.* ex Suar. loc. cit. Si poſſent virtutes infuſæ, & Gratia ſanctificans componi cum mortali actuali, peccatum in eodem inſtanti exiſteret, & non exiſteret: ergo non poſſunt componi. *Prob. ſequ.* exiſteret enim peccatum, ut ſupponitur, non exiſteret verò, quia per gratiam, & condonationem deſtrueretur.

Confirm. ex Dicaſtill. Gratia præſentis ordinis, utpote juſtificans, eſt eſſentialiter incompoſſibilis cum peccato habituali, ergo etiam cum actuali, Prob. conſ. quia peccatum habituale, & actuale ſunt idem omnino peccatum, & ſolùm differunt in hoc, quòd actuale exiſtit phyſicè, habituale verò perſeverat moraliter, ſeu in æſtimatione morali ſe habet, ac ſi phyſicè exiſteret, ergo ſicut non poteſt habituale eſſe, & remitti, ita nec actuale.

Reſp. diſt. ant. Exiſteret phyſicè ſecundùm maculam facti, & non exiſteret moraliter ſecundùm maculam juris, concedo, Aliter nego antecedens, & conſequentiam. Sicut votum, quod diſpenſatur, dum ſit, ſeu antequam fiat, exiſtit ſolùm phyſicè, non moraliter, ſeu ſecundùm reatum ſuum. Neque dicas, Paritatem hanc voti, vel offenſæ in humanis non eſſe ad rem, quia votum non reddit hominem maculatum; ſicut redditur homo per peccatum, unde ſi peccatum actuale coëxiſteret cum gratia, homo ſimul eſſet macu-

Digitized by Google

maculatus, & immaculatus. Nam recurrit eadem Reſp. quòd homo remaneret maculatus maculâ facti, immaculatus verò ſecundùm maculam juris; quæ per infuſionem Gratiæ deſtruitur, ſeu potiùs impeditur, ne conſurgat.

Ad Confirm Sicut diſpenſatio pugnat cum voto habituali, ſeu cum reatu voti, non cum voto actuali; ità gratia, & condonatio pugnant cum peccato habituali, non cum actuali. Diſparitas eſt, quia peccatum habituale dicit de præſenti ſolùm reatum otii divini, & ad ſummum carentiam Gratiæ culpabilem; unde his deſtructis per infuſionem gratiæ, deſtruitur peccatum habituale. Contra verò Actuale importat entitatem phyſicam peccati, quæ non deſtruitur per gratiam, & ideò poteſt cum gratia componi. Adde paritatem retorqueri, nam cùm peccatum habituale importet tum entitatem phyſicam peccati præteritam, tum reatum odii præſentem, poteſt gratia tollere reatum, quin tollat præteritionem entitatis phyſicæ peccati; ergo cùm peccatum actuale importet tum entitatem phyſicam peccati exiſtentem, tum reatum, poterit gratia tollere reatum, non ſublatâ entitate phyſicâ peccati, atque adeò poterit divinitus gratia præſentis ordinis juſtificans cum peccato actuali componi: non ſecus, ac ex dictis in de Gratia, cum Scotiſtis poteſt Gratia alterius ordinis, quæ non ſit juſtificans, ſed ſit ſolùm radix virtutum infuſarum, componi cum morali habituali, cum quo de facto ipſæ virtutes infuſæ fidei, & ſpei componi poſſunt.

XIII. *Objic.* 2. ex Mauro loco laudato, Deus neceſſariò odit peccatum odio abominationis, ergo neceſſariò odit peccatorem odio inimicitiæ; atque adeò condonatio, & gratia cum peccato, dum fit, non poſſunt componi. *Antec.* videtur certum; quia ſicut Deus neceſſariò amat ſeipſum, ità neceſſariò abominatur, & prohibet peccatum, quod eſt offenſa, & malum Dei; *Conſeq. prob.* Quia peccatum non eſt odibile, & abominabile in abſtracto, ſed in concreto, quatenus poſitum in ſubjecto, reddit illud formaliter malum, & odibile, eo modo, quo virtus eſt amabilis non in abſtracto, ſed in concreto, quatenus reddit ſubjectum amabile.

Confirmatur. Peccatum eſt eſſentialiter odibile à Deo, cùm non poſſit Deus cedere juri ne offendatur; ergo peccator etiam eſt neceſſariò, & eſſentialiter odibilis, dum

dum peccat, quin poſſit Deus pro eo inſtanti cedere jure ad odio habendum Peccatorem ; atque adeò non poteſt peccatum remitti, dum ſit. *Prob. conſeq.* Quia ſicut non datur in peccato reatus , ſeu dignitas radicalis ad odium diſtincta à formali, ità neque dari debet in peccatore dignitas , ſeu reatus odii radicalis diſtinctus à formali: unde non poteſt ſeparari macula facti à macula juris.

Reſp. cum Rip. Antecedens eſſe Controverſum; putant enim Nonnulli, quòd ſicut poteſt Deus purè liberè omittere, ità poſſit non odiſſe , nec prohibere peccatum; cùm enim non ſit infinitæ malitiæ, videtur non neceſſitare Deum ad odium, neceſſitate quoad exercitium. Equidem *Conc. antec.* Puto enim, quòd Deus non poſſit carere actu perfectiſſimo, qualis eſt actus , quo odio habetur, & prohibetur peccatum; quare *nego* conſequentiam : Aliud enim eſt odiſſe peccatum, aliud verò odiſſe peccatorem , ſæpè cum odio formæ ſtat amor ſubjecti; de facto enim, quando odio habemus febrim in Petro, amamus Petrum , cui nolumus tale malum. Quare poteſt Deus odiſſe peccatum, & ſimul amare peccatorem. Paritas adducta retorquetur : Nam virtus infuſa fidei, quæ eſt in peccatore, eſt eſſentialiter à Deo amabilis, quin Deus amet peccatorem , in quo talis virtus ſubjectatur, ergo quamvis peccatum ſit eſſentialiter odibile , non propterea neceſſariò odio habetur peccator. Sic peccatum veniale eſſentialiter odio habetur à Deo, & tamen perſona Juſta venialiter peccans amatur. Adde, quòd Deus peccatum ità odit , ut non poſſit ab ejus odio ceſſare peccatorem verò non ità odit , ut non poſſit ab ejus odio ceſſare ; ergo diſpar ratio inter odium peccati, & pecatoris.

Ad Confirm. Conceſſo antec. nego conſeq. ſicut enim per Adverſarios poteſt Deus ceſſare aliquando ab odio peccatoris, non tamen ab odio peccati, unde non poteſt cedere jure, ne offendatur; ità poteſt non odiſſe peccatorem, dum actu peccat. Diſparitas radicalis eſt,quia ad bonitatem Dei ſpectat ſemper odiſſe, ac prohibere peccatum, & numquam cedere Juri, ne offendatur; contrà verò ad miſericordiam, & libertatem ſpectat poſſe cedere juri ad odio habendum peccatorem; unde poteſt peccatum remittere, tam quod fuit, quàm quod eſt. Dicitur enim Joel. 2. *Deus præſtabilis ſuper malitia.*

XIV.

XIV. *Objic. 3.* ex eodem Mauro : Si peccator, dum peccat, haberet gratiam, ſimul eſſet Dei inimicus ratione peccati, & amicus ratione gratiæ, quod repugnat; ergo ut prius. Neque dicas, quòd homo in tali caſu eſſet ſolùm radicaliter Dei inimicus per peccatum, & amicus formaliter per gratiam. Nam non eſt major ratio, cur non dicatur potiùs inimicus formaliter per peccatum, & radicaliter amicus per gratiam.

Confir. Quia homo ſimul eſſet filius Dei per gratiam, & filius Diaboli per peccatum; juxta illud Jo. 8. *Vos ex patre Diabolo eſtis.* Ergo ſimul eſſet dignus amore, & odio.

Reſp Quòd peccator in tali caſu eſſet formaliter Dei amicus, & radicaliter inimicus. Ratio cur non potiùs vice versâ ſit formaliter inimicus, & radicaliter amicus eſt, quia formaliter amicus eſt, qui habet jus ad amorem: poſitâ autem gratiâ, ſeu promiſſione Dei conferente jus ad amorem, non poteſt hic effectus à peccato impediri; cùm nulla creatura impedire poſſit, ne voluntas divina ſortiatur effectum ſuum; ergo habens gratiam eſt formaliter Dei amicus, non eſt tamen formaliter inimicus, ſi actu peccet; quia formaliter inimicus Dei eſt, qui habet reatum odii divini, ſed poſito, quòd Deus cedat juri ad odio habendum peccatorem, non habetur reatus talis odii, ergo non habetur inimicitia, & odibilitas formalis; ſed ſolùm radicalis, quatenus habetur radix reatûs odii; hæc autem radicalis odibilitas eſt odibilitas cum addito diſtrahente; Sicut in voto, quod diſpenſatur dum fit, radicalis reatus, ſeu obligatio eſt obligatio cum addito diſtrahente; atque adeò peccator habens gratiam ſolùm habet Jus ad amorem, non verò reatum odii divini.

Ad Confirm. diſt. antec. Eſſet filius Diaboli per peccatum, quatenus imitatur mores Diaboli, *conc.* quatenus eſt formaliter Dei inimicus, *Neg. antec. & conſequ.* Ubi notandum, quòd tunc Deus amat creaturam amore amicitiæ, quando vult illi aliquod bonum cum complacentia in tali perſona, in qua videt gratiam, ſeu participationem Naturæ divinæ: quando verò vult illi bonum cum diſplicentia perſonæ propter peccatum, tunc non amat amore amicitiæ: ſicuti nec amat creaturam amore amicitiæ in ſtatu puræ Naturæ: quare dum Deus excitat peccatorem ad pœnitentiam, dum con-

Digitized by Google

conſervat in illo virtutes infuſas fidei, & ſpei, procul dubio illum amat, & cedit jure, quod habet privandi illum his bonis; quamvis diſpliceat Deo talis perſona ratione peccati. Quòd ſi peccatori, dum actu peccat, Deus conferret ſuam gratiam, tunc Deus illum amaret amore amicitiæ, ſeu cum complacentia in tali perſona, & cum diſplicentia ſolius peccati; ſicut quando Juſtus peccat venialiter, Deus amat illum amore amicitiæ, cum diſplicentia de illo veniali.

XV. *Objic. ult.* Niſi Gratia ſanctificans eſſet eſſentialiter incompoſſibilis cum peccato actuali, peccator ſimul eſſet formaliter reus odii divini, & ſimul haberet jus ad amorem amicabilem; ergo &c. Probatur ſequela: in tantum non eſſet formaliter reus odii, in quantum Deus condonaret peccatum, ſeu promitteret ſe non odio habiturum peccatorem; non verò, quòd peccator non ſit dignus, qui odio habeatur; ſeu formaliter reus odii divini; ergo &c. *Prob. min.* Nam ſi Deus decernat, aut promittat, ſe non deſtructurum Angelum, non per hoc Angelus evadit intrinſecè indeſtruibilis, ſed ſolùm evadit non deſtruendus; ergo ſi Deus decernat, aut promittat, ſe non odio habiturum peccatorem, ſolùm ſequitur, quòd Deus nunquam odio habebit; non verò quòd peccator non ſit intrinſecè dignus odio.

Reſp. Nego ſequelam: ad *Prob. nego min.* Ad cujus probationem retorqueo paritatem, ſi Deus promittat Angelo conſervationem in perpetuum, eo ipſo Angelus habet jus, ne deſtruatur, & quamvis non habeat indeſtruibilitatem phyſicè intrinſecam, habet tamen indeſtruibilitatem intrinſecam moraliter, cùm tale jus ſit moraliter intrinſecum; ergo etiam peccator acquirens per condonationem Jus, ne odio habeatur, erit intrinſecè moraliter dignus, ne odio habeatur. Quare illud intereſt inter decretum Dei, & promiſſionem, quòd Decretum reddit ſolùm rem futuram, promiſſio verò dat jus, quod eſt quoddam ens morale intrinſecum moraliter promiſſario, ſicut peccatum habituale, ſeu reatus odii, non niſi moraliter eſt intrinſecum peccatori.

QUÆS-

QUÆSTIO IV.

An poſſit Virtus per Accidens influere in Actum malum.

CErtum eſt virtutem infuſam nunquam influere in actum malum, tum quia ſi virtus infuſa Fidei non poteſt in actum falſum influere, ut oſtendimus anno ſuperiore ex Tridentino, à fortiori non poterit virtus moralis infuſa influere in actum malum; tum etiam, quia ad ponendum actum malum non requiritur virtus ſupernaturalis, quæ det ſimpliciter poſſe talem actum: quare quæſtio ſolùm habet locum in virtute acquiſita: & Primò quæritur: An poſſit per accidens influere in actum ex circumſtantia malum oppoſitum aliis virtutibus ab ea, quæ influit? v. g. An poſſit virtus Religionis influere in actum orandi, quando oratio prohibetur à ſuperiore, & eſt contra virtutem obedientiæ? vel an poſſit virtus Juſtitiæ influere in reſtitutionem Gladii Domino furioſo, in hypoth. quod ſit contra charitatem reſtituere gladium in tali circumſtantia? (quidquid ſit, an ſit etiam contra Juſtitiam, ut tenet Leſſius contra Molin.) Secundò, An poſſit virtus lædere ſe ipſam? hoc eſt, an poſſit per accidens influere in actum malum oppoſitum eidem virtuti? v.g. an poſſit virtus Juſtitiæ influere in reſtitutionem gladii Domino furioſo, quando talis reſtitutio ità eſt juſta relatè ad Dominum Gladii, ut ſit etiam injuſta relatè ad Innocentem, quem poteſt Dominus furioſus occidere? Ubi etiam quærendum, num virtus ſit eſſentialiter virtus: an verò accidentaliter, adeò ut poſſit de virtute tranſire in vitium, & è contra, juxta doctrinam Scoti?

ARTICULUS I.

An poſſit Virtus influere per Accidens in Actum malum oppoſitis aliis Virtutibus ab Ipſa?

1 REſpondeo affirmativè. Ità communiùs Recentiores cum Arriag. *t. 3. diſp. 33. ſect. 2.* contra Vaſq. Maur. Tanner. *t. 2. d. 3. q. 2.*

Prob. Quoties in aliquo actu reperitur ſpecificativum formale alicujus habitûs, toties hic habitus poteſt in talem

lem actum influere; ſed in actu ex circumſtantia malo; v.g. in redditione gladii Domino furioſo, reperitur adæquatum ſpecificativum formale habitus virtutis Juſtitiæ, nempe adæquatio Juris alieni; ergo quamvìs hujuſmodi actus ex circumſtantia Domini furioſi ſit malus, & contra charitatem; adhuc poteſt virtus juſtitiæ in illum influere.

Confirm. Poteſt habitus virtutis juſtitiæ influere in actum, qui ex circumſtantia extrinſeca ſpectat ad aliam virtutem; v. g. in redditionem gladii Domino, quando hic actus præcipitur etiam à ſuperiore, atque adeò ſpectat etiam ad virtutem obedientiæ, ergo poteſt etiam influere in actum ex circumſtantia malum, nempe in redditionem gladii Domino furioſo. Antecedens admittitur, conſequentia probatur: Ideò poteſt virtus juſtitiæ inclinare in actum, qui ſimul ſit juſtitiæ, & obedientiæ; quia reperit in tali actu ſuum ſpecificativum formale adæquatum, quod eſt adæquatio Juris alieni; ſed etiam hoc habetur in actu, qui ſimul ſit Juſtitiæ, & contra charitatem, nempe in redditione gladii Domino furioſo, ergo etiam ad hunc actum poteſt virtus juſtitiæ inclinare. *Min. prob.* Quia ſpecificativum formale virtutis juſtitiæ eſt, adæquare jus alienum, ſeu ponere, quod eſt conforme juri alterius atqui eſto Dominus gladii ſit furioſus, adhuc habet jus in gladium, quamvìs tale jus hìc, & nunc ſit impeditum (ſicut Pupillus eſt verè dominus bonorum ſuorum, quamvìs habeat Jus impeditum, & conjuges habent verum dominium in corpus alterius, etiam quando ratione voti Caſtitatis hujuſmodi jus eſt impeditum) ergo etiam in tali caſu poteſt reddi gladius ex motivo adæquandi jus domini; atque adeò poteſt virtus juſtitiæ per accidens in hunc actum malum influere; non ſecus ac virtus phyſica poteſt per accidens cauſare monſtrum.

II. Neque dicas, Virtutem Juſtitiæ habere pro ſpecificativo formali, adæquare jus alienum, in quantum eſt conforme rationi & voluntati divinæ: quando autem redditur gladius Domino furioſo, non adæquatur Jus alienum juxta dictamen rationis, & voluntatem divinam; ergo non habetur ſpecificativũ formale virtutis juſtitiæ.

Nam contra eſt, quia virtus pro ſpecificativo formali ſolùm habet objectum, quod de ſe eſt conforme rationi, præſcindendo à circumſtantiis, ratione quarum poteſt vitia-

vitiari; ergo quamvìs reſtitutio gladii Domino furioſo ratione circumſtantiæ ſit difformis rationi, quia tamen eſt objectum de ſe conforme rationi, adæquare jus alienum, quod eſt objectum juſtitiæ idcirco virtus juſtitiæ etiam in talem actum malum influit. Antec. conſtat multipliciter, & 1. Quia aliter nulla daretur virtus, quia virtus acquiritur ex frequentatis actibus circa idem objectum; cùm autem nunquam objectum ſit ſub iiſdem circumſtantiis, ſaltem temporis, nunquam poſſet dari duplex actus reſpiciens idem objectum, atq; adeò non poſſet gigni ullus habitus virtutis. 2. Quia virtus juſtitiæ, v. g. non poſſet influere in actum, qui ſimul ſit Juſtitiæ, & obedientiæ, quia tunc mutatur circumſtantia ratione præcepti: & eodẽ modo, qui frequẽtando actus, qui ſimul ſunt juſtitiæ, & obedientiæ, acquireret habitum inclinantem ad hos actus, non poſſet deinde per talem habitum inclinari ad actum, qui ſolùm ſit juſtitiæ, vel ſolùm obedientiæ, quod nemo dixerit. 3. Nec poſſet virtus v. g. juſtitiæ influere in complacentiam de redditione gladii Domino, præſcindendo à circumſtantia Domini furioſi; Nec poſſet in actus indeliberatos circa idem objectum influere, qui cùm careant libertate, nec boni ſunt, nec mali moraliter: quæ omnia nec Adverſarii ipſi admittunt. Quare virtus ſpecificatur ſolùm ab objecto formali, præſcindendo tum à circumſtantiis, tum ab objecto materiali. Hinc Philoſophus docet, quòd ſi quis furetur ob mœchandum, acquirit ſolum habitum mœchandi, non furandi; quia mœchia eſt objectum formale, & furtum ſe habet de materiali relatè ad hunc actum.

Confirm. Concl. tum experientia; Experimur enim, ut notat Arri. quòd aſſuetus orationi, jejuniis &c. etiam accedente prohibitione, ad hujuſmodi actus habet facilitatem, ergo ſignum eſt, habitum virtutis acquiſitum inclinare in tales actus, qui ex circumſtantia prohibitionis ſunt mali: Tum paritate virtutis intellectualis, quæ per accidens influere poteſt in actum falſum. Nam qui habens ſcientiam phyſicam aſſuetus eſt dicere v. g. Accidens non conſervari ſinè ſubjecto, & ignem approximatum paſſo comburere, inclinatur ad dicendum, quòd etiam in Euchariſtia, & in igne Babylonico id contingat; ergo pariter poterit virtus moralis per accidens influere in actum malum.

III. *Objic.*

III. *Objic* 1. Actus ſpecificantur à ſuo formali objecto circumſtantionato, ità ut redditio gladii facta Domino furioſo ſit actus eſſentialiter malus facta verò Domino non furioſo ſit bonus; ergo etiam habitus ſpecificatur ab objecto circumſtantionato ; ità ut habitus habens pro formali objecto, v. g. adæquationem juris alieni in circumſtantiis debitis, ſit habitus virtutis, & bonus, in circumſtantiis indebitis, ſit vitioſus, & malus; ergo habitus virtutis nunquam influit in actum malum, nec per accidens quidem.

Confirm. Si virtus Juſtitiæ inclinaret ad actum malum, nempe ad reddendum gladium Domino furioſo, ſequeretur, quòd hujuſmodi redditio gladii eſſet inhoneſta ſimul, & honeſta; inhoneſta quidem, ut ſupponitur, honeſta verò, quia virtus juſtitiæ, quæ habet pro ſuo objecto formali, quod eſt conforme rationi, & honeſtum, reperiret in hoc actu ſuum ſpecificativum formale, atque adeò honeſtatem.

Reſp. Conceſſo antec. Neg. Conſeq. Diſparitas eſt. quia actus moralis procedere debet ab ultimo dictamine conſcientiæ, quod eſt ultima, & immediata Regula morum dictans hìc, & nunc, quid ſit agendum, ità ut ſi huic dictamini actus conformetur, ſit honeſtus; ſi difformetur, ſit inhoneſtus & ideò actus ſpecificatur tum ab objecto formali, tum à materiali, & à circumſtantiis : contra verò habitus non reſpicit ultimum conſcientiæ dictamen, & ideò ſatis eſt, quòd in actu reperiat ſuum ſpecificativum formale, præſcindendo à circumſtantiis: atque adeò virtus juſtitiæ influere poteſt in redditionem gladii Domino furioſo, cùm in tali actu reperiat ſuum formale objectum, nempe adæquationem juris alieni, quæ de ſe eſt honeſta, licèt ratione circumſtantiæ ſit mala, & inhoneſta.

Ad Confirm. *diſt. ſeq.* Eſſet honeſta ſecundùm ſe, & præſcindendo à circumſtantiis, inhoneſta verò ratione circumſtantiæ extrinſecæ Domini furioſi, *conc.* aliter *nego ſeq. & conſeq.*

IV. *Objic.* 2. ex Maur. *q.* 176. de Juſt. Nullus actus virtutis eſt malus, ſeu vitioſus ; omnis actus Juſtitiæ eſt actus virtutis, ergo nullus actus juſtitiæ eſt malus ; ergo redditio gladii Domino furioſo utpote mala, non eſt actus juſtitiæ, atque adeò in talem actum non influit virtus juſtitiæ.

Confirm.

Confirm. Quia ex Aug. *l. 2. de lib arb. c. 18. Virtus eſt, quâ nemo malè utitur*; ſed malè uteremur virtute, ſi influeret in actum malum, ergo in hunc actum non poteſt influere. Ex eodem etiam Aug. *Virtus eſt, qua bonum facit habentem & opus ejus bonum*; ergo actus virtutis Juſtitiæ non poteſt eſſe opus malum.

Reſp. Diſt. Eſſe inter actum virtutis, & actum virtuoſum; actus virtutis, ſeu procedens à virtute eſt omnis actus, qui tendit ad objectum formale de ſe honeſtum; adeò ut ſi ex circumſtantia aliqua vitietur, adhuc ſit actus virtutis, quamvìs ſit malus; unde redditio gladii Domino furioſo dicitur actus virtutis, hoc eſt procedens à virtute Juſtitiæ: Actus verò virtuoſus eſt, qui undequaque eſt honeſtus, tum ſpectato objecto formali, tum ſpectatis circumſtantiis. In forma *diſt. maj.* Nullus actus virtutis eſt malus, ſpectato tantum objecto formali, *concedo*; ſpectatis etiam circumſtantiis, *neg. maj.* & *conceſſa mi. diſt conſ.* Nullus actus virtutis eſt malus ratione objecti formalis, *concedo*: ratione circumſtantiarum, *nego 1. & 2. conſequ.*

Ad Conf. *diſt. maj.* Virtus eſt, quâ nemo malè utitur per ſe, *conc. per accid.* ratione alicujus circumſtantiæ, *neg. maj* & diſtinctâ pariter min. *neg conſ.* pariformiter virtus facit bonum non ſolùm habentem ipſam, ſed etiam opus ipſius per ſe, quamvìs per accidens facere poſſit opus malum. Quod patet etiam in virtute intellectuali, quæ poteſt per accidens influere in actum falſum, ut diximus in ultima Confirm.

V. *Objic.* 3. ex eodem Maur. Virtus Juſtitiæ ſpecificatur ab adæquatione juris alieni, quæ ſit honeſta uſquequaque, videlicet etiam ſpectatis circumſtantiis, ergo non poteſt influere in actum malum, putà in reſtitutionem gladii Domino furioſo, conſ. ſeq. aliter influeret in actum oppoſitum ſuo ſpecificativo formali: *Antec. prob.* quia poſſibilis eſt virtus juſtitiæ, quæ ſpecificetur à tali objecto formali uſquequaque honeſto; ergo de facto talis eſt virtus juſtitiæ: aliter deberemus comminiſci duplicem virtutem juſtitiæ, Alteram ſpecificatam ab objecto honeſto uſquequaque alteram ab objecto honeſto tantùm ſecundùm ſe, non verò ſpectatis circumſtantiis.

Confirm. Si poſſet virtus influere in actum malum, poſſet vice verſâ vitium influere in actum bonum; atque adeò vitium injuſtitiæ poſſet v. gr. influere in a-

ctum bonum, quo quis negat gladium Domino furioſo.

Reſp. Nego antecedens, ob rationes adductas, ad prob. *nego* par. antec. licèt poſſit dari duplex virtus juſtitiæ materialiter diverſa, altera ſcilicet acquiſita ab actibus honeſtis uſquequaque, & altera acquiſita ab actibus honeſtis ſolùm ex objecto formali, & ratione circumſtantiæ inhoneſtis; v. g. ex actibus reſtitutionis gladii Domino furioſo, utraque tamen ſpecificatur ab eodem objecto formali, vid. ab adæquatione juris alieni honeſta ſecundùm ſe, undè una poſſet influere in actus alterius: Sicuti in omnium ſententia, licèt dari poſſit duplex virtus Juſtitiæ materialiter diverſa, altera acquiſita ab actibus ſolius juſtitiæ, altera ab actibus qui ſimul ſint juſtitiæ, & obedientiæ, utraque tamen ſpecificatur ab eodem objecto formali; vid. ab adæquatione juris alieni, ità ut una poſſit influere in actus alterius, ut diximus in prima Confirm. concluſionis.

Ad confirm. conc. quòd etiam vitium poſſit per accidens influere in actum bonum, nam ſi quis invincibiliter putet eſſe inhoneſtum reſtituere, & acquirat hunc habitum vitioſum reſtituendi, poteſt talis habitus vitioſus inclinare ad reſtitutionem, etiam pro quando illa apparet honeſta. Ubi adverte, quòd ſi quis nollet reſtituere gladium Domino furioſo, non ex motivo charitatis, ne noceat innocenti, ſed ex motivo injuſtitiæ, talis actus non eſſet bonus, ſed malus, quippe qui intenderet malum: Si verò ex ignorantia invincibili putaret quis eſſe bonum, & honeſtum exercere injuſtitiam; in tali caſu actus intendens injuſtitiam eſſet bonus, & ad illum poſſet per accidens influere vitium injuſtitiæ.

VI. *Objic. Ult.* Habitus Virtutis ſolùm inclinat in actus elicitos juxta dictamen prudentiæ; atqui hujuſmodi actus non poteſt eſſe malus, ut patet, ergo nunquam virtus influit in actum malum. *Maj prob.* Tum quia per ſe notum eſt, Actum virtutis eſſe prudentem, & qui virtuoſè operatur, operari prudenter; tum etiam quia de ratione virtutis eſt ex D. Thom. & Phil. tenere medium à Prudentia dictatum: Prudentia autem, cùm reſpiciat objectum, circumſtantias, & finem, ſemper dictat, quod eſt bonum; cùm dictet, quid hìc, & nunc ſit faciendum.

Confirm. Quia ex communi effato, tanta eſt habitûs latitudo, quanta eſt actuum; non enim poſſunt ad eandem

dem virtutem pertinere actus ſpecie diverſi; cùm habitus virtutis gignatur ab actibus ejuſdem rationis: ergo ſi non poſſunt ad eandem virtutem, v.g. Juſtitiæ, pertinere actus juſtitiæ, & actus miſericordiæ, à fortiori non poterunt pertinere actus boni, & actus mali; cùm iſti magis opponantur, quàm illi.

Reſp. Duplex eſſe diſtinguendum dictamen Prudentiæ, alterum univerſale, & practicum, dictans in genere; v.g. reſtituendam eſſe rem alienam; Alterum particulare, ultimum, quod dicitur practicè practicum, dictans v.g. reſtituendam eſſe hìc, & nunc rem hanc tali Domino. Habitus virtutis inclinat in actus elicitos juxta dictamen prudentiæ univerſale; & ideo ſemper inclinat in actus tendentes in objectum formale de ſe bonum, quamvis per accidens inclinare poſſit in actum ratione circumſtantiæ malum. Quòd autem habitus virtutis inclinet in actus elicitos juxta dictamen prudentiæ univerſale, non particulare, conſtat ex dictis, præſertim ex experientia adducta ab Arriaga; Nam aſſuetus v.g. orationi, audiendis Confeſſionibus, &c. inclinatur etiam ad hos actus, quando prohibentur; tum etiam ex eo, quod docet Vaſq. 1. *p. d.* 24. *c.* 2. (quamvis nobis contrarius) quia ſcilicet habitus inclinat etiam in actus indeliberatos; qui, cùm non ſint liberi, non ſunt juxta ultimum dictamen rationis, quod non conſurgit, niſi præcedat deliberatio, & conſideratio omnium circumſtantiarum: hæc habet Vaſq. loc. cit. *Non invenio rationem ad negandum habitus concurrere in actus indeliberatos, cùm in ſubitis motibus, qui ſine deliberatione fiunt, uſque adeò valeat habitus, ut inde facilè diſcernamus, qualem quiſque habitum habeat. Et propterea dicendum, eodem modo concurrere habitum ſuapte natura ad actum bonum, & non bonum.* Hactenus Vaſq.

In forma diſt. maj. Juxta dictamen Prudentiæ univerſale, & practicum conc. particulare, & practicè practicum, nego maj. & diſtinctâ min. nego conſeq. Ad probationem maj. diſt. antec. actus virtutis debet eſſe prudens, ſi procedat ex objecto formali, non vitiato à circumſtantia mala, atque adeò ſit etiam actus virtuoſus, *conc.* ſi vitietur à circumſtantia mala, unde ſit actus virtutis, ſed vitioſus, & imprudens *nego.* Ad id, quod additur, virtutem debere tenere medium à prudentia dictatum, diſt. dictatum à prudentia ſecundùm dictamen univerſale, *conc.* ſecundùm dictamen particulare, à quo ſolùm actus eſt virtuoſus, *nego.*

Digitized by Google

Ad confirm. Verum eſt tantam eſſe latitudinem habitûs, quanta eſt actuum, cùm non poſſit habitus influere, niſi in actus reſpicientes idem formale objectum: etiam verum eſt, quòd non poſſint actus, qui ratione objecti formalis inter ſe differunt, ad eundem habitum pertinere: nihilominus actus bonus, & malus, qui non differunt penes objectum formale, ſed ſolùm ratione alicujus circumſtantiæ, poterunt ad eundem habitum pertinere: & quamvìs moraliter magìs differant inter ſe actus bonus, & malus pertinentes ad eundem habitum, quàm duo actus boni pertinentes ad diverſos habitus; phyſicè tamen, ſeu ratione objecti formalis minùs differunt illi duo actus, quàm iſti: ſicut enim in eadem entitate phyſica actus poteſt dari duplex ſpecies moralis, v. g. in furto ſacrilego; ità in duobus actibus, v. gr. in duplici ratione gladii, quarum altera fiat Domino non furioſo, altera Domino furioſo, poteſt dari convenientia phyſica ratione objecti formalis, & diſconvenientia moralis, quia alter eſt bonus, alter malus moraliter.

VII. Inſtabis: Non poteſt habitus virtutis cauſari ab actibus malis, ergo neque poterit cauſare actus malos: conſeq. ſeq. quia habitus eoſdem ſpecie actus cauſat, à quibus cauſatur; aliter major eſſet latitudo habitûs, quàm actuum. *Ant. prob.* Quia aliter ſequeretur 1. quòd quis ex exercitio actuum malorum acquirere poſſet omnes virtutes. 2. Quòd per exercitium actuum malorum, quibus virtutes acquiruntur, homo fieret meliùs diſpoſitus ad ſuum ultimum finem, quàm ſi non peccaret, & virtutes non acquireret. 3. Quòd ſi virtus v. gr. Juſtitiæ poſſet cauſare actum malum, qui ſit v. g. juſtitiæ ſimul, & injuſtitiæ, reddendo gladium Domino furioſo, quando ex juſtitia erga Innocentem tenetur homo non reſtituere.

Reſp. Nego antec. Si quis enim multiplicet actus juſtitiæ ex circumſtantia malos, acquiret ex his actibus malis habitum virtutis juſtitiæ, quæ poſſit influere in actus juſtitiæ virtuoſos, & completè honeſtos; ſic Dux ſæpè militans juxta Regulas militiæ ex vana gloria, acquirit virtutem, ſeu artem militarem: ſic Magiſtratus benè Remp. gubernans ob turpe lucrum, acquirit politicam; ſic miles fortiter ſe gerens, quamvìs ex fine malo, acquirit fortitudinem; finis enim malus denominat actum malum, ſed non impedit, quominus acquiratur habitus bonus

Digitized by Google

bonus; etenim habitus acquiritur per actus, ſecundùm quod tendunt in objectum formale, non verò ſecundùm quod tendunt in materiale, aut in circumſtantias; unde qui ſæpè furatur ob mœchandum, ex Philoſopho non acquirit habitum furandi, ſed mœchiæ.

Hinc tamen non ſeq. 1. Quòd poſſint acquiri omnes virtutes ab eo, qui nunquam bene operatus eſt, exercendo ſemper actus malos. Nam Caſus hic eſt moraliter impoſſibilis, quòd quis ſemper malè operetur ex objecto formali bono conjuncto cum circumſtantia mala; quamvis enim poſſit aliquando id contingere, non tamen ſemper, cùm raró accidant, quæ contingunt per accidens. Adde, quòd qui malè operatur, reddendo v. gr. Gladium furioſo, etiamſi poſſit his actibus acquirere habitum juſtitiæ, non poterit tamen acquirere habitum prudentiæ practicæ, cùm operetur imprudenter contra ultimum rationis dictamen; ergo quamvìs poſſint per accidens acquiri reliquæ virtutes per exercitium actuum malorum, non tamen virtus prudentiæ practicæ, unde non poſſunt omnes omninò virtutes ſic per accidens acquiri.

Neq. ſeq. 2. Quòd eſſet melius ad finem ult. diſpoſitus, qui per exercitium actuum malorum virtutes acquiſivit, quàm qui nunquam malè operatus eſt: Nam ſicuti qui habet plurimos habitus virtutis, imo etiam fidem, & ſpem ſupernaturalem, ſi ſemel peccavit, eſt minùs diſpoſitùs ad ultimum finem, ratione peccati, quàm ſi careret tot habitibus bonis, & non peccâſſet; ità in caſu noſtro.

Ad ult. ſeq. 1. Concedimus illam conditionatè, hoc eſt niſi ſequatur ſpeciale inconveniens, à quo examinando poſſemus præſcindere. 2. Concedimus illam abſolutè ex mox dicendis.

ARTICULUS II.

Num poſſit Virtus lædere ſeipſam, influendo in actum ſibimet oppoſitum.

VIII. LÆdere virtutem eſt ponere actum virtuti oppoſitum, cùm virtus per actus vitioſos oppoſitos remittatur, & lædatur: propterea, quando virtus v. g. juſtitiæ influit in actum, qui ſimul ſit Juſtitiæ, & inobedientiæ, tunc virtus juſtitiæ dicitur lædere virtutem obedien-

obedientiæ Quæritur nunc, an poſſit virtus v. g. **Juſtitiæ** influere in actum, qui ſimul ſit juſtitiæ, & injuſtitiæ, unde virtus lædat ſe ipſam? Hujuſmodi actus eſſet v. g. Redditio gladii domino furioſo, qui actus, quatenus ponitur ex motivo adæquandi jus Domini, eſt actus juſtitiæ, & ſi ſimul eſſet contra jus innocentis, eſſet actus injuſtitiæ. Ne tamen fiat quæſtio, utrum redditio gladii Domino furioſo, ſit ſolùm contra charitatem, (ut tenet Mol) an etiam contra Juſtitiam? (ut Leſſ Salon. & alii communiùs putantes, quòd licèt ex charitate duntaxat teneamur impedire mortem innocentis, ex juſtitia tamen tenemur non cooperari poſitivè ad illius mortem; atque adeò non reddere gladium furioſo) ſupponamus, quòd Depoſitarius gladii teneatur ex juſtitia defendere vitam innocentis, eo modo, quo tenetur in omnium ſententia cuſtos, qui accepto ſtipendio obligatur ex contractu, atque adeò ex juſtitia defendere, quod ſibi datur in cuſtodiam. His explicatis.

IX. Dico cum laudatis DD. poſſe virtutem lædere ſe ipſam, influendo per accidens in actum vitioſum ſibimet oppoſitum: ex.gr. poteſt virtus Juſtitiæ inclinare in redditionem gladii Domino furioſo, quando hic actus eſt injuſtus relatè ad Innocentem, eò, quòd depoſitarius gladii ex juſtitia teneatur defendere vitam innocentis.

Prob. Virtus, A, lædere poteſt virtutem, B, influendo in actum oppoſitum virtuti B; ergo poteſt etiam lædere ipſam virtutem, A; influendo in actum oppoſitum ipſi virtuti A; *antec* conſtat ex dictis ar ſuperiore; poteſt enim actus juſtitiæ v.g. lædere obedientiam, ſi talis actus ſit prohibitus à ſuperiore, conſeq. facilè prob. Ideò poteſt virtus A, lædere virtutem B, quia poteſt influere in actum ex motivo virtutis, A, quando opponitur virtuti B, puta, ſi reſtituatur gladius Dominò ex motivo juſtitiæ; quando reſtitutio eſt contra obedientiam, ſed pariter poteſt virtus, A, puta Juſtitiæ influere in actum ex motivo juſtitiæ, quando talis actus eidem virtuti juſtitiæ opponitur, puta ſi reſtituatur gladius Domino furioſo, quando ex juſtitia erga innocentem tenemur illum non reſtituere, ergo poteſt virtus, A, lædere ſe ipſam.

Confirm. Poſſunt ſimul dari in voluntate duo actus, alter juſtitiæ quo quis vult reſtituere 10. Petro; alter injuſtitiæ, quo quis non vult reſtituere 100. Paulo, ut oſten-

Digitized by Google

oſtendimus *qu. ſup. a. 1.* ergo poteſt idem actus (v. gr. eadem reſtitutio gladii furioſo) eſſe ſimul actus Juſtitiæ erga Dominum gladii, & injuſtitiæ erga innocentem, ſed virtus Juſtitiæ poteſt in hunc actum influere, ergo poteſt lædere ſe ipſam. Ratio à priori eſt, quia ſubſtantia Actûs v. gr. Juſtitiæ deſumitur ab ejus objecto formali ſpecificativo; quod ſicut poteſt conjungi cum circumſtantia, ſub qua talis actus prohibetur ab alia virtute putà obedientiæ, ità conjungi poteſt cum circumſtantia, ſub qua per eandem virtutem Juſtitiæ prohibetur, ergo ſicut virtus Juſtitiæ poteſt lædere alias virtutes, ità etiam ſe ipſam.

X. Quòd ſi quæras, num virtus Juſtitiæ intendatur, an remittatur, dum influit in actum ſibimet oppoſitum, qui ſimul eſt juſtus & injuſtus? Reſp. Idem accidere, quod accidit, ſi ſimul dentur in voluntate duo actus, Alter juſtitiæ erga Petrum, alter injuſtitiæ erga Paulum. Univerſim enim virtus Juſtitiæ intenditur per actum juſtitiæ, & remittitur per actum injuſtitiæ; quando autem hi duo actus concurrunt, aut concomitanter, aut identicè, tunc ſi prævaleat proſecutio virtutis, virtus intenditur, ſi prævaleat proſecutio vitii, virtus remittitur, ac læditur: ſicuti ſi eidem paſſo ex una parte adjungatur ignis, ex altera glacies, paſſum calefit, ſi prævaleat ignis, frigefit ſi prævaleat glacies, & ſi neutrum prævaleat, neque frigefit, neque calefit.

XI. *Objic. 1.* Impoſſibile eſt, quòd idem ſimul ametur, & odio habeatur, ergo impoſſibile eſt, quòd virtus lædat ſe ipſam influendo in actum ſibimet oppoſitum. Probatur conſequ. quia talis actus v. gr. Juſtitiæ amaret ſimul, & odio haberet idem ſpecificativum formale Juſtitiæ, amaret quidem, quia vellet v. gr. reſtitutionem gladii Domino furioſo ex affectu adæquandi jus Domini; odio haberet verò idem motivum, quia vellet operari contra Jus innocentis; atque adeò ſaltem virtualiter, & interpretativè odio haberet idem objectum formale Juſtitiæ.

Reſp Huic, & ſimilibus argumentis conſtat ex dictis quæſt. ſuperiori, ubi oſtendimus, poſſe ſimul dari actum Juſtitiæ, & injuſtitiæ; in quo caſu amaretur objectum formale juſtitiæ remiſsè, ſeu relatè ad unum objectum materiale, & odio haberetur ſolum objectum materiale B ratione ſpecialis difficultatis; non verò

 idem

Digitized by Google

idem objectum formale amaretur, & odio haberetur, quia ſicuti qui amat Petrum, v.g. quia eſt Chriſtianus, ſed amat remiſsè, poteſt ſimul odiſſe Paulum inimicum, quamvis Chriſtianum; & qui miſeretur Pauperis, A, ob motivum miſericordiæ non attactum in omni ſua latitudine, poteſt ſimul nolle miſereri pauperis B. In forma *nego conſeq* ad probationem *nego antec.* Amaretur quippe ſpecificativum formale juſtitiæ ſolùm remiſsè amore compoſſibili cum injuſtitia erga innocentem.

XII. *Objic.* 2. Reſtitutio gladii non poteſt eſſe actus juſtitiæ, niſi ſit adæquativa juris alieni; atq; adeò niſi præſupponatur in Domino jus ad gladium; ſed quando Dominus eſt furioſus, non habet jus ad gladium, ergo in tali caſu reſtitutio gladii non eſt actus juſtitiæ; atque adeò Virtus juſtitiæ non influit in talem actum, quo ipſa lædatur. *Prob. Min.* Si eſſet in Domino furioſo jus ad gladium, deberet dari in fure, aut in Depoſitario obligatio reſtituendi gladium; quia juri activo reſpondet obligatio, & Jus paſſivum; atqui dum Dominus eſt furioſus, non datur obligatio reſtituendi gladium; quia obligatio ad actum malum, eſt obligatio chimærica: ergo in tali caſu Dominus non habet Jus ad gladium.

Conf. In tali caſu Virtus Juſtitiæ propter Jus Innocentis obligat ad non reſtituendum gladium, ergo reſtitutio gladii furioſo non poteſt eſſe actus juſtitiæ. *Prob. conſeq.* Quia non poteſt idem actus ſimul præcipi, & prohiberi ab eadem virtute; ſed in caſu revera prohibetur à virtute Juſtitiæ redditio gladii ob Jus Innocentis, ergo non poteſt etiam præcipi à Juſtitia ob jus Domini: ſed ſi non præcipiatur à Juſtitia, non eſt actus Juſtitiæ; ergo reſtitutio gladii furioſo, non poteſt eſſe actus juſtitiæ.

Reſp. Argumentum probare, quòd neque poſſet virtus juſtitiæ influere in reſtitutionem gladii, quando talis reſtitutio eſt contra charitatem, obedientiam, &c. quia tunc etiam prohibetur ab his virtutibus. In forma *diſtin. min.* Quando Dominus eſt furioſus, non habet jus expeditum, & proximum ad gladium, *conc.* Jus impeditum, & remotum, *nego min & conſeq.* Ad *prob. min. diſting major.* Daretur in fure obligatio reſtituendi remota, & impedita, *concedo* proxima & expedita, *nego major.* & diſtinctâ min. *nego conſeq.* Univerſim, quando duo præcepta concurrunt, quorum alterum prævalet, &

non

non poſſumus utrique ſimul ſatisfacere , tunc præceptum præſtantius obligat proximè,& alterum remote inquantum ceſſante hujuſmodi impedimento , ſeu concurſu,ſtatim obligat, v. g. ſi concurrat præceptum audiendi ſacrum,& aſſiſtendi moribundo , quia hoc prævalet,illud non extinguitur,ſed impeditur, ſicut Nubes impedit,non extinguit vim illuminativam ſolis; quod ex eo conſtat, tum quia ceſſante hoc impedimento ſtatim reviviſcit obligatio , tum etiam quia juxta omnes Juriſperitos, Jus gladii in circumſtantia domini furioſi non devolvitur ad alium à furioſo. ergo in furioſo remanet jus in gladium,licèt impeditum ; Eo modo, quo Pupillus eſt Dominus ſuorum bonorum, ſed habet jus impeditum, juxta illud ad Gal. 4. *Quanto tempore hæres parvulus eſt nihil differt à ſervo , cum ſit dominus omnium.* Quod etiam conf. à contrario ; Nam Fur exerceret actum injuſtitiæ adverſus Dominum, ſi gladium frangeret , ergo exercet actum juſtitiæ erga eundem Dominum,quamvìs furioſum,ſi reſtituat gladium,ex motivo adæquandi Jus domini.

Hinc patet quomodo etiam virtus v. g. obedientiæ poſſit influere in actum,qui ſimul ſit obedientiæ, & inobedientiæ,& idem dicas de Aliis.Nam ſi ſuperior immediatus præcipiat v.g. auditionem Sacri, quam Pontifex prohibeat, tunc ſubditus audiendo ſacrum ex motivo obediendi ſuperiori immediato, exerceret actum obedientiæ erga talem Superiorem (cujus præceptum obligat ſolùm remote) qui ſimul eſſet inobedientiæ erga Pontificem,cujus præceptum obligat proximè.

Ad Conf. nego conſeq. ad prob. diſt.maj.Non poteſt idem actus ab eadem virtute præcipi remotè, & prohiberi proximè nego: præcipi,& prohiberi proximè conc. maj. & ſimiliter diſtinctis aliis propoſitionibus , nego ſecundam conſeq. ſicut enim quando reſtitutio gladii furioſo eſt ſolùm contra charitatem, aut obedientiam, talis actus præcipitur à virtute juſtitiæ remotè,& prohibetur proximè à charitate, vel obedientia, ita quando hujuſmodi reſtitutio eſt contra jus innocentis , ab eadem virtute juſtitiæ præcipitur remotè propter jus domini , & prohibetur proximè propter jus innocentis, unde talis actus eſt juſtitiæ ſimul,& injuſtitiæ, atque adeò eſt ex objecto formali bonus , & ſimpliciter malus.

XIII. *Objic.* ult. Impoſſibile eſt, quòd reſtitutio gladii furioſo ſit actus juſtitiæ erga Dominum, ſi non reſtituendo gladium, non exercetur actus injuſtitiæ: atqui ſi non reſtituatur gladius furioſo, non exercetur actus injuſtitiæ, ergo ſi reſtituatur, non ponitur actus juſtitiæ. min. patet. Nam nolens reſtituere gladium furioſo non exercet actum malum, ergo non ponit actum injuſtitiæ, qui eſſentialiter eſt malus. maj. prob. quia inter æquale, & non æquale non datur medium; ergo ſi reſtitutio gladii eſt adæquativa juris domini, atque adeò actus juſtitiæ, non reſtitutio debet eſſe inadæquativa, & conſequenter actus injuſtitiæ.

Reſp. Hoc etiam argumentum probare nimis, videlicet, quòd nec ſit actus juſtitiæ reſtitutio gladii furioſo, quando hic actus ſolùm eſt contra charitatem, aut obedientiam; quia nec tunc exercetur actus injuſtitiæ, & malus, ſi non reſtituatur gladius. Quare nego majorem: univerſim enim non eſt verum, quod quoties aliquis actus eſt juſtitiæ, & debitus, ejus omiſſio ſit actus injuſtitiæ, & indebita; nam anticipata, v. gr. ſolutio eſt actus juſtitiæ (quamvis mixtus cum aliqua liberalitate quoad modum) & tamen ejus omiſſio non eſt actus injuſtitiæ; quare in moralibus inter æquale, & inæquale poſitivè dari poteſt medium, nempe inæquale negativè, ſeu non æquale, nec juſtum, licèt non ſit injuſtum. Ratio à priori eſt. Quia ad exercendum actum injuſtitiæ, atque adeò malum requiritur, quòd jus creditoris obliget proximè, & in actu ſecundo, contra verò, ut exerceatur actus juſtitiæ ſufficit quòd jus creditoris obliget remotè, & in actu primo; Nam jus, quod non obligat proximè, eſt verum jus, quod reſpicitur à juſtitia, ſicut ignis, qui non poteſt proximè comburere, verè habet vim combuſtivam; unde actus juſtitiæ exerceri poteſt etiam erga jus impeditum: contra verò ut exerceatur actus injuſtitiæ, requiritur quòd jus ſit expeditum, & obligans in actu ſecundo, cùm non detur injuſtitia, nec ullus actus malus, qui non ſit contra præceptum obligans in actu ſecundo.

Hinc ſequitur, ut notat Suar., quòd per virtutem Epikiæ, ſeu per benignam legis interpretationem poſſit aliquando obligatio juſtitiæ impediri; adeò ut, ſi quis nolit uti epikiâ exerceat actum juſtitiæ; ſi vero velit uti

epi-

Digitized by Google

epikia, non exerceat actum injuſtitiæ. e.g. ſi vir nobilis ære alieno gravatus ex Epikia differat ſolutionem, ne cadat in egeſtatem proprio ſtatu indignam, quando creditor non eſt in eadem egeſtate, certè non operatur contra Juſtitiam, eo quod jus creditoris ſit impeditum; Quamvis, ſi velit in hujuſmodi egeſtatem incidere, ad quod non tenetur, & reſtituat, certè actum juſtitiæ exercebit, ponendo adæquationem juris creditoris.

XIV. Quæritur hic, Num virtus ſit eſſentialiter virtus, an accidentaliter, adeò ut virtus poſſit tranſire in vitium, & e contra?

Dicendum cum Suar. Vaſq. Arriag. *t.3. d.33.* & communiter contra Scotum in 1. *diſt. 17. q. 2.*, Virtutem eſſe eſſentialiter virtutem, nec poſſe in vitium tranſire, aut e contra.

Prob. Virtus ſpecificatur ab objecto ſecundum ſe honeſto, & vitium ab objecto inhoneſto, non ſecus ac homo v.g. reponitur in ſpecie hominis à rationalitate, & equus ab hinnibilitate, & ſicut potentia viſiva ſpecificatur à colorato, & auditiva à ſonoro; ergo ſicut homo eſſentialiter eſt in ſpecie hominis, nec poteſt tranſire in equum, & viſiva eſt eſſentialiter viſiva, nec poteſt in auditivam tranſire, ita virtus eſt eſſentialiter virtus, ſpecificata ab honeſto, nec poteſt in vitium tranſire. Quod conf. tum paritate actuum bonorum, qui non poſſunt tranſire in malos, tum paritate virtutum infuſarum, & intellectualium, quæ in omniū ſententia ſunt eſſentialiter virtutes.

XV. Dices 1. Poteſt virtus etiam in actum vitioſum per accidens influere, ergo poteſt in vitium tranſire; atque adeò non eſt eſſentialiter virtus.

Reſp. nego conſeq. Virtus enim non ſpecificatur ab objecto complete honeſto, ſed ab objecto honeſto ſecundum ſe, & præciſo à circumſtantiis; quando autem in actum malum influit, tunc etiam reſpicit objectum ſecundum ſe honeſtum; unde non poteſt tranſire in vitium, quod reſpicit objectum inhoneſtum.

Dices 2. Ex Scot. loc. cit. Poteſt idem habitus eſſe ſucceſſivè vitioſus & virtuoſus, ergo &c. Ant. Prob. experientia. Nam habitus v.gr. intemperantiæ acquiſitus ex frequentatis actibus intemperantiæ, comedendo v. gr. quotidie tres libras cibi, quæ excedunt medium rationis, inclinat deinde ad actus temperantiæ, quando tanta cibi quantitas non eſt excedens, nec dif-

difformis rationi, ſicuti ex Philoſ. 2. Eth. 8. Prodigalitas inclinat ad actus liberalitatis.

Conf. Poſſunt dari actus morales indifferentes, ut ſunt v. g. ambulare per pomarium &c. ergo etiam habitus indifferentes, qui poſſint de virtute in vitium tranſire.

Reſp. nego antec. Ad experientiam dico, Habitus vitioſos intemperantiæ, & prodigalitatis non influere, niſi in actus ſubſtantes motivo formali inhoneſto: verum quidem eſt, quòd in caſu adducto reddant voluntatem promptiorem ad actus temperantiæ, vel liberalitatis, non quia in iis reperiunt ſuum ſpecificativum, ſed quia ut notat Philoſophus loc. cit. propter ſimilitudinem ex parte materiæ inter actus vitioſos, & virtuoſos faciliùs tam animus, quàm corpus diſponuntur ad actus virtutis.

Ad Conf. Actus morales indifferentes non poſſunt tranſire in bonos, & juxta noſtram ſententiam, nec in malos, quia ſpecificantur à ſuo objecto de ſe indifferenti, ergo nec habitus cauſati ab actibus indifferentibus poſſunt in bonos, aut malos tranſire, undè argumentum retorquetur.

QUÆSTIO V.

An, & Quomodo poſſit Actus unius virtutis imperare Actum Alterius.

I. PRoprium eſt voluntatis imperare ut quod, tum actus ſuos, tum actus aliarum potentiarum ſibi ſubditarum, cùm ſola voluntas ſit Domina, virtuti autem solùm convenit imperare, ut quo; quatenus voluntas prout affecta virtute determinatur ad imperandum actus virtutis. Verùm, ut notat Rip. *diſp. 65.* ad hoc, ut actus unius virtutis imperet actûm alterius, non ſufficit, quòd ſit cauſa illius, ſi enim hoc ſufficeret, præmiſſæ dicerentur imperare concluſionem, eò quòd illam cauſent, ſed ulteriùs requiritur, quòd actus imperans ex fine intento cauſet actum imperatum ut conducentem ad talem finem, v. g. ut actus charitatis imperet actum juſtitiæ, debet ex fine intento à charitate, qui eſt placere Deo ſummè bono, exercere cauſalitatem in actum juſtitiæ, qui conducat ad eum finem à charitate intentum,

niſi

niſi enim ſic conduceret, non diceretur deſervire actui imperanti,& ſic non haberet rationem ſubditi, cui aliquid demandari poſſit. Hoc poſito. Quæritur An actus virtutis ſuperioris. v.g. charitatis imperare poſſit actum inferioris puta juſtitiæ,& e contra?

II. Dico 1. Poteſt Actus unius virtutis, ſaltem ſuperioris imperare actum alterius; v.g. actus charitatis imperare poteſt actum juſtitiæ. Ita communiter ap. Rip. loc. cit. contra Vaſq. 1.2.d.51.

Prob.1. Ex Scr.1.Cor.13. dicitur; *Charitas omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat* &c. imperando ſcilicet hujuſmodi actus: Sæpe etiam monemur, ne actus virtutum eliciamus ob malum finem, unde eruitur, quòd elici poſſint in bonum finem,& ſic imperari ab illa virtute, in cujus finem ordinantur.

Prob.2. ratione: unam virtutem imperare actum alterius, eſt voluntatem ex deſiderio obtinendi finem unius virtutis moveri ad eliciendum actum alteriùs, ſed poteſt voluntas ex deſiderio obtinendi finem v. g. charitatis,qui eſt placere Deo ſummè dilecto,moveri,ac determinare ſe ad ponendum actum juſtitiæ, vel religionis,ordinando hos actus ad finem intentum à charitate, ergo poteſt una virtus, ſaltem ſuperior, imperare actus alterius.

III.Hinc ſeq. contra Vaſq. apud Rip. *n.15.* Actum virtutis nobilioris non ſolùm poſſe imperare actus externos virtutis inferioris; ſed etiam internos; cùm etiam interni dirigi poſſint ad finem intentum à virtute imperante. Ubi adverte, Actus externos virtutis inferioris imperari poſſe à virtute ſuperiori, non ſolùm mediatè (hoc eſt imperando directè actum internum, ad quem ſequatur externus) ſed etiam immediatè, ut communiter docent contra Cajet. & Sotum. Ratio eſt,quia etiam operatio externa, v.g. juſtitiæ, fortitudinis, &c. nempe reſtitutio debiti, martyrium, &c. apprehendi poteſt ut placens Deo ſummè dilecto; ergo immediatè imperari poteſt à virtute charitatis; probat. conſequ. quia operatio externa, v.g. reſtitutio debiti,tam eſt intra vires voluntatis adjutæ à virtute juſtitiæ, quàm intra vires voluntatis adjutæ à virtute charitatis, ergo ſi poteſt immediatè imperari à virtute juſtitiæ;poterit etiam immediatè à virtute charitatis; Quod ex eo conf. quia hujuſmodi operationes externæ aliquando ponuntur

Digitized by Google

nuntur ex motivo ſuperbiæ, luxuriæ, &c. ergo ſi poſſunt imperari immediatè à vitiis, à fortiori à charitate.

Seq. 2. contra Coninck *diſp. 3. n. 125.* Actum internum imperatum ſumere ſuam moralitatem, & bonitatem etiam ab actu imperante; ſicuti enim ſi imperetur actus Religionis v. gr. à Vana gloria, erit intrinſece bonus (ſummodo ſit formaliter liber) & extrinſecè malus, ut diximus anno ſuperiori, *diſp. 3. qu. 2. ar. 2.* Ita ſi imperetur à virtute charitatis, habebit intrinſecè bonitatem, & meritum proprium actus Religionis, extrinſecè verò bonitatem, & meritum actus charitatis.

Seq. 3. contra Suar. l. 12. de Gratia c. 9. apud eundem Ripal. *diſp 66.* poſſe virtutem ſuperiorem, v. gr. charitatem, imperare actum inferioris omninò determinatum quoad tempus, circumſtantias, &c. Ratio eſt, quia poteſt Actus virtutis inferioris omninò determinatus & circumſtantionatus apprehendi ut placens Deo ſummè dilecto, & voluntas ex deſiderio obtinendi talem finem poteſt moveri ad eum actum ponendum; ergo poteſt hujuſmodi actus ſic determinatus imperari à charitate; Neque obſtat quod cum poſſit voluntas ſe ipſam determinare ad actum, v. gr. Religionis, fruſtra determinaretur ad talem actum ab actu charitatis imperante. Nam hujuſmodi imperium deſerviret, tum ut actus Religionis referatur in finem charitatis, & habeat extrinſecam bonitatem, & moralitatem à charitate imperante, tum ut voluntas ſuam exerceat libertatem in amore reflexo Religionis, ita ut per actum charitatis exprimat affectum ſuum erga objectum Religionis.

IV. Dico 2. Poteſt etiam actus virtutis inferioris, puta Pœnitentiæ imperare actum ſuperioris, puta charitatis, Ita Rip. loc. cit. Coninck *diſp. 27.* Val. contra Cajet. Bannez, Eſparz.

Prob. eâdem ratiocinatione: Actum unius virtutis imperare actum alterius eſt voluntatem ex deſiderio obtinendi finem unius virtutis moveri ad eliciendum actum alterius, ſed poteſt voluntas ex deſiderio obtinendi finem virtutis inferioris, puta pœnitentiæ, v. gr. pacem cum Deo, moveri ad eliciendum actum charitatis; ergo poteſt actus virtutis inferioris imperare actum ſuperioris. Prob. min. quia poteſt hic & nunc proponi neceſſarius actus charitatis ad obtinendam pa-

pacem, ſeu reconciliationem cum Deo, quam intendit pœnitentia; ergo poteſt voluntas ex deſiderio obtinendi finem pœnitentiæ moveri ad eliciendum actum charitatis: Eodem modo poteſt proponi ut medium neceſſarium ad caſtitatem tuendam actus religionis, puta oratio, votum &c. & ſic à virtute caſtitatis imperari poteſt actus Religionis. Ratio à priori eſt quia cùm actus virtutis ſuperioris ſint intra vires voluntatis, quæ imperat ut quod, non obſtat, quo minùs voluntas ex objecto formali virtutis inferioris moveatur ad eliciendum actum ſuperioris, quia virtus tantùm imperat ut quo: ſicuti quia calor cauſat ignem ut quo, & inſtrumentaliter, non obſtat quo minùs cauſare poſſit ſubſtantiam ignis.

Conf. ex Rip., Propoſitum non peccandi de cætero ex motivo gehennæ pertinet ad virtutem pœnitentiæ; atqui vi hujus propoſiti poteſt imperari actus charitatis, ſi hic & nunc repræſentetur præceptus, quomodo enim ſtare poſſet propoſitum efficax non peccandi, niſi ponatur quod hic & nunc præcipitur? ergo poteſt actus pœnitentiæ imperare actum charitatis.

V. *Objic. 1.* contra 1. Concluſionem Si poſſet actus unius virtutis imperari ab actu alterius, poſſet etiam actus charitatis imperari ab actu malo, puta ab actu inanis gloriæ, ſi ſcilicet ex deſiderio obtinendi gloriam humanam moveatur voluntas ad eliciendum actum charitatis, vel ad ſtipem erogandam &c. ſequela videtur abſurda, ergo & id, unde ſequitur.

Reſp. 1. conc. ſequelam; diximus enim in De Fide cum Martino Perez *diſp. 4. ſect. 4.* & Aliis, poſſe actum ſupernaturalem imperari ab actu malo, v. g. Attritionem requiſitam ad ſacramentum pœnitentiæ imperari poſſe ab actu vanæ gloriæ, & ſic Attritionem eſſe intrinſecè bonam, & meritoriam, extrinſecè verò malam, & demeritoriam. Deinde tranſmiſſo, quod hoc repugnet ex ſpeciali perfectione actus ſupernaturalis, aut actus charitatis, non ſequitur quòd actus unius virtutis non poſſit imperare actum alterius, ubi non intervenit ea ſpecialis repugnantia.

VI. *Objic. 2.* contra ſecundam Concluſionem, quæ eſt magìs controverſa: Imperare eſt proprium ſuperioris, ergo quamvìs poſſit actus virtutis ſuperioris imperare actum inferioris, non tamen vicè verſâ.

Conf.

Digitized by Google

Conf. 1. Quia ſi poſſet actus virtutis inferioris imperare actum ſuperioris, quælibet virtus poſſet imperare actus omnium virtutum; atqui hoc eſt proprium charitatis, quæ eſt virtus ſuprema, non verò aliarum virtutum. ergo &c.

Conf. 2. Quia eſt rationi diſſonum, quòd finis præſtantior ordinetur ad ignobiliorem; & quòd Deus, qui eſt finis charitatis, ordinetur ad fines creatos, quæ ſunt objecta virtutum moralium, ergo non poteſt actus charitatis imperari ab actibus virtutum inferiorum.

Reſp. Eſſe proprium ſuperioris imperare ut quod, & propriâ authoritate, non verò imperare ut quo, & poteſtate alterius, ut convenit actui virtutis inferioris, quippe qui imperat actum charitatis poteſtate voluntatis ſibimet illum imperantis prout munitæ actu virtutis inferioris Præterea ſolùm imperium Jurisdictionis eſt proprium ſuperioris, non verò imperium executionis, quod ſolùm convenit actibus virtutum inferiorum.

Ad 1. Conf. Excellentia charitatis non conſiſtit in hoc, qòod ſolùm ipſa poſſit imperare actus aliarum virtutum; ſed in hoc, quòd ipſa ſuo imperio tendat in finem omnibus præſtantiorem.

Ad 2. eſt diſſonum rationi, quòd finis nobilior ad ignobiliorem dirigatur tamquam ad finem ultimum, non tamquam ad intermedium: Incarnationem licèt præſtantior ſit ſalute hominum, potuit ad hanc dirigi, ſed ultimatè ad Dei gloriam. Adde quod non Deus, ſed actus charitatis tendens in Deum dirigatur in caſu noſtro ad fines creatos, ſeu ad honeſtates proprias aliarum virtutum, ſed quas ſummopere conducit.

VII. *Objic.* ult. Ut poſſit virtus inferior imperare actum ſuperioris, deberet inferior ſuperare difficultates proprias virtutis ſuperioris, ſed hoc eſt impoſſibile, ergo ut ſupra: prob. min. quia Difficultates propriæ virtutis ſuperioris ſunt majores, cùm major ſit difficultas ad acquirendam virtutem nobiliorem, ergo non poſſunt ſuperari à virtute inferiori.

Conf. Si poſſet virtus inferior ſuperare difficultates proprias ſuperioris, poſſet quælibet virtus ſuperare difficultates proprias omnium virtutum, quod pariter eſt inconveniens.

Reſp. Quòd ſicut voluntas ex motivo turpi, ſeu ex paſ-

paſſione ſuperare poteſt difficultates, quas experimur in operationibus maximè virtuoſis, v. g. in operationibus fortitudinis, temperantiæ &c. ità à fortiori poterit id præſtare voluntas ex motivo virtutis inferioris; & ratio eſt, quia difficultates, quæ reperiuutur in exercitio virtutum, non ſuperantur à virtute, ut quòd, ſed ut quo; Cum voluntas ſit, quæ illas ſuperat, & quamvìs faciliùs voluntas vincat difficultates proprias virtutis ſuperioris, ſi ſit munita eâdem virtute ſuperiori, & ex motivo illius operetur, quàm ſi ſit munita virtute inferiori; poterit tamen voluntas (quamvìs cum majori conatu) illas ſuperare, munita virtute inferiori, & operando ex hujus motivo. In forma, nego min. ad prob. conceſſo ant. diſt. conſeq. non poſſunt ſuperari cum eodem conatu voluntatis à virtute inferiori, tranſmitto, cum majori conatu, nego conſeq.

Ad Conf. conc. quòd voluntas ex motivo cujuſvis virtutis ſuperare poſſit difficultates proprias omnium virtutum, ſicut poteſt illas ſuperare ex motivo turpi, puta vanæ gloriæ. Dico tamen quod majorem conatum exhibere debeat voluntas, ubi reperitur gravior difficultas.

QUÆSTIO VI.

De Virtutibus Cardinalibus, de Beatitudinibus, & de fructibus Spiritus Sancti.

I. QUærendum in calce Diſp. Quænam ſint virtutes Cardinales, & Cardinalibus annexæ, & utrùm Beatitudines, & Fructus Spiritûs Sancti ſint habitus, an actus virtuoſi?

Paucis dico cum D. Th. 1. 2. q. 61. Quatuor eſſe virtutes Cardinales, Prudentiam, Fortitudinem, Juſtitiam, Temperantiam, quibus reliquæ virtutes morales ſubnectuntur, ut videre eſt apud Tann. *tom. 2. d. 3. q. 4.* Prudentia definitur à Philoſoph. 6. Eth. 5. *Habitus cum ratione verâ activus circa ea, quæ bona, vel mala ſunt homini*, & breviùs communiter definitur. *Recta ratio agendorum*; ſeu *virtus intellectualis directiva morum.* Propterea eſt in confinio virtutum intellectualium, & moralium, & inter intellectuales recenſetur, quia formaliter pertinet ad intellectum; recenſetur etiam inter morales, quia ad rectos mores dirigit, & ideò reductivè pertinet

ad voluntatem. Differt Prudentia à Synterefi, quia hæc verſatur circa actiones univerſales honeſti, vel inhoneſti · puta quod ſint colendi Parentes; Prudentia verò circa actiones particulares, v.g. quod hic Parens hic & nunc ſit colendus. Tres ſunt partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies prudentiæ. Prima eſt monaſtica, dicta per antonomaſiam Prudentia, quæ ordinatur ad bonum unius perſonæ, nempe ad bonum proprium, ſecunda eſt œconomica, quæ ordinatur ad bonum familiæ, tertia Politica, quæ reſpicit bonum civitatis, vel Regni. Prudentia infuſa ſolùm eſt in Juſtis, cum ſit proprietas Gratiæ; Prudentia vero acquiſita poteſt eſſe etiam in peccatoribus, qui poſſunt juxta dictamen Prudentiæ cognoſcere, & probare meliora, ac ſequi deteriora. Actus prudentiæ præcipuus eſt, Præcipere, hunc duo alii ſolent antecedere, videlicet Conſultatio recta, quæ dicitur Eubulia, & Judicium, quod ſi ſit juxta leges communes, dicitur Syneſis, ſi verò juxta æquitatem, & veluti ex Epikia dicitur Gnome. Hinc actus inclinantes ad rectam Conſultationem, & ad hæc judicia, dicuntur à Philoſopho actus Eubuliæ, Syneſis, & Gnomes, quæ ex D. Tho. *qu. 51. a. 6.* contra Tanner. & Vaſq. non ſunt partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies Prudentiæ, ſed ſunt partes poteſtativæ, ſeu potentiales, hoc eſt, ſunt virtutes habentes analogiam cum Prudentia.

Denique vitia Prudentiæ oppoſita ſunt, Præcipitatio, ſeu temeritas, quæ propriè opponitur Eubuliæ, Inconſideratio, quæ opponitur Syneſi, & Gnomæ; & Inconſtantia, ac negligentia, quæ propriè opponuntur principali actui Prudentiæ, qui eſt imperare. Opponuntur etiam Prudentiæ per exceſſum Vitia, quæ ſpeciem Prudentiæ præſeferunt, ut Prudentia Carnis, quâ quis bona Carnis habet tanquam ultimum Finem. Aſtutia, Dolus, fraus.

II. Fortitudo ex Tullio definitur, *Conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborum perpeſſio*. mediat ex Philoſopho inter Timorem, & Audaciam, quia fortis debet & timorem vincere, & moderate aggredi difficilia: habet annexas, & quaſi partes potentiales tum virtutem Magnanimitatis, cui opponitur Præſumptio, Ambitio, Inanis gloria, tum virtutem Magnificentiæ, Patientiæ, & Perſeverantiæ.

Circa Juſtitiam, quæ definitur. *Conſtans, & perpetua voluntas tribuendi cuique jus ſuum*, dicemus eſſe partes Juſti-

tiæ

tiæ ſubjectivas, Commutativam, Diſtributiva, Vindicativam, & Legalem: eſſe verò partes poteſtativas, analogiam dicentes cum Juſtitia Religionem erga Deum, Pietatem erga Parentes, Obſervantiam erga majores, Fidelitatem, Veracitatem, ſeu affabilitatem, quæ ſunt virtutes ad Alterum.

Temperantia ex D. Th. eſt *Virtus refrænans appetitum ſenſitivum ab iis, quæ maximè alliciunt hominem*, ut ſunt delectabilia ſecundùm tactum, & guſtum. Partes ſubjectivæ temperantiæ ſunt, Abſtinentia, Sobrietas, Caſtitas, Pudicitia; Partes verò potentiales. Continentia, Clementia, Modeſtia.

III. Præter has virtutes morales dantur dona Spiritus Sancti de quibus diximus quæſtione 1. Dantur etiam octo Beatitudines, recenſitæ Matth. 14. necnon duodecim fructus Spiritûs Sancti enumerati ab Apoſt. ad Gal. 5. Beatitudines ex D. Th. 1. 2. q. 69. diſtinguuntur à virtutibus moralibus, nec ſunt habitus heroici virtutum, ut docuit Scotus, & Okam apud Tanner. ſed ſunt ipſi actus præcipui virtutum infuſarum, quibus in hac vita beamur, quatenus per illos ſperamus beatitudinem, cum ſpes, ex Philone, ſit *Gaudium ante gaudium*, Fructus vero Spiritûs Sancti, ex eodem Angelico, non ſunt habitus permanentes, ut nonnulli apud Argent. docuerunt; ſed ſunt etiam præcipui actus donorum Spiritûs Sancti, qui inſtar fructuum ex ſemine Gratiæ productorum cœleſtem pariunt in anima delectationem. Circa numerum, & ordinem Beatitudinum, & fructuum, conſulatur D. Th & Tanner.

Equidem dico enumerari ſolùm præcipuos actus conſtituentes Beatitudines, ac fructus, non verò omnes, ſicut in Decalogo recenſentur ſolùm præcipua, & faciliùs occurrentia peccata, quæ naturæ adverſantur, unde ſicut Præcepta Decalogi poterant alio numero concludi, quàm denario, ità Beatitudines, ac Spiritûs Sancti fructus, & de facto Lucæ 6. nonniſi quatuor beatitudines enumerantur.

DISPUTATIO II.
De Jure & Dominio.

QUoniam Juſtitiæ objectum eſt Jus, ideo antequam de Juſtitia agamus, inquirendum, quid ſit Jus, &

 Do-

Dominium? Quænam ſint ejus ſpecies? Num poſſit in rebus unico uſu conſumptibilibus ſeparari uſus facti à Dominio? Num in inſtanti donationis Dominium ſit in Donante, an in Donatario? An poſſit dari Dominium in Solidum ejuſdem rei penes plures, & alia hujuſmodi.

QUÆSTIO I.

De Jure, & Speciebus Juris.

JUs aliquando ſumitur in lata ſignificatione pro lege, quæ eſt Regula operationis juſtæ, ſeu operationis commenſuratæ voluntati legiſlatoris. In hoc ſenſu dividitur in Jus naturalæ, Jus Gentium, Jus Poſitivum: quod ſubdividitur in Divinum, & Humanum, in Canonicum, & Civile. Aliquando Jus ſumitur paſſivè pro Juſto, ſeu operatione juſtâ, & commenſuratâ juri alterius ſtrictè dicto; & in hoc ſenſu, ut dicemus diſp ſequenti, Jus eſt objectum materiale Juſtitiæ, nam qui ponit actionem ex motivo formali juſtitiæ, v. g. qui reſtituit, ponit operationem juſtam alteri debitam. Denique Jus activè ſumptum, & preſsè dictum ſignificat facultatem moralem diſponendi de re aliqua ad libitum; ità ut violatio talis poteſtatis ſit injuria trahens onus reſtitutionis. Hinc juſtus in lata acceptione dicitur quicunque legibus ſe conformat, juſtus verò ſtrictè, dicitur, qui ponit operationes commenſuratas juri ſtricto alterius. De hoc Jure quærimus quomodo definiatur, & quænam ſint ejus ſpecies.

ARTICULUS I.

Quomodo Jus definiri poſſit?

I. CErtum eſt, Jus ſtrictè dictum fundari in lege favente uni, & gravante reliquos in uſu rerum, & bonorum, dum addicens hæc uni, v. g. Titio, permittit huic eorum uſum, & ſimul prohibet aliis, ne iiſdem rebus utantur, invito Titio, & ne Titio earum uſum impediant. Multiplex autem datur bonorum genus, erga quæ poteſt jus juſtitiæ dari, alia enim ſunt bona intrinſeca, ut vita, membra, ſapientia, pulchritudo; Alia extrinſeca, ut fama, honor; Alia dicuntur bona fortunæ, ut

ut divitiæ, domus, Ager. Reſpectu bonorum intrinſecorum, & extrinſecorum fundamentum Juris eſt lex naturalis; Natura enim, quæ conſtituit hominem liberum, ac ſui Juris, dedit unicuique ad ea omnia Jus, unde citra injuriam iis privari nemo poteſt. Circa bona vero fortunæ fundamentum Juris eſt lex illa humana, quæ dicitur Jus gentium, & ab Auguſt. 3. *Conf.* 8. vocatur Pactum ſocietatis humanæ, fundatúrque in lege naturali, conſentaneum enim eſt naturæ humanæ ex D. Th. hic *qu.* 66. *a.* 2. quod bona iſthæc poſt Adæ peccatum non ſint communia, ut ſic unuſquiſque ſolicitè in commodum proprium operetur, ut poſſit liberalitas, gratitudo, miſericordia exerceri, & ne dentur Jurgia, Confuſio, &c. Quod ſi Adam non peccâſſet, bona iſthæc fuiſſent communia in ſtatu juſtitiæ originalis, quia tunc nemo labore indiguiſſet ad veſcendum, jurgia, & contentiones abfuiſſent, & motiva omnia Diviſionis rerum ceſsâſſent. His poſitis.

Definit. Card. Lugo Jus juſtitiæ, quod ſit Prælatio moralis, quâ hic homo præfertur moraliter aliis in uſu alicujus rei, propter peculiarem connexionem, quam cum illa habet; v. gr. Venator habet prælationem moralem relatè ad uſum Feræ, propter connexionem, quam cum illa habet ratione capturæ; quod ſi illam donet alteri, transfertur ea connexio, & prælatio in donatarium. Quidquid ſit de hac Juris definitione, quam fusè diſcutit Eſparz. *qu.* 2.

II. Dico Equidem, optimè communiter definiri Jus, quod ſit *Legitima poteſtas percipiendi ad libitum commodum ex uſu alicujus rei.*

Concl. patet explicatione. Dicitur Poteſtas legitima, hoc eſt lege firmata, cum nullum detur Jus ſine lege favente uni, & gravante reliquos; & poteſtas, quæ non eſt legè munita, & juridica, eſt vis Tyrannica. Per hoc autem prædicatum genericum convenit Jus juſtitiæ cum jure jurisdictionis, quod reſpicitur à virtute obedientiæ; Diſcrepant tamen hæc jura, quod Jus juriſdictionis ſit poteſtas ordinata in bonum ſubditorum, & ideo lex ſuperioris, ſi non ſit utilis Reip. non obligat, Jus verò juſtitiæ, ſeu proprietatis, ordinatur in bonum proprium, & ideò definitur, Legitima poteſtas percipiendi commodum, ſeu utilitatem ad libitum ex uſu rei; Ut autem percipi poſſit ad libitum, facultas hæc

debet eſſe tam ad utendum, quàm ad non utendum re propriâ; Imò facultas iſta etiam ſe extendit ad prohibendum aliis, ne malis artibus impediant acquiſitionem rei nondum propriæ, puta hæreditatis, beneficii, Eleemoſynæ, &c.

Eſt etiam optima definitio Juris, quam tradunt alii apud Platel. dicendo quod ſit *Legitima poteſtas ad rem aliquam obtinendam, vel ad aliquam functionem, aut quaſi functionem, cujus violatio conſtituit injuriam.* Dicitur Poteſtas legitima, hoc eſt conceſſa à lege, unde excluditur poteſtas ad malum, dicitur ad obtinendam rem aliquam, puta rem emptam; dicitur vel ad aliquam functionem, puta ad uſum rei, aut ad quaſi functionem, puta ad alicujus rei poſſeſſionem: dicitur demum, cujus violatio cōſtituit injuriam, explicando jus per injuriam, ut cognitā non per ipſum jus, ſed aliunde, nempe per inductionē, & exempla; vel à poſteriori, quia poſt ſe relinquit obligationem reſtituendi; unde non habetur petitio Principii.

Breviùs definitur Jus, *moralis poteſtas diſponendi de Re ad libitum.* In quo ſenſu Deus habet pleniſſimum Jus proprietatis erga Creaturas, quia licet non poſſit ab iis utilitatem reportare, poteſt tamen ad libitum de iis diſponere, ità ut quatenus diſponendo de creaturis, intendit bonum ipſarum, dicatur de iis diſponere ex jure juriſdictinis: quatenùs verò intendit comodum, ſeu exercitiū ſuæ libertatis, dicatur diſponere de illis ex jure proprietatis.

III. *Objic* 1. Si Dominus Equi concedat Titio facultatem equitandi, Titius habet facultatem legitimam ad talem uſum Equi, & tamen nec habet jus ad Equum, nec jus ad Equitandum; ſicut habet, qui Equum conduxit. ergo Jus non eſt legitima poteſtas.

Reſp. Quod habens legitimam poteſtatem Equitandi revocabilem ad nutum, non habeat jus ad æquitandum, adeò ut non poſſit à tali uſu impediri à Domino Equi, habet tamen Jus, ne ab aliis à tali uſu impediatur, adeo ut ipſi, & domino Equi irrogetur injuria, ſi impediatur Equitatio, quia tamen nomine Juris ſimpliciter dicti venit facultas legitima utendi re nomine proprio, & irrevocabilis, ideo habens facultatem equitandi, non dicitur habere jus ad talem uſum, ſicut conviva habens legitimam facultatem comedendi, non dicitur habere jus ad comedendum, & ſervus, qui juſſus à Domino comburit ligna, habet facultatem legitimam comburendi ſine jure ad comburendum.

IV.

Digitized by Google

IV. *Objic.2.* Si Jus eſſet facultas legitima, non poſſet dari jus adverſus legem, ſed datur Jus contra legem, ergo jus non eſt poteſtas legitima. Major patet, quia jus adversùs legem, eſſet facultas legitima ſimul, & illegitima: eſſet legitima, quia hoc ſpectat ad eſſentiam juris, eſſet illegitima, quia contra legem. min prob. Nam v. gr. Dominus gallinæ habet jus comedendi illam die Veneris, quando talis uſus eſt contra legem prohibentem. Pariter Sortes poſt contracta ſponſalia cum Berta, habet jus contrahendi validè matrimonium cum Tereſia, quod tamen eſt illicitum, & contra legem naturalem, ergo datur jus contra legem.

Confirm. Dominus gallinæ vel habet jus comedendi illam die veneris, vel non habet, ſi habet, ergò habet legitimam facultatem ad actum peccaminoſum, quod repugnat, ſi non habet, ergo jus non eſt facultas legitima utendi re ad libitum.

Reſp. Diſtinguendas eſſe hac in re tres leges. Prima eſt lex conſtitutiva juris, ſeu dominii, quæ ſcilicet addicit rem Titio, ut eâ utatur ad libitum, atque adeò favens Titio, & gravans reliquos. Secunda eſt lex annullativa uſus rei propriæ, ut eſt lex annullativa contractûs Pupillorum, ſine authoritate Tutoris; quamvìs Pupilli ſint Domini. Tertia eſt lex prohibens uſum aliquem rei, quamvìs illum non annulet, puta ſi contractus Pupillorum ſolùm prohibeatur, non irritetur. Quod dentur hujuſmodi tres leges diverſæ, patet in contractu matrimoniali; Nam ratione primæ legis conſtitutivæ Juris, datur in conjugibus mutua poteſtas legitima in corpus alterius, ratione ſecundæ legis, eſt irritum matrimonium cum ſecunda uxore, vivente primâ, ratione tertiæ prohibetur, non annullatur certis diebus contractus matrimonialis, puta tempore Adventûs. His explicatis, diſt. maj. Non poſſet dari jus contra primam legem conſtitutivam Juris, & appropriantem rem alicui, conc. contra 2. aut 3. legem, vel annullantem, vel prohibentem uſum rei propriæ. neg. maj. & diſt. min. neg. conſeq. Dominus gallinæ habet Jus ad uſum illius contra legem prohibentem; ſicut qui contraxit ſponſalia cum prima uxore, habet jus contrahendi validè matrimonium cum ſecunda, ſed illicitè, quia pariter contra legem prohibentem: Et viceverſa Hæreticus v. gr. qui in pœnam hæreſis ſpoliatur bonis acquiſitis (ut habetur

Digitized by Google

Cap. *Decrevit*, de hæreticis in 6.) non habet jus erga talia bona, quia non datur legitima poteſtas adversùs legem conſtitutivam, aut deſtructivam dominii.

Ad Confirm. Dominus gallinæ habet quidem facultatem utendi ea ad libitum, ad uſum tamen illicitum habet facultatem impeditam à lege prohibente, ut dicemus *ar. 3.*; unde ſi comedat illam die veneris, peccat ſolùm contra legem prohibentem talem uſum, non verò contra legem approprantem ſibi gallinam: ſicut enim ſi Titius obtineat diſpenſationem comedendi carnes die veneris, comedendo gallinam Caji, ſolùm peccat contra legem approprantem gallinam Cajo, non verò contra legem Eccleſiaſticam prohibentem eſum carnis eo die: itâ vice verſâ, qui non obtentâ diſpenſatione comedit die veneris gallinam ſuam, peccat contra legem Eccleſiaſticam, non contra legem approprantem ſibi gallinam. Hinc juxta doctrinam probabilem Sanch. *lib. 2. diſp. 62.* Diſpenſatus ad contrahendum matrimonium cum conſanguinea, ſi ante contractum matrimonium, illam cognoſcat, non committit inceſtum, committit tamen peccatum fornicationis, quia diſpenſatio non reddit licitum uſum conjugalem antequam matrimonium contrahatur; Sic etiam qui poſt vota ſimplicia in noſtra Societate ſine facultate Superioris alienaret bona, quorum retinet dominium, non alienaret invalidè, ſeu contra legem approprantem ſibi ea bona, ſed illicitè, quia contra votum paupertatis: Quidquid ſit, An talis alienatio, quamvìs non ſit irrita, ſit tamen irritabilis à Superiore, ut putat Suar. *tom. 4. de Rel. tr. 20. l. 4. c. 4.* contra Leſſ. & Mol.

V. *Objic.* 3. Datur obligatio honorandi majores natu ex urbanitate, & gratias agendi pro beneficiis acceptis, ergo in majoribus natu, & benefactoribus datur jus, ſeu, legitima poteſtas ad talem honorem, & gratiarum actionem exigendam, ſed tale jus non eſt jus juſtitiæ, ergo malè definitur jus juſtitiæ.

Reſp. In majoribus natu, & benefactoribus non datur jus juſtitiæ, ordinatum ſcilicet in commodū proprium, cum læſio talis juris ad exigendum honorem, & gratiarum actionem non ſit injuria ſtrictè dicta obligans in conſcientia ad reparandum jus læſum, datur ſolùm in iis jus Antidorale, ſeu Morale, non verò jus juſtitiæ, ſeu

ſeu legale; Cùm ſolùm ex vi rectæ rationis, & juris naturæ debeatur talis honor, & gratiarum actio: benè autem intelligi poteſt, quòd aliquid debeatur jure naturæ, ſeu ex dictamine rationis dictantis v. g. majores eſſe honorandos. Non verò ex Jure juſtitiæ; Sic titulo pietatis debemus Parentibus obſervantiam, quin Parentes habeant Jus juſtitiæ ad hos actus pietatis.

Ut autem intelligatur, quidnam debeatur vi Juris juſtitiæ, quid verò ratione Juris naturæ. Adverte, quod quæ ex jure ſtricto debentur, ità debentur, ut ſi creditor cedat tali jure, ceſſet omne debitum. Unde qui debet centum, obtentâ condonatione, nihil amplius debet: Contra verò, quæ debentur ex jure naturæ, ſeu dictamine rationis adhuc debentur, imò debentur magìs, quamvis alter cedat jure ſuo: Sic magìs debemus eſſe grati erga benefactores, magìs pii erga Parentes, ſi ipſi nihil exigant. Ipſa etiam obligatio ex fidelitate non oritur ex jure ſtricto, quod ſit in Promiſſario; quia jus ſtrictum unicè ſpectat commodum habentis illud, nec poteſt aliunde ceſſare obligatio ex juſtitia, niſi per condonationem creditoris: Contra verò jus promiſſarii non ſpectat unicè commodum ipſius promiſſarii, ſed ſpectat illud dependenter ab aliquo commodo promittentis, quatenus promittens non obligatur ad ſtandum promiſſis, ſi res promiſſa deprehendatur ardua, ſi Perſona improba &c. Unde fit, quòd licèt Promittens obligaretur ſub gravi ex fidelitate ad ſtandum promiſſis (quod controvertitur apud Moraliſtas) major tamen quantitas requiratur ad peccandum mortaliter contra obligationem ex fidelitate, quàm ex Juſtitia, ut notant Doctores apud Leſſ. Peccatur enim graviter contra Juſtitiam, v. g. ſi quantitas reſtituenda aſcendat ad quinque Carolenos; contra fidelitatem non peccatur graviter, etiamſi aſcendat ad triginta, & quando quis voluit obligare ſe ſub gravi ad ſtandum promiſſis; & ratio eſt, quia jus promiſſarii non eſt adeò ſtrictum: unde etiam fit, quòd Promiſſiones non tranſeant ad hæredes, ſicut tranſeunt onera juſtitiæ.

VI. Quæritur hìc, quid importet ex parte objecti hoc jus, ſeu moralis poteſtas? Nonnulli apud Rip. *diſp. 83. n. 100.* putant, eſſe modum quendam ſuperadditum; ideò enim v. g. unio inter materiam, & formam eſt modus diſtinctus; quia aliter non poteſt explicari quid velit

lit Deus, dum vult materiam unitam formæ; non enim vult materiam, & formam tantùm, nec materiam & formam cum requiſitis, ut dicitur in phyſicis, ergo vult unionem; ſed eodem modo dici poteſt, quòd dum Deus vult Petrum habere jus in pallium, non velit Petrum, & pallium tantùm; ergo vult aliquid aliud, nempe jus, quod proinde eſt modus ſuperadditus, qui licèt ſit Entitas phyſica, eſt etiam Entitas moralis, quatenus reſpicit res in ordine ad hominum mores, & ad libertatem creatam.

Dicendum tamen cum communi apud Maurum, fruſtrà ſuperaddi hanc Entitatulam, ſicut enim denominatio cogniti non conſtituitur per ens logicum, ſeu diminutum ſuperadditum, ſed per ipſam cognitionem terminatam ad objectum, ut communiùs dicitur in Logicis; ità denominatio habentis jus ſufficienter conſtituitur per legem faventem Petro poſitâ donatione, vel alio titulo fundante jus, & per acceptationem favoris legis factam ab ipſo Petro. Eſt quidem difficultas in explicando objecto Donationis, promiſſionis &c. Quia non facilè aſſignatur, quid velit donans librum, quando vult transferre jus in librum. Sed juxta dicta in de Gratia, & juxta dicenda de Pœnitentia, cùm de objecto condonationis peccati, Primò dici poteſt, quòd Donatio, Promiſſio &c. ſint quidem actus voluntatis, ſed non ſint volitiones rigoroſæ, ut nec gaudium, complacentia, timor, audacia &c. Unde ineptè quæritur, quid velit donans, ſicut ineptè quæritur, quid velit gaudens &c. ſed ſolùm quæri poteſt, quodnam ſit objectum donationis, vel gaudii, ſeu quid donet donans, & tunc reſpondetur donare librum, atque adeò librum eſſe objectum donationis transferentis jus in librum. Secundò tranſmiſſo, quòd Donatio ſit rigoroſa volitio, dici poteſt objectum hujus volitionis eſſe jus in librum, quod jus inadæquatè conſtituitur per ipſam donationem; unde donatio habet pro objecto inadæquato, & reflexo ſeipſam, quod non repugnat. Nam qui cognoſcit v. gr. Ens confusè, cognoſcit omnia entia: unde talis cognitio habet pro objecto inadæquato, & reflexo ſeipſam; ſic etiam, quandò quis vult conficere Sacramentum, quod inadæquatè conſtituitur per intentionem miniſtri, tunc talis intentio habet pro objecto adæquato totum Sacramentum, pro inadæquato verò, & reflexo ſe ipſam.

AR-

ARTICULUS II.

De Speciebus Juris, & Dominii.

VII. DIviditur Jus in Dominium plenum, in uſumfructum, uſum juris, Jus in re, & jus ad rem. Dominium plenum eſt jus diſponendi de re ad omnes uſus, ut explicabimus art. ſequenti. Uſusfructus eſt jus utendi, ac fruendi re ſalvâ ejus ſubſtantiâ; unde uſufructuarius non ſolùm habet jus ad utendum re, ſed etiam ad fruendum, ſeu ad percipiendos fructus talis rei, ac etiam ad vendendos, & alienandos; potéſtque ipſa res ab uſufructuario locari, commodari, non tamen alienari, aut deſtrui. Uſus juris, ſeu jus ad uſum, eſt Jus utendi tantùm re ſalvâ ejus ſubſtantiâ; unde uſuarius nec poteſt rem alienare, nec deſtruere, nec vendere, aut alienare ejus fructus, aut illam locare, aut commodare. Præter uſum juris, ſeu Jus ad uſum, datur uſus facti, qui eſt ipſe uſus rei, ut equitatio, comeſtio, de quo fuſius quæſtione ſequenti.

VIII. Dubitatur an Uſufructuarius, & Uſuarius dicendi ſint Domini partiales rei? Dicendum eſt quæſtionem eſſe de voce. Communiter Dominus abſolutè appellari ſolet, qui poteſt rem ſuam etiam deſtruere, alienare; quod non competit uſufructuario, & uſuario, & ideò non ſolent dici abſolutè Domini: Quando tamen conceditur uſusfructus, tunc qui illum concedit, appellari ſolet Dominus proprietatis; & uſufructuarius appellatur Dominus utilis. Differt tamen uſusfructus ab Emphyteuſi, & Feudo, quia Emphyteuſis, & feudum ſunt circa rem immobilem, & important quoddam onus relatè ad Dominum proprietatis: Emphyteuſis fert onus reale ſolvendum ad certum tempus, quod non fit infrà decennium; aliter eſſet locatio. Feudum fert onus perſonale, ſeu obſequium præſtandum Domino directo.

IX. Denique jus dividitur in Jus in re, & ad rem. Jus in re, ut explicant Molina, & Dicaſtill. eſt jus circa rem aliquam devinctam, & obligatam habenti tale jus; unde eſt, quòd habens jus in re poſſit rem illam ſibi uſurpare ubicunque invenerit. Jus ad rem, eſt Jus circa rem aliquam devinciendam, & alligandam habenti jus; qui proinde non poteſt illam ſibi uſurpare, donec devinciatur, & alligetur moraliter ſibi. Ex. gr. Si quis

Digitized by Google

quis tibi vendat Equum, & tradat, habes jus in re ad talem Equum, ſi verò vendat, & non tradat, habes ſolum jus ad rem erga talem equum, propterea ſi poſtquam vendiderit tibi, vendat iterum eundem equum alteri, & illi tradat, tu non poteris talem equum tibi uſurpare, cum non habeas actionem realem, & vindicativam, ex defectu juris in re, ſed ſolùm poteris repetere à venditore pretium ſolutum, & compenſationem damni; cùm habeas ſolùm actionem perſonalem ratione emptionis nondum traditione firmatæ, ut habetur lege *Quoties* de Rei vindicatione.

X. Hinc ſequitur. 1. Quòd traditio Equi venditi ſit illa ultima Actualitas, ſeu unio moralis, quâ conſtituitur Jus in re, & quâ devincitur actu res habenti Jus: univerſim autem requiritur traditio ad acquirendum jus in re, & actionem realem, ſeu vindicativam rei, ut conſtat ex lege *Traditionibus*, Cod. *de Pactis*, ubi dicitur: *Traditionibus, & uſucapionibus dominia rerum, non autem nudis pactis transferuntur.* Hoc tamen intelligendum, niſi lex aliter diſponat. Nam, ut notat Mol. *diſp. 5* acquiritur jus in re ad id, quod donatur, aut venditur Eccleſiis, vel locis piis ante traditionem, ex lege, *Ut inter* Cap. *De Sacroſanctis Eccleſiis*; ſic etiam relatè ad beneficium Eccleſiaſticum acquiritur jus in re per collationem, & acceptationem ante traditionem, & poſſeſſionem. Ex Cap. *Si tibi, de præbendis.* Traditio autem hæc aliquando debet eſſe realis, aliquando ſufficit fictâ fictione Juris, quando ſcilicet juxta diſpoſitiones legum æquivalet reali traditioni ipſe titulus translativus dominii (ex. gr venditio, donatio) conjunctus, vel cum viſione talis rei, vel cum ſola acceptatione, ut explicat idem Molina.

Sequitur 2. Jus in re eſſe veluti Jus in ſuo ſtatu naturali, ut aqua cum frigore, jus ad rem eſſe veluti in ſtatu innaturali, ut aqua cum calore, quia jus naturâ ſuâ exigit habere rem ſibi devinctam, non devinciendam.

XI. Dubitant Nonnulli apud Dicaſtill. *tr. 1 diſp. 1. dub. 2.* An quodcunque jus ad rem tribuat actionem perſonalem, ſicut quodcunque jus in re tribuit actionem realem? Communiùs negant, nam qui emit arborem fructiferam, dicitur habere jus ad rem relatè ad fructus nondum exiſtentes; & tamen tale jus non tribuit actionem ullam perſonalem, cùm non detur ulla perſona lædens dominium fructuum, aut impediens eorundem poſſeſ-

poſſeſſionem. Alii tamen affirmant, putantes relatè ad hujuſmodi fructus dari jus in re, non ad rem; quia hujuſmodi fructus exiſtunt de facto in arbore, ſi minùs realiter, ſaltem virtualiter, ſeu moraliter: unde poſſunt dici actu obligati, & devincti virtualiter, ſi minùs formaliter. Quod confirm. quia quando datur pignori gemma Titio, tunc Titius habet Jus in re non ſolùm erga gemmam non ſuam, quatenus eſt ſibi devincta, ſed etiam circa pecuniam mutuatam, quatenus eſt moraliter in gemma; ergo etiam relatè ad fructus futuros datur jus in re, quatenus virtualiter ſunt in Arbore, unde vendi, & donari poſſunt. Amplectatur quilibet utramvis ſententiam, quam maluerit: lis eſt de voce, num tale jus dici debeat in re, an ad rem?

XII. Dubitatur 2. An Jus in re ſit idem, ac dominium? Negant communiùs cum Lugo *diſp. 2. ſect. 1.* Nam qui habet gemmam pignori ſibi datam, non habet dominium gemmæ, cùm non poſſit illam vendere, donare, &c. habet tamen jus in re erga illam, cùm habeat ſibi devinctam, nec poſſit Dominus illam projicere, v.g. ipſo invito, donec pretium ſolvatur; ergo jus in re diſtinguitur à dominio. Et ratio ulterior eſt, quia creditor habens pignus, vel hypothecam, habet ſolùm jus in re, ut de iis bonis ſolvatur ſibi debitum, niſi ſolvatur aliunde, quin tamen poſſit de iis ad omnes uſus diſponere, ſicut Pater, ut notat Leſſ. c. 5. n. 17. ex lege 2. Cod. *de Patribus*, ob nimiam paupertatem, victûs causâ tantùm poteſt vendere filium non emancipatum, quin poſſit de filio ad omnes uſus diſponere, aut ob alias cauſas vendere, ut poteſt de mancipio, cujus habet dominium, diſponere, illúdque vendere.

ARTICULUS III.

Utrum Dominium ſe extendat ad uſus lege non permiſſos, & annullatos.

XIII. DOminium, quod eſt ſpecies Juris in re, definitur à Juriſtis apud Bart. *Jus perfectè diſponendi de re corporali, niſi lege prohibeatur*; Ideò autem Juris periti addunt ly *de re corporali*, quia leges civiles, ut plurimum, verſantur circa res corporales; cæterum etiam de rebus incorporeis datur dominium: Homo enim reverà eſt Dominus ſuorum actuum liberorum, Deus eſt Dominus Angelo-

Angelorum. Quare Theol. communiter Dominium definiunt, Facultas legitima percipiendi authoritate propriâ commodum ex omni uſu rei; ſeu Facultas plena diſponendi de re ad omnes uſus.

Dubitatur tamen, utrum in definitione dominii apponi debeat particula illa ad omnes uſus *lege permiſſos*, an verò ſit ſuperflua? quia ſcilicet dominium plenum, etiam ad uſus lege non permiſſos, & irritatos debet ſe extendere, quod eſt quærere. An lex prohibitiva, vel irritativa uſus rei ſit diminutiva dominii, an verò tantùm impeditativa? ut proinde dominium ſub his legibus remaneat plenum, quamvìs non expeditum.

XIV. Cenſeo equidem cum communiori. Dominium ſe extendere etiam ad uſus lege non permiſſos, & annullatos: adeò ut lex prohibens, vel irritans uſum rei, impediat, non diminuat dominium. Propterea in definitione dominii fruſtra additur particula illa, ad uſus *lege permiſſos*; niſi ſignificatur, quòd ad uſus lege permiſſos tantùm dominium ſit expeditum: relatè verò ad alios, ſit impeditum.

Prob Præcisè per hoc, quòd tollatur lex prohibitiva, vel annullativa uſus rei, puta contractum Pupilli, ſtatim abſque nova acquiſitione dominii, ſeu abſque acceptatione novæ poteſtatis, liciti aut validi ſunt illi contractus; ergo lex prohibitiva, vel annullativa non erat diminutiva, ſed ſolùm impeditiva dominii: ſicuti quia præcisè per hoc, quòd tollatur diſtantia, ignis comburit, & oculus videt, dicimus diſtantiam à paſſo, eſſe impedimentum, non diminutionem potentiæ combuſtivæ, & viſivæ.

Confirm. Quia ad Gal. 4. dicitur Pupillus nihil differre à ſervo, dum eſt ſub Tutoribus, quatenus non poteſt validè de rebus ſuis contrahere, perinde, ac ſervus; eſſe tamen Dominus univerſorum, hoc eſt bonorum ſuorum; ergo lex irritans contractus pupilli, non imminuit dominium; atque adeò etiam ad uſus non permiſſos, & annullatos à lege ſe extendit dominium, quamvìs non proximè ratione impedimenti.

XV. *Objic.* 1. Si dominium ſe extenderet etiam ad uſus non permiſſos, Dominus mancipii non eſſet injuſtus occidendo mancipium; non ſecùs ac Dominus agni juſtè poteſt agnum ſuum occidere. ſequela eſt abſurda; ergo

ergo dominium erga mancipium non ſe extendit ad hunc uſum occidendi illud, quod lege naturali prohibetur, ergo univerſum dominium non ſe extendit ad alios uſus lege non permiſſos.

Reſp. Tres leges eſſe diſtinguendas, ut diximus *ar.* 1. *ad* 2. Prima, quæ eſt conſtitutiva, aut deſtructiva, aut diminutiva dominii. Secunda, quæ eſt alicujus uſus annullativa. Tertia, quæ eſt prohibitiva uſus rei propriæ. Quæſtio præſens procedit de dominio relatè ad uſus, aut irritatos à Secunda lege, aut non permiſſos à Tertia, non verò relatè ad uſus non permiſſos à prima: Certum enim eſt, quòd hæreticus v. g. qui ſpoliatur bonis ſuis ob hæreſim, non habeat dominium impeditum, ſed extinctum erga ea bona: ſic in caſu adducto, cùm ſolus Deus ſit Dominus vitæ, & necis, dominus mancipii nullum habet jus ad mancipium occidendum; contra verò ad occidendum agnum, etiam ut ſacrificet illum idolo, & ut comedat die veneris, habet dominium ſolùm impeditum à lege prohibente, unde illicitè, non injuſtè agnum ad tales uſus occideret.

XVI. *Objic.* 2. Poſſidens majoratum non habet plenum dominium erga bona majoratui ſubjecta, ut plures Juriſtæ docent apud Lugo *diſp.* 2. *n.* 6. & hoc ideò, quia non poteſt validè ea bona alienare, ergo lex irritans uſum rei diminuit, non impedit dominium.

Reſp. cum Molin. *tract.* 2. *diſp.* 2. neg. antec. Lex conſtitutiva majoratûs irritando alienationem bonorum, impedit ſolùm, non diminuit dominium, quod ex eo patet, quia ſi ea lex auferatur, ſtatim abſque nova collatione poteſtatis habetur facultas alienandi ea bona. Deinde tranſm. antec. neg. conſeq. in concluſione enim ſolùm dicimus, non eſſe diminutivam dominii legem prohibentem, vel annullantem uſum rei propriæ, non verò legem nullatenus conceſſivam poteſtatis ad aliquem uſum rei, utì eſſet lex, quæ non concedit facultatem ad alienanda bona majoratui ſubjecta; ex hac enim lege fieret, quòd dominium non concedatur plenum, ſed diminutum.

XVII. Quæres hìc, num ad plenum, ac perfectum dominium requiratur poteſtas ad omnes omninò rei uſus?

Reſpond. Dòminium eſſe pleniſſimum, ſi ſe extendat tantùm ad uſus phyſicè poſſibiles rei ſimul, & Domino. Hinc, quia Deo creaturarum Domino non eſt phyſicè,

hec

Digitized by Google

nec metaphyſicè poſſibile, abdicare ſuum dominium, ut poteſt creatura domina; ideò Deus eſt perfectiſſimè Dominus: imò ex perfectione dominii habet, quòd non poſſit illud abdicare. Pariter Dominus Equi v. g. eſt plenè dominus, quamvìs non poſſit uti equo ad volandum; quia talis uſus equi non eſt poſſibilis Domino creato; eſto poſſit equus divinitùs volare. Ratio doctrinæ eſt, quia Dominium eſt poteſtas phyſica munita lege favente; ergo relatè ad uſus rei, qui ſunt phyſicè impòſſibiles, aut rei, aut Domino non poteſt dari dominium, atque adeò dominium eſt pleniſſimum, extendens ſe quantum poteſt, ſi tantùm ſe extendat ad omnes uſus phyſicè poſſibiles rei, & Domino.

Hinc fit Dominium dici plenum, & perfectum, ſi ad hujuſmodi uſus ſe extendat, quamvìs detur lex aliquando prohibens, vel irritans tales uſus: contra verò dominium eſſe imperfectum, quando non ſe extendit ad omnes uſus, ut eſt dominium utile reſidens in uſufructuario, & dominium directum reſidens in Domino proprietatis, qui alteri conceſſit uſumfructum; ideò Reges appellari ſolent Domini proprietatis, & Barones Domini utiles Feudorum, hoc eſt Domini cum addito diminuente, quia in utriſque dominium eſt imperfectum; poteſt etiam dominium eſſe imperfectum ex parte ſubjecti, ut accidit, quando duo ſunt indiviſim Domini ejuſdem rei, ut ſi gemma valens 100. ematur à duobus, quorum ſinguli ſolvant quinquaginta.

XVIII. Denique ſciendum ad acquiſitionem dominii requiri Titulum, ut loquuntur Juriſtæ, hoc eſt rationem fundandi illud, ut loquuntur Philoſophi; Eſt autem titulus actio illa à legibus præſcripta, à qua tanquam ab ultima determinatione dominium inducitur. Hujuſmodi titulus triplex eſt: Primus, legitimus contractus, quo dominium transfertur, ut donatio, venditio &c. Donatio tamen debet eſſe acceptata, ut ſit titulus formalis, proximus, & completus, aliter eſſet ſolùm radicalis, & remotus, ſi non acceptetur. Idémque dicas de promiſſione, voto &c. Sicut etiam peccatum eſt ſolùm titulus radicalis in Perſona offenſa ad odio habendum peccatorem, ſi reatus odii condonetur. Secundus eſt Inventio, ſeu occupatio rei adeſpotæ, hoc eſt nullum habentis dominium, quæ proinde fit primò occupantis, ut ſunt piſces maris, gemmæ inventæ in litore, feræ ſilvarum,

Digitized by Google

rthesauri in proprio fundo inventi. Tertius titulus eſt publica Authoritas, quâ in bonum Reipublicæ aliquando bona unius Privati in alios transferuntur, ut fit ratione Præſcriptionis, vel Uſucapionis, aut quando ob hæreſim confiſcantur bona hæretici.

Præterea relatè ad bona civium duplex datur dominium, Altum, & baſſum: Altum dicitur, quod habet Princeps in Republica relatè ad bona Privatorum, quatenus poteſt iis uti præcisè in bonum commune: Baſſum verò dicitur, quod habent cives in ſua bona ſubordinatum dominio alto Principis. Sic etiam Jus domeſticum, quod habet Paterfamilias relatè ad perſonas ſuæ familiæ, aliud dicitur jus dominativum, ſeu herile, quod habet in ſervos; aliud jus paternum, quod habet in filios; aliud jus conjugale, quod habet maritus, quatenus familiæ caput in conjugem, quod à Philoſopho vocatur Jus œconomicum, ut videre eſt apud Rebellum *qu. 1.*

QUÆSTIO II.

Utrum Uſus facti licitus in rebus unico uſu conſumptibilibus diſtinguatur à Dominio?

I. Duplex datur uſus rei licitus, videlicet uſus juris, qui importat jus ad uſum, quod competit uſuario, & uſus facti; quæ eſt ipſe rei uſus, puta equitatio, comeſtio, ex facultate accepta à Domino revocabili ad nutum: Duplex etiam datur genus Rerum, ſiquidem Aliæ ſunt, quæ non conſumuntur unico uſu, ut Equus, veſtis &c. Et relatè ad hæc, uſum facti licitum diſtingui à Dominio non eſt dubium: Quis enim neget non eſſe Dominum veſtis, qui eâ utitur ex facultate à Domino accepta? Aliæ verò unico uſu conſumuntur, ut Vinum, panis, nec non pecunia ex Philoſopho 4. *Eth.* 1. Quæ licèt non conſumatur phyſicè unico uſu, conſumitur tamen moraliter, ſeu relatè ad dominium; quippe quod transfertur in venditorem, quando aliquid pecuniâ emitur. Relatè ad has res dubitatur, an poſſit uſus facti licitus à dominio ſeparari, ità ut dominium cibi v.g. ſit in dante facultatem ad comedendum, & uſus facti licitus ſit in comedente? Quæſtio hæc utilis ad plurimas quæſtiones morales, valde celebris olim, non ſolùm inter Doctores, ſed etiam inter ſummos Pontifices, excitata fuit occa-

ſione Fratrum Minorum dicentium peculiare genus paupertatis ſe profiteri; quia rerum, quibus utuntur, nullum habent dominium, nec ſinguli (quod eſt commune cum omnibus Religioſis) nec tota ſimul Religio; ſed dominium reſidere, vel penes Pontificem, cujus licentia iis utuntur, vel penes ipſos dantes, à quibus ſolam utendi facultatem acceptant rerum, quæ unico uſu conſumuntur, non verò earum dominium, ut proinde poſſint ea ad arbitrium ſibi uſurpare, antequam conſumantur. Jo. XXII. in Extrav. *Ad Creditorem*, & duabus ſequentibus, docuit fictum, & chimæricum eſſe dominium rei, quam alius poteſt unico uſu licitè conſumere, ac propterea renunciavit dominio, ſi quod fuerat, erga res Fratrum Minorum, qui dicunt dominium ſuarum rerum ad Sedem Apoſt. tranſtuliſſe. Contra verò Nicol. IV & Clem. V. apud Lugo *diſp. 2. ſect 3.* necnon Martin. V. Paul. III & Alii dixerunt penes Fratres Minores eſſe ſolùm facultatem conſumendi licitè res conſumptibiles, dominium verò talium rerum eſſe penes Sedem Apoſt. ac propterea dominium ab hoc uſu facti ſeparari.

II. Dico equidem cum hac Secunda ſententia, uſum facti licitum in rebus unico uſu conſumptibilibus ſeparari poſſe à Dominio: ità communiùs DD. cum D Th. *q. 78. a. 1.* contra Turrecrem. Sylveſt. & alios apud Lugo *loc. cit.* & Sanch. *l. 7. c. 18.*

Prob. 1. Authoritate tot Pontificum, quos retulimus. Nec obſtat Authoritas Joan. XXII. in contrarium. Nam Sotus & Ledeſma volunt, eum laceſſitum ab Ochamo, & aliis quibuſdam Fratribus Minoribus minùs legitimè proceſſiſſe. Bellarminus dicit Joan. XXII. erràſſe, ſed non in materia Fidei aut morum, atque adeò tanquam authorem privatum, non tanquam Pontificem; Molin. & Leſſ. cenſent hac in re Joan. nihil certi affirmâſſe, ſed ſolùm diſputando in eam partem inclinâſſe. Alii demum apud Platel. cenſent Joan. locutum eſſe de uſu juris ſtricto, ſeu de Jure ad uſum, qui certè in rebus conſumptibilibus eſt inſeparabilis à Dominio.

Prob. 2. ratione. Poteſt Dominus panis v. gr. concedere Titio facultatem diſponendi de illo revocabilem ad nutum; atqui in tali caſu Titius comedendo panem, haberet uſum facti licitum ſinè dominio; ergo uſus facti licitus in rebus unico uſu conſumptibilibus ſeparari po-

teſt

Digitized by Google

teſt à dominio. *Min. prob.* Ex definitione Juris, & dominii, quod eſt facultas moralis, cujus violatio parit injuriam ſtrictè dictam; ſed habens facultatem revocabilem comedendi panem, poteſt citra injuriam impediri, ne amplius comedat, ab eo, qui facultatem conceſſit; ergo habens facultatem revocabilem, ſeu uſum facti licitum, non eatenus habet dominium.

Confirm. Tum quia Conviva non habet dominium ciborum per hoc præcisè, quòd habeat facultatem comedendi revocabilem ad nutum; tum etiam quia omnes Religioſi ob votum paupertatis carent dominio rerum, quibus utuntur, & solùm habent facultatem iis utendi, nec in alio differunt à FF. Minoribus reliqui Religioſi, niſi quia rerum, quibus utuntur FF. Minores, Dominium eſt penès Pontificem, aut ad ſummum penes dantes illas; rerum verò, quibus Alii utuntur, dominium eſt penes totam communitatem. Ratio à priori concluſionis eſt, quia Dominium non acquiritur, niſi acceptetur; Poſſunt autem FF. Min. nolle acceptare dominium rerum, quibus utuntur, ſed ſolùm facultatem utendi revocabilem, prout habent convivæ, & ſervi; ergo per hoc, quòd habeant uſum facti licitum, non per hoc habent dominium ſtrictè dictum, quod ſcilicet parit Suitatem, & proprietatem, ſeu facit rem ſuam, & propriam habentis dominium; eſto dici poſſit, quòd habeant dominium debile, & dependens ab alio, ut notat Platel. *n.* 530. quod tamen eſt dominium cum addito diſtrahente.

Confirm. demum, quia in extrema neceſſitate conſtitutus, habet facultatem comedendi cibum alienum, quin habeat dominium; aliter ſi tunc impediretur à domino cibi, hic non ſolùm peccaret contra charitatem, ſed etiam contra Juſtitiam, unde teneretur ad reſtitutionem, quod communiter DD. non admittunt. Verum quidem eſt, quòd habens facultatem comedendi, habeat etiam Jus, ne ab alio, quàm à Domino cibi impediatur, hoc tamen non eſt habere jus in cibum, ſeu dominium cibi, ſed ſolùm habere jus ad carentiam violentiæ; ſicuti Pauper habet jus, ne malis artibus impediatur ſibi eleëmoſyna, aut acquiſitio alicujus beneficii, & peccat contra Juſtitiam, qui malis artibus impedit illi conſecutionem eleëmoſynæ, aut beneficii, atque adeò tenetur compenſare damnum, qui violat

hujuſmodi jus pauperis; quin tamen Pauper habeat Jus ad eleëmoſynam, vel beneficium.

III. Hinc ſequitur 1. Quòd qui furatur v. g. cibum à Fratrib. Min. peccet contra Juſtitiam, tum adversùs Pontificem Dominum talis cibi, tum adversùs ipſos Religioſos, qui jus habent, ne talis violentia ſibi fiat. Quòd ſi iiſdem res furto ſublata reſtituatur, utraque injuſtitia tollitur.

Seq. 2. Quòd ut aliquis dicatur dominus cibi, debeat poſſe illo uti authoritate propriâ, & ex facultate irrevocabiliter conceſſa; ſicut ſervus, ut dicatur projicere gemmam ſuam, debet poſſe illam projicere nomine proprio, non juſſu domini.

Objic. 1. Concedere facultatem utendi re conſumptibili unico uſu, eſt concedere facultatem irrevocabilem ad talem uſum; ſed facultas irrevocabilis eſt idem, ac jus, ſeu dominium; ergo concedere hujuſmodi facultatem, eſt concedere dominium, atque adeò facultas hæc utendi, ſeu uſus facti licitus in rebus conſumptibilibus eſt ſeparabilis à dominio. Maj. prob. Talis facultas neque poſſet revocari pro inſtanti A, quo conceditur, quia ſimul eſſet, & non eſſet; neque pro inſtanti ſequenti, quia tunc res eſt conſumpta; unde revocatio eſſet nulla, ex defectu termini; ergo ſimpliciter eſt irrevocabilis.

Reſp. neg. maj. ad prob. 1. Cibus non ſemper conſumitur unico inſtanti, unde facultas ad comedendum poteſt quolibet inſtanti revocari, adeò ut non ampliùs licitè deinde comedatur. 2. Poteſt hujuſmodi facultas heri data pro inſtanti A hodierno, revocari poſt Conceſſionem ante ipſum inſtans, A. 3. Advertendum, dupliciter poſſe in inſtanti A eſſe irrevocabilem facultatem conceſſam ad uſum cibi. 1. Ex inſtanti compoſſibilitate talis uſus cum uſu oppoſito; atque adeò ex actuatione potentiæ. 2. Ex defectu potentiæ ad uſum oppoſitum; ſicuti enim qui liberè amat, non poteſt ſimul odiſſe potentiâ ſimultatis, ſolùm ex incompoſſibilitate horūm actuum, non ex defectu potentiæ ad utrumque ſeorſim; ità qui dat facultatem pro inſtanti, A, ad uſum rei deſtructivum, non poteſt ſimul nolle deſtructionem ex incompoſſibilitate talium actuum, non ex defectu potentiæ ad utrumque ſeorſim. Quare non quæcumque irrevocabilitas facultatis eſt collativa juris; Deus enim

conce-

Digitized by Google

concedens aliquam facultatem, non poteſt illam revocare ratione ſuæ immutabilitatis: nec proinde ſemper concedit dominium; & Dominus Equi dans facultatem Servo occidendi Equum, non poteſt illam poſt occiſionem revocare, nec proinde concedit dominium Equi. Illa ſolùm irrevocabilitas facultatis, eſt collativa dominii, quæ oritur ex intentione concedentis volentis ſe obligare ad non revocandum; atque adeò quæ minuit potentiam moralem in concedente; non verò, quæ oritur ex re ipſa, quæ dum eſt, non poteſt ſimul non eſſe.

Hinc patet, quomodo in inſtanti donationis Donatarius ſit Dominus, ut dicemus *qu.* 4. habens verò uſum facti licitum non ſit dominus. Diſparitas eſt, quia ſi donans pro inſtanti donationis velit uti re donatâ, invito donatario, irrogat illi injuriam: contra verò ſi dans facultatem revocabilem ad panem comedendum pro inſtanti A craſtino, velit deinde pro eo inſtanti impedire comeſtionem panis, nulli irrogat injuriam.

V. *Objic.* 2. Si uſus facti licitus in rebus conſumptilibus diſtingueretur à Dominio, eſſent licitæ uſuræ, ergo &c. prob. ſequ. Poſſet enim primò vendi facultas revocabilis ad vinum, v. g. bibendum pro inſtanti A, & deinde vendi Dominium vini; quod eſſet bis ſumere pretium vini; quod eſſet uſuram committere: etenim, ut notat D. Tho. *qu.* 78 *a.* 1. uſura dicitur à venditione uſus rerum conſumptibilium condiſtincti à dominio: Propterea hæc habet Angel. loc. cit. *In rebus, quarum uſus eſt ipſarum rerum conſumptio, non computari ſeorſim uſus rei à re ipſa; ſed cuicumque conceditur uſus, eo ipſo conceditur res, & propterea in talibus rebus per mutuum transfertur dominium; aliter poſſet bis res eadem vendi, vendendo prius uſum, deinde dominium, unde committeretur uſura.*

Confirm. Facultas revocabilis ad bibendum vinum, procul dubio eſt pretio æſtimabilis; & vendi poteſt, quanti æſtimatur ipſum vinum; ergo ſi præter hanc facultatem vendatur dominium vini, ſeu facultas irrevocabilis, poterit iterum ſumi novum pretium propter idem vinum.

Reſp. Nego ſequelam, ad probationem nego poſſe citra injuſtitiam vendi uſum facti ſeparatum à dominio: Ratio eſt, quia ſolvens pretium, daret alteri jus ad pretium irrevocabiliter; atque adeò ſe obligaret ad non utendum

pretio, invito venditore: qui verò venderet uſum facti, ſeu facultatem revocabilem, nullam obligationem ſubiret, ergo in hac venditione committeretur injuſtitia: quare ſicut donatio v.g. Equi, quia eſt actus liberalitatis, eſt eſſentialiter invendibilis, & ſolum exigit gratitudinem; ità conceſſio facultatis revocabilis, cum ſit mera donatio talis facultatis, eſt pariter invendibilis, & ſolùm exigit gratitudinem, cùm procedat ex animo benevolo. Angelicus ibi dicit eſſe invendibilem facultatem utendi revocabilem in rebus uſu conſumptibilibus.

Ad Confirm. *nego antec.* Venditio enim eſt contractus oneroſus, in quo uterque contrahentium debet obligari: ſed qui dat facultatem revocabilem, nullatenus obligatur, ergo non poteſt illam vendere, ſed debet gratìs concedere exigendo tantùm gratitudinem: deinde dato, quòd poſſit vendi facultas revocabilis ad bibendum, non poſſet vendi quanti vinum valet, ſed quanti æſtimatur ſpes, quòd ea facultas non ſit revocanda. Quòd ſi poſteà vendatur dominium vini, ſuperaddi debet reſiduum dumtaxat pretii, quòd valor vini coadæquetur; ſicuti ſi Domus valens centum, locetur quinque aureis, & deinde ante elapſum tempus locationis vendatur, ſuperaddi tantùm debent nonaginta quinque.

VI *Objic.* 3. Si Concluſio ſubſiſteret, poſſet Religioſus abſque licentia Prælati habere uſum facti licitum rerum unico uſu conſumptibilium, citra violationem voti paupertatis. *Prob. ſeq.* Quia paupertatis voto non opponitur, niſi dominium rei; non enim voto repugnat, quòd Religioſus projiciat gemmam alienam, conſentiente domino, ergo neq; repugnaret, quòd comedat, & deſtruat cibum alienum, Domino annuente.

Reſp. Nego ſequelam: ad probationem dico cum Sanch. *l. 5 c. 1*, Lugo *loc cit n 51.* Leſſ. Suar. Votum paupertatis obligare non ſolùm ad carendum dominio rei, ſed etiam ad carendum uſu facti, abſque conſenſu ſuperioris, quia obligat ad vivendam vitam pauperum, cui æquè opponitur tam dominium rei, quàm uſus facti. Et ratio ulterior eſt, quia Religioſus, cùm ſit incapax dominii, non poteſt votum violare per hoc, quòd acquirat dominium, ſed per hoc, quòd utatur re non ſuâ, tamquam ſuâ; quod etiam habetur per uſum facti independenter à voluntate ſuperioris, quo uſu percipiat rei commodum, perinde ac eſſet ſua, quod non accidit per projectionem gemmæ

Digitized by Google

gemmæ factam nomine alieno, ſed per comeſtionem cibi, etiam domino annuente.

Hinc, ut notant Theologi morales, poteſt Religioſus, v.g. calefieri ad ignem alterius, recreari odoribus alienis, erogare pauperibus nomine alieno eleëmoſynam, &c. quia in morali æſtimatione adhuc dicitur vitam pauperum vivere, nec uti re ullâ tanquam ſuâ; contra verò, ſi cibum alienum, annuente domino, comedat, ſinè licentia ſaltem interpretativa Prælati.

VII. *Objic.* 4. Pontifex conferens Sacerdoti facultatem revocabilem ad abſolvendum, excommunicandum, &c. verè confert jus juriſdictionis, ergo Dominus vini dans Petro facultatem revocabilem ad bibendum vinum, etiam confert verum Jus proprietatis ad vinum, atq; adeò facultas revocabilis iſta non ſeparatur à Dominio.

Reſp. Neg. Conſ. Diſparitas eſt, quia Jus juriſdictionis poteſt ſimul eſſe in duobus, unde Pontifex poteſt alteri cõmunicare jus juriſdictionis, & ſimul retinere: contra verò jus proprietatis, ut dicemus *q.* 5. unde nõ poteſt dominiũ vini eſſe ſimul in concedente facultatem revocabilem, & in eo, cui conceditur; ſicut non poteſt ſimul eſſe in donante, & in donatario. Hinc quando dominus vini dat facultatem Petro ad bibendum, obligando ſe ad non impediendum hunc uſum, tunc reverà donat vinum, & concedit facultatem irrevocabiliter; quando verò dat facultatem ad bibendum, quin velit obligare ſe ad impediendum hunc uſum, tunc tribuit facultatem revocabilem ſinè jure.

VIII. *Objic. ult.* Poteſtas vendendi, & alienandi rem, non eſt ſinè jure, ergo etiam poteſtas deſtruendi, atqui habens uſum facti licitum poteſt rem deſtruere, ergo habet Jus.

Confirm. Quia ſi ſolus Franciſcanus eſſet in mundo, hic eſſet dominus omnium, præciſè per hoc, quòd haberet uſum facti licitum relatè ad omnia; ergo uſus facti licitus non ſejungitur à dominio.

Reſp. neg. univerſaliter antec. Procurator enim, qui nomine alieno rem vendit, non habet jus in illam. Neq; dicas, ideò Procuratorem non eſſe dominum, quia non percipit ſibi utilitatem ex venditione rei, ut percipit, qui comedit cibum. Nam hanc ipſam utilitatem poteſt quis percipere nomine alieno; ut dum dominus ſua ligna comburit, ſuum thus adolet, & tu interim calefis, & eo odore frueris.

Digitized by Google

Ad confirm. nego Franciſcanum tunc fore Dominum, quia ſolùm per accidens eſſet, quòd poſſet rebus omnibus uti, invito quovis alio, quia ſcilicet nullus alius daretur; ſi tamen alii homines producerentur, tunc non poſſet iis invitis, uti re ullâ, niſi ad ſolam ſuſtentationem Naturæ; quæ ipſa facultas utendi cibo in extrema neceſſitate non eſt jus in cibum; tum quia non eſt facultas eo utendi ad quemcunq; uſum; tum etiam, quia tranſactâ neceſſitate, cibus, qui ſupereſt, debet Domino reddi.

QUÆSTIO III.

Utrum poſſit Dominium directum ſeparari ab Uſufructu perpetuo, adeò, ut ſic poſſit conciliari matrimonium Beatæ Virginis cum Voto Virginitatis?

I. DEcernitur lege 3. ff. *de Uſufructu*, & quidem jure merito, uſumfructum, ſeu dominium utile rerum immobilium, non debere eſſe perpetuum, ne Dominium directum perſeveret inutile in Proprietario. Idcirco quæritur: Utrum univerſim verum ſit, quod dominium directum in proprietario evadat prorſus inutile, ſi in perpetuum transferatur uſusfructus, ſeu dominium utile; An verò ſolùm verum ſit, quòd dominium directum in tali caſu evadat moraliter tantùm inutile, ſeu parum admodùm utile; unde ex natura rei talis contractus non ſit irritus, quamvìs meritò vetetur lege poſitivâ?

Quòd Feudum, & Emphyteuſis poſſint in perpetuum concedi à Domino proprietatis, certum eſt apud Doctores, quia ſcilicet transfertur dominium utile in perpetuum ſed cum onere obſequii perſonalis in Feudo, & in Emphyteuſi cum onere annuæ penſionis ſolvendæ domino proprietatis, ſub conditione amittendi dominium utile, ſi non ſolvatur penſio per tres annos, quando res in Emphyteuſim data eſt ſæcularis, quin poſſit purgari mora; per duos verò annos, quando res eſt Eccleſiaſtica, ità ut mora poſſit purgari: unde Dominus proprietatis videtur aliquod jus retinere tam in feudo, quàm in Emphyteuſi, quamvìs dominium utile transferatur in perpetuum. Difficultas ſolùm eſt in uſufructu, qui ſi detur in perpetuum, cùm detur abſque ullo onere, videtur

detur

detur reddere prorſus inutile dominium directum in proprietario, & idcirco uſusfructus perpetuus videtur ſeparari non poſſe à Dominio directo, de cujus ratione eſt reſpicere utilitatem aliquam habentis illud.

III. Dico equidem cum communiori, Dominium directum ſeparari poſſe ab uſufructu perpetuo.

Prob. In tantùm ea non poſſent ſeparari, in quantùm dominium directum eſſet prorſus inutile in proprietario, poſt tranſlationem uſusfructus perpetui, ſed non eſſet inutile: ergo poſſunt ſeparari. *Prob. min.* quia factâ hâc ſeparatione, uſufructuarius non poſſet, invito domino directo, rem deſtruere, aut alienare, & dominus directus retineret jus ad utendum re illâ, quandocunque impedimentum tollitur, puta ſi uſufructuarius cedat jure ſuo, aut ſi ob culpam aliquam jus amittat &c. ſed hæc omnia ſunt utilia domino directo, ergo dominium directum non eſſet ſimpliciter inutile, ſi ſeparetur ab uſufructu perpetuo, à quo dominium directum ſolùm impeditur, non extinguitur.

Hinc patet via conciliandi matrimonium B. Virginis cum voto caſtitatis, in quo valde DD. implicantur. Prima via eſt Soti dicentis, votum virginitatis nuncupatum fuiſſe à B. Virgine poſt nuptias, & ideo potuiſſe per contractum matrimonialem obligare ſe ad debitum reddendum. Sed hæc via obſtat Authoritate PP. & Thol. docentium communiſſimè, B. Virginem ante nuptias voviſſe caſtitatem. Aug. l. de S. Virginitate *c. 4.* habet: *Tradita eſt viro juſto non ablaturo, ſed cuſtodituro, quod jam ipſa voverat.* Quamvìs autem D. Tho. *3. p. q. 28. a. 4.* putarit, votum emiſſum à B. Virgine fuiſſe conditionatum, ſi ſcilicet Deus ipſi Virginitatem permitteret, id ex eo aſſeruit, quia opinatus eſt, virginitatem in veteri lege fuiſſe prohibitam, & neminem potuiſſe à conjugio abſtinere, donec Chriſtus Dominus naſceretur, hoc tamen oſtendit eſſe falſum Damaſc. *l.* 4. de fide *c. 25.* Unde communiter docent votum B. Virginis fuiſſe abſolutum, quamvìs in eo ſemper ſubintelligatur tacita illa conditio: Niſi aliter Deus præcipiat.

Secunda via eſt Scoti, Suarii in *3. p. diſ. 6* Sanch. *l. 2. diſp. 25.* Bonav. &c. putantium Beatam Virginem conſenſiſſe in obligationem ad copulam, non verò in ipſam copulam, quia per revelationem ſciebat D. Joſephum nunquam eſſe petiturum. Sed hæc etiam via communi-

ter rejicitur, quia illicitus eſt conſenſus in obligationem ad actum illicitum, v. gr. ad homicidium injuſtum, ſi præcipiatur à Rege, quamvìs certe quis ſciat illud à Rege nunquam eſſe præcipiendum, ergo nec poterat Beata Virgo per contractum matrimonialem conſentire in obligationem ad copulam, quæ ratione voti ſupponitur illicita, quamvìs certo ſciret eam à Joſeph nunquam fore petendam.

Tertia via eſt Caniſii, & aliorum apud Sanch. loc. cit. qui autumant, B. Virginem non contraxiſſe matrimonium, ſed ſponſalia: Hieronym. enim in illud: *Joſeph virum Mariæ*, dicit: *Cum virum audieris, ſuſpicio tibi non ſubeat nuptiarum, ſed recordare conſuetudinis Scripturarum, quod Sponſi viri, & Sponſæ uxores dicantur.* Sed hæc etiam via eſt impervia, quia paſſim in Scriptura B. Virgo vocatur conjux, & uxor; unde Suar. docet, id eſſe de fide; Præterquam quòd ſi ob votum caſtitatis non poterat contrahere matrimonium, nec poterat ſponſalia, quæ important matrimonii promiſſionem. Ad illud Hieronymi reſpondet D. Tho. in 4. *diſt. 30. q. 2.* Nuptias Hieronymum vocaſſe nuptialem concubitum.

Quarta via eſt Hugonis de S. Vict. apud Vaſq. *3. p. diſp. 125. n. 73.* Ægidii *col. l. 2.* de Regimine Principum, & aliorum apud Sanch. *lib. 7. diſp. 97.* docentium, matrimonium Beatæ Virginis fuiſſe ſolùm in ordine ad convivendum cum Beato Joſeph in Sancta Societate, non vero in ordine ad Prolem procreandam: Sicut eſt matrimonium, quod ab Eccleſia permittitur decrepitis: finis enim primarius matrimonii videtur eſſe conjunctio animorum; unde Gen. 1. dicitur: *Relinquet homo Patrem, & matrem, & adhærebit*, (ideſt aſſociabitur) *uxori ſuæ*; finis vero ſecundarius, Prolis procreatio; unde ſubditur, *Creſcite, & multiplicamini.*

Sed Vaſq., & Sanch. putant id eſſe contra ſenſum communiſſimum; non enim videtur poſſe dici in rigore matrimonium, quod non eſt in ordine ad prolem; aliter etiam inter fratres, inter Religioſos dari poſſet verum matrimonium; cùm poſſit inter eos eſſe ſocietas in charitate ad perpetuam cohabitationem. Hinc Apoſt. dicit 1. Cor. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Et propterea contractus matrimonialis debet eſſe indiſſolubilis, quia eſt in ordine ad prolem educandam. Senes nu-

Digitized by Google

nubere poſſunt, quia per accidens eſt, quod prolem procreare non poſſint, ut docent communiſſime apud Sanch. *diſp. 92.*

Quinta via eſt Vaſq. 3. *p. diſp. 125.* putantis Beatam Virginem contraxiſſe matrimonium cum mutuo pacto ſervandi votum caſtitatis, adeò ut facultas petendi debitum eſſet perpetuò impedita; ſicut per uſumfructum perpetuum facultas utendi re datâ in uſumfructum, eſt perpetuò impedita in domino directo. Hæc autem via duplicem ſenſum facere poteſt. Primò, quod ſi votum diſpenſetur, & contractus in contractu matrimoniali ſubinſertus de non petendo debito reſcindatur, matrimonium ſit nullum. Secundò quòd ſi votum diſpenſetur, & contractus ſubinſertus de non petendo debito reſcindatur, matrimonium perſeveret, & tunc detur facultas expedita ad debitum petendum. Juxta primum ſenſum via hæc non ſubſiſtit; Nam facultas, quæ nunquam poteſt eſſe expedita, eſt nulla ∴ Sicut vis illuminativa, quæ in nullo caſu poteſt eſſe expedita ad illuminandum, non eſt vis illuminativa, atqui facultas ad petendum debitum juxta hanc viam, nunquam poſſet eſſe expedita, ergo eſſet nulla; atque adeò nullum matrimonium. Prob. min. Non poteſt enim eſſe expedita, dum perſeverat contractus ſubinſertus de ſervando voto caſtitatis, ut patet, nec poteſt eſſe expedita, ſi contractus hic reſcindatur, & votum diſpenſetur, quia in hac ſententia tunc nullus eſt contractus matrimonialis, ergo nunquam poſſet eſſe expedita. Quare Vaſquii mentem juxta ſecundum ſenſum interpretatur Dicaſtill. *diſp. 5. n. 154* In quo ſenſu illam docent Palud. Henr. Gand., Gerſ. Abul., & alii apud Suar. loco cit. nec non Rebellius 2. *p. l.* 2. *q.* 13. Mart. Perez *diſp. 13. ſect. 6.* Pontius, & alii. His præmiſſis

III. Dico 2. Aptè conciliatur matrimonium Beatæ Virginis cum voto caſtitatis per mutuum pactum matrimonio ſubinſertum de ſervando ſemper tali voto, adeò ut ſi obtineretur deinde voti diſpenſatio, & contractus ſubinſertus mutuo conſenſu reſcinderetur, tunc daretur obligatio ad copulam expedita. Ità Vaſq. Rebell. Perez. locis laudatis contra Sanch. *diſp. 10.* Scotum, Henriqu. & alios apud Dicaſt. loc. cit.

Prob Poteſt ſeparari dominium directum ab uſufructu, ſeu dominio utili perpetuò, ut oſtendimus in prima

Cor.

Concluſione, ergo poteſt per matrimonium conferri alteri conjugi dominium directum, & radicale in corpus, retento dominio utili in perpetuum per pactum ſubinſertum de ſervando voto caſtitatis, ergo bene conciliari poteſt matrimonium Beatæ Virginis cum voto per hujuſmodi pactum ſubinſertum, à quo poteſtas ad debitum petendum eſſet perpetuò impedita.

Confirm. 1. ex Vaſq. *n. 84.* Bene poteſt intelligi in Religioſis Societatis poſt vota ſimplicia emiſſa dominium bonorum ſuorum cum impedimento perpetuo ad uſum ob votum paupertatis, ergo bene etiam intelligi poteſt translatio dominii in corpus per contractum matrimonialem cum perpetuo impedimento ad uſum conjugalem ob pactum ſubinſertum de ſervando ſemper voto caſtitatis.

Confirm. 2. ex Perez, & Dicaſt. Validus eſt contractus, quo Dominus mancipii locat alteri mancipium ſuum in perpetuum, ità ut ipſe retineat dominium directum, locatarius verò habeat jus expeditum utendi mancipio, ergo validus etiam eſt contractus matrimonialis, quo uterque conjux tradit dominium directum in corpus, & ſimul uterque retinet dominium veluti utile ſui corporis, ratione pacti ſubinſerti, unde non teneatur reddere debitum. *Conſeq. ſeq. ant. prob.* quia locatarius in tali caſu non eſſet plenè dominus mancipii, cùm non poſſet alteri concedere uſum mancipii, invito domino directo, dominus verò directus retineret dominium radicale, quamvis perpetuò impeditum, ità tamen, ut poſſet proximè mancipio uti, ſi locatarius cederet jure ſuo.

Hinc habes, Dominium directum in corpus conjugis eſſe multifariam utile utrique conjugi, quamvìs eſſet perpetuò impeditum 1. quia non poſſent cum alio validè matrimonium contrahere. 2. Quia fornicatio cum alio eſſet adulterium. 3. Quia reſciſſo pacto ſubinſerto, ſtatim haberetur facultas expedita ad debitum petendum: ſicut in domino directo ſtatim habetur facultas ad uſum rei expedita, poſt uſumfructum.

IV. Confirm. demum quia in omnium ſententia ſi conjuges poſt matrimonium conſummatum religionem ingrediantur, perſeverat vinculum matrimoniale cum facultate ad petendum debitum perpetuò impedita, unde committerent adulterium, ſi cùm alio peccarent; Idem dicas ſi unanimi conſenſu uterque emittat vo-

votum ſimplex caſtitatis, in quo caſu communiùs docent cum Pontio ceſſare obligationem reddendi debitum, eo quòd videatur uterque ceſſiſſe juri ſuo: imò ex Sanchez Ribell. & aliis conſurgit obligatio non reddendi, ergo matrimonium cum facultate perpetuò impedita non repugnat, atque adeò juxta hanc viam optimè cohæret verum conjugium Deiparæ cum voto prævio Virginitatis.

Neque dicas cum Covarr. hanc confirmationem non eſſe ad rem, quia multa concordant cum matrimonio in facto eſſe, quæ non concordant in fieri, ut eſt profeſſio religioſa, & impotentia naturalis, ergo idem dicendum de hoc pacto nunquam petendi debitum, quod poteſt quidem poſt matrimonium ſuperaddi, quin poſſit cum illo matrimonium celebrari. Et ratio à priori eſt, quia hujuſmodi pactum opponitur fini primario matrimonii, qui eſt prolis procreatio.

Reſp. enim cum Palud. apud Rebell. *n.36.* Retorqueo argumentum: plus requiritur ad diſſolvendum matrimonium, quàm ad impediendum, cùm Profeſſio religioſa. & impotentiam poſſint impedire, non tamen diſſolvere matrimonium, ergo plùs requiritur ad renunciandum juri acquiſito, quàm acquirendo, ùt patet in iiſdem exemplis: nam qui volunt Religionem ingredi, non poſſunt renunciare juri acquiſito per matrimonium conſummatum, & illud diſſolvere, poſſunt tamen renunciare juri per matrimonium acquirendo, & illud impedire, ergo ſi per contractum ſubinſertum de ſervando voto caſtitatis poſſunt conjuges renunciare juri acquiſito, à fortiori poterunt renunciare juri acquirendo, contrahendo matrimonium cum tali pacto: Neque obſtat, quòd non poſſint contrahere matrimonium, & ſimul emittere profeſſionem religioſam. Nam profeſſio Religioſa eſt impedimentum dirimens, ſecùs verò pactum de non petendo debitum. Ad rationem à priori dico, quòd ſicut non opponitur fini matrimonii primario hujuſmodi pactum, ſi poſt matrimonium fiat, ità nec opponitur, ſi cum eo matrimonium celebretur, & ratio utriuſque eſt, quia ſolùm opponitur fini matrimonii velle poſitivè medio illicito Prolem impedire, non verò negativè, & medio honeſto, ſeu per votum caſtitatis.

V. *Objic.* 1. Dominium, ſeu facultas diſponendi de re ſub

ſub conditione quòd detur tale dominium, non eſt verum dominium, aliter quilibet eſſet dominus omnium, quia quilibet habet facultatem diſponendi de omnibus rebus, ſub conditione, quòd detur ſibi iſta facultas, ſed in caſu concluſionis conjuges habent jus in corpus alterius ſub conditione, quòd reſcindatur pactum annexum, & detur jus, ſeu facultas ad debitum petendum; ergo juxta hanc viam conjuges non habent verum jus in corpus alterius, in quo conſiſtit eſſentia matrimonii, atque adeò non ſalvatur matrimonium B. Virginis.

Confirm. Dominium, quod habet unuſquiſque relatè ad piſces maris, & ad res adeſpotas, quia eſt dominium ſub conditione, quòd capiantur, eſt dominium ſub conditione, quod detur titulus, ad quem dominium conſequatur, & ideò non eſt verum dominium, ſed hujuſmodi eſt in caſu noſtro in utroque conjuge jus in corpus alterius, videlicet ſub conditione, quòd diſſolvatur pactum ſubinſertum, ergo non eſt verum jus in corpus alterius, atque adeò non habetur verum matrimonium.

Reſp. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis in dominio directo rei poſt translationem uſusfructus ſive perpetui, ſive etiam temporalis, nec non in dominio bonorum ſuorum, quod habent impeditum Religioſi Societatis poſt vota ſimplicia Religionis; ſicut etiam in conjugibus qui poſt matrimonium conſummatum Profeſſionem religioſam emittunt, in quo caſu vinculum matrimoniale perſeverat, & tamen neuter habet jus juſtitiæ in corpus alterius, niſi ſub conditione, quòd votum Religionis diſpenſetur.

Directè dico, haberi verum dominium in Titio, quoties lex favet Titio potius, quàm aliis in ordine ad uſum rei; quamvìs ut faveat proximè requiratur ſublatio alicujus impedimenti; propterea Dominus directus eſt verus dominus rei, licet habeat ſolùm dominium radicale, quia lex illi potius favet, quam aliis in ordine ad uſum, quamvìs, ut poſſint proximè uti re ſuâ, tolli debeat impedimentum, ſeu uſusfructus, qui eſt in uſufructuario: ſic in caſu noſtro conjuges habent verum Jus radicale in corpus alterius, quod, reſciſſo contractu ſubinſerto, evadit jus formale, & expeditum; non quia tunc ſolùm favet iis lex, ſed quia tunc favet

vet

Digitized by Google

vet proximè per ſublationem impedimenti. In forma diſt. min. Conjuges habent jus remotum, & radicale ſub conditione, quòd pactum ſubinſertum diſſolvatur, *nego*: habent jus proximum, & formale, ſub ea conditione, quod per reſciſſionem contractus ſubinſerti, tollatur impedimentum *conc. min. & diſt. conſeq.* neuter habet verum jus formale, & proximum, *conc.* verùm jus radicale, & remotum, quod ſufficit ad matrimonium conſtituendum, *nego conſeq.*

Ad Confirm. con. maj. nego mi. diſparitas eſt quia relate ad piſces maris, lex non favet uni præ aliis, unde nemo eſt dominus illorum, ſed quilibet poteſt acquirere dominium, ſi eos capiat; At in caſu noſtro, & in inſtantiis adductis lex favet uni præ reliquis, ergo dominium radicale, & remotum in caſu noſtro, eſt verum dominium, ſeu verum jus in corpus alterius, quod ſatis eſt ad verum matrimonium, ut patet in iis, qui poſt matrimonium conſummatum Religionem ingrediuntur.

VII. *Objic.* 2. Repugnat matrimonium eſſentialiter ordinatum ad prolem ſub conditione, quòd neuter petat debitum, ergo nullum eſt matrimonium B. Virg. ſi habeat pactum annexum ſervandi caſtitatem. Antec. prob. repugnat donatio Equi v.g. facta Petro, ſub conditione, quòd Petrus nunquam Equo utatur, eſſet enim donatio umbratilis, ergo repugnat Matrimonium, ſeu donatio proprii corporis facta conjugi ſub conditione, quòd ille numquam utatur.

Conf. non poteſt dominium ejuſdem rei eſſe in duobus, ergo non poteſt ſimul eſſe in dominio directo, & in uſufructuario, ergo neque in caſu noſtro dari poteſt in conjugibus verum jus radicale in corpus alterius, & verum jus formale ad debitum negandum. Antec. prob. quia non poteſt lex favere Petro adverſus Paulum relatè ad uſum rei, & ſimul favere Paulo adverſus Petrum, ergo ut ſupra.

Reſp. Diſtin. antec. ſi ita contrahatur matrimonium, ut reſciſſo contractu ſuperaddito de ſervando voto caſtitatis, matrimonium ſit nullum, & nulla tunc conſurgat formalis, & expedita obligatio ad debitum reddendum, *concedo*, ſi ita contrahatur, ut reſciſſo eo contractu, conſurgat talis obligatio, *nego antec. & conſ.* Ad prob. recurrit eadem doctrina: donatio Equi facta Pe-

Petro ſub conditione, quod nunquam eo utatur, eſt donatio umbratilis, diſtin. ſi reſciſſo hoc pacto, quod nunquam utatur, ſtatim poſſit uti, nego antec. ſecùs conc. antec. & nego conſeq.

Ad Conf. ſolum dominium plenum ejuſdem rei non poteſt ſimul eſſe in pluribus, ut dicemus quæſt. v. poteſt tamen in uno eſſe dominium directum, & radicale, & in altero dominium utile, & formale: in caſu noſtro Conjuges habent dominium radicale in corpus alterius, atque adeò obligationem radicalem reddendi debitum, habent tamen jus formale, & dominium utile ad proprium corpus, atque adeò carent obligatione formali ad debitum reddendum. Ad prob. antec. dico non poſſe legem favere proximè Petro adversùs Paulum, & ſimul favere proximè Paulo adversùs Petrum relatè ad uſus rei, Poteſt tamen lex favere remotè Petro domino directo, & proximè Pauló domino utili, & ideo poteſt relatè ad eandem rem alter eſſe dominus directus, alter utilis; quidquid ſit, utrum dominus utilis (videlicet uſufructuarius, Emphyteuta, & Feudatarius) dici poſſit abſolutè dominus, in quo variant Juriſtæ apud Mol. *quæſt. 3.*

VII. *Objic. ult.* Irritum eſt Matrimonium ſub conditione vitandi Prolem, ergo irritum fuiſſet matrimonium B. Virg. ſi celebratum fuiſſet ſub conditione ſervandi votum caſtitatis. Antec. conſtat ex Greg. ix. in cap. finali de conditionibus appoſitis; ubi docet, matrimonium ad tria bona ordinari, videlicet ad bonum Prolis, Fidei (hoc eſt fidelitatis erga conjuges) & Sacramenti, (hoc eſt indiſſolubilitatis contractûs, ratione cujus dicitur magnum Sacramentum ſignificans indiſſolubilem unionem Chriſti cum Eccleſia) unde contra ſubſtantiam matrimonii ſunt tres conditiones, quæ his tribus bonis adverſantur: videlicet ſi fiat ſub conditione vitandi Prolem, vel Adulterandi, aut ſub conditione quòd poſſit diſſolvi. Conſeq. prob. quia Pactum de ſervando voto caſtitatis eſt pactum de prole vitanda, quod reddit irritum matrimonium.

Neque dicas cum Vaſq. Dicaſt eſſe ſolùm contra ſubſtantiam matrimonii Pactum de Prole vitanda per media poſitiva illicita, non verò per media, aut poſitiva licita, puta per ſumptionem pharmaci, aut emiſſionem ſanguinis neceſſariam ad ſalutem matris; aut per media

nega-

Digitized by Google

negativa, ut eſt velle caſtitatem ſervare; Nam ideo opponitur ſubſtantiæ matrimonii pactum de prole vitanda per media poſitiva illicita, quia finis primarius matrimonii eſt, Prolis procreatio: Atqui tam opponitur procreationi Prolis pactum de prole vitanda per media poſitiva, quàm per negativa, ergo etiam pactum ſervandi caſtitatem irritat matrimonium.

Reſp. nego conſeq. ſicut enim non opponitur matrimonio, quod uterque velit, præciſâ ullâ obligatione, caſtitatem ſervare, aut quòd uterque velit vovere caſtitatem, aut ingredi Religionem, poſt matrimonium conſummatum, quia ſic vitatur proles per media negativa, & licita,ità nec opponitur pactum annexum de ſervando voto caſtitatis: & ratio à priori eſt quia ad matrimonium ſpectat ſolùm, quòd Proles ametur, & aptè educetur, ſi à Deo conceditur, non verò ſpectat, quòd poſitivè ad prolem procreandam vacetur.

VIII. Ex dictis colliges 1. cum Rebell. *n.* 42. B. Virg. dum matrimonium contraxit, nullatenus conſenſiſſe in obligationem actualem ad uſum conjugii; imò poſitivè ab ea diſſenſiſſe, ſed ſolùm in obligationem radicalem, ſeu aptitudinalem, quandoquidem hujuſmodi mutuus conſenſus ſufficit ad conſtituendum vinculum conjugale indiſſolubile; Et in hoc ſenſu interpretanda eſt mens Scoti, & Suar. dicentium, B. Virginem conſenſiſſe in obligationem ad Copulam, hoc eſt in obligationem radicalem, quæ eſt ſolùm obligatio ad copulam conditionata, pro quando evaderet licita per diſpenſationem voti, & per reſciſſionem pacti, ſeu contractus ſubſerti.

Colliges 2. Validum eſſe matrimonium, ſi Titius ducat Bertam ſub conditione, quòd voveat Caſtitatem, vel quòd obliget ſe ad nunquam ſecum cohabitandum, vel ad nunquam petendum debitum, eſto teneatur reddere petenti; Ità Bonac. Dicaſt. *n.* 132. contra Sanc. Henriq. &c. Ratio eſt, quia reſciſſis his pactis annexis remanet matrimonium cum facultate mutua expedita ad debitum petendum, & hujuſmodi conditiones non adverſantur poſitivè, & illicitè bono Prolis: contra verò eſt invalidum, ſi contrahatur ſub conditione, quòd Proles occidatur, Quia hæc conditio eſt contra ſubſtantiam matrimonii, aut ſub conditione quòd prius emmittatur profeſſio religioſa, & ſimilibus.

Digitized by Google

QUÆSTIO IV.

Utrum in inſtanti Donationis Dominium ſit in Donante, an in Donatario?

NOn poſſe Dominium eſſe ſimul in Donante, & in Donatario, dicemus quæſt. ſequenti: repugnat enim Dominium in ſolidum in pluribus: ſolùm hic quærimus. In Donante ne ſit, an in Donatario in inſtanti donationis:

I. Dico equidem cum communiori apud Maur. *qu.* 166. In inſtanti donationis dominium eſſe ſolùm penes donatarium.

Prob. Qui abdicat dominium pro inſtanti A, non poteſt pro inſtanti A, habere dominium, cùm non habeat dominium, niſi acceptetur, ſed qui donat pro inſtanti donationis abdicat dominium, cùm velit illud eſſe in donatario, nec poſſit ſimul eſſe in utroque, ut hic ſupponimus contra Lugo, Arriag. Hurt. ergo in inſtanti donationis dominium non eſt in donante, ſed in donatario.

Confirm. quando habetur titulus juridicus ultimo determinans legem, ut incipiat favere Donatario, tunc habetur dominium in donatario; ſed donatio acceptata eſt hujuſmodi titulus, ſeu ratio fundandi dominium, ergo pro inſtanti donationis dominium eſt in donatario. Major patet, quia impoſſibile eſt haberi ultimum determinativum ad denominationem, & non haberi denominationem. Præterea voluntas donandi efficax transfert dominium ſtatim ac poteſt, ſed donatio poteſt in eodem inſtanti, quo eſt, transferre dominium, ergo pro eodem inſtanti illud transfert. *Min. prob.* in tantum transferre non poſſet pro eodem inſtanti quia Donans pro inſtanti, quo donat, intelligitur, eſſe Dominus, & exercere dominium, ſed donatio non eſt actus dominii, ſed eſt actus præhabentis, & abdicantis dominium, ſeu eſt uſus dominii deſtructivus, ut mox explicabimus, ergo poteſt donatio pro eodem inſtanti dominium transferre. Quod manifeſtè apparet in contractu matrimoniali, per quod transfertur jus mutuum in corpus alterius, pro eo ipſo inſtanti, quo fit contractus: tunc enim verificatur, quod ab Apoſt. dicitur 1. Cor. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter vir ſui corporis poteſtatem non ha-*

habet, ſed mulier, unde ſi pro eo inſtanti alter conjugum vellet contra caſtitatem peccare, committeret peccatum internum adulterii; ſicuti ſi quis pro inſtanti, quo profitetur Religionem, velit contra Caſtitatem peccare, eſt Sacrilegus.

Confir. ulterius paritate condonationis. Qui condonat, pro eo inſtanti, quo condonat, abjicit à ſe jus ad ſatisfactionem exigendam, & delet in offenſore reatum, imò transfert in illum jus, ne puniatur tamquam reus; ergo pariter qui donat pro eodem inſtanti abjicit à ſe dominium, ſeu favorem legis, & transfert illud in Donatarium. Antec. conſtat, quia aliter Deus remittendo peccatum per infuſionem Gratiæ pro eodem inſtanti haberet jus ad odio habendum peccatorem, & conſequenter pro eodem inſtanti eſſet in peccatore gratia: & reatus odii divini; quod omnes Theologi contra Lorcam docent eſſe impoſſibile.

Confir. denique paritate voti, qui enim vovet Caſtitatem pro eodem inſtanti fit voti reus, & amittit jus ad licitè contrahendum, ergo qui donat, pro eodem inſtanti fit obligatus donatario, ne contra ejus voluntatem utatur re donatâ; & ſic amittit dominium, in utroque enim caſu renunciatur juri, ſeu favori legis, ergo in utroque caſu amittitur jus in eodem inſtanti. Quare ſicut Donatarius acceptans donationem, per hoc præciſè, quòd poſſit acceptare, non eſt dominus, niſi etiam acceptet; ità donans, per hoc præciſè quòd poſſit non donare, ſed retinere dominium, non eſt dominus, niſi actu retineat; & non donet.

II. *Objic.* 1. Ex Lugo *diſp.* 2. de Juſt. *ſect.* 2. Non poteſt haberi vera donatio ſine dominio in donante, ergo in inſtanti donationis dominium eſt in donante, atque adeò vel ſimul eſt in donante, & donatario, vel non transfertur in donatarium, niſi pro inſtanti ſequenti. Anteced. prob. quia donatio eſt actus dominii, ſupponit enim legitimam poteſtatem donandi, actus autem non poteſt dari ſine potentia, à qua profluit, ergo nequit dari vera donatio ſine dominio in donante.

Reſp. Argumentum ſolvendum in inſtantiis adductis de abdicatione dominii, condonatione, voto &c. & apertiſſimè in renunciatione Privilegii, ſicut enim non poteſt haberi privilegii renunciatio, quin præſupponatur privilegium in privilegiario, & tamen renunciatio

Digitized by Google

privilegii non eſt actus ipſius privilegii,nec componitur cum privilegio pro eodem inſtanti, ità donatio haberi non poteſt,quin præſupponatur dominium formale in donante, & tamen donatio non eſt actio dominii formalis, nec componitur pro eodem inſtanti cum dominio, atque adeò donans pro inſtanti donationis caret dominio,illúdque transfert in donatarium.

III. Difficultas eſt in aſſignando, cujuſnam potentiæ ſit actus ipſa donatio, potentiæne phyſicæ tantùm, ſeu libertatis,an verò potentiæ moralis, ſeu dominii ſaltem reflexi? Communiter cum eodem Lugo docent, eſſe actum dominii reflexi,ſeu virtualis,non verò directi,ſeu formalis; vocatur in hac quæſt. Dominium reflexum, ipſum Dominium in dominium, ſeu poteſtas transferendi dominium vocatur verò dominium directum,ſeu formale ipſa poteſtas utendi re. Dubitatur tamen an dominium hoc reflexum ſit verum dominium, ſeu libertas moralis, an verò ſit ipſa libertas phyſica præſupponens in inſtanti antecedenti dominium?

Equidem dico cum communiori contra Lugo, & Alios,Donationem eſſe actum dominii reflexi, non verò dominii formalis, atque adeò poteſtatem ad donandum, vel non donandum, non eſſe dominium rigorosè dictum,ſeu poteſtatem moralem, ſed eſſe ipſam libertatem phyſicam voluntatis connotantis pro inſtanti antecedenti dominium formale, quod perſeveraret in donante pro inſtanti donationis, niſi poneretur donatio, à qua deſtruitur, quare dum intelligitur libertas ad donandum, vel non donandum, intelligitur ipſa libertas phyſica, & lex veluti ſuſpenſa, neque favens abſolutè donanti,neque donatario, ſed favens donatario, ſi ponatur donatio, donanti verò,ſi donatio omittatur:non quaſi verò antequam dominus licitè utatur re ſuâ, debeat prius elicere hunc expreſſum actum, *Nolo donare*, ſed quia dum vult re ſuâ uti, exercitè, & implicitè dicit, Nolo rem hanc donare,ſed uti tamquam propriâ.

Hinc, ſi quærant Adverſarii, utrum in priori ſigno ad donationem, dum intelligitur poteſtas ad donandum vel non donandum, intelligatur in donante dominium formale,an carentia dominii? Reſpondendum, neutrum intelligi pro illo priori ſigno rationis, ſicut in priori ad lucem, dum intelligitur ſol potens lucem cauſare,neque intelligitur lux,neque carentia lucis:non lux,

quia

quia non poteſt lux intelligi in priori ad ſeipſam, neque carentia lucis, quia ſi in priori ſigno eſſet carentia lucis, & in poſteriori eſſet lux, in eodem inſtanti reali eſſet ſimul carentia lucis, & lux, quod repugnat. Sic in priori ad infuſionem gratiæ, quando intelligitur in Deo potentia ad condonandum, vel non condonandum, neque intelligitur gratia, neque peccatum, ſed præſcinditur ab utroque; Sic etiam in priori ad renuntiationem privilegii, neque intelligitur privilegium, neque ejus carentia, ſed habetur præciſio ab utroque, adeo ut ſi pro ſecundo ſigno rationis intelligatur renunciatio, tunc intelligatur carentia privilegii; ſi verò pro ſecundo ſigno intelligatur omiſſio renunciationis, tunc intelligatur ipſum privilegium. Idem dicas in caſu noſtro: In priori ſigno ad donationem, neque intelligitur dominium, neque carentia dominii, ſed præſcindit intellectus ab utroque, & conſiderat libertatem indifferentem ad donandum, vel non donandum, & legem indifferentem ad favendum donanti, aut donatario, adeò ut ſi pro ſecundo ſigno rationis, quando intelligitur actus ſecundus libertatis, intelligatur donatio, tunc intelligatur carentia dominii in donante, & lex favens donatario, ſi verò intelligatur omiſſio donationis, tunc intelligatur dominium in donante, & lex favens eidem.

In forma ad *arg. diſtin. antec.* Non poteſt haberi donatio ſine dominio formali in donante, nego, ſine dominio virtuali, & reflexo, hoc eſt ſine libertate phyſica connotante dominium formale pro inſtanti antecedenti, quod perſeveraret in Donante, ſi non poneretur donatio, *conc. antec. & nego conſeq.* Ad prob. dico, Donationem non eſſe actum dominii formalis, ſed virtualis, atque adeò ſupponere dominium formale ſolùm pro inſtanti antecedenti, unde donatio non eſt actus habentis, ſed præhabentis dominium formale, ſicut renunciatio privilegii, non eſt actus habentis, ſed præhabentis privilegium, & combuſtio libri non eſt actus habentis, ſed præhabentis librum, ſicut enim liber non eſt potentia influens in combuſtionem, ſed eſt materia comburenda, ſeu eſt terminus per combuſtionem deſtruendus, ita dominium formale non eſt potentia moralis influens in donationem, ſed eſt terminus per donationem deſtruendus, ut privilegium eſt terminus deſtruendus per abdicationem.

IV. *Obiic. ſecundo.* Donatio eſt uſus dominii, ergo præſupponit pro eo inſtanti dominium in donante, quis enim poſſit uti re, quæ non exiſtit?

Confir. Donatio, ut ſit valida, debet ſupponere jus, ſeu facultatem moralem ad donandum, atqui facultas iſta moralis eſt ipſum dominium formale, ergo pro inſtanti donationis datur in donante dominium formale.

Reſp. Donationem eſſe actum dominii reflexi jam explicati, non verò dominii formalis: dicitur quidem eſſe uſus dominii formalis, ſed eſt uſus deſtructivus illius, ſicut combuſtio libri non eſt actus libri, ſed eſt uſus libri deſtructivus ejuſdem, & abdicatio privilegii eſt uſus privilegii deſtructivus: propterea dominium formale debet ſolum præſupponi pro inſtanti antecedenti ad donationem, ità ut perſeveraret, niſi per donationem deſtrueretur, & transferretur in donatarium. In forma *diſt. antec.* Donatio eſt uſus, hoc eſt actus dominii, nego, eſt uſus deſtructivus dominii, *conc. antec. & nego conſeq.*

Ad Confirm. Ad validè donandum ſufficit dominium reflexum, ſicuti ad validè renunciandum privilegio. In forma, *diſtin. maj.* Donatio, ut ſit valida, debet ſupponere facultatem moralem ad donandum, ſolùm denominativè, quatenus ſupponere debet libertatem phyſicam, quæ denominatur potens validè donare, præſuppoſito dominio formali, pro inſtanti antecedenti, *conc.* debet ſupponere facultatem moralem ad donandum quidditativè, ſeu debet ſupponere pro eodem inſtanti omnia conſtitutiva hujus denominationis potentis validè donare, *nego maj. & diſtin. min.* facultas iſta moralis eſt dominium formale, hoc eſt, conſtruitur, per dominium formale, quod præfuit in inſtanti antecedenti, *conc.* aliter *nego mi. & conſeq.*

Explico diſtinctionem: Dari in inſtanti donationis poteſtatem ad donandum *denominativè*, eſt ſolùm dari pro eo inſtanti ſubjectum, quod denominatur potens donare, rurſus non dari hanc poteſtatem in inſtanti donationis quidditativè eſt non dari tunc omnia conſtitutiva denominationis Potentis donare; unum enim ex conſtitutivis hujus denominationis eſt dominium formale, quod tamen non eſt in inſtanti donationis, ſed præfuit in inſtanti antecedenti. Similiter in inſtanti, quo privilegium renunciatur, poteſtas ad renunciandum

da-

datur ſolùm denominativè, non quidditativè, ſic in inſtanti, quo Angelus annihilatur, Equus occiditur, liber comburitur, poteſtas ad annihilandum, &c. datur ſolum denominativè, quia in eo inſtanti non datur Angelus, qui conſtituit denominationem potentis illum annihilare. Juxta hanc Explicationem dici ſolet quòd Deus amet pœnam æqualem culpæ ſolùm denominativè, non quidditativè: quia ſolùm amat pœnam, quæ denominatur æqualis, non tamen amat omnia conſtitutiva denominationis æqualis, cùm non amet culpam, quæ etiam conſtituit hanc æqualitatem. Idem dicas, cùm Deus v.g. odio habet mores Judæ diſſimiles moribus D. Petri, odit enim illos ſolùm denominativè. Hinc fit, quòd ſicut dominium reflexum in inſtanti donationis datur ſolum denominativè, quia in eo inſtanti non exiſtit dominium formale, ita dominium formale in Petro relatè ad Equum ſuum in inſtanti, quo illum occidit, & in Deo relatè ad Angelum, quem annihilat, aut relatè ad creaturas poſſibiles, eſt ſolùm denominativè, quia non exiſtit terminus hujus dominii formalis.

V. *Objic.* tertiò. ex Arr. *diſp* 30. de Deo. *ſect.* 2. In inſtanti donationis donans dat dominium, ergo habet, nemo enim dat, quod non habet. Præterea donans donat rem ſuam, non alienam, ergo donat rem, erga quam tunc habet dominium, ergo dominium eſt in donante, atque adeò donatio eſt actus, ſeu effectus dominii, non verò uſus dominii deſtructivus.

Confir. Si ad donandum ſufficeret, quòd Dominium præfuerit in inſtanti antecedenti, qui haberet dominium Equi per tria inſtantia, in quarto inſtanti poſſet illum donare, quod nemo dixerit, ergo ut ſuprà.

Reſp. retorqueo arg. Donans dat dominium, ergo non habet, nemo enim habet id, quod dat, ſicut enim non deſtruitur id, quod non eſt, & tamen res quæ deſtruitur, non eſt; ità nemo dat, quod non habet, & tamen nemo habet id, quod dat, quare Axioma illud: *Nemo dat, quod non habet*, facit ſenſum, quòd Nemo det, niſi quod præhabuit, & haberet, niſi daret: ſicut Nemo deſtruit, quod non eſt, facit ſenſum; Nemo deſtruit id, quod non præfuit, & eſſet, niſi deſtrueretur. In forma, *nego conſeq. ad prob.* Nemo dat quod non habet extrinſecè, & conditionatè in ſenſu explicato, *conc.* intrinſecè, & abſolutè, *nego.* Similiter

donans donat rem ſuam, hoc eſt quæ erat ſua in inſtanti antecedenti, & eſſet ſua, niſi illam donaret, conc. quæ ſit ſua in inſtanti donationis, nego *antec. & conſeq.*

Ad Confirm. Ad valide donandum non ſolum requiritur, quòd dominium præfuerit in inſtanti antecedenti, ſed etiam quòd eſſet in inſtanti donationis, niſi donaretur, & ideò, qui habet dominium Equi per tria tantùm inſtantia, non poteſt illum donare pro quarto inſtanti; Idem dicas in deſtructione phyſica rei, in abdicatione Privilegii &c. cùm enim dominium ſit materia, quæ per donationem transfertur in donatarium, debet poſſe remanere in donante, niſi transferatur.

IV. *Objic.* quartò. In priori ad donationem datur in Donante poteſtas ad donandum, vel non donandum, atqui poteſtas ad non donandum eſt formaliter poteſtas ad utendum re ſuâ, atque adeò dominium formale; ergo in inſtanti donationis Donans habet dominium formale. *Prob. min.* ex Lugo *loc. cit. n.* 15. quia aliter Dominus, ut poſſet licitè uti re ſuâ, non ſolùm deberet habere poteſtatem ad non donandum, ſed etiam deberet prius dicere: Nolo donare, & deinde uti, quod eſt contra experientiam.

Confirm. Dominium perſeverat in Donante quouſque intelligatur ejus deſtructivum, nempe donatio, ſed Donatio non intelligitur in priori ad ipſam donationem, pro quando intelligitur poteſtas ad donandum, vel non donandum, ergo in priori ad donationem eſt dominium: atqui ſi dominium eſt in priori ſigno ad donationem, erit etiam pro toto inſtanti donationis, ut patet, ergo in inſtanti donationis dominiū eſt in donante.

Reſp. quòd volens uti re ſuâ, non debeat prius ſignatè, & actu diſtincto dicere, nolo donare, ſed ſufficit quòd exercitè id dicat, dum vult uti re tamquam propriâ. In forma, *diſtin. min.* poteſtas ad non donandum præcisè ſumpta, eſt ſimul poteſtas ad utendum, ſeu dominium formale, *nego min.* poteſtas ad non donandum, ſi componatur cum omiſſione donationis ſaltem exercita, *conc. min. & nego conſeq.*

Ad Conf. Arg. probat, quòd etiam peccatum perſeveret quouſque intelligatur condonatio, & gratia, à qua deſtruitur, atque adeò quòd exiſtat peccatum in priori illo ſigno, quando intelligitur in Deo poteſtas ad

con-

Digitized by Google

condonandum antecedenter ad condonationem; & ſic quòd coexiſtat peccatum, & condonatio, ſeu gratia, juxta ſententiam Lorcæ ab omnibus rejectam. Directè *nego major.* perſeverat enim dominium in donante non quouſque intelligatur, ſed quouſque ſit donatio; (ſicut perſeverat peccatum, non quouſque intelligatur, ſed quouſque ponatur condonatio) quare in inſtanti donationis non eſt dominium in donante, quamvis in pri ri ad donationem non intelligatur donatio, quæ eſt deſtructiva dominii in eo, qui donat, & translativa dominii in donatarium. Sic in phyſicis tenebræ perſeverant, non quouſque intelligatur lux, nam dum intelligitur ſol in priori ad Lucem, tunc non intelligitur lux, & tamen tunc non ſunt tenebræ.

VII. *Objic. ult.* Pro eo inſtanti, quo Petrus donat gemmam Paulo, poteſt Paulus donatarius illam donare Joanni; ergo pro eodem inſtanti A, Paulus utpote donatarius, eſt dominus gemmæ; atqui pro eodem inſtanti ſupponitur, quòd illam donet Joanni; ergo pro eo inſtanti Paulus eſt donans, & ſimul habet dominium gemmæ, atque adeò poteſt dominium eſſe in donante: *Antec. prob.* Dominus pro eo inſtanti, quo eſt dominus, poteſt uti re ſuâ, atque adeò poteſt illam deſtruere, ſive phyſicè, ſive etiam moraliter, illam alienando; ergo pro inſtanti donationis Paulus donatarius dominus gemmæ poteſt illam Joanni donare.

Reſp. per inſtantiam: Deus poteſt Angelum deſtruere quolibet inſtanti, ergo poteſt etiam illum deſtruere pro illo primo inſtanti, quo creat, quod repugnat Poteſt enim Deus pro illo primo inſtanti non ponere Angelum, non verò poteſt pro eodem inſtanti ponere, & deſtruere; ità in caſu poteſt donatarius pro primo inſtanti non acceptare donationem, & impedire, ne dominium conſurgat, non verò acceptare donationem, & ſimul pro eodem inſtanti donare, quia haberet, & non haberet dominium; quare *nego antec. ad prob.* dico, Dominum gemmæ, pro eo inſtanti, quo eſt Dominus, poſſe de ea diſponere ad omnes uſus poſſibiles, non verò ad impoſſibiles: eſt autem impoſſibilis hujuſmodi uſus, nempe donatio gemmæ pro illo primo inſtanti, quo acceptatur dominium gemmæ, ſicut impoſſibile eſt, Deum deſtruere Angelum pro illo primo inſtanti, quo creat.

VIII. Admittunt Alii poſſe Paulum donatarium do-

Digitized by Google

nare gemmam Joanni pro eo inſtanti, ſed ità ut Paulus ſit ſolùm Dominus *titulo*, non *re* : dicitur eſſe Dominus *titulo*, qui habet rationem fundandi dominium, puta donationem ſibi factam. Dicitur eſſe Dominus *Re*, qui poteſt diſponere de re, quare ſi pro inſtanti A, Petrus donet gemmam Paulò, & Paulus Joanni, Petrus neque dicitur eſſe dominus titulo, neque Re; Paulus dicitur eſſe dominus titulo, non re, Joannes dicitur eſſe dominus titulo ſimul, & re.

Sed impugnantur, quia dum dicunt Paulum eſſe Dominum titulo, non re, vel ſumitur titulus adæquatè, quatenus non ſolùm eſt conditio prærequiſita, ſed etiam ultima actualitas ad translationem dominii; & ſic non poteſt eſſe dominus titulo, quin ſimul ſit dominus re: cum non poſſit dari ultima actualitas ad aliquam denominationem, quin detur ipſa denominatio : Vel titulus ſumitur inadæquatè, vid. non pro donatione acceptata, ſed pro ſola donatione, quæ eſt conditio prærequiſita ad translationem dominii, & in hoc ſenſu Donatarius non dicitur eſſe dominus titulo; qui enim poteſt acceptare donationem, & non acceptat, nullatenus eſt dominus, quia quamvìs donatio prærequiratur ad translationem dominii, non eſt tamen ultima actualitas antecedenter ad acceptationem.

Admittunt Alii poſſe Paulum pro eodem inſtanti eſſe ſimul Donatarium, & donantem, per hoc, quòd transferat in Joannem Dominium, quod pro eo inſtanti non habet, ſed haberet, niſi donaret, ſicut enim verè condonat offenſam in inſtanti quo ſit, qui cedit juri ſuo, & impedit, ne conſurgat jus ad odio habendum offenſorem; ità Paulus donatarius verè donat pro eodem inſtanti gemmam Joanni, per hoc, quòd non acceptet donationem pro ſe, ſed velit dominium transferri in Joannem.

Sed hæc etiam via impugnatur; Nam Paulus donatarius ſi pro eodem inſtanti donat gemmam Joanni, jam non acceptat favorem legis, & donationem, unde non eſt rigorosè donatarius, ſed ſolùm ſe habet tamquam ponens conditionem requiſitam, ut ex voluntate Petri donantis, dominium transferatur in Joannem: Sicut ſi Dominus det famulo pecuniam diſtribuendam vel ſibi, vel alteri Pauperi, non poteſt famulus pro eodem inſtanti applicare illam ſibi, & alteri, ità ut ipſe ſimul ſit dona-

tarius

Digitized by Google

tarius, & donans; ſed ſolùm poteſt vel applicare ſibi, vel applicare alteri ex conceſſione domini. Diſpar autem eſt ratio inter condonationem, & donationem: verè enim condonat, qui cedit juri ſuo, & non acceptat favorem legis; at non verè donat, qui non acceptat priùs favorem legis, & deinde transfert in alium; famulus enim, qui ſolùm transfert dominium pecuniæ in pauperes, non dicitur donatarius, nec donans; quia non acceptat ſibi dominium, antequam transferat in pauperes.

Confir. Quia ſi Petrus donet pro inſtanti, A, gemmam Paulo, non poteſt Paulus pro eodem inſtanti illam redonare eidem Petro, ergo nec poteſt donare Joanni: Anteced. patet, quia ſimul acceptaret, & non acceptaret dominium, ſimul transferret, quatenus redonaret, & non transferret, quia nunquam habuiſſet; & ratio à priori eſt, quia ſi redonat, non acceptat; ſi non acceptat, non eſt verè donatarius; idem dicas, ſi gemmam donaret Joanni.

Adde demum, quòd ſi tranſmittatur, poſſe Paulum donatarium donare pro eodem inſtanti Joanni gemmam ſibi donatam, hinc ſolùm ſequitur, quòd per accidens tunc dominium non ſit in Paulo primo donatario, quod non obſtat noſtræ Concluſioni.

QUÆSTIO V.

Utrùm dari poſſit plenum dominium in ſolidum ejuſdem Rei penes Plures?

I. Certum eſt, poſſe in uno eſſe Dominium directum, in altero utile, unde difficultas ſolum eſt de Dominio pleno. Negant communiſſimè Juriſtæ; Theolog. tamen anxii ſunt in perveſtigando, an ſaltem in inſtanti donationis poſſit dominium plenum eſſe ſimul in donante, & donatario? quod multum conducit ad decernendum, num poſſit Deus ſinè amiſſione Dominii conferre homini jus ſtrictum v. gr. ad Gloriam promiſſam, & ſic ex juſtitia remunerari merita condigna? quod examinabimus diſp. ſequenti.

Lugo *diſp. 5. de Incarn. & diſp. 2. de Juſt. ſect. 2.* Arriag. *1. p. diſp. 30* Hurt. *de Incar. diſp. 10.* Platel. Requeſ. & Alii docent, de facto in inſtanti donationis dominium

eſſe

eſſe penes donantem, & donatarium in ſolidum: quia ſcilicet donans non abdicat à ſe pro eo inſtanti dominium, ſed transfert ità, ut ſimul retineat; ſicut ignis v. gr. ità communicat paſſo formam ignis, ut retineat ſuam. Quòd autem in ſolo primo inſtanti donationis poſſit id accidere, Ratio eſt, quia in eo tantùm inſtanti donans poteſt uti re ſuâ licitè in ſenſu diviſo à donatione; in inſtanti verò ſequenti non poteſt ampliùs donationem impedire, & ideò caret dominio.

II Dico equidem dari non poſſe ejuſdem rei plenum, ac perfectum dominium in ſolidum penes plures, ne in primo quidem inſtanti donationis. Ità communiter Juriſperiti ex lege *Ut ſi certo*, ff. *Commodati*; & communius Theolog, cum Eſp. *d.* 49. Maur. & Aliis.

Prob. Si poſſet dari penes Petrum, & Paulum dominium plenum ejuſdem Equi v. g. in ſolidum pro eodem inſtanti, dari poſſet bellum utrinque juſtum, ſequela eſt abſurda ergo & id, unde ſequitur. Patet ſequela, quia poſſet Petrus, & Paulus habere voluntates diſcordes, ſeu pugnantes, & ſimul juſtas; Petrus enim v. g. poſſet velle uti equo, invito Paulo, & è contra Paulus, invito Petro; ità ut voluntas utriuſque eſſet juſta ob dominium, quod haberent in equum, hoc autem eſt dari bellum utrinque juſtum. Quòd autem hujuſmodi bellum repugnet, etiam patet, quia non poteſt lex favere ſimul Petro adversùs Paulum, & Paulo adversùs Petrum; faveret enim ſimul, & non faveret utrique; Petrus dominus equi poſſet juſtè velle equitare, invito Paulo, & Paulus poſſet juſtè impedire Petro equitationem, & obligare ad non equitandum, ergo uterque haberet, & non haberet jus plenum ad equitandum.

Confirm. Pluribus paritatibus; Non poteſt in inſtanti condonationis peccati dari ſimul gratia, & peccatum, ſeu jus in peccatore, ne odio habeatur, & jus in Deo ad odio habendum peccatorem. Pariter in inſtanti Voti nequit dari in vovente v. gr. caſtitatem jus ad licitè contrahendum matrimonium, & in Deo jus ad exigendam caſtitatem promiſſam. Nec in inſtanti renunciationis privilegii poteſt dari in privilegiario jus ad uſum privilegii, & in legiſlatore jus, ne utatur: Nec poteſt ſervus in inſtanti, quo manumittitur, eſſe ſimul ſervus, & liber. Et ratio horum omnium eſt, quia daretur bellum utrinque juſtum, ergo neque in inſtanti donationis dari poteſt

Digitized by Google

teſt in donante jus ad uſum rei , & in donatario jus ad impediendum talem uſum.

Dices: Si Petrus, & Paulus probabiliter putent, quòd Equus v. g. ſit proprius, poterit uterque licitè uti Equo tanquam proprio, altero invito, ergo poteſt in hoc caſu dari bellum utrinque juſtum; ergo etiam in inſtanti donationis

Reſp. *diſt. antec.* Dari poteſt in eo caſu bellum utrinque juſtum per accidens, & ex jure non pleno , niſi tantum poſitivè, *conc.* per ſe, & ex jure pleno ſimpliciter, videlicet tam poſitivè, quàm excluſivè, *nego antec. & conſeq.* In caſu adducto admittitur à DD bellum utrinque juſtum per accidens, ſeu ratione erroris invincibilis qui eſt in alterutro, quod Equus ſit proprius; cum reverà Equus ſit unius tantum, poſitâ rerum diviſione. Prætèrea hujuſmodi jus eſt plenum poſitivè tantum , non excluſivè , quia ſcilicet eſt jus ad omnem uſum Equi, non tamen ad excludendum alterum, ne utatur Equo, qui pariter probabiliter eſt illius; tunc autem bellum utrinque juſtum repugnat, quando in utroque eſt jus plenum, etiam excluſivè, ità ſcilicet, ut poſſit alterum excludere ab uſu rei, & obligare illum, ne eâ re utatur. In inſtanti donationis Donatarius habet jus ſimpliciter plenum etiam excluſivè , cùm poſſit obligare donantem ad non utendum re donatâ, ſe invito. Idémque dicas de donante, ſi eſſet Dominus , ergo in eo inſtanti daretur bellum utrinque juſtum ex jure ſimpliciter pleno, quod oſtendimus repugnare.

III. Hinc ſequitur 1. Quòd ſi Deus in alia Providentia dare vellet Petro, & Paulo ſimul jus in Equum, plenum tantùm poſitivè, non excluſivè, tunc daretur per ſe dominium in ſolidum plenum tantùm poſitivè, eo modo, quo nunc datur per accidens in Petro, & Paulo probabiliter opinantibus rem eſſe ſuam. Sic etiam poſitâ Polygamiâ, duæ uxores non habent dominium plenum etiam excluſivè in conjugem. Sic etiam, ſi duo ſeorſim conducant Petrum, ut eat Romam , uterque poterit illum obligare ad iter capeſſendum; neuter verò obligare, ne eat, unde dominium in his caſibus non eſt ſimpliciter plenum.

Sequitur 2. Poſſe Deum ſimul & hominem habere dominium plenum Equi, non verò duos homines. Diſparitas eſt, quia homo non habet (quatenus non poteſt habe-

habere) jus utendi Equo invito Deo ; contra verò Petrus dominus Equi habet jus utendi Equo, invito Paulo, ergo ſi Petrus, & Paulus eſſent condomini , dari poſſet bellum utrinque juſtum : ſecus verò ſi Deus, & homo ſint condomini , Deus enim habet dominium ſuperplenum ; homo verò habet dominium plenum plenitudine propriâ dominii creati , quod non poteſt ſe extendere ad uſum rei, invito Deo.

Sequitur 3. Quòd ſi poſſet Deus conferre homini jus ſtrictum ad Gloriam v. g. promiſſam , & ſic exercere juſtitiam in collatione gloriæ, quod examinabimus Diſp. ſequenti. in tali hypotheſi ſolum daretur in Deo , & homine jus plenum poſitivè, non excluſivè ; quamvis enim poſſet homo exigere gloriam, adeò ut injuſtus eſſet Deus (ut dicitur ad Hebr 6) ſi operis noſtri oblivi ſceretur, & gloriam denegaret, Deus tamen adhuc remaneret pleniſſimè Dominus gloriæ ſuæ , quod tamen alii aliter explicant.

Confirm. demum Concluſio , quia ſi donatio non eſſet deſtructiva dominii in donante pro inſtanti donationis, ſequeretur, quòd poſſet donans ſimul donare , & juſtè retinere rem, invito donatario, atqui in omnium ſententia injuſtè retineret ; ergo donatio deſtruit dominium , unde non eſt ſimul in donante , & donatario ; & idem dicas de vendente, permutante, aut aliter transferente Dominium. *Maj prob.* tum à pari ; Nam quia facultas v. gr. revocabilis data convivæ ad cibum comedendum, non deſtruit dominium ; ideò citra injuriam convivæ , poteſt Dominus antecedenter concedere pro inſtanti A facultatem, & deinde citra injuſtitiam, quamvìs non citra inconſtantiam pro eodem inſtanti impedire, ne cibus comedatur ; tum à priori, quia cùm dominium plenum ſit legitima poteſtas ad omnem uſum rei, neceſſariò legitimat , & reddit juſtum omnem uſum, cum quo componitur , ergo deberet reddere juſtam, & licitam retentionem rei, invito donatario , ſi perſeveraret in inſtanti donationis.

IV. *Objic.* 1. Ex Lug. *d.2.n.26.* Dominium in ſolidum non trahit poſſibilitatem belli utrinque juſti , ergo non repugnat ex hoc capite. *Prob. antec.* Ideò poſſet dari bellum utrinque juſtum , quia poſſet donans velle aliquem uſum rei, quem nollet donatarius , & utraque voluntas pugnax deberet eſſe juſta ; ſed falſum eſt, quòd donans

poſſit

poſſit donare, & ſimul diſcrepare à voluntate donatarii, donans enim vult approbare donatarii voluntatem in ordine ad uſum rei donatæ; ergo dominium in ſolidum non trahit bellum utrinque juſtum.

Reſp. nego antec ad prob. nego min. Nam, ut notat idem Lugo *diſp. 3. de Incarn nu. 17.* Poteſt donans ſimul velle donare Equum Petro, & velle apud ſe Equum retinere, invito Petro; cùm duæ iſtæ voluntates non ſint oppoſitæ; ſic qui contrahit matrimonium, poteſt ſimul velle dare jus conjugi, & velle contra jus collatum peccare; ſic qui vovet caſtitatem, poteſt velle contra caſtitatem peccare, & eſſe ſacrilegus. Ratio à priori eſt, quia Jus & res ſunt duo invicem ſeparabilia; fur enim habet rem furtivam, non jus ad illam; contra verò dominus talis rei habet jus, non rem, ergo poteſt donans velle dare donatario jus, non rem, atque adeò poteſt phyſicè non approbare voluntatem donatarii in ordine ad uſum rei, quamvìs non poſſit moraliter, hoc eſt licitè, & juſtè, idque ob defectum dominii, quod per donationem deſtruitur.

V. *Objic. 2.* Ex eodem Lugo *n. 25.* Donans pro inſtanti, quo donat, poteſt uti licitè re donatâ in ſenſu diviſo à donatione, ergo dominium tunc eſt in donante: ex alia parte eſt etiam in donatario, ut conceditur, ergo in utroque. *Prob. 1. Conſ.* Quia ad dominium non ſpectat poſſe componere duos actus incompoſſibiles, puta donationem validam, & uſum licitum, ſed ſufficit, quòd poſſit alterutrum: ſicut ad potentiam phyſicè liberam non ſpectat poſſe componere amorem, & odium, ſed quòd poſſit alterutrum; ergo cùm reverà poſſit donans in inſtanti donationis vel donare validè, vel uti licitè, reverà habet dominium.

Confirm. 1. Quia ſtat amorem, & odium eſſe incompoſſibiles phyſicè, & tamen utrumque ſeorſim eſſe compoſſibilem cum potentia libera; ergo ſtat donationem validam, & uſum licitum eſſe moraliter incompoſſibiles, & tamen utrumque eſſe compoſſibilem cum potentia morali, ſeu cum dominio: & conſequenter donatio non deſtruit, ſed perficit dominium, ſicut amor perficit potentiam liberam ad odium, quatenus quilibet actus perficit potentiam ſuam.

Confirm. 2. A priori, tunc ſtat dominium, quoties ſtat poteſtas moralis ad uſum licitum rei; ſed in inſtanti dona-

Digitized by Google

donationis nihil tollitur per donationem ab hac poteſtate, ergo per donationem non deſtruitur dominium. *Prob min* Quia in tantum tolleretur hujuſmodi poteſtas, quia non poſſet donans cum donatione componere voluntatem utendi licitè, ac juſtè re ſuâ, invito donatario; atqui quamvis id non poſſit, non oritur ex defectu poteſtatis, ſed ex incompoſſibilitate horum actuum, nempe donandi validè, & utendi licitè, ergo poteſtas dominativa non tollitur per donationem.

Reſp. 1. Argumentum probare, quòd in inſtanti condonationis peccati adhuc perſeveret in Deo Jus ad odio habendum peccatorem, quia poteſt illum odiſſe in ſenſu diviſo à condonatione, & gratia; probat etiam, quòd Privilegium perſeveret in inſtanti renunciationis, quia Privilegiarius poteſt eo uti in ſenſu diviſo à renunciatione: probat ſimiliter, quòd neque dominium deſtruatur pro ſecundo inſtanti donationis, quia donans tunc poſſet uti licitè re in ſenſu diviſo à donatione præterita.

Reſp. 2. Directè donationem deſtruere dominium pro inſtanti donationis, aliter donans poſſet juſtè, & licitè retinere rem, invito donatario, ut oſtendimus in ultima Confirmatione. Ad id, quod dicitur, poſſe donantem ponere uſum licitum in ſenſu diviſo à donatione. Reſpondeo ex hoc non ſequi, quòd habeat dominium, ſed quòd haberet, ſi non donaret; ſicut quia renuncians privilegium, poteſt eo uti in ſenſu diviſo à renunciatione; ſequitur ſolùm, quòd haberet privilegium, ſi non renunciaret, & Deus poſſet odiſſe peccatorem, ſi non condonaret. Advertendum enim, quòd *tò poſſe in ſenſu diviſo* duplicem ſenſum facere poſſit. Primò, quòd detur ſimul potentia ad actus incompoſſibiles, atque adeò ſimultas potentiæ, non potentia ſimultatis; & in hoc ſenſu voluntas dum amat, poteſt in ſenſu diviſo ponere odium. Secundò, quòd detur potentia abſoluta ad A, & potentia conditionata ad B; ſic habens viſionem beatam, poteſt peccare in ſenſu diviſo à viſione, quatenus habet potentiam abſolutam ad Deum amandum, & conditionatam ad peccatum, quatenus peccare poſſet, ſi careret viſione beatâ, quæ deſtruit potentiam ad peccandum. In hoc ſenſu verum eſt, quòd poſſit donans ponere uſum licitum in ſenſu diviſo à donatione; hoc eſt poſſet uti licitè, & haberet dominium formale, ſi careret donatione, quæ eſt deſtructiva dominii. Hinc patet, quomodo Anti-

Digitized by Google

Antichriſtus ſub præſcientia peccati, liberè peccat, per hoc, quòd poſſit non peccare in ſenſu diviſo à tali præſcientia. Contra verò Petrus prædeterminatus ad amorem non liberè amat, per hoc, quòd poſſit non amare in ſenſu diviſo à prædeterminatione. Diſparitas eſt, quia Antichriſtus ſub præſcientia peccati habet ſimultatem potentiæ ad peccandum, & non peccandum, cùm poſſit non peccando præſcientiam peccati impedire : Petrus verò ſub prædeterminatione ad amorem, habet ſolùm abſolutè potentiam ad amandum, & ſimul conditionatè haberet potentiam ad non amandum, ſi careret prædeterminatione, cùm non poſſit impedire prædeterminationem.

In hoc etiam diverſo ſenſu verum eſt, quòd voluntas ſub prædefinitione amoris præcepti conſequente ad ſcientiam mediam poſſit ponere odium in ſenſu diviſo à tali prædefinitione utpote impedibili citra everſionem libertatis, contra verò ſub viſione beata, vel ſub habitu charitatis etiam collato poſt ſcientiam mediam de Amore præcepto ſub auxilio indifferenti voluntas poteſt non amare in ſenſu diviſo,& tamen evertitur libertas pro ſtatu abſoluto, quia ſcilicet pro ſtatu abſoluto ſolùm poſſet non amare, ſi careret viſione, aut habitu charitatis, quin tamen abſolutè poſſit ſub tali comprincipio ſupernaturali, utpote inimpedibili ponere negationem Amoris, quod requiritur ad libertatem.

In forma *Diſt. antec.* Donans poteſt licitè uti re, quam donat in ſenſu diviſo à donatione, ſi faciat ſenſum, quòd habeat actu potentiam moralem ad uſum licitum, *nego*, ſi faciat ſenſum, quòd haberet potentiam iſtam, ſi non donaret, *Conc. Ant. & nego conſeq.* Ad probation. *nego*, quòd ad Dominium formale ſpectet ponere tamquam actus proprios vel donationem validam, vel uſum licitum (ſicut ad libertatem ſpectat ponere vel amorem, vel odium) Donatio enim non eſt actus dominii formalis, ſed virtualis (ſicut renunciatio Privilegii, non eſt actus Privilegii,ſed voluntatis connotantis Privilegium,quod eſt materia ſeu terminus per renunciationem deſtruendus) unde poteſt voluntas dumtaxat ratione dominii virtualis validare donationem, ſeu dominii formalis translationem in donatarium, ità ut ſi non transferret, tunc poſſet legitimare uſum rei.

VI. *Objic. ultimò.* Dari poteſt in inſtanti Donationis Do-

Dominium reflexum, ſeu virtuale in donante ſimul, & donatario; ergo etiam formale. Antecedens patet, nam Donans, pro eo inſtanti habet poteſtatem non donandi, atque adeò retinendi Dominium, donatarius etiam habet poteſtatem acceptandi, vel non acceptandi dominium formale; ergo in utroque datur dominium virtuale.

Confirm. Stare poteſt in Donante donatio facta Petro cum potentia ad vendendum Paulo rem eandem in ſenſu diviſo à donatione, ergo poterit etiam ſtare in donante donatio facta Petro cum potentia ad utendum licitè, & juſtè eâdem re in ſenſu diviſo à donatione, atq; adeò componi poteſt donatio cum dominio formali.

Reſp. 1. per inſtantiam, datur ſimul in vovente, & in Deo promiſſario conſimile jus reflexum, ſicut in donante, & donatario, quatenus vovens v. gr. caſtitatem, habet poteſtatem non vovendi, atque adeò retinendi jus ad matrimonium contrahendum, & Deus habet poteſtatem non acceptandi votum, ſeu jus promiſſarii ad matrimonium prohibendum voventi, & tamen non poteſt in utroque dari jus formale, nempe in vovente jus ad matrimonium contrahendum, & in Deo jus promiſſarii ad matrimonium illi prohibendum.

Deinde ante reſponſionem directam adverto, dominium reflexum diverſimodè eſſe in Donante, ac in donatario. 1. Quia in donante conſtituitur per libertatem ad donandum connotantem dominium pro inſtanti antecedenti; In donatario verò conſtituitur per libertatem ad acceptandum dominium connotantem donationem in donante. 2. Quia in Donante dominium reflexum eſt poteſtas transferendi dominium pro inſtanti ipſo donationis, in donatario verò eſt poteſtas transferendi dominium in alium donatarium ſolùm pro inſtanti ſequenti, cùm non poſſit idem ſimul eſſe donatarius & donans, propterea per donationem non dicitur transferri dominium reflexum à donante in donatarium, ſicut transfertur directum, quia dominium reflexum non eſt idem, neque ejuſdem rationis in utroque. Sed tranſmitti poteſt Adverſariis, quòd eodem modo in utroque ſit dominium reflexum, quod verè transferatur à donante in donatarium, nihil hinc contra Concluſionem inferri poteſt.

In forma ad arg. *diſſimulato antec. nego conſeq.* Diſparitas eſt

eſt, quia Dominium reflexum jam explicatum in utroque nec trahit poſſibilitatem belli utrinque juſti, nec aliud incõveniens, imò eſt neceſſarium: quomodo enim intelligi poſſet donatio, niſi in Donante ſit poteſtas ad donandum, & in Donatario poteſtas ad acceptandam donationem, & transferendum dominium, ſive pro eodem, ſive pro ſequenti inſtanti? contra verò dominium formale in utroque traheret poſſibilitatem belli utrinq; juſti, & redderet juſtam, ac licitam retentionem rei, invito donatario, quod repugnat.

Ad Confirm. *conc. antec* Quòd ſcilicet ſinè poſſibilitate belli utrinque juſti donans poſſit validè vendere in ſenſu diviſo; ità ut detur ſimultas potentiæ ad utrumque actum incompoſſibilem donationis, & venditionis: *Nego conſeq.* Quòd ſcilicet ſinè hoc inconvenienti poſſit donans uti juſtè Re in ſenſu diviſo, ità ut detur ſimultas potentiæ ad donationem validam, & uſum licitum. Diſparitas eſt, quia donatio, & uſus Rei, invito Donatario ſunt duo Actus phyſicè compoſſibiles, & ſolùm moraliter, ſeu licitè incompoſſibiles, ergo non datur in donante potentia moralis, ſeu dominium, quod poſſit utrumque actum legitimare contra verò donatio, & venditio ejuſdem rei ſunt duo actus etiam phyſicè incompoſſibiles, ut amor, & odium; ſi enim donans vellet ſimul donare, & vendere, vellet chymæram; ergo ex hoc, quòd donans poſſit in ſenſu diviſo validè vendere, & quòd donatio, & venditio ſint duo actus incompoſſibiles ejuſdem dominii reflexi, nullum ſequitur inconveniens.

VII. Ex hactenus dictis habes 1. Ad Dominium Reflexum (quod connotat dominium formale pro inſtanti antecedenti) ſpectare tamquam actus proprios donationem, venditionem, permutationem, & quamcunque aliam translationem Dominii formalis pleni. 2. Ad dominium purè directum, & proprietatis ut condiſtinctum ab utili (quod ſcilicet connotat dominium utile pro inſtanti antecedenti) ſpectare poſſe concedere uſumfructum, vel dare in emphyteuſim, aut in Feudum, necnon locare, & dare uſum juris; quia hujuſmodi actus transferunt dominium utile, quod non poteſt ſimul eſſe in duobus, ne detur bellum utrinque juſtum. 3. Spectare ad Dominium formale, quod complectitur dominium proprietatis, ſeu directum ſimul & domi-

Digitized by Google

nium utile poſſe uti re ad quemcunque uſum, etiam deſtructivum: unde diximus, Dominium formale Equi haberi etiam pro inſtanti, quo Equus à Domino occiditur, quamvìs tunc ſolùm exiſtat denominativè non conſtitutivè, ſeu quidditativè; ſicut dominium Reflexum exiſtit ſolùm denominativè in inſtanti donationis, quando deſtruitur dominium formale.

Denique ſciendum, Pallavicinum in Aſſertionibus Theologicis *lib. 4. cap. 12.* velle, quòd in inſtanti Donationis, Dominium, neque ſit completè in donante, neq; completè in donatario, ſed in utroque incompletè; non eſt completè in donatario, quia non poteſt uti re, niſi in ſenſu compoſito donationis, neque eſt completè in donante, quia non poteſt uti re, niſi in ſenſu diviſo à donatione. Sed communiter hæc doctrina rejicitur; donans enim nullatenus habet dominium formale, quia non poteſt uti re licitè, ſed poſſet, niſi donaret, ſicut cadaver poſſet ambulare, ſi viveret: Donatarius verò eſt pleniſſimè Dominus, quamvìs dominium habeat dependenter à donatione; quia etiam in ſecundo inſtanti donatarius habet dominium dependenter à donatione præterita, & tamen in ſecundo inſtanti eſt pleniſſimè dominus: ſic jus Juriſdictionis eſt plenum etiam pro primo inſtanti, quo confertur, quamvìs tunc habeatur dependenter ab ejus collatione.

QUÆSTIO VI.

Num ſit poſſibile Dominium in ſolidum penes plures, poſitâ rei replicatione, aut concordiâ voluntatum?

NE penitus ignoretur, paucis perſtringo quæſtionem hanc, quæ Metaphyſicam potiùs redolet, quàm Theologiam. Quæritur 1. Utrùm poſitâ divinitùs replicatione (v.g. Equi Romæ, & Neapoli) dari poſſit dominium plenum in ſolidum penes talem Equum, ità ut Petrus ſit dominus Equi prout exiſtentis Romæ, & Paulus prout exiſtentis Neapoli? Secundò: An poſſit dari dominium in ſolidum in Petro, & Paulo, ſi Deus conferat iis dominium rei, poſtquam per ſcientiam mediam prævìderit, quòd ambo eſſent concordaturi circa uſum rei, adeò ut, ſi prævìderentur diſcordes, iis dominium non conferret?

I. Di-

I. Dico 1. Poteſt divinitus dari dominium ejuſdem rei plenum penes plures in ſolidum, dummodo ea res replicetur in duobus locis, cum æquivalentia duabus rebus in ordine ad uſum: ſecùs verò, ſi non ità replicetur,

Prob. 1. à pari, ſi idem Equus v. gr. ponatur duobus temporibus, v. g. Anno A, & anno B, poterit Petrus habere dominium Equi plenum Anno A, & Paulus Anno B, quia idem Equus reproductus æquivalet duobus Equis; ergo pariter ſi idem Equus replicetur, ità ut æquivaleat duobus Equis, poterit Petrus eſſe plenus dominus illius, prout exiſtentis in uno loco, & Paulus prout exiſtentis in altero; atque adeò dari poteſt in hac hypotheſi dominium in ſolidum. Quòd ſi fingamus non replicari, ità ut æquivaleat duobus, unde v. gr. in duobus locis non habeat vires ad ferendum pondus duplicatum, nec duplicatas vires ad currendum, certè dominium non poſſet eſſe plenum in utroque, ut patet. Ratio à priori Concluſionis eſt, quia tunc habetur dominium plenum, quando habetur facultas legitima diſponendi de re ad libitum, invito quovis alio; atqui poſitâ Equi replicatione cum æquivalentia ad duos Equos, Petrus poteſt diſponere ad libitum de Equo prout exiſtente Romæ v. g. invito quovis alio, etiam invito Paulo condomino; & ſimiliter poteſt Paulus de eodem Equo prout exiſtente Neapoli; ergo uterque eſſet plenè condominus.

II. Hinc ſeq. 1. Quòd ut Equus replicetur perinde, ac ſi eſſet duplex, non ſolùm deberet habere vires duplicatas, ſed etiam deberet ſibimet occurrens impedire penetrationem, & ſi Romæ occideretur, non deberet ſimpliciter mori, ſed deberet Neapoli vivere, aliter non replicaretur juxta ſyſtema Concluſionis, perinde ac eſſet duplex.

Seq. 2. Quòd abſolutè loquendo per nudam Equi replicationem non poſſit dari dominium in ſolidum, nuda enim replicatio non fert, quòd Equus habeat vires duplicatas, neque fert, quòd ſi vulneretur, & moriatur in uno loco, non vulneretur, & moriatur ubique, ut communiter docent in Phyſicis: vulnus enim habetur per deſtructionem unionis continuativæ inter partes corporis, & mors per deſtructionem unionis inter animam, & corpus; repugnat autem, ut iſtæ uniones deſtruantur in uno loco, & non deſtruantur ſimpliciter in quo-

cunque alio loco, rem enim deſtrui, eſt illam non amplius exiſtere; cùm autem negatio ſit malignantis naturæ, fit, ut ſi res non exiſtat, nullibi exiſtat. Propterea ſi Equus replicatus moreretur Romæ, & viveret Neapoli, in rigore Romæ non moreretur; quia non deſtrueretur unio inter animam, & corpus, ſed ſolum deſtrueretur ubicatio Romana talis unionis; deſtrui autem ubicationem unionis, non eſt Equum mori; aliter quando Equus ambularet, ſemper moreretur, quia tunc ſucceſſivè deſtruitur ubicatio propria unionis inter animam, & corpus. Ratio autem, cur per nudam replicationem ſic explicatam non poſſit haberi dominium in ſolidum penes Petrum, & Paulum, eſt, quia tunc non daretur in uno facultas legitima occidendi v.g Equum invito altero, ergo in neutro eſſet dominium plenum.

III. Dico 2. Dominium plenum in ſolidum penes Petrum, & Paulum repugnat etiam poſitâ concordiâ voluntatum, hoc eſt etiamſi dominium utrique conferatur à Deo poſt prævisionem per ſcientiam mediam, quòd ambæ voluntates ſint concordaturæ in ordine ad uſum rei. Ità communiùs contra Nonnullos Recentiores.

Prob. Si Deus poſt prævisionem voluntatum Petri, & Pauli concordium conferret utrique dominium v.gr. Equi pro inſtanti, A, ſive pro hora A, Rogo: vel pro inſtanti, A, voluntates iſtæ poſſent diſcordare, ità ut Petrus v.g. vellet equitare, & Paulus nollet, quòd Petrus equitet, vel non poſſent diſcordare; ſi hoc Secundum, ergo carerent libertate phyſicâ eſſentialiter prærequiſitâ ad dominium, atque adeò carerent dominio pro tali inſtanti; ſi Primum, rurſus interrogo: vel dominium in hypotheſi diſcordiæ remaneret, vel non remaneret? ſi remaneret, ergo poſſet dari bellum juſtum ex utraque parte, ut oſtendimus quæſtione præcedenti; ſi non remaneret, ergo non haberent pro tali inſtanti dominium plenum, quippe quod non ſe extenderet ad uſum Equi in hypotheſi, quòd illæ voluntates diſcordarent, prout requiritur ad dominium plenum, ac perfectum, ut patet.

Confirm. Quando Deus prævisâ per ſcientiam mediam concordiâ voluntatum Petri, & Pauli pro inſtanti, A, relatè ad uſum Equi, prædefinit hanc concordiam, & ſimul confert utrique dominium, vel decernit dominium, quia prædefinit concordiam, vel prædefinit concordiam,

cordiam, quia decernit utrique conferre dominium, vel prædefinitio concordiæ, & decretum collationis dominii ſe habent diſparatè, ità ut neutrum fundetur in altero; nullum ex his dici poteſt, ergo non datur in Petro, & Paulo dominium plenum, poſitâ concordiâ voluntatum. *Prob. min.* Nam ſi dicatur Primum, quòd ſcilicet decretum dominii fundetur in præfinitione concordiæ, ſequitur, quòd ſi diſcordarent, non eſſent domini, atque adeò dominium non ſe extenderet ad uſus diſcordes, unde non eſſet plenum; ſicuti non eſt plenum dominium, quod à Deo confertur Petro pro hypotheſi, quòd uno tantùm uſu eâ re utatur, ità ut ſi uteretur alio uſu, non eſſet Dominus. Si dicatur Secundum, quòd præfinitio concordiæ fundetur in decreto dominii, ſequeretur everſio libertatis, quia decretum dominii eſſet antecedens concordiam incompoſſibile cum diſcordia, & inimpedibile à voluntate, ergo juxta noſtra principia evertit libertatem. Si dicatur Tertium, quòd ſe habeant diſparatè, ſequeretur poſſibilitas belli utrinque juſti, juxta explicata quæſtione antecedenti.

IV. *Reſp.* I. Adverſarii, quòd decretum dominii fundetur in decreto concordiæ, ſicut prædeſtinatio fundatur in prævisione, & prædefinitione actûs finaliter boni; & idcirco Petrus & Paulus eſſent domini, & tamen non poſſent diſcordare impotentiâ ſolùm conſequente, quæ non evertit libertatem eo modo, quo prædeſtinatus non poteſt peccare finaliter, & damnari.

Sed contra eſt, quia ſicut Prædeſtinatus debet poſſe peccare finaliter, ità tamen, ut ſi peccaret, non fuiſſet prædeſtinatus, eodem modo Petrus & Paulus deberent poſſe phyſicè diſcordare, & in caſu diſcordiæ non eſſent domini; atqui ſi hoc dicatur, non ſunt plenè domini, quia dominium non ſe extenderet ad legitimandos uſus diſcordes, ergo hæc reſponſio non ſubſiſtit.

Reſp. 2. Quòd præfinitio concordiæ, & decretum dominii ſe haberent concomitanter, & diſparatè; unde poſſent Petrus, & Paulus diſcordare; in caſu tamen diſcordiæ adhuc remanerent domini, ſed uſus rei poſitus à Petro, invito Paulo, diceretur juſtus ſimul, & injuſtus, ex diverſo titulo; eſſet juſtus ratione juris, quod reſidet in Petro, & injuſtus ratione juris, quod reſidet etiam in Paulo.

Sed neque hæc Reſponſio ſubſiſtit : Nam vel dominium in utroq; ſupponitur plenum ſimpliciter, in ſenſu, quo hic agitatur quæſtio , vel ſupponitur plenum tantùm poſitivè, non excluſivè , prout eſt in duobus probabiliter opinantibus, quòd res ſit propria, ut explicavimus quæſtione præcedenti : Si dicatur hoc Secundum, habemus intentum , quòd repugnet dominium in ſolidum uſquequaque plenum, etiam poſitâ concordiâ voluntatum : præterea ſicut nemo dixit, quòd duo probabiliter opinantes rem eſſe propriam, juſtè ſimul, & injuſtè utantur eâ re, ſed ſimpliciter juſtè utuntur, invito altero, quia dominium in utroque eſt plenum ſolùm poſitivè ; ità in caſu noſtro uſus rei poſitus ab uno, invito altero, non debet dici juſtus ſimul, & injuſtus ex diverſo titulo, ſed ſimpliciter juſtus. Si dicatur primum, apertè repugnat, quòd uſus rei poſitus à Petro, invito Paulo, ſit juſtus ſimul, & injuſtus ; ſicut evidenter repugnat, quòd uſus rei poſitus à donante in inſtanti donationis, invito donatario ſit juſtus ſimul, & injuſtus ex diverſo titulo, videlicet juſtus ob dominium in donante, injuſtus ob dominium in donatario. Et ratio eſt, quia uſum eſſe juſtum, eſt eſſe licitum , & permiſſum à lege fundante dominium : eſſe verò injuſtum , eſt eſſe prohibitum , & ſimpliciter illicitum ob jus , quod in altero reſidet ; repugnat autem , quòd eadem actio ſit permiſſa ſimul, & prohibita ; ergo repugnat quod ſit juſta ſimul, & injuſta , & propterea repugnat Bellum utrinque juſtum.

V. Colligo paucis Trium harum quæſtionum fundamentum. Donans poteſt in inſtanti donationis retinere phyſicè rem, invito donatario , non poteſt tamen moraliter, ſed licitè, & juſtè, ergo deeſt tunc in donante potentia moralis, ſeu dominium, & conſequenter repugnat dominium in ſolidum in donante ſimul , & donatario. Verum quidem eſt , quòd Donans poſſit licitè rem retinere in ſenſu diviſo à donatione ; hinc tamen ſolùm fit, quòd haberet dominium, ſi non donaret , non verò , quòd habeat , dum donat : ut patet Exemplo condonationis, renunciationis privilegii, voti, &c. Et à priori , quia ad dominium plenum ſpectat legitimare omnes uſus rei phyſicè compoſſibiles cum dominio. Verum pariter eſt, quòd habens dominium plenum non ſolùm debeat poſſe uti re, ut uſufructuarius, ſed etiã donare

&

Digitized by Google

& quomodolibet alienare: Advertendum tamen, quòd non debeat poſſe donare in inſtanti, quo habet dominium pro eo ipſo inſtanti, quo eſt Dominus, ſed pro inſtanti ſequenti; ſicut qui vivit poteſt ſe occidere non pro ipſo inſtanti, quo vivit, ſed pro ſequenti, ponendo ſcilicet in hoc inſtanti vulnus, aut aliud, quod trahit deſitionem vitæ pro inſtanti ſequenti: ratio à priori eſt, quia actus Secundus non poteſt deſtruere ſuam potentiam pro eo inſtanti, quo profluit ab ipſa, & idcirco donatio ſolùm poni poteſt vi dominii virtualis, cujus eſt actus, non vi dominii formalis, quod eſt terminus per donationem transferendus in Donatarium.

DISPUTATIO III.

De Juſtitia.

EXplicatâ naturâ Juris, quod eſt juſtitiæ objectum, progredimur ad examinandam Naturam Juſtitiæ; quæ, ut loquitur Philoſophus 5. *Eth. 1.* eſt virtutum moralium præſtantiſſima, adeò ut nec heſperus, nec lucifer ſit adeò admirabilis: quod probat tum ex vulgari proverbio: *Juſtitia in ſe virtutes complectitur omnes,* tum quia juſtitia reddit hominem bonum tam in ordine ad ſe, quàm ad alios; Aliæ verò virtutes reddunt hominem bonum, ſolùm in ordine ad ſe, tum demum quia virtus eò præſtantior, quò majorem habet ſuperare difficultatem, major autem eſt difficultas in exercendis operationibus, quæ reſpiciunt bonum alienum, ut ſunt operationes Juſtitiæ, quàm in moderandis per alias virtutes paſſionibus, in quo voluntas reſpicit bonum proprium, ergo juſtitia virtus eſt omnium præſtantiſſima. Nos primò inquiremus quid ſit Juſtitia, & quotuplex? Secundò quodnam ſit ejus objectum materiale, & formale? Tertiò An poſſit obligationi ex juſtitia ſatisfieri per iteratam ſolutionem? Quartò, An ad exercendum actum juſtitiæ deter operandi obligatio ex ejus motivo? Demum quodnam ſit Juſtitiæ ſubjectum? Num ſcilicet inter Patrem, & Filium, Dominum, & ſervum, Deum, & creaturam intercedere poſſit Juſtitia rigoroſa?

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

Quid ſit Juſtitia, & quænam ejus Species.

I. PRæmitto ex Perez, Juſtitiæ nomen idcirco convenire Commutativæ, Diſtributivæ, Legali, & Vindicativæ, non verò aliis virtutibus etiam ad Alterum, puta Obedientiæ, Gratitudini, Fidelitati, Religioni &c. Quia illæ tantùm virtutes exercentur cum obligatione ad alterum, quin mereantur ullam gratiarum actionem, aut retributionem, ſecus verò iſtæ, ut patet inductione: Nam ſolventi debitum, aut non furanti, vel diſtribuenti bona communia ſecundùm rationem juſtitiæ diſtributivæ, aut obſervanti leges, & vindicanti culpas, nulla retributio debetur; contra verò ſi detur pauperi ſtips ex obligatione charitatis, tenetur pauper gratias agere. Ratio à priori eſt, quia Natura condidit quædam bona in bonum creaturarum rationalium, quæ voluit à quibuſdam poſſideri integre ſecundùm convenientem portionem, & ideò noluit, ut ea accipiens ſecundùm portionem ſibi debitam ex juſtitia commutativa teneretur ad aliquid rependendum: Pariter voluit natura, ut quædam bona communia integrè diſtribuerentur ſecundùm proportionem meritorum per juſtitiam diſtributivam; atque adeò ſine onere retributionis: Voluit etiam natura, ut non teneretur Princeps ad retributionem civibus pro obſervantia legum, cùm enim Principi competat juriſdictio in bonum ſubditorum, non in bonum proprium, iniquum eſſet cogere Principes ad gratias agendas obſervantibus leges, ſeu juſtitiam legalem; debentur quidem præmia iſtis ex juſtitia diſtributiva; ſed non debentur à legislatore quà tali, ſed à diſtributore bonorum communium in bonum publicum. virtuti enim naturaliter debentur præmia; unde Deus connaturaliter remuneratur obedientiam, Religionem &c. quamvis cùm ipſe ſit incapax beneficii, nunquam teneatur ad gratiam actionem, etiam propter actus ſupererogationis: Denique punitus non tenetur gratias agere Principi punienti ex juſtitia vindicativa, tum quia pœna eſt malum, quod de ſe non exigit gratiarum actionem; tum quia eſſet intolerabilis lex, quæ obligaret Reum ad pœnam ſubeundam non ſolùm patienter, ſed etiam cum gratiarum actione; ergo univerſim pro

actibus juſtitiæ nihil eſt rependendum. Contra verò in aliis virtutibus ad alterum non eſt eadem ratio, cum enim inſtitutæ ſint ad fovendum mutuum amorem, ut ſunt Charitas, Gratitudo, Pietas &c. Voluit natura, ut ex earum actibus reſultaret onus gratiarum actionis. His præmiſſis quærendum primò quomodo juſtitia definiatur, & quænam ſint ejus proprietates; Secundò, An univocè juſtitia dicatur de commutativa, diſtributiva, vindicativa, & legali?

ARTICULUS I.

Num Juſtitia ſit conſtans, & perpetua voluntas tribuendi unicuique Jus ſuum.

II. Reſpondeo; Juſtitiam hoc pacto aptè definiri, ſeu potius deſcribi, (ut dicemus quæſtione ſequenti) tum à Juriſtis ex Vulp. leg. *Juſt.* ff. *de Juſtitia, & Jure*; tum à Theologis.

Explicatur: Dicitur *Voluntas*, hoc eſt volitio, non quidem actualis, ſed habitualis, & ideò dicitur *Voluntas Conſtans*; quia habitus virtutis eſt difficile mobilis; tum phyſicè, quatenus eſt habitus, tum ethicè, quatenus eſt virtus. Dicitur etiam voluntas *perpetua*, quæ ſcilicet velit ſemper juſtè operari, & alteri jus ſuum tribuere.

Hinc ſequitur 1. Juſtitiam eſſe virtutem moralem ad alterum; in ſtricta ſignificatione eſt virtus, cùm inclinet in objectum conforme rectæ rationi, eſt ad alterum, quia reſpicit operationem alteri debitam, & ſic ordinat ſubjectum ad ultimum finem, ubi temperantia, fortitudo &c. non dicuntur eſſe ad alterum, ſed ad ſe, quia moderando paſſiones abſque reſpectu ad alterum ordinant ſubjectum & finem ultimum. Denique eſt ad alterum ſtrictè dicta, & ſpecie diſtincta ab aliis virtutibus ad alterum, nempe ab Obedientia, Gratitudine, Religione, quia reſpicit jus alterius ſtrictè dictum, prout dicemus articulo ſequenti.

Sequitur 2. Juſtitiam reſpicere medium rei, ut notat Angelicus, *qu. 58. a. 10* Ubi reliquæ virtutes attingunt medium rationis. Univerſim virtus attingere debet mediũ, ut proinde à Philoſopho 2. Eth. 1. Virtutes dicantur medium ſectantes; mediũ autem, quod reſpicitur à virtute, eſt duplex; aliud dicitur medium rationis, quod ſcilicet præſcribitur à ratione, ſpectatis circumſtantiis;

v. g.

Digitized by Google

v.g. temperantia debet reſpicere mediocritatem cibi. quæ non eſt eadem relatè ad omnes, nec conſiſtit in indivi ibili, & ideò unicuique præſcribi debet à ratione relatè ad indigentiam operantis, & ad alias circumſtantias Aliud dicitur medium rei, quod ſcilicet conſiſtit in indiviſibili, nec variatur pro varietate circumſtantiarum, & tale eſt medium, quod reſpicitur à juſtitia, quæ poſtulat, quòd tanta res ponatur, quanta debetur.

III. Hinc Theologi morales colligunt I. non ſatisfieri obligationi Juſtitiæ, niſi ponatur res debita, aut in individuo, ſi fieri poteſt, aut ſaltem in æquivalenti, atque adeò ſi per errorem ea non ponatur, detecto errore debeat ſtatim poni; quod in aliis virtutibus non contingit? Nam ſi ex errore omitto jejunium præſcriptum hoc die ab abſtinentia, vel ab obedientia, detecto errore, non teneor amplius illud ponere.

Colligunt 2. Per ſolutionem probabilem non ſatisfieri obligationi ex juſtitia, ut docent communius, ſecus verò aliis obligationibus, v. gr. ex præcepto, ex voto &c. Ratio eſt, quia ſolutio probabilius, utpote incerta, non tanti æſtimatur, quanti debitum certum; ideò qui probabiliter ſolvit, non ſolvit quantùm debet, unde vel debet iterum ſolvere totum debitum, vel ſaltem, ut docet Laym., partem debiti pro menſura, quam habet probabilitatis: contra verò qui probabiliter ſatisfecit præcepto, v.g. Jejunii, non tenetur iterum jejunare, quia à ratione præſcribitur, quòd ſolutio fiat humano modo, atque adeò juxta opinionem probabilem, quin requiratur omnimoda certitudo ſolutionis.

Colligunt 3. ex eodem D. Thom. a. 9. Ariſtotele, & aliis communiter, contra Buridanum, Juſtitiam verſari directè circa ſolas operationes exteriores ordinatas ad alterum, & indirectè circa paſſiones: Contra verò alias virtutes verſari circa paſſiones duntaxat: v. gr. Actus temperantiæ, & fortitudinis redduntur difficiles ſolùm ex renitentia Paſſionum, unde ità verſantur circa paſſiones, ut ſi non darentur paſſiones, nulla eſſet ſuperabilis difficultas in exercitio harum virtutum; atque adeò iſtæ virtutes non darentur, cùm virtus detur ſolùm in ordine ad ſuperandam difficultatem: Contra verò Actus juſtitiæ ſunt difficiles ex objecto ſuo independenter à renitentia paſſionum; quia quamvìs ad exercendum Juſtitiæ actum opponatur Avaritia, & pecuniæ cupiditas,

tas, independenter tamen à difficultate orta ex tali paſſione, datur difficultas ſuperanda in exercitio operationis externæ debitæ ex Juſtitia; quippe quæ reſpicit bonum alienum. Ratio à priori ex Angelico eſt, quia Juſtitia eſt circa ea, quæ ſunt ad alterum, atqui nos non ordinamur ad alterum immediatè per paſſiones interiores, ſed per operationes exteriores, ergo juſtitia immediatè, & directè non eſt circa paſſiones, ſed circa operationes. Quod verum eſt, non ſolùm de Juſtitia particulari, ſeu commutativa, ſed etiam de omnibus virtutibus ad alterum, ſive ſint partes ſubjectivæ, hoc eſt ſpecies Juſtitiæ, ut diſtributiva, vindicativa, &c. Sive ſint partes poteſtativæ Juſtitiæ, ut Religio, Gratitudo &c., quæ Juſtitiam imitantur, cùm ſint ad alterum.

Colligunt ult. Præter Juſtitiam Generalem, quæ identificatur cum quavìs virtute, quatenùs quælibet virtus ordinat hominem ad ultimum finem, & adæquat illum cum Deo, dari juſtitiam particularem, qua homines invicem ordinantur per operationes externas debitas alteri ex jure ſtrictè dicto, hæc autem differt non ſolùm à Juſtitia generali, quatenùs complectitur omnes virtutes, ſed etiam à Juſtitia generali, hoc eſt legali, quæ ordinat hominem per obſervantiam legum ad bonum commune, unde non reſpicit jus ſtrictum perſonæ particularis, ſed quoddam Jus, quod eſt in Republica, vi cujus cives obligantur ad bonum commune proſequendum, obſervando leges, & pro patria etiam occumbendo. Hinc Philoſophus 3. Polit. 3. dixit: Poſſe hominem eſſe juſtum, hoc eſt nullum lædentem, & tamen eſſe malum civem, hoc eſt negligentem boni communis, violando leges ſpectantes bonum publicum, in quo caſu homo haberet tantùm juſtitiam particularem, quam ex Vulp. deſcripſimus, non verò legalem.

ARTICULUS II.

Utrum Juſtitia univocè dicatur de Commutativa, Diſtributiva, Legali, & Vindicativa?

IV. JUſtitiæ Nomen, ut diximus, competit his quatuor ſpeciebus, videlicet Commutativæ, quæ ordinat cives ad invicem; Diſtributivæ, quæ ordinat communitatem ad Cives; Legali, & Vindicativæ, quæ cives ordinant ad comunitatem, quamvis diverſimodè. Ju-

Digitized by Google

Juſtitia commutativa, ſeu particularis dicitur illa, quæ exercetur in contractibus, & in commutationibus, reſpicitque medium rei Arithmeticum, & bonum particulare uniuſcujuſque Civis; & ideò dicitur ordinare in communitate cives ad invicem, ut quilibet ſervet jus alterius.

Diſtributiva ordinat communitatem ad cives, quippe quæ diſtribuit civibus bona communitatis; honores, ac onera juxta proportionem meritorum, reſpicitque medium rei geometricum, & bonum commune, atque adeò non tribuit unicuique jus ſuum, quandoquidem ante diſtributionem talium bonorum nemo habet jus ſtrictè dictum relatè ad ea bona, ſed ſolùm habet Titulum decentiæ, quod ea bona ſibi conferantur, hinc qui violat juſtitiam diſtributivam, dicitur Acceptor Perſonarum, & non niſi largè injuſtus, quin ad reſtitutionem teneatur: ſolius autem Principis eſt, ſeu Gubernatoris, aut delegati juſtitiam diſtributivam exercere.

Juſtitia Legalis ordinat cives ad communitatem, quippè quæ reſpicit primò, & per ſe bonum communitatis, per legum obſervantiam, non verò jus ſtrictum uniuſcujuſque, & idcirco legum tranſgreſſores bonum commune negligentes ad reſtitutionem non tenentur. Diſtinguitur hæc virtus ab Obedientia, hæc enim primario, & directè ſpectat obtemperare ſuperiori; Juſtitia verò legalis directè intendit bonum communitatis, quod ex obſervantia legum provenit: Diſtinguitur etiam à pietate erga patriam, quia poteſt aliquis ex pietate intendere bonum Patriæ, quatenus ab ea habuit eſſe, etiam quando deſiit eſſe civis: At juſtitia legalis reſpicit bonum commune, etiamſi Reſpublica non ſit propria patria, & ſolùm quando aliquis eſt Reip. civis.

Denique Vindicativa reſpicit etiam bonum communitatis, quippe quæ infligit pœnam juxta reatum culpæ, quin reſpiciat Jus ſtrictè dictum ordinatum ad bonum particulare, & ad utilitatem habentis illud; Nam neque Peccator dicitur per peccatum acquirere jus ad pœnam, ſed potiùs contrahere debitum pœnæ; neque Superior habet jus puniendi in bonum proprium, ſed in bonum communitatis, atque adeò habet jus puniendi ex jure juriſdictionis, non proprietatis. His explicatis.

V. Dico, Nomen Juſtitiæ Analogicè tantùm convenire

Digitized by Google

venire Commutativæ, Diſtributivæ, Legali, & Vindicativæ. Ità communiter apud Lug., & Eſparſ. contra Burid.

Prob. Tunc Juſtitia analogicè de his omnibus diceretur, quando ratio importata per nomen juſtitiæ, non eſſet eadem in omnibus, ſed partim eadem, partim diverſa, atqui ità ſe res habet; ergo, Major conſtat ex definitione Analogorum apud Logicos. *Min. prob.* Ratio importata per nomen Juſtitiæ eſt conſtans, & perpetua voluntas tribuendi unicuique Jus ſuum, ſumendo ly *Jus* ſtrictè, pro Jure proprietatis ordinato ad utilitatem habentis illud. & quod unicè ex voluntate habentis obligat, aut ceſſat obligare, ut communiter docent, atqui ſolùm Juſtitia commutativa reſpicit hujuſmodi jus ſtrictè dictum; Aliæ verò virtutes Juſtitiæ, etiamſi reſpiciant Jus, & ponant operationem debitam, non reſpiciunt tamen jus ſtrictum, ergo ratio importata per nomen juſtitiæ non eſt eadem in omnibus.

IV. *Objic.* 1. Si Juſtitia diſtributiva, vindicativa, & legalis non reſpicerent Jus rigoroſum alterius, non eſſent partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies Juſtitiæ, ſed ſolùm eſſent partes potentiales, ut Obedientia, Pietas, Religio, Gratitudo, liberalitas, amicitia, & reliquæ virtutes, quæ ſunt ad alterum. Sequela non admittitur, ergo nec id, unde ſequitur.

Reſp. cum Lugo *n.* 50. Jus, quòd reſpicitur à Juſtitia commutativa, eſſe jus ſtrictiſſimè dictum, quod non competit diſtributivæ, vindicativæ, & legali, quibus convenit etiam reſpicere quoddam jus rigoroſum, quod non reſpicitur ab aliis virtutibus ad alterum, & ideò cæteræ virtutes ad alterum dicuntur eſſe partes poteſtativæ Juſtitiæ, quia nec reſpiciunt jus ſtrictiſſimum, nec rigoroſum. Contra verò diſtributiva, vindicativa, & legalis dicuntur partes juſtitiæ ſubjectivæ, & ſpecies Juſtitiæ, quia quamvìs non reſpiciant univocè jus ſtrictiſſimum, reſpiciunt tamen quoddam jus rigoroſum. Quare deficit à ratione Juſtitiæ, veracitas, gratitudo, obedientia, liberalitas &c., quia non ſupponunt debitum fundatum in titulo alterius, quandoquidem nobis potiùs, quàm aliis debemus exercitium harũ virtutum: Religio verò, pietas, obſervantia, quamvìs reſpiciant rationem debiti, non tamen debiti adæquabilis,

ut

ut reſpicitur à quavis juſtitia, contra verò diſtributiva, & vindicativa reſpiciunt debitum ſuperioris, qui tenetur diſtribuere bona communia, & punire delicta. Legalis etiam reſpicit debitum, quod habent Cives ad tuendum bonum Reip. per legum obſervantiam, ergo aptè quatuor iſtæ virtutes dicuntur partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies juſtitiæ, quidquid ſit utrum Fidelitas ad veracitatem, an ad Juſtitiam reducatur?

VII. *Objic.* 2. Si diſtributiva non reſpiceret jus ſtrictiſſimum, ſicut commutativa, non contraheret onus reſtitutionis Acceptor Perſonarum, qui Juſtitiam diſtributivam violat, ſed contrahit; ergo. Major conſtat, quia onus reſtitutionis contrahitur ex violatione Juris alieni ſtrictè dicti. *Min. prob.* tum ex D.Tho. hic *qu. 62. a. 1. ad 3.* tum quia Acceptor Perſonarum injuſtè ſe gerit tam relatè ad cives, quibus denegatur officium publicum, quod merentur, quam relatè ad remp., quæ multa damna ſubit, dum officia publica adminiſtrantur ab indignis.

Reſp. nego min. cum Suar., Lugo, Leſſ. Rebell., & aliis ex D.Thom. *qu. 63.* contra Vaſq., Cajet., apud Dicaſtill. de Juſt. *l. 2. tr. 2. diſp. 8. dub. 8.* & ratio eſt, quia Jus ſtrictum ad officium v. gr. vel cathedram non acquiritur à digniori, antequam illi conferatur, ergo ſi officium, vel cathedra non conferatur, non violatur jus ſtrictum, atque adeò non contrahitur onus reſtituendi. *Antec. prob.* quia Jus ſtrictum ſive in re, ſive ad rem, reſpicit commodum privatum, & unicè pendet à voluntate habentis illud, atqui exigentia, quæ eſt in digniori, ut ſibi officium, vel cathedra conferatur, non reſpicit commodum privatum, cùm non debeant ea conferri digniori in bonum proprium, ſed in bonum publicum, nec ceſſat talis exigentia per meram voluntatem dignioris cedentis Juri ſuo, quandoquidem officium publicum conferri debet digniori, etiam ſi ille renuat, ergo non habetur in digniori jus ſtrictum ad bonum publicum antequam conferatur.

Confirm. Quia tunc non datur onus reſtitutionis, atque adeò non violatur jus ſtrictum, quando damnum illatum reſarciri non poteſt, atqui damnum illatum per acceptionem perſonarum, quâ violatur juſtitia diſtributiva, conferendo officium publicum minùs digno, reſarciri non poteſt, ergo Acceptor Perſonarum non tenetur

ad

Digitized by Google

ad reſtitutionem. *Prob. min.* Nam nec poteſt reſarciri damnum illud tollendo à minus digno officium illi collatum, cùm per collationem acquiſierit jus ſtrictum ad illud, unde non poteſt amplius ab eo tolli, neque poteſt reſarciri tale damnum bonis propriis, quia quodcunque bonum ſolvatur in compenſationem, non fiet, ne officium à minus digno exerceatur, ergo damnum illatum per violationem juſtitiæ diſtributivæ nullatenus poteſt reſarciri. Quare injuſtus diſtributor bonorum communium non tenetur reſtituere digniori, ut jam oſtendimus, nec ipſi communitati, quia relatè ad communitatem non eſt injuſtus, ſed infidelis, communitas enim non intendit obligare Principem ad conferenda officia publica dignioribus cum tanto onere, ne multis perplexitatibus, & perturbationibus oſtium aperiatur.

VIII. Notandum tamen, aliquando violari Juſtitiam diſtributivam ſimul, & commutativam, quandò ſcilicet intercedit pactum cum Rep. de conferendis officiis publicis juxta meritum civium; puta ſi Princeps ob id mercedem accipiat à Rep. in quo caſu proculdubio per acceptationem perſonarum, quia violatur etiam juſtitia commutativa, datur obligatio compenſandi damna, quæ emergunt Reip. quin tamen quidquam debeat reſtitui ipſi digniori prætermiſſo. Præterea quando oppoſitores concurrunt ad beneficium, vel cathedram, tunc violatur etiam Juſtitia commutativa, ſi præferatur minùs dignus, ut docent communiſſimè, contra Sotum, & Navarr. quia intercedit quoddam pactum implicitum inter oppoſitores, & Collatorem beneficii, quòd conferatur ei, qui prævalet, & ideò Acceptor perſonarum in hoc caſu tenetur compenſare digniori damnum illatum.

Hinc patet ſolutio, ad *prob. min.* dicendo, D. Thomam loc. cit. obligare ad reſtitutionem illum, qui violando juſtitiam diſtributivam, violat etiam commutativam, propterea Princeps, conferendo officia publica poſitivè indignis, tenetur ad reſtitutionem damni Reip. illati; quia quamvis non teneatur ex Juſtitia, ſed ex Fidelitate conferre hujuſmodi officia dignioribus, tenetur tamen ex Juſtitia non conferre ea poſitivè indignis, ut docent communiter apud Leſſ. *c.* 32. & Lugo *diſp. 1. n. 54.* Idem dicas ſi Epiſcopus ad beneficia curata eligat minùs

 dignos,

Digitized by Google

dignos, cùm ex Tridentino, & ex propoſitione 47. damnata ab Innoc. XI. teneatur eligere digniores. Sic etiam Princeps, ſeu Gubernator violans juſtitiam vindicativam condonando in damnum Reip. pœnas delictis debitas, tenetur ad reſtitutionem erga Remp. quia ſimul violat juſtitiam commutativam, cùm ex pacto implicito obligaverit ſe cum Rep. de vindicandis delictis, juxta dictamen rationis.

Inſtabis: Si Teſtator relinquat Petro 100. aureos diſtribuendos pluribus pro menſura meritorum; tenetur Petrus ad reſtitutionem, ſi non diſtribuat prout debet, & tamen ſolùm violat juſtitiam diſtributivam, ergo Princeps violando juſtitiam diſtributivam in collatione officiorum communium, tenetur pariter ad reſtitutionem.

Reſp. Petrum in tali caſu violare etiam Juſtitiam commutativam, & ideò obligari ad reſtitutionem; dum enim Teſtator donat bona propria illis, eo ipſo ab iis acquiritur jus ſtrictum ad 100. Aureos, unde ſi non diſtribuantur juxta mentem teſtatoris, irrogatur injuria ſtrictè dicta trahens onus reſtitutionis: contra verò digniores in Rep. non habent Jus ſtrictum in officia publica, & communia, ut oſtendimus, & ideò Princeps violans juſtitiam diſtributivam non tenetur ad reſtitutionem.

IX. Ex dictis habes: Ex ſola violatione Juſtitiæ commutativæ oriri onus reſtituendi; quia ſola commutativa reſpicit Jus ſtrictè dictum pariens ſuitatem, cujus violatio parit injuriam. Ex qua doctrina innumeri caſus deciduntur. v. gr. ſi teſtis in judicio legitimè interrogatus non fatetur veritatem, ut debet, non tenetur compenſare damna, quæ ex hac taciturnitate ſequuntur, quia tunc violat tantùm juſtitiam legalem. Contra verò ſi Teſtis deponat falſum adverſus aliquem, tenetur damna compenſare, quia ex juſtitia tenetur ad non cooperandum poſitivè damno alterius. Propter eandem rationem Confeſſarius poſitivè deobligans furem à reſtituendo, tenetur ipſe reſtituere, ſecus verò ſi omittat, quamvis culpabiliter, monere furem de obligatione reſtituendi, quia confeſſarius non tenetur ex ſuo officio, atque adeò ex juſtitia, proſpicere bono temporali aliorum, ſed ſolùm bono ſpirituali pœnitentis, unde pariter nec tenetur ad reſtitutionem Gubernator, qui malo

exem-

exemplo cauſat damna in Rep. Nec tenetur Clericus, qui inculpabiliter aliquem occidit vacando venationi prohibitæ, quia ſolùm peccat contra obedientiam Nec tenetur ad reſtitutionem, qui non ſuccurrit extremè indigenti, nec ille, qui omnes merces alicujus generis, v. g. omnia frumenta emit, ut deinde carius vendat, quia per hujuſmodi monopolium peccat ſolùm contra charitatem, ut docent communius cum Leſſ. contra Medin. Idem dicas de eo, qui videns domum alienam comburi, non extinguit ignem, cùm facilè poſſit, dummodo non ſit cuſtos, vel famulus, quia tunc ex officio, atque adeò ex juſtitia tenetur extinguere.

QUÆSTIO II.

De Objecto materiali, & Formali Juſtitiæ.

I. DIco 1. objectum materiale proximum Juſtitiæ eſt Jus, ſeu Juſtum alteri debitum, hoc eſt operatio externa Juſta alteri debita ex jure ſtricto; objectum verò materiale remotum ſunt res ipſe, quæ debentur, & quarum exhibitione debito ſatisfit, Ità Leſſ, Mær. *diſp. 1. ſect. 2.* ex D.Th. qui *qu. 58.* docet, materiam Juſtitiæ eſſe operationem externam, quæ aliquando eſt immediatè, & ultimatè debita, ut cùm debetur cantio, lectio, verba reſtituentia famam, aliquando verò ſolùm immediatè, non ultimatè: ut cùm quis 100. ablata reſtituit, nam tunc actio externa ratione 100. quæ reſtituit, adæquat jus alterius.

Prob. Concl. Illud eſt objectum materiale proximum cujuſcumque virtutis, circa quod immediatè verſatur proprius ejus actus, illud verò eſt objectum materiale remotum, circa quod actus verſatur mediatè, ſed proprius actus Juſtitiæ verſatur immediatè circa operationem externam debitam juri ſtricto alterius, & mediatè circa res ipſas, quæ debentur, & quarum exhibitione debito ſatisfit, ergo objectum materiale proximum Juſtitiæ eſt operatio externa juſta, res verò, quæ debentur, ſunt objectum materiale remotum. Maj. patet induct. mi. conſtat ex defin. Juſtitiæ.

Confirm. De ratione habitûs practici eſt reſpicere proximè praxim, ſeu operationem externam, ad quam ordinatur, & remotè rem ipſam, circa quam talis operatio exercetur, ſic Religio v. gr. reſpicit cul-

Digitized by Google

tum Dei tamquam objectum materiale proximum, & victimam tamquam remotum: atqui juſtitia eſt habitus practicus inclinans ad praxim, ſeu operationem, ut patet ex ejus definitione, ergo juſtitia habet pro objecto materiali proximo operationem externam alteri debitam, pro remoto rem ipſam, quæ debetur.

Hinc ſit contra Nonnullos, objectum materiale Juſtitiæ non eſſe ipſum Jus, aut activum, aut paſſivum: Nam objectum materiale virtutis practicæ non eſt id, quod præſupponitur, ſed id, quod intendit ponere; ſic objectum materiale miſericordiæ, non eſt miſeria, quæ præſupponitur, ſed ſublevatio miſeriæ, quam intendit ponere miſericordia, nec objectum materiale Religionis eſt Jus in Deo ad cultum, ſed ipſe cultus, ergo objectum materiale Juſtitiæ non eſt jus, aut debitum, quod præſupponitur, ſed operatio externa alteri debita, quam intendit ponere juſtitia, ut adæquet jus alienum. Quare, ut notat Leſſ. Jus alterius eſt potius objectum Cui, non objectum quod, quia eſt id cui juſtitia intendit adæquare opus, non quod intendit ponere.

II. Dico 2. objectum formale, ſeu ſpecificativum Juſtitiæ eſt Honeſtas ſpecialis, quæ relucet in operatione externa juſta, ſeu alteri debita ex jure ſtricto. Ita communiter cum D. Tho.

Prob. Specificativum formale cujuſcumque virtutis eſt honeſtas illa, quæ formaliter, & in quantum talis reſpicitur ab actibus illius habitûs virtuoſi, ut patet inductione in Miſericordia, Religione, & aliis virtutibus moralibus; atqui ab actibus juſtitiæ reſpicitur honeſtas illa ſpecialis, quæ relucet in tribuendo cuique jus ſuum, ſeu in operatione externa juſta, ergo talis honeſtas eſt objectum formale juſtitiæ.

III. *Objic.* 1. contra 1. Concluſ. Juſtitia per ſe inclinat ad ponendum juſtum, ad operationem verò externam non inclinat niſi per accidens, quatenùs aliter non poteſt poni juſtum; ergo objectum materiale juſtitiæ non eſt operatio externa, ſed jus, ſeu debitum, quod intendit juſtitia adæquare.

Reſp. 1. per inſtantiam in miſericordia, Religione, &c., quæ reſpiciunt tamquam objectum materiale proximum ipſam operationem externam, qua ſublevatur miſeria, exhibetur Deo cultus &c. 2. dico cum Angelico, quòd quamvìs Juſtitia velit ultimatè ponere juſtum,

ſtum, ſeu quòd res alteri debita ad creditorem perveniat, proximè tamen intendit ipſam operationem externam, qua res alteri debita exhibetur, quia cùm juſtitia ſit habitus practicus, reſpicere debet praxim, ſeu ipſam operationem per ſe, ut patet in aliis habitibus practicis: quare ſicut objectum materiale remotum, v. gr. frænifactivæ eſt equus, objectum materiale proximum eſt frænum; frænifactio verò eſt actus, non objectum materiale talis habitûs: ità prorſus res, quæ debetur, eſt objectum materiale juſtitiæ remotum, operatio externa tribuens alteri rem, quæ debetur, eſt objectum materiale proximum, Actus internus cauſans talem operationem externam eſt actus proprius juſtitiæ, idémque dicas de virtute Religionis, miſericordiæ, &c.

IV. *Objic.* 2. contra 2. Si objectum formale juſtitiæ eſſet honeſtas, quæ relucet in operatione externa alteri debita ex jure ſtricto, ſequeretur quòd qui reſtitueret ablatum, & non ex tali motivo, operaretur ſimul juſtè, & non juſtè: juſtè quidem quia poneret æqualitatem: non juſtè, quia non ex motivo juſtitiæ; conſeq. eſt abſurdum. ergo & antec.

Reſp. Aliud eſſe ponere juſtum, aliud ponere juſtè: ponere juſtum, eſt ponere quod adæquat jus alterius ex quocumque motivo ponatur, ponere juſtè, eſt ponere ex motivo formali juſtitiæ, ſeu ex motivo honeſtatis, quæ relucet in operatione externa juſta; ſic aliud eſt ponere opus miſericordiæ, aut aliud opus honeſtum, aliud verò ponere miſericorditer, & honeſtè. In forma diſt. ſequelam: operaretur juſtè ſimul, & non juſtè, ſi fiat ſenſus, quòd poneret juſtum, & non ex motivo juſtitiæ, tranſmitto modum loquendi, ſi fiat ſenſus, quem faciunt in rigore verba, quòd ſcilicet poneret, & non poneret ex motivo juſtitiæ, *nego maj. & conſeq.*

V. Ex quibus ſequitur Juſtitiam deſcribi potiùs, quàm definiri, dum dicitur, eſſe conſtans, & perpetua voluntas, &c. Tunc enim habetur definitio, quoties explicatur res per prædicatum primum, Deſcribitur verò, quoties per prædicata ſecundaria, prædicatum autem primum, & ſpecificativum Juſtitiæ eſt reſpicere honeſtatem, quæ eſt in tali operatione, unde cùm habitus, & potentiæ definiri debeant per proprium ſpecificativum, Juſtitia definiri debet, *Habitus reſpiciens per ſe honeſtatem i. quæ reperitur in operatione debita juri alterius.*

Quia tamen hujuſmodi habitus ſecundariò reſpicit actus ſuos, ſeu voluntatem tribuendi cuique Jus ſuum, ideò deſcribitur, dum explicatur per ordinem ad hanc voluntatem.

QUÆSTIO III.

Utrum ſecunda ſolutio ejuſdem Debiti poſſit eſſe actus Juſtitiæ.

ANſam dedit quæſtioni Card. de Lugo, qui *Diſp.* 1. de Juſt. *n.* 22. *& diſp.* 3. *de pæn. n.* 15. contendit, Ad ſolutionem ex Juſtitia prærequiri quidem debitum, non tamen actu vigens, & perſeverans, unde quamvìs per primam ſolutionem ſit adæquatum, imò extinctum, adhuc poſſit ſecundâ ſolutione iterum adæquari; ut proinde ſecunda ſolutio poſſit eſſe actus Juſtitiæ; non ſecus ac ſecunda abſolutio Sacramentalis, relatè ad idem peccatum per primam abſolutionem extinctum, adhuc eſt vera abſolutio, & condonatio. Idémque docet Haunold, & Alii. Quod communius negant. Quidam Recentior ſubtiliter diſtinxit, ac docuit, non poſſe eſſe actum Juſtitiæ ſecundam ſolutionem ſucceſſivè poſitam, poſſe verò ſimultaneam. De utraque ſeorſim agendum.

ARTICULUS I.

An poſſit eſſe Actus Juſtitiæ iterata ſolutio poſita ſucceſſivè.

I. REſp. negativè. Prob. 1. Auth. D. Th. *qu.* 58. *ar.* 1. ubi hæc habet: *Ratio Juſtitiæ in hoc conſiſtit, quòd Alteri reddat, quod ei debetur ſecundùm æqualitatem.* ergo ex Angelico Juſtitia debet præſupponere debitum, atqui poſitâ primâ ſolutione adæquatâ, non remanet debitum; Cùm re vera qui adæquatè ſolvit, nihil ampliùs debeat, ergo non poteſt exerceri actus juſtitiæ per iteratam ſolutionem ſucceſſivè poſitam.

Prob. 2. Ratione: Non poteſt eſſe actus Juſtitiæ, niſi qui reſpicit adæquationem debiti cum jure alterius, ſeu adæquationem juris paſſivi cum activo, ſed poſitâ primâ ſolutione adæquatâ, non poteſt ſecunda ſolutio reſpicere adæquationem debiti cum jure alterius, ergo non poteſt ſecunda ſolutio eſſe actus Juſtitiæ. Major conſtat ex definitione Juſtitiæ, quæ eſt voluntas tribuen-

Digitized by Google

buendi cuique Jus ſuum ; atque adeò reſpicere debet debitum, ſeu jus paſſivum, ut adæquativum juris activi. *Min. prob.* poſitâ primâ ſolutione adæquatâ debiti extinctivâ non remanet ullum debitum, cùm non obligetur ampliùs Debitor ad aliam ſolutionem , ergo non poteſt ſecunda ſolutio reſpicere adæquationem debiti.

Confir. à pari: Actus miſericordiæ reſpiciens eſſentialiter ſublevationem miſeriæ, neceſſariò præſupponit in alio miſeriam, & indigentiam, adeò ut ſublatâ adæquatè miſeriâ per erogationem primæ eleemoſynæ, non poſſit amplius exerceri erga eundem actus miſericordiæ per collationem novæ pecuniæ, ergo actus juſtitiæ reſpiciens eſſentialiter adæquationem debiti, neceſſariò præſupponit debitum, & jus activum in altero, adeò ut ſublato per primam ſolutionem debito, non poſſit ampliùs exerceri actus juſtitiæ, ſolvendo iterum tantundem. *Antec. patet.* aliter exerceri poſſet actus miſericordiæ etiam erga illum, cui poſt collatas ſæpius eleemoſynas evaſit ditiſſimus ſupra omnes Reges. Conſeq. ſequitur. Et ratio à priori eſt, quia Debitum per primam ſolutionem extinguitur, atque adeò perinde ſe habet, ac ſi nunquam fuiſſet.

Confirm. 2. Quia non poteſt exerceri actus juſtitiæ per ſolutionem factam pro debito purè poſſibili, aut futuro, ergo neque pro debito præterito jam per primam ſolutionem extincto, probatur conſequentia: Ideò in primo caſu ſolutio non eſt ex juſtitia, quia ad actum juſtitiæ non ſufficit ordinare ſolutionem ad debitum, niſi debitum ſit exiſtens, vigens, ac præſens, ergo cum debitum extinctum non ſit hujuſmodi , non poteſt per ſecundam ſolutionem exerceri actus juſtitiæ.

II. *Objic.* 1. Ad rationem juſtitiæ ſpectat adæquare jus alienum, ſed poteſt jus ad centum ſemel adæquatum per primam ſolutionem, iterum adæquari per ſecundam, ergo poteſt ſecunda ſolutio eſſe actus juſtitiæ. Major conſtat ex definitione juſtitiæ: min. probatur paritate in phyſicis: Materia, quæ per primam formam adæquatur, poteſt iterum informari, & adæquari ſecundâ formâ ſubſtantiali, quamvis per primam formam exigentia materiæ fuerit extincta ; ſic Corpus habens unam ubicationem adæquatam, poteſt per replicationem habere aliam. Et ratio à priori eſt, quia ſicut in mate-

ria datur exigentia alicujus formæ vagè, & ideò poſitâ primâ formâ, adhuc poteſt informari ſecunda, quia adhuc ſecunda forma eſt exigita vagè, & conditionatè; ità pariter poſitâ actione damnificativâ, aut aliter poſito debito, datur exigentia moralis alicujus ſolutionis vagè, unde poſitâ primâ ſolutione ex juſtitia, adhuc poteſt poni ſecunda ad adæquandum idem jus alienum; quia adhuc ſecunda ſolutio eſt exigita vagè, & conditionatè.

Reſp. nego min. paritates non ſunt ad rem, ideò enim materia poteſt eſſe capax plurium formarum, quia exigentia remota alicujus formæ identificatur cum ipſa materia, quæ etiam dum informatur una forma, exiſtit, & ideò poteſt divinitus ſecunda forma informari: contra verò jus in creditore, ſeu exigentia moralis alicujus ſolutionis vagè poſt primam ſolutionem extinguitur, atque adeò nec phyſicè, nec moraliter exiſtit, unde non poteſt amplius per ſecundam ſolutionem adæquari. Idémque dicas de Corpore relatè ad ubicationem, unde Paritates poſſunt retorqueri: nam ſi materia, poſitâ primâ formâ, extingueretur, non remaneret capax ſecundæ formæ, ergo cùm debitum, poſitâ primâ ſolutione, extinguatur, non poteſt remanere capax ſecundæ ſolutionis ex Juſtitia.

Hinc habes dari in materia exigentiam formæ remotam identificatam cum ipſa materia, & exigentiam proximam, quæ conſtituitur per materiam, & carentiam cujuſcunque formæ; propterea poſitâ unâ formâ, extinguitur quidem exigentia proxima, non tamen remota, & ideò poteſt iterum adæquari, & expleri per ſecundam formam. In caſu noſtro, exigentia moralis alicujus ſolutionis remota identificatur cum actione damnificativa, v.g. & exigentia moralis proxima conſtituitur per eandem actionem damnificativam, & per carentiam cujuſcunq; ſolutionis, quia tamen actio damnificativa præterita non perſeverat moraliter, niſi in exigentia proxima ſolutionis, idcircò extinctâ hac exigentiâ per primam ſolutionem, nulla ſimpliciter remanet exigentia, nec proxima, nec remota, & ideò non poteſt ſecunda ſolutio eſſe actus juſtitiæ; ſicut nec poteſt eſſe actus miſericordiæ eleemoſyna data poſt extinctam miſeriam.

Neque obſtat, quòd ſecunda ſolutio à debito exigatur vagè, & conditionatè, non ſecus ac prima: Nam quamvìs debitum exigat aliquam ſolutionem vagè, quia

Digitized by Google

quia tamen per primam ſolutionem extinguitur , ideò non poteſt ſecunda ſolutio accedere ut exigita, niſi conditionatè, in hoc ſenſu , quòd ſi prior ſolutio non extinxiſſet debitum,poſſet hoc extingui à ſecunda,juxtà quem ſenſum eſt etiam verum , quòd ſecunda ſolutio eſſet ex juſtitia, niſi præceſſiſſet prima.

III. *Objic. 2.* Celebrem paritatem condonationis debiti, & abſolutionis Sacramentalis : poteſt enim extinčto debito per primam condonationem,& extinčto peccato per primam abſolutionem,iterum idem debitum condonari,& idem peccatum iterum Sacramentaliter abſolvi , ergo pariter extinčto debito per primam ſolutionem, poterit iterum eidem ſatisfieri ex juſtitia per ſecundam

Confir. Etiam paritate obedientiæ : Poteſt quis die feſto audire ſecundum ſacrum , ut ſatisfaciat præcepto , quamvìs per auditionem primi abundè præcepto ſatisfecerit : ergo poteſt etiam poni ſecunda ſolutio ad adæquandum jus alienum , quamvìs per primam fuerit illi pleniſſimè ſatisfactum.

Reſp. Verum eſſe, quòd poſſit iterum iterúmque condonari eadem injuria,& idem debitum ; & ratio eſt,quia ſecunda condonatio non eſt aliud, niſi nova obligatio in creditore ad non exigendum debitum , ſicut autem poteſt quis iterum, iterúmque eodem voto ſe obligare, ità poteſt iteratò ſe obligare ad non exigendum debitum; atque adeò etiam poſt extinctionem debiti , ſeu offenſæ per primam condònationem poteſt dari ſecunda ; & ratio à priori eſt , quia Condonatio non reſpicit per ſe extinctionem debiti, ſed per accidens ; per ſe autem reſpicit illam obligationem in creditore , quæ poteſt iterari ; contra verò ſolutio per ſe reſpicit extinctionem debiti, ſeu adæquationem juris paſſivi cum activo , quæ ſimpliciter extinguit debitum , quod eſſentialiter ſupponit, & ideò non poteſt iterari. Quare ſicut in Phyſicis,quod eſt ligatum, poteſt iterum ligari , quod verò eſt ſolutum, aut extinctum, non poteſt iterum ſolvi, aut extingui; ità in moralibus.

Eſt alia manifeſta diſparitas ; Nam condonatio ſæpiùs iterata in morali æſtimatione eſt eadem cum prima , neque enim aliud habet Reus per ſecundam Condonationem, quod non habuerit per primam , ſed habet idem aliter ; at per ſecundam ſolutionem non habetur eadem

Digitized by Google

pecunia aliter, ſed habetur nova pecunia; unde in morali æſtimatione ſecunda ſolutio non cenſetur eadem cum prima, ſed ſubſtantialiter diverſa; non enim ponit iterum æqualitatem, ſed ponit inæqualitatem; atque adeò nequit eſſe ex juſtitia. Quare paritas poteſt retorqueri: Nam ſi Secunda condonatio ferret novum bonum in debitore, non haberet rationem condonationis, ſed doni liberalis; atqui ſecunda ſolutio offert novum bonum creditori; ergo non habet rationem ſolutionis ex juſtitia, ſed rationem doni liberalis.

Ad aliam paritatem de abſolutione Sacramentali, Dico poſſe ſupra idem peccatum conferri pluries abſolutionem Sacramentalem, non ſolùm quia abſolutio eſt condonatio, quæ de ſe poteſt iterari; ſed etiam quia ſecunda abſolutio Sacramentalis per ſe confert novam gratiam; quamvis non extinguat iterum peccatum. Illa enim verba Sacerdotis, *Ego te abſolvo*, faciunt hunc ſenſum, (ut ſuppono in de Pœnitentia.) Ego confero tibi gratiam ſacramentalem, quæ eſt extinctiva peccati in actu ſecundo, & formaliter, ſi reperiat illud; ſecùs eſt extinctiva in actu primo, & radicaliter; ut dicitur ab omnibus de gratia baptiſmali collata B. Virg. quæ non delevit peccatum originale in actu ſecundo, & formaliter, ſed ſolùm in actu primo, & radicaliter, quatenus ſi illud reperiſſet, deleviſſet. At ſolutio ex juſtitia non reſpicit per ſe collationem gratiæ, ſed extinctionem debiti eſſentialiter præſuppoſiti, atque adeò ſi non reperiat debitum, non eſt ſolutio ex juſtitia, ſed donum ex liberalitate.

Ad Confirm. adverte ex D. Thom. 2. 2. *q.* 104. *ar.* 2. poſſe obedientiam exerceri tam ponendo actum debitum ex præcepto, quàm ponendo actum conformem voluntati ſuperioris non præcipienti illum; contra verò ſolutio non poteſt eſſe ex juſtitia, niſi ſit ſimpliciter debita. Hinc auditio Sacri eſt actus obedientiæ, tam ſi ponatur ad conformandum ſe cum voluntate ſuperioris præcipientis illam, quàm non præcipientis, ſicut de facto non præcipit auditionem ſecundi Sacri, ſed aliqualiter illud vult, quatenus vult alterutrum ex obligatione, & ſecundum ex devotione; requiritur tamen, quòd detur de facto voluntas ſuperioris ſaltem interpretativa de tali actu; atque adeò ſi ſuperior nullatenus habeat voluntatē, quòd ſecundum Sacrum audiatur, ſecunda auditio non

Digitized by Google

non erit actus obedientiæ, niſi fortè per accidens, & ex errore; ut ſi quis putet die profeſto teneri ad audiendum Sacrum, & audiat illud ad ſatisfaciendum præcepto; ſicut per accidens eſt actus miſericordiæ eleëmoſyna data pauperi putato. Hoc poſito, retorquetur paritas: Non poteſt dari actus obedientiæ, niſi præſupponatur in ſuperiore jus juriſdictionis, & voluntas ſive præceptiva, ſive aliter volens actum; ergo neque dari poteſt ſolutio ex juſtitia, niſi præſupponatur in creditore jus proprietatis; ſed poſitâ primâ ſolutione hujuſmodi jus extinguitur; ergo ſecunda ſolutio non eſt ex juſtitia.

IV. *Objic. ult.* ex Haunol. *t. 1. de Juſt. tr. 2. c. 1. contr. 5.* poteſt dari ex juſtitia ſolutio debiti anticipata; (qui enim debet 100. cras, poteſt hodie illa ſolvere ad extinguendum tale debitum,) ergo etiam poteſt eſſe ex juſtitia ſecunda ſolutio. *Conſeq. prob.* Solutio anticipata, quæ non debetur hodie, ideò poteſt hodie eſſe ex juſtitia, quia ordinatur ad extinguendum debitum, quod tamen hodie non exiſtit, ergo ſecunda ſolutio, quamvìs ſimpliciter non ſit debita, adhuc poteſt eſſe ex juſtitia, quia pariter ordinatur ad adæquandum debitum.

Confirm. primò: Quia qui tenetur dare, v. g. alimenta Petro, cùm hæc non conſiſtant in indiviſibili, poteſt dare alimenta pinguiora præ anguſtioribus: poſito autem, quòd det alimenta pinguiora, adhuc ſolvit integrè ex juſtitia, admiſcendo tamen aliquam liberalitatem, ergo pariter quamvìs in ſecunda ſolutione admiſceatur aliqua liberalitas, eò quòd ad illam debitor non teneatur, erit tamen ſolutio ex juſtitia, ſi ad adæquandum debitum antecedens ordinetur.

Confirm. 2. Qui famam reſtituit verbo, ſi iterum velit ſcripto reſtituere, in hac ſecunda reſtitutione exercet actum juſtitiæ; ergo ſecunda ſolutio eſſe poteſt ex juſtitia.

Reſp. Negari non poſſe, quòd in ſolutione ex juſtitia, admiſceri poſſit aliqua liberalitas quoad modum, dummodo ſimpliciter debitum præſupponatur: ſic qui debet Carolenum, poteſt liberaliter dare potiùs argenteum magìs gratum creditori, quàm æreum; qui debet ſolvere 100. vel hodie, vel cras, poteſt liberaliter hodie potiùs, quàm cras ſolvere; ſic etiam qui debet alicui alimenta, cùm nō poſſit moraliter aſſignari infimū, quod debe-

debetur, dari poſſunt liberaliter largiora præ anguſtioribus: in his tamen caſibus admiſcetur juſtitiæ liberalitas ſolùm quoad modum, ſeu quoad individuationem hujus potiùs materiæ debitæ, quæ eſt gratior creditori, quàm alterius: at in ſecunda ſolutione, quia nullatenus præſupponeretur debitum, exerceretur liberalitas ſimpliciter, & quoad ſubſtantiam, nullatenus verò juſtitia. In forma *nego conſeq. ad prob. Diſt. antec.* ſolutio anticipata poteſt hodie eſſe ex juſtitia, ſi hodie nullatenus debitum exiſtat, *nego*; ſi debitum exiſtat hodie vagè, quatenus debitor tenetur ſolvere vel hodie, vel cras, *Conc. Antec. nego Conſeq.*

Ubi adverte dupliciter poſſe ſolutionem eſſe anticipatam. Primò, ſi debeantur v. g. 100. ſolvenda vel hodie, vel cras disjunctivè, ità ut ſi hodie ſolvantur, teneatur creditor ſolutionem acceptare; & juxta hunc modum ſolutio anticipata eſt actus juſtitiæ admiſcentis liberalitatem quoad modum. Secundò, ſi debeantur Centum cras, adeò ut creditor non teneatur acceptare hodie ſolutionem, & hujuſmodi anticipata ſolutio hodie non eſt ex juſtitia, cùm hodie ſimpliciter non ſit debita; poſſet tamen eſſe ex juſtitia, ſi fiat implicitè contractus cùm creditore, quòd acceptet hodie ſolutionem, & ſe obliget ad non exigendam illam cras, pro quando debebatur; poſito autem hoc contractu, erit ex juſtitia ſolutio facta hodie, quia ratione iſtius contractûs debitum eſt jam præſens.

Ad 1. Confirm. Cùm alimenta debeantur vel pinguiora, vel anguſtiora, non tamen hæc in individuo; nec in tanta menſura, ideò ſi dentur pinguiora, exercetur juſtitia cum liberalitate quoad modum; At in ſecunda ſolutione exercetur ſolùm liberalitas quoad ſubſtantiam.

Ad 2. Qui adæquatè reſtituit famam verbis, ſi iterum reſtituat ſcripto, non exercet actum juſtitiæ, cum nulla ſupponatur obligatio.

ARTICULUS II.

An poſſit eſſe actus Juſtitiæ duplex ſolutio adæquata ejuſdem debiti poſita ſimul?

V. RESpond. pariter cum communiori Negativè. *Prob.* Non eſt actus juſtitiæ illa ſolutio, quæ non eſt

Digitized by Google

eſt debita, ut oſtendimus articulo ſuperiore ex D. Th. 2. 2. *q.* 58. & ex definitione juſtitiæ; ſed duplex ſolutio adæquata ſimultanea non eſt debita quacunque intentione,& modo ponatur ; ergo duplex ſolutio ſimultanea non poteſt eſſe actus juſtitiæ, niſi fortè per accidens,& ex errore (ut quando quis putans ſe debere 100. ſolvit 100. ad extinguendum hoc debitum putatum.) Quare ſi quis debeat unum aureum, & ſolvat ſimul duos aureos, etiamſi ſolvat per modum plurium, ut contendunt Adverſarii, animo extinguendi idem debitum, alter aureus erit ſolutio ex juſtitia,& alter ex donatione liberali ad arbitrium ſolventis, aut ad ſummum uterque aureus erit inadæquatè ſolutio ex juſtitia, & inadæquatè ex liberalitate.

Confirm. 1. A Contrario : Nam ſi quis debeat duos aureos, alterum ex titulo A,alterum ex B,& ſolvat unum tantùm aureum animo extinguendi tam debitum A, quàm B, per hanc ſolutionem unum tantùm debitum extinguitur adæquatè, aut utrumque inadæquatè, ergo vice versâ ſi ſolvatur duplex aureus,& debitum ſit unius aurei, una tantùm ſolutio erit ex juſtitia, vel utraque inadæquatè; ad eum modum, quo ſi duplex cauſa totalis in actu primo concurrat , vel alterutra tantùm influet adæquatè, vel utraque inadæquatè, prout Deo libuerit, in hypotheſi quòd repugnet eundem effectum cauſari per duplicem actionem totalem; eſto connaturaliter ſoleant concurſum attemperare, & ſic utraque inadæquatè influere.

Confir. 2. Si poſſet ſimul ſtare duplex ſolutio adæquata ex juſtitia, poſſet ſimul ſtare condonatio, & ſolutio ejuſdem debiti adæquata; ſequela eſt abſurda (derideretur enim qui diceret, condonare debitum, quando acceptat ejus ſolutionem adæquatam) Ergo & id unde ſequitur; *prob. ſequela* , quia ſicut condonatio & ſolutio ſunt ſeorſim extinctivæ debiti, ità duplex ſolutio; atqui ſi ponatur ſimul condonatio, & ſolutio, tunc ſolutio eſt actus liberalitatis, non juſtitiæ; ergo ſi ponatur duplex ſolutio, altera erit actus juſtitiæ, altera liberalitatis: propterea quando Zachæus dixit: *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*, una ſolutio fuit ex juſtitia, tres aliæ ex liberalitate.

VI. *Objic.* 1. Si ponatur ſimul duplex ſolutio per modum plurium, non eſt major ratio, cur ſolutio A extin-

guat

guat debitum, & ſit actus juſtitiæ, quàm ſolutio B, ergo utraque eſt ex juſtitia, ità ut exerceatur ſolùm liberalitas quoad modum, & quoad individuationes ſolutionum, non quoad ſubſtantiam, & quoad ſpeciem ſolutionis.

Confir. 1. Quia ſi duo gradus caloris ſimul ponantur in paſſo frigido, uterque ſimul expellit eundem gradum frigoris, ſic duo gradus gratiæ ſimul infuſi in peccatore, ſimul extinguunt peccatum; ergo ſi duæ ſolutiones ſimul ponantur, utraque extinguit debitum, atque adeò utraque erit actus juſtitiæ.

Confir. 2. Si duæ Miſſæ ſimul audiantur die feſto, utraque extinguit obligationem audiendi Sacrum, & utraque eſt actus obedientiæ, ergo pariter &c.

Reſp. Argum. ſolvendum ab Adverſariis in pluribus inſtantiis. Primò, ſi ponatur ſimul condonatio debiti, & ſolutio adæquata, non eſt major ratio, cur condonatio potiùs, quàm ſolutio extinguat debitum; ergo talis ſolutio erit actus juſtitiæ, quod nemo dixerit. Secundò, poſito duplici debito unius aurei, ſi unus aureus ſolvatur, non eſt major ratio, cur extinguatur debitum A, quàm B, ergo utrumque ſimul extinguitur. Tertiò, ſi debens unum aureum, ſolvat duos, & velit unum dare ex juſtitia, alterum ex liberalitate, quin determinet, quòd A potiùs ſit ex juſtitia, quàm B, non eſſet major ratio de A, quàm de B; ergo uterque eſſet ex juſtitia, & uterque ex liberalitate, quæ nemo dixerit.

Directè dico, quòd ſi ponatur duplex ſolutio ſimul, altera erit ex juſtitia, altera ex liberalitate ad arbitrium ſolventis, quin poſſit utraque eſſe ex juſtitia, poſito quòd utraque ſimul non ſit debita. Non negamus poſſe aliquam ſolutionem eſſe actum juſtitiæ, quoad ſubſtantiã, & liberalitatis quoad modum, ut eſt anticipata ſolutio, vel quando dantur alimenta pinguiora, vel quando debetur v. g. Carolenus, & ſolvitur aureus per modum unius ſolutionis; ſi enim potuit Chriſtus Dominus ſatisfacere ex juſtitia, exhibendo ſatisfactionem infinitam pro peccato finito, à fortiori pro debito unius Caroleni poteſt ſolvi aureus per modum unius, ità ut ſolutio ſit ex juſtitia quoad ſubſtantiam, & ex liberalitate quoad modum. Et ratio à priori eſt, quia ad juſtitiam ſpectat adæquare debitum negativè, hoc eſt non exhibendo minùs, quamvìs poſſit ſolvi plus: At quando pro debito unius aurei ponuntur duæ ſolutiones adæquatæ per modum plu-

plurium, tunc non exercetur liberalitas quoad modum, ſed quoad ſubſtantiam, quia altera eſt ſimpliciter indebita, unde non poteſt eſſe actus juſtitiæ, ſed liberalitatis.

Hinc fit 1. Quòd ſi quis reſtituat famam verbo ſimul & ſcripto per modum unius, hujuſmodi reſtitutio ſit actus juſtitiæ mixtus liberalitate quoad modum, quia eſt quidem debita reſtitutio famæ, ſed non hoc modo. Contra verò ſi hujuſmodi reſtitutio fiat verbo, & ſcripto per modum plurium, tunc altera erit ex juſtitia, altera ſimpliciter ex liberalitate.

Fit 2. Quòd ſi Zachæus reddidit quadruplum per modum unius, tunc reſtitutio integrè fuit actus juſtitiæ mixtus liberalitate quoad modum, ſecùs verò ſi reſtituit quadruplum per modum plurium.

Ad 1. Confirm. Duo gradus Caloris, vel gratiæ veniunt per modum unius ad expellendum frigus, vel peccatum; cum non poſſint venire per modum plurium (ſicunt poſſunt venire duæ ſolutiones ex intentione ſolventis) & ideò ab utroque gradu caloris expellitur frigus, & ab utroque gradu gratiæ peccatum; non ſecùs ac debitum unius aurei extinguitur per ſolutionem duorum aureorum, quando uterque per modum unius ſolvitur ad tale debitum extinguendum, eſto in hoc actu juſtitiæ admiſceatur liberalitas quoad modum, ut explicavimus.

Ad 2. Confir. Duæ Miſſæ, quæ ſimul audiuntur, poſſunt ad arbitrium audientis venire vel per modum unius, vel per modum plurium, ſi veniant per modum plurium, altera erit actus obedientiæ, altera ſupererogationis; ſi per modum unius, utraque ſimul auditio erit actus obedientiæ, mixtus ſupererogatione quoad modum.

VII. *Objic.* 2. Ex Lugo. Ut poſſit aliquid eligi ob aliquem finem, non eſt opus, quòd ad talem finem ſit neceſſarium, ſed ſufficit, quòd ſit utile; atqui duplex ſolutio, quamvìs non ſit neceſſaria, & debita, poteſt tamen eſſe utilis ad idem debitum extinguendum, ergo poteſt eligi, & ordinari ad talem finem, & ſic eſſe ex juſtitia. Major patet, nam quando vel ſolutio A, vel B, poſſunt extinguere debitum, neutra eſt neceſſaria; & tamen utraque ſeorſim eligi poteſt ad hunc finem, quia eſt utilis. Minor itaque prob. quia licèt ſecunda ſolutio non ſit neceſſaria, poteſt tamen

eſſe

eſſe utilis ad debitum extinguendum per modum cauſæ formalis; ſicut ſecundum peccatum mortale, quamvis non ſit neceſſarium ad gratiam tollendam, poteſt illam auferre per modum cauſæ, ſeu quaſi cauſæ formalis.

Reſp. Neg. min. ad prob nego antec Secunda enim ſolutio extinguit debitum in actu primo, & conditionatè, eo modo, quo extinguit debitum poſſibile conditionatè, ſeu ſi adeſſet, non verò actu, & formaliter, ut requiritur ad actum juſtitiæ; ſic ſecundùm peccatum mortale expellit gratiam radicaliter, non formaliter; quòd ſi duo mortalia ſimul ponantur, tunc per modum unius, non per modum plurium gratiam expellunt.

VIII. *Objic. ultimò.* Ut duplex ſolutio adæquata ſimul poſita ſit ex juſtitia, ſufficit, quòd utraque ſeorſim ſit debita, ſed ſeorſim reverà utraque ſeorſim eſt debita, ergo utraque ſimul poteſt eſſe ex juſtitia. *Maj. prob.* paritate in Phyſicis: ut duplex forma ſimul poſita extinguat exigentiam materiæ, ſufficit, quòd utraque ſeorſim, & vagè ſit exigita: ſimiliter ut duplex actio totalis ſimultaneè expleat indigentiam effectûs, ſufficit, quòd effectus indigeat utrâque disjunctivè, quamvis non indigeat utrâque ſimul, ergo ſimiliter in caſu

Reſp. nego antec. & recurrit inſtantia de condonatione, & ſolutione, quæ ſimul poſſent extinguere debitum: Paritates adductæ probant nimis, probant enim, quòd etiam duæ ſolutiones ſucceſſivè poſitæ poſſent eſſe ex juſtitia, ſicut duæ formæ, & duæ actiones totales, etiam ſucceſſivè poſitæ poſſunt explere exigentiam materiæ, & indigentiam effectûs, ſi poſſint explere ſimul. Diſparitas itaque eſt, quia forma A, dum explet exigentiam materiæ, non deſtruit materiam, quæ proinde capax eſt alterius formæ; item actio A, totalis, dum explet indigentiam effectûs, non deſtruit indigentiam cum effectu identificatam; contra verò ſolutio A, dum explet exigentiam moralem debiti, extinguit omninò debitum, ità ut nec phyſicè, nec moraliter ampliùs perſeveret; unde nihil remanet explendum, & adæquandum per ſolutionem B, & propterea ſolutio B non poteſt eſſe actus juſtitiæ.

IX. Hæc dicta ſint in hypotheſi, quòd poſſit idem effectus pendere à duplici cauſa totali: verùm abſolutè loquendo, ſicut non poteſt duplex ſolutio eſſe ex juſtitia, quia alterutra tantùm eſt debita, non utraque ſimul: ità

nec

Digitized by Google

nec poteſt idem effectus pendere à duplici cauſa totali, quia alterutrius tantùm cauſæ datur indigentia, non utriuſque ſimul. Univerſim enim, ut optimè diſcurrit Vaſq. in 3. *p. d.* 29. *c.* 4. ubi nulla datur indigentia, nulla dari poteſt dependentia, v.g. quia Deus nullatenus indiget creaturâ, nec Angelus materiâ primâ, non poteſt Deus à creatura, nec Angelus à materia ſuſtentante dependere; ergo cùm effectus non indigeat duplici causâ totali ſimul, non poterit ab utraque ſimul, ſed ſolùm ſeorſim dependere. *Conſ. prob.* ex illo Axiomate, quod inductione conſtat eſſe veriſſimum: Ità ſe habet ſimpliciter, ad ſimpliciter ut ſecundum quid ad ſecundũ quid; ergo ſicut quod ſimpliciter non indiget, non poteſt ſimpliciter dependere, ità effectus, qui in ſenſu compoſito unius cauſæ totalis non ampliùs indiget, non poteſt ampliùs ab alia dependere. Sic in moralibus, quia ubi nullum ſimpliciter datur debitum, ſeu exigentia moralis compenſationis, ibi nulla ſimpliciter eſt poſſibilis ſolutio ex juſtitia, ideò erga debitum, quod in ſenſu compoſito condonationis non ampliùs exigit ſolutionem, non poteſt ampliùs dari ſolutio ex Juſtitia. Similiter quia qui ſimpliciter non indiget eleëmoſyna, ut Deus, Rex, &c. ſimpliciter non eſt capax, ut exerceatur erga illum miſericordia, ideò pauper, qui in ſenſu compoſito Eleëmoſynæ A, non amplius indiget, non remanet capax, ut erga illum exerceatur ampliùs miſericordia. Pariter, quia qui ſimpliciter non indiget cibo ad vitam prorogandam, non poteſt ejus vita pendere à cibo ſibi collato; ideò pauper indigens cibo A, vel B, in ſenſu compoſito cibi A, non pendet ampliùs ejus vita à cibo B.

Confirm. paritate Theologicâ: quod ſimpliciter habet neceſſitatem ad exiſtendum, ut Deus, non poteſt ſimpliciter non exiſtere; & ideò creatura, quæ in ſenſu compoſito, quòd exiſtat, habet neceſſitatem ex ſuppoſitione ad exiſtendum, non poteſt non exiſtere; ergo quia quod ſimpliciter habet ſufficientiam ad exiſtendum, ut habet Deus, non poteſt ab alio dependere; ideò Creatura, quæ in ſenſu compoſito, quòd pendeat à cauſa A, habet ſufficientiam ad exiſtendum ex ſuppoſitione, non poterit ampliùs ab alio dependere.

X. Neque dicas 1. Sufficere, quòd effectus indigeat Causâ A, vel B, ſeorſim, ut poſſit divinitùs ab utraque ſimu

mul pendere; ſicut ſufficit, quòd indigeat cauſa A, vel B, vagè, ut poſſit determinatè pendere ab A.

Negatur enim antecedentis paritas, quæ ſi quid evinceret, probaret, quòd etiam naturaliter poſſet contingere primum, ut naturaliter contingit ſecundum. Directa diſparitas eſt, quia univerſim actus primus reſpicit actum ſecundum vagè, ut potentia libera reſpicit vagè aſſenſum, vel diſſenſum, actus verò ſecundus eſſentialiter eſt determinatus: indigentia autem effectûs ſpectat ad actum primum, unde reſpicit vagè hanc, vel illam actionem, ſeu dependentiam; contra verò dependentia eſt ipſe actus ſecundus indigentiæ, & ideò neceſſariò eſt determinata, unde poteſt effectus indigere causâ A, vagè, & dependere ab illa determinatè: At cum nullatenus indigeat duplici totali ſimul, non poterit ab iis dependere ſimul.

Neque dicas 2. Poteſt etiam materia informari duplici formâ, idem Corpus eſſe in duplici loco, quamvis unâ tantùm formâ, & ubicatione indigeant, & unam exigant vagè, ergo poteſt etiam idem effectus à duplici totali cauſa pendere.

Nam, ut notat idem Vaſquez, diſparitas eſt manifeſta, duplex enim forma, vel ubicatio conſtituit duplicem effectum formalem, ad quem conſtituendum exigitur duplex forma, vel ubicatio: contra verò duplex cauſa efficiens, quamvìs poneret duplicem actionem, unum tamen duntaxat effectum cauſaret, non indigentem duplici causâ, unde paritas retorquetur: Non poteſt enim idem effectus formalis cauſari in materia à duplici forma, ſeu à duplici cauſa formali, ergo nec idem effectus à duplici cauſa efficiente.

Neque replices, quòd ſicut corpus indiget duabus ubicationibus, ut ſit in duplici loco, & habeat eſſe præſtantiùs, ità effectus indiget duplici actione, ut ſit à duobus cauſis, & habeat eſſe firmius; ergo utrobique par ratio.

Nam duplex forma, ſeu ubicatio conſtituit duplicem effectum formalem dantem ſubjecto eſſe præſtantiùs; contra verò duplex actio non eſt duplex effectus, nec intenditur à natura ratione ſui, ſicut intenditur duplex forma, vel ubicatio, ſed intenditur tamquam via, & medium ad eundem effectum, qui à duplici actione nullatenus haberet eſſe præſtantius, aut firmius; & ratio eſt, quia effectus eodem modo perſiſtit in eſſe, tam ſi utraq; cauſa

cauſa totalis influat inadæquatè, & deficiente unâ, tunc altera incipiat cauſare adæquatè, ut contingit de facto, quàm ſi ſimul cauſent adæquatè, & deficiente unâ, adhuc perſeveret altera actio adæquata.

Hinc apparet ratio à priori, cur duplex actio totalis repugnet, quia ſcilicet altera eſſet eſſentialiter ſuperflua, nec tribueret effectui novam perfectionem, ut deberet, nempe eſſe firmius, ſed potiùs adderet novam imperfectionem, ſeu dependentiam, non ſecùs ac ſi idem effectus ab eadem cauſa totali penderet, vel per duplicem actionem diſtinctam, vel per unam diſtinctam, & alteram identificatam cum tali effectu. Hæc obiter dicta ſint, ut altiùs percipiatur vis ratiocinationis adversùs duas ſolutiones ex Juſtitia.

QUÆSTIO IV.

Utrùm ad actum juſtitiæ exercendum detur obligatio operandi ex motivo Juſtitiæ.

I. DUplex datur Præceptum Juſtitiæ, negativum, & poſitivum, Negativum prohibet violationem juris alieni; Poſitivum præcipit alieni juris læſi reſarcitionem. Utrumque poni poteſt primò ex motivo juſtitiæ intendendo honeſtatem, quæ reperitur in adæquando jure alieno, & ſic ponitur operatio juſta juſtè. Secundò poni poteſt non intendendo eam honeſtatem, ſed ex alio motivo ſive malo, ſive indifferenti, in quo caſu poneretur operatio juſta, ſed non juſtè. Quæritur nunc: An ad ſatisfaciendum obligationibus juſtitiæ debeat operatio juſta poni etiam juſtè, ſeu ex motivo juſtitiæ?

2. Dico equidem cum communiori, Non dari univerſim obligationem operandi ex motivo ſive materiali, ſive formali juſtitiæ ad ſatisfaciendum præcepto juſtitiæ tam negativo, quàm poſitivo.

Prob. Tunc ſatisfit præcepto tam negativo, quàm poſitivo juſtitiæ, quando ponitur, quidquid præcipitur à virtute juſtitiæ: ſed à virtute juſtitiæ ſolùm præcipitur, ne lædatur jus alienum, & quòd jus læſum reſarciatur, non verò præcipitur, quòd id fiat aut ex motivo materiali juſtitiæ, videlicet ne ponatur inæqualitas, aut ex motivo formali, hoc eſt ex motivo honeſtatis, quæ relucet in tribuendo cuique, quod ſuum eſt;

Digitized by Google

ergo ad ſatisfaciendum præceptis juſtitiæ non datur obligatio operandi ex motivo juſtitiæ. *Prob. min.* 1. à poſteriori; quia ex communi ſenſu cenſetur ſatisfacere præcepto juſtitiæ negativo, qui liberè non vult furari, licèt non omittat furtum, ex motivo non lædendi jus alienum: & cenſetur ſatisfacere præcepto poſitivò. Depoſitarius v. g. reddens domino rem depoſitam, quamvìs non reddat ex motivo adæquandi jus alienum.

2. A priori, quia univerſim Juſtitia, & aliæ virtutes morales ità obligant ad ponendum actum virtutis, ut non obligent ad ponendum illum ex motivo talis virtutis: v. g. temperantia obligat ad actus temperantiæ, non tamen ex motivo temperantiæ; & ideò communiter dicimus, quòd finis legis non cadat ſub legem; & ſenſus eſt, Legem, quæ aliquid præcipit, non præcipere ſimul, quòd id fiat aut intendendo finem legislatoris, aut ex motivo ſatisfaciendi obligationi legis; quod apertè docuit D. Thom. 1. 2. qu. 96. a. 3. ad 2. ubi hæc habet: *Aliquis actus dicitur eſſe virtutis dupliciter, uno modo ex eo, quòd homo operatur virtuoſa, ſicut actus fortitudinis eſt, facere fortia, & ſic lex præcipit aliquos actus virtutis; alio modo dicitur actus virtutis, quia aliquis operatur virtuosè eo modo, quo virtuoſus operatur, & talis actus ſemper procedit à virtute, nec cadit ſub præcepto legis, ſed eſt finis, ad quem legislator ducere intendit.* Ex qua Angelici doctrina colligitur, alium eſſe finem legis, alium legislatoris: Primus eſt ipſe actus virtutis, qui cadit ſub præceptum, ſeu eſt materia præcepta; ſecundus eſt honeſtas ipſius virtutis, quæ nec præcipitur, nec prohibetur, & ideò poni poteſt actus virtutis præceptus, quin ponatur virtuosè, ſeu ex motivo virtutis; finis enim legislatoris, qui eſt finis legis extrinſecus, non cadit ſub legem.

III. *Objic.* 1. Non poteſt ſatisfieri præcepto virtutum Theologalium, niſi ponendo actum ex motivo formali illarum; v. gr. nequit poni actus Charitatis, niſi ex motivo divinæ bonitatis; ergo neque poteſt ſatisfieri præcepto juſtitiæ, niſi ponendo actum ex motivo juſtitiæ.

Reſp. 1. Poſſe ſatisfieri præcepto negativo virtutum Theologalium, & non ex motivo illarum; v. gr. poteſt quis nolle negare fidem, ad quod obligat præceptum fidei, quin teneatur id nolle ex motivo fidei; deinde loquendo de præcepto poſitivo poteſt etiam quis fugere

v. g.

Digitized by Google

v.g. à periculo peccandi contra fidem, ad quod etiam obligat præceptum fidei, quin teneatur fugere ex motivo fidei; cùm poſſit fugere ex motivo Charitatis erga Deum, vel erga ſeipſum, aut ex alio motivo indifferenti. Demum loquendo de actibus internis, præceptis à virtutibus Theologalibus, procul dubio poni debent ex motivo illarum, aliter non poneretur res præcepta: At quando juſtitia obligat ad non lædendum jus alienum, vel ad reparandum jus læſum, poteſt poni res præcepta, quin ponatur ex motivo formali juſtitiæ, quia ſcilicet non præcipitur actus internus virtutis juſtitiæ, ſed ſolùm externus, qui ſolet imperari ab actu interno virtutis juſtitiæ.

Regula generalis eſt hæc: Quando poteſt poni res præcepta ab aliqua virtute, quin ponatur ex motivo talis virtutis, tunc non datur obligatio operandi ex motivo virtutis præcipientis. Hinc quia nequit poni actus internus fidei præceptus, quin ponatur ex motivo fidei, ideò debet ex motivo fidei procedere; contra verò quia poni poteſt reparatio iuris læſi præcepta à juſtitia, quin ponatur ex motivo juſtitiæ, ideò ad id non obligamur.

Ex hac Reg. deducunt aliqui apud Sanch. *l. 1. c. 13.* quòd ſatisfaciat obligationi audiendi Sacrum die feſto, qui audit illud prout debet, etiamſi non intendat per illud ſatisfacere, imò etiamſi intendat per illud non ſatisfacere; quia ſcilicet vult v. g. audire hoc Sacrum ex devotione, & poſtea aliud audire, ut ſatisfaciat præcepto. Ratio hujus illationis eſt, quia hic verè poſuit opus præceptum, ergo non tenetur deinde aliud Sacrum audire. Probabiliùs tamen dicendum cum communiori apud eundem Sanchez, quòd non ſatisfaciat præcepto, qui audit Sacrum, poſitivè nolens per illud ſatisfacere: quia præceptum non ſolùm obligat ad Sacrum audiendum, ſed etiam ad audiendum humano modo; non videtur autem humano modo ſe gerere erga legiſlatorem, qui ponit opus, nolendo per illud ſatisfacere ſuæ obligationi, ſicut in omnium ſententia non ſatisfacit obligationi audiendi Sacrum, qui audit nolens illud audire, quia non audit humano modo. Hinc qui invitus reſtituit, eſto non teneatur iterum reſtituere, non ſatisfacit tamen præcepto juſtitiæ, ut notat idem Sanchez, quia non reſtituit humano modo, dum caret voluntate reſtituendi etiam interpretativâ; peccatum tamen hujuſ-

 modi

Digitized by Google

modi eſſet duntaxat internum; & ideò ſi lata ſit excommunicatio contra non reſtituentes, Petrus reſtituens invitus excommunicationem non incurreret, quia cenſura propter ſolum peccatum internum non incurritur, nec teneretur iterum reſtituere, quia ſublata eſt materia, ratione cujus ad reſtituendum obligabatur.

IV. *Objic.* 2. Si ſatisfieret obligationi juſtitiæ ponendo reparationem juris læſi præceptam, & non ex motivo juſtitiæ, ſequeretur, quòd ſatisfaceret obligationi juſtitiæ, qui reſtitueret Equum, vel 100. quæ debet, etiamſi ea redderet animo donandi liberaliter, conſequens eſt falſum; qui enim donat 100. nolens per illa ſatisfacere debito, procul dubio non ſatisfacit; ergo falſum antec.

Reſp. Veram eſſe ſequelam de Equo, qui reſtitui debet in individuo, falſam verò de 100. quæ non debent reſtitui in individuo, ſed in ſpecie: quare ſi Equus ſit Pauli, & Petrus putans eſſe ſuum, donet illum Paulo, & deinde deprehendat Equum illum non eſſe ſuum, ſed Pauli, non tenetur iterum dare aliquid aliud Paulo, cùm jam reparaverit Ius læſum, atque adeò ſatisfecerit obligationi ex juſtitia; contra verò ſi Petrus debeat Paulo 100. v. gr. ob emptionem domûs, & memor hujus debiti donet eidem 100. tenetur deinde dare alia 100. ut ſatisfaciat debito ex emptione domûs; non quia dedit illa 100. & non ex motivo juſtitiæ, ſed quia quando donavit 100. voluit, ut integrum remaneret prius debitum.

Dixi, ſi Petrus memor debiti antecedentis donet 100. dubitatur enim à Theolog. moralibus, an ſi immemo debiti, donaret 100. teneatur deinde ſolvere alia 100. quando ejus debiti recordaretur? Affirmant nonnulli ob rationem adductam, Negant tamen alii probabiliùs; quia præſumitur, quòd Petrus voluerit priùs ſatisfacere obligationi juſtitiæ, ſi fortè adeſſet; unde non præſumitur velle donare abſolutè, ſed ex ſuppoſitione, quòd nihil debeat ex juſtitia; quare deprehenſo debito, tunc ſolùm tenetur iterum ſatisfacere, quando donatio fuit abſoluta, hoc eſt cum animo donandi, etiamſi fortè adeſſet debitum aliquod occultum.

Ad Argumentum. Doctrina univerſalis ſit, quòd ſi reſtitutio fiat ex bonis creditoris (ut quando reſtituitur Depoſitum, vel res aliqua in individuo ſublata à Fure)

Digitized by Google

Fure) tunc obligationi juſtitiæ ſatisfiat, reſtituendo rem illam, quamvìs reddatur ex motivo liberalitatis. Quando verò reſtitutio fit ex bonis ipſius debitoris, tunc ſi fiat ex motivo liberalitatis, remanet obligatio iterum ſatisfaciendi debito; quia dando liberaliter, cenſetur velle contrahere de novo onus ſatisfaciendi priori debito: ſicut enim qui audit Sacrum die feſto, nolens ſatisfacere præcepto; ſed volens ex voto ſe obligare ad aliud Sacrum audiendum, tenetur ex hoc voto novum Sacrum audire, quamvìs per auditionem prioris ſatisfecerit præcepto, quia per illud votum contraxit novam obligationem ad aliud Sacrum; ità qui debens 100. vult 100. dònare, tenetur deinde ad alia 100. quia per donationem contraxit hanc novam obligationem.

Dubitatur etiam, An qui vovit v. gr. audire Sacrum, & illud audiat animo non ſatisfaciendi voto per illud, teneatur aliud audire, ut voto ſatisfaciat? Affirmant nonnulli, quia obligatio voti oritur ab ipſa voluntate voventis, qui in caſu adducto cenſetur iterum velle ſe novo voto obligare. Alii negant, quia votum univerſim cenſetur obligare inſtar legis, ſeu præcepti à Superiore impoſiti, atque adeò, ſicut non tenetur audire ſecundum Sacrum juxta probabilem ſententiam, qui audivit primum animo non ſatisfaciendi præcepto per illud, ità in caſu voti.

QUÆSTIO V.

Utrùm poſſit juſtitia exerceri inter filium, & Parentem, inter ſervum, & Dominum, ac inter Conjuges?

I. Suppono 1. Ad exercendam juſtitiam rigorosè dictam requiri non ſolùm alteritatem phyſicam voluntatum, ſed etiam alteritatem moralem, ſeu quòd non ſolùm phyſicè diſtinguatur voluntas exercentis juſtitiam à voluntate ejus, erga quem exercetur, ſed etiam quòd uni competat jus ſtrictè dictum adversùs alterum, unde res dicatur eſſe hujus, non alterius. Diximus autem *diſp. 2. quæſt. 1.* in eo differre jus ſtrictè dictum proprium juſtitiæ à jure minùs rigoroſo, quod reſpicitur ab

Digitized by Google

ab aliis virtutibus ad alterum, puta à pietate, gratitudine &c. Quod Jus ſtrictè dictum reſpiciat unicè commodum habentis illud, & ab ejuſdem voluntate unicè pendeat : propterea ſi Petrus habens jus ad 100 cedat juri ſuo, nihil ampliùs ei debetur; contra verò in aliis virtutibus ad alterum. nam ſi Pater cedat jure paterno obligante ad actus pietatis, ſi dominus cedat jure herili, conjux jure œconomico, benefactor jure antidorali obligante ad actus gratitudinis, non per hoc ceſſat obligatio ad hujuſmodi actus.

Suppono 2. Filium alium eſſe ſub patria poteſtate, qui dicitur filiusfamilias, alium exemptum à patria poteſtate, & dicitur emancipatus; uterque exercere debet erga Patrem pietatem ex jure naturæ : At emancipatus habet jus ſtrictè dictum, & abſolutum dominium erga bona, quæ habuit à Patre ſibi aſſignata, aut quæ aliunde acquiſivit; Contra verò Filiusfamilias ſecundùm ſe nihil habet proprii, ſed omnia, quæ ad filium ſpectant, ſunt ſub dominio Patris, ſub cujus poteſtate eſt filius. Dixi ſecundùm ſe; nam bonorum caſtrenſium, vel quaſi caſtrenſium tam dominium, quàm uſusfructus ſpectat ad filium non emancipatum, qui ad ea bona habet jus ſtrictum adversùs Patrem. Vocantur à DD. apud Leſſ. *c. 4. d. 3.* Bona caſtrenſia, quæ acquiſita ſunt à filio in bello, vel occaſione militiæ, ut ſunt ſtipendia militum, prædæ ex hoſtibus, donativa Ducum, &c. vocantur bona quaſi caſtrenſia, quæ habet filiusfamilias ex beneficio Eccleſiaſtico, vel munere clericali, aut ex publico munere non mechanico, puta Judicis, Advocati, Tabellionis, aut ex profeſſione alicujus artis liberalis, & quodcunque ei donatur ſub conditione, quòd uſusfructus non ſpectet ad Patrem; dicuntúrque hæc bona quaſi caſtrenſia, tum quia imitantur naturam caſtrenſium, tum quia Clerici ſunt milites ſpirituales.

Spectant etiam ad peculium filiifamilias bona adventitia, & profectitia, ità ut profectitia ſpectent ad Patrem etiam quoad uſumfructum, ſecùs verò bona Adventitia : vocantur autem bona adventitia, quæ filiusfamilias acquirit induſtriâ propriâ, puta ſi lucretur negotiando ex pecunia furtiva : necnon quæ caſu illi obveniunt, ut ſi fortè reperiat theſaurum, aut ſi quidquam ipſi donetur, & non intuitu Patris (nam ſic eſſet profecti-

fectitium) nec ità,ut ſit donum caſtrenſe , aut quaſi caſtrenſe: vocantur demum bona profectitia , quæ filius habet à Patre , vel intuitu Patris ab alio ipſi donantur, propterea ſi quis donet 100. filiofamilias ob amicitiam, quam habet eum ejus Patre, hæc 100 ſpectant ad peculium profectitium.ſi verò donentur eidem ob neceſſitudinem cum ipſo filio,ſpectant ad adventitium.

Suppono 3. Servum alium dici à ſerviendo , quia tamquam famulus vendidit, ſeu locavit domino ſuum famulatum , alium dici à ſervando , eò quòd in bello captus occidi poterat, & ſervatus eſt, vocatúrque mancipium, & de hoc ſervo procedit præſens quæſtio, An poſſit exercere juſtitiam erga dominum, ſicut etiam de ſervo verna,qui ſcilicet ex ancilla domi manente naſcitur, certum autem eſt ex Philoſopho tam relatè ad mancipium,quàm relatè ad ſervum vernam, eſſe in domino quoddam jus herile , ratione cujus obligantur præſtare domino,quod ille jure dominii exigere poteſt,& vice versâ dominus obligatur ad eos alendos , & gubernandos. Utrum autem hujuſmodi obligatio in ſervis , & domino ſit ex Juſtitia? diſcutit Lugo *diſp. 1. n. 35.* communius docent obligationem ſerviendi in mancipio eſſe ex titulo obſervantiæ, ſeu duliæ , atque adeò ſi negaret domino opus ſervile ſibi impoſitum, non per hoc obligaretur ad reſtitutionem ex bonis propriis, quæ fortè poſſent illi obvenire, ſicut nec filius,ſi negaret Patri obſequia debita ex Jure paterno. Similiter in domino obligatio alendi mancipium non eſt ex Juſtitia, unde nec ad reſtitutionem teneretur , ſi quando alimenta debita denegaret , ſicut nec Pater , ſi negaret alimenta debita filio; propterea relatè ad mancipium, Jus dominativum eſt potiùs Juriſdictionis,quàm proprietatis, non ſecus ac jus paternum erga filios,& ſolùm eſt jus proprietatis in mancipium relatè ad alios, quatenùs omnes ex Juſtitia tenentur non impedire domino uſum ſui mancipii, ſicut ex Juſtitia nemo poteſt impedire domino uſum ſui Equi. Hinc Leſſ. Sanch. &c. Apud Lugo *diſp. 6. ſect. 3.* contra Mol. & alios putant tam ſervos bello captos, aut emptos , quàm vernas poſſe licitè fugere eo modo , quo Reus probabiliter poteſt licitè fugere è carcere.

Suppono denique tam maritum eſſe plenè dominum bonorum ſuorum , adeò ut non poſſit uxor citra in-

injuſtitiam de iis diſponere ; quam uxorem eſſe plene dominam bonorum parafernalium, ſeu ſuperdotalium. His poſitis.

II. Dico 1. poteſt mutuo exerceri rigoroſa juſtitia inter Patrem, & Filium etiam non emancipatum, nec non inter conjuges. Ità communius cum Suar. Vaſq. Soto, Mol. contra Cajet. 2. 2. *q.* 57. *a.* 4. Valent. & alii apud Lug. *d.*1. *ſ.*2.

Prob. Erga illos exerceri poteſt juſtitia, qui habent aliquod ſtrictum jus Juſtitiæ, quod ſi lædatur, irrogatur injuria ſimpliciter dicta, & contrahitur onus reſtitutionis, atqui tam Pater habet aliquod hujuſmodi jus, quàm Filius etiam non emancipatus, nec non Conjuges inter ſe ; ergo inter Patrem & Filium, & inter Conjuges exerceri poteſt juſtitia rigoroſa. Min. patet ex dictis, & quidem quòd Pater habeat jus ſtrictum in bona ſua, quod ſi lædatur à Filio, compenſari ab iſto debeat ex bonis propriis Caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus, non videtur dubium. quòd verò Filius etiam non emancipatus habeat jus ſtrictum erga bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, ità ut ſi lædatur à Patre, debeat ab eo compenſari, conſtat ex ſecundo ſuppoſito ; ergo uterque poteſt invicem rigoroſam juſtitiam exercere, tam negativè, non lædendo ſcilicet jus alterius ex motivo formali juſtitiæ, quàm poſitivè, compenſando ſcilicet jus læſum. Idémque dicas de Conjugibus, conſtat enim ex quarto ſuppoſito, maritum eſſe plene dominum bonorum ſuorum, & uxorem bonorum parafernalium.

Confirm. Quia tam Pater, quàm Filius, & Conjuges habent jus ſtrictè dictum ad famam propriam, ad membra, ad vitam, quod ſi lædatur, committitur ſtricta injuſtitia, & contrahitur onus reſtituendi famam, & quodcunque compenſari poteſt, ergo ſaltem relatè ad hæc bona poſſunt invicem juſtitiam exercere.

Confirm. 2. quia quamvìs Filius nullum bonum haberet proprium, poſſet tamen Pater illi donare v. gr. Equum, conſtituendo Filium dominum Equi adverſum ſe: poteſt etiam Pater contrahere cum Filio, contractu oneroſo, obligando ſe ad dandum Equum, ſi præſtet aliquem laborem v. gr. ſtudendo, ſaltando &c., in quo caſu ità Filius evaderet dominus Equi, ut Pater ex juſtitia obligaretur ſervare ejus jus illæſum, ac læſum re-

reſarcire, ergo ſaltem relatè ad talem Equum appropriatum filio, poterit Pater exercere juſtitiam erga filium: idémque dicas de Conjugibus.

III. Dico 2. poteſt pariformiter mutuò exerceri ſtricta juſtitia inter ſervum, & dominum.

Prob. iiſdem rationibus: Nam domino & ſervo competere poteſt ſtrictum jus juſtitiæ erga bona propria, & uterque de facto habet hujuſmodi jus erga propriam famam, membra, vitam: pariter dominus poteſt mancipio donare v. gr. Equum ſive liberaliter, ſive ſub conditione oneroſa, prout diximus de Patre erga filium; ergo pariter inter dominum, & ſervum exerceri poteſt juſtitia ſtrictè dicta.

IV. *Objic.* 1. authoritatem D. Thom. qui *qu. 57. a. 4.* hæc habet: *Patris ad filium non eſt comparatio ſicut ad ſimpliciter alterum, cùm filius ſit aliquid Patris, & quoddammodo pars illius, ut dicitur 8. Eth. & per hoc non eſt ſimpliciter juſtum: ſed quoddam juſtum, ſcilicet paternum.* Ex eadem ratione inter dominum, & ſervum eſt juſtum dominativum, & inter conjuges œconomicum, ergo ex Angelico repugnat inter hos Juſtitia rigoroſa ob identitatem moralem, quam habent, quæ obſtat perfectæ alteritati requiſitæ ad juſtitiam.

Confirm. à priori, Quia Juſtitia intendit ponere adæquationem inter jus activum unius, & paſſivum alterius: ergo exigit perfectam diſtinctionem perſonarum, & jurium, atque adeò perfectam alteritatem, atqui hæc alteritas dari non poteſt inter Patrem, & Filium, cùm filius ſit Jure naturæ Patris, & aliquid illius, nec inter dominum, & ſervum, cum ſervus ſit domini, Jure Gentium; nec inter Conjuges, cùm ſint duo in carne una; quatenùs, ut explicat Mæratius, Caro viri eſt viri per identitatem, & eſt uxoris per Jus, quod habet in illam; idémque dicas de carne uxoris, ergo inter has perſonas intercedere non poteſt Juſtitia rigoroſa; Niſi forte ea admittatur cùm Lugo, Amico, Mærat. *diſp. 13.* per hoc, quòd Filius, non quà filius, ſed quà homo poſſit eſſe juſtus erga Patrem, & ſervus non quà ſervus, ſed quà homo, quod eſſet dicere, Filium, dum eſt ſub poteſtate Patris, & ſervum in ſtatu ſervitutis Juſtitiam exercere non poſſe.

Reſp. Dupliciter comparari Filium ad Patrem; Primo ſecundum rationem filiationis, ſecundum quam de-

debet Patri obſequium, & Pater Filio amorem, & Gubernationem, & idem dicas de ſervo erga Dominum, & de Conjugibus. Secundò quatenus unus habet jus ſtrictè dictum adversùs alterum. Si comparentur primo modo, optimè dicit Angelicus, juſtum ſtrictè, & ſimpliciter non poſſe dari inter illos, cùm non intercedat Alteritas moralis, ſeu jurium proprietatis requiſita ad juſtitiam; ſecus verò ſi comparentur ſecundo modo. Quare cùm Jus paternum, herile, & œconomicum non ſit ſtrictum Jus proprietatis ordinatum in bonum proprium, ideò ſi ponat Filius, quod debet ex jure Paterno, non exercet Juſtitiam, ſed pietatem; Contra verò ſi filius ponat, quod debet Patri ex jure ſtricto, quod Pater habet in ſua bona, exercebit ſtrictam Juſtitiam, tam ſi non lædat hujuſmodi jus, quàm ſi re læſum reparet, puta ſi poſtquam detraxerit Patri famam, reſtituat.

Ad Confirm. Quamvis filius jure naturæ ſit Patris, & ſervus jure gentium ſit Domini, non per hoc filius non poteſt habere jus ſtrictum in bona caſtrenſia, in propriam famam &c. adversùs Patrem, ergo non per hoc non poterit Pater exercere juſtitiam erga filium, & è converſo. Quare *nego min.* ſubſumptam. Ad id, quod additur ex Lugo, & aliis, filium non quà filium, ſed quà hominem poſſe juſtitiam exercere erga Patrem, dico in rigore ſermonis id eſſe falſum; Nam ſi fiat ſenſus, quòd non ſufficiat ratio filiationis ad exercendam juſtitiam, eſt veriſſimum, cùm ad juſtitiam exercendam requiratur jus ſtrictè dictum, quod non habetur præcisè ratione filiationis: ſi verò fiat ſenſus, quòd ratio filiationis obſtet, quò minùs exerceatur juſtitia, non verò ratio hominis, ex dictis conſtat id eſſe falſum: filius enim neque quà filius, neque quà homo poteſt proximè juſtitiam exercere erga Patrem, ſed ſolùm in quantum habens debitum correſpondens juri ſtricto Patris, idémque dicas de reliquis.

V. *Objic.* 2. Quidquid acquirit ſervus, domino acquirit, non ſecus ac quidquid acquirit monachus, monaſterio acquirit, ergo dominus nequit exercere juſtitiam erga ſervum, ut nec monaſterium erga monachum, cùm non poſſint adæquare jus ſtrictum ſervi, aut monachi, quod nullatenus præſupponitur. Præterea Filius debet Patri ex pietate, quæcunque illi debet, non verò ex Juſtitia, ſeu ex jure paterno, non ex jure ſtricto, ergo

non

Digitized by Google

non poteſt erga Patrem juſtitiam exercere.

Reſp. Servum habere poſſe jus ſtrictum adversùs dominum, non ſolùm in fama, membris, vita, ut habet monachus adversùs ſuam Religionem, ſed etiam in iis bonis, quæ propriâ induſtriâ acquirit, citra fraudem famulatus debiti, nec non in bonis, quæ ei donat Dominus, aut contractu liberali, aut oneroſo. Ad id, quod additur; Dico Filium injuſtè ſe gerere, ſi ſurripiat bona Patris, eo invito; & juſtè, ſi non violet jus Patris in ſua bona, aut ſi jus violatum reſarciat ex bonis ſuis caſtrenſibus.

VI. Illud hìc advertit Lugo *n. 39.* quòd Filius poſſit per aliquas actiones ſolùm injuſtè ſe gerere erga Patrem, per alias verò non ſolùm injuſtè, ſed etiam impiè. Nam ſi furetur aliquid à Patre, eſt tantùm injuſtus, ità ut ratio filii minuat, non augeat delictum; unde major quantitas requiritur in filio ad peccandum graviter furando à Patre, quàm in extraneo. Si verò furetur à Patre in tanta quantitate, ut redigat illum in egeſtatem, vel ſi mutilet, infamet, aut occidat Patrem, injuſtè ſimul, & impiè ſe gerit; quia circumſtantia illa Patris mutat ſpeciem delicti, & reddit illud violativum etiam juris paterni obligantis ad pietatem, & obſervantiam debitam, idémque proportionaliter dicas de mancipio erga dominum, & de conjuge erga conjugem, in iſtis tamen caſibus obligatio reſtituendi non oritur ex obligatione pietatis debitæ, ſed ſolùm ex violatione juſtitiæ.

QUÆSTIO VI.

Utrum poſſit Creatura Juſtitiam erga Deum exercere?

QUærimus hìc de creatura erga Deum, deinde de Deo erga creaturam; quia tamen juſtitia exerceri non poteſt erga aliquem, niſi in eo præſupponatur jus ſtrictè dictum, ideò prius inquirimus, An in Deo ſit jus proprietatis ſtrictè dictum erga creaturas, cujus violatio pariat injuriam, & onus compenſationis?

I. Prima Concl. Datur in Deo jus proprietatis ſtrictè dictum relatè ad omnes creaturas, adeò ut poſſit ad libitum de iis diſponere, ſeu percipere commodum liberum-

Digitized by Google

tatis ſuæ ex omni uſu creaturæ; Ità Suar., & alii communius apud Ripal. *diſp.* 84. contra Vaſq. *diſp.* 7. de Incarn.

Prob. Dominium, ſeu Jus proprietatis eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, ſeu melior ipſa, quàm quodcunque, in quo ipſa non ſit, ergo non eſt Deo denegandum. *Antec. prob.* tum ex communi conceptu, tum etiam quia Dominium Juriſdictionis eſt perfectio ſimpliciter ſimplex melior ipſâ, quàm non ipſa, nec poteſt Deo denegari; ergo à fortiori Dominium proprietatis; Nam ſi debet Deus poſſe de creatura diſponere in utilitatem ipſius creaturæ, & ſic exercere dominium Juriſdictionis, à fortiori debet poſſe de creatura diſponere in bonum, & ad gloriam promovendam ipſiuſmet Dei, & ſic exercere dominium proprietatis, quod fusè oſtendit Leſſ. *l.* 10. de Div. perfect. *c.* 10.

II. *Objic.* 1. Creaturæ non poſſunt eſſe Deo utiles: ergo non poteſt Deus habere erga creaturas Jus proprietatis rigoroſum, utpotè quod reſpicit commodum, & utilitatem habentis illud. *Antec. prob.* Deus enim nullius indiget; unde dicitur Pſal. 15. *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* & Job. 22. *Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris? aut quid ei confers, ſi immaculata fuerit vita tua?*

Reſp. 1. omiſſo antec., nego conſ., ſufficit enim quòd jus proprietatis reſpiciat commodum libertatis, quatenùs habens jus poteſt ad arbitrium de re diſponere; Deus autem relatè ad creaturas habet legitimam facultatem percipiendi hujuſmodi commodum libertatis ſuæ ex omni uſu creaturæ, ergo eſt rigoroſè dominus proprietatis: ex imperfectione enim ſubjecti oritur, quòd res poſſit eſſe illi utilis, ſicut ex imperfectione ſubjecti oritur, quòd exercens miſericordiam, habeat veluti miſerum cor, propterea Deus citra hanc imperfectionem rigoroſè miſericordiam exercet.

Reſp. 2. *diſt. antec.* Creaturæ non poſſunt eſſe Deo utiles rigoroſè, quatenùs non poſſunt ejus felicitatem promovere, aut conducere ad finem Dei ultimum, *conc.* non poſſunt eſſe Deo utiles relatè ad finem à Divina voluntate intentum, qui eſt ſuus honor, laus, & gloria, *nego antec. & conſ.*

III *Objic.* 2. Jus, quod non eſt adæquabile, & extinguibile per quodcunque opus ponatur, etiam ſi mil-

millies ponatur, non eſt Jus proprietatis ſtrictè dictum pertinens ad Juſtitiam commutativam, ſed jus Dei relatè ad creaturas non eſt adæquabile, & extinguibile, ergo non eſt jus ſtrictum. *Maj. prob.* quia ſolutio ex Juſtitia debet adæquare jus activum creditoris, & extinguere debitum, cùm de conceptu Juſtitiæ ſit reſpicere adæquationem Juris alieni. *Min.* etiam probatur, quia quodcunque opus à creatura ponatur, ne inadæquatè quidem extinguitur jus proprietatis Dei erga creaturas; undè titulo dominii exigere poteſt non ſolùm aliud, & aliud opus, ſed etiam idem iterum iterumque in infinitum.

Confirm. quia idcirco Philoſophus docet à Filio exerceri pietatem, non Juſtitiam per obſequia debita Patri, quia jus paternũ ad obſequia filii eſt inadæquabile; ergo.

Reſp. nego maj.; Non enim ad rationem Juris ſtrictè dicti pertinet arithmetica adæquabilitas, quæ ſolùm ſpectat ad rationem juris limitati: patet, quia dominium Juriſdictionis in Deo eſt inadæquabile, & tamen eſt rigoroſum jus Juriſdictionis, ergo idem dicendum de jure proprietatis: ſufficit enim quòd poſſit creatura conformare ſe voluntati domini quà talis, utijuſtè ſe gerat erga illum, quamvìs Dominus poſſit iterum iterúmque eandem, & alias operationes exigere.

Deinde dupliciter conſiderari poteſt in Deo jus proprietatis, & Juriſdictionis videlicet in actu primo, & in actu ſecundo; ſi conſideretur in actu primo, quatenùs poteſt aliquid exigere, eſt ſimpliciter inadæquabile, ſi verò in actu ſecundò, quatenùs hic & nunc exigit v. gr. auditionem unius ſacri, eſt Arithmeticè adæquabile, ad rationem autem juris ſtricti ſpectat adæquabilitas ſolùm ſi conſideretur in actu ſecundo, non in actu primo, & juxta hanc reſponſionem *diſt. maj.* jus proprietatis, quod non eſt adæquabile in actu ſecundo, non eſt jus ſtrictum, *conc.* quod non eſt adæquabile tantùm in actu primo, *nego maj. & conſeq.*

Ad Confirm. Jus paternum non eſt jus ſtrictum, non quia eſt inadæquabile, ſed quia accedit ad jus juriſdictionis, cùm non poſſit Pater diſponere de Filio in proprium commodum, perinde ac ſi ex juſtitia ad obſequia debita obligaretur. Adde, Patrem habere poſſe jus ſtrictum erga filium, ſi hic obliget ſe contractu oneroſo ad exhibendũ Patri aliquod obſequiũ ſupererogationis,

v. g.

Digitized by Google

v. g. ſi filius obliget ſe ad ſtudium impenſum, ſi ſibi donentur 100. à Patre, ergo etiam Deus poterit habere jus ſtrictum erga creaturam, ſi hæc contractu oneroſo obliget ſe v.gr. ad jejunandum, dummodo obtineat ſanitatem; quâ obtentâ, teneretur ex juſtitia jejunare, ſicut filius tenetur ex juſtitia impensè ſtudere, poſtquam acceperit 100. a Patre. Quare ſicut in tali caſu duplex jus haberetur in Patre, alterum Paternum, cui cedere non poteſt, alterum jus proprietatis ſtrictum relatè ad ſtudium impenſum, cui juri Pater creditor cedere poteſt,ità in Deo duplex jus conſiderari poteſt, alterum excellentiæ, ratione cujus exigit cultum per actus Religionis, alterum proprietatis, ratione cujus in actu ſecundo hic & nunc exigit v.g. jejunium, hoc ſecundum jus adæquari poteſt, quamvis primum ſit inadæquabile, ut notat Ripal. *n.*39.

IV. Secunda Concl. Poteſt creatura exercere juſtitiam rigoroſè dictam erga Deum, Ità communius cum Suar. contra Vaſq. Mær. Bec. apud Rip. loc.cit.

Prob. Poteſt creatura ponere, quod Deus dominus univerſorum exigit ex jure proprietatis, ſed qui ponit quod debet.& exigitur ex jure proprietatis, exercet actum rigoroſæ juſtitiæ, ergo poteſt creatura actum rigoroſæ juſtitiæ erga Deum exercere; Sicut rigoroſam obedientiam exercet,ſi ponat, quod debet ex jure juriſdictionis.

Confirm. quia præſcindendo an ſupremum Dei dominium declinet à ratione juris ſtricti ex eo, quòd ſit arithmeticè inadæquabile, certè poteſt creatura contrahere cum Deo contractu oneroſo,obligando ſe v.g. ad jejunium, ſi obtineat ſanitatem, atqui in tali caſu creatura, obtentâ ſanitate, tenetur ex juſtitia ad jejunium, ergo ſi jejunet exercet actum Juſtitiæ erga Deum. *Maj. prob.* Sicut enim poteſt ſervus obligare ſe ex juſtitia domino ad aliquem laborem, ad quem vel ſecundùm ſe non obligatur titulo ſervitutis,vel ſi obligatur,hic &nũc non exigitur à domino, ità poterit creatura erga Deum.

V. *Objic.* 1. Creatura quidquid eſt, Dei eſt eſſentialiter ſerva, & ſub jure Dei, ergo non poteſt juſtitiam erga Deum exercere. *Prob. conſ.* quia ad juſtitiam requiritur alteritas,cùm nemo exerceat juſtitiam erga ſeipſum,ſed creatura, cum ſit Dei,eſt aliquatenus idem cum Deo,ergo non poteſt juſtitiam erga Deum exercere.

Con-

Digitized by Google

Confirm. Servus, ut communius docent, non obligatur ex juſtitia Domino inſervire, ergo neque creatura Deo, ergo nequit creatura juſtitiam erga Deum exercere, ſicut non exercet juſtitiam ſervus, dum inſervit domino.

Reſp. Servum habere poſſe alteritatem moralem, ſeu jurium erga dominum ſufficientem ad exercendam juſtitiam, ut explicavimus *quæſt. antec.*

Ad Confirm. quamvìs ſervus relatè ad Dominum creatum non obligetur ad ſerviendum ex juſtitia, ſed ſolùm alii ex juſtitia erga Dominum teneantur non contrectare ſervum, invito Domino, nihilominus juſtitiam rigoroſam exercet ſervus non furando aliquid à Domino, & injuſtitiam exercet furando, infamando &c. quia relatè ad hæc dominus habet jus ſtrictum; ergo cùm Deus etiam habeat ſtrictum jus proprietatis erga creaturam, poterit hæc eſſe juſta, aut injuſta erga Deum.

Adde quòd licèt creatura non teneretur ex juſtitia Deo inſervire, adhuc tamen poſito contractu oneroſo de ponendo v. g. jejunio, ſi obtineat ſanitatem, tenetur creatura ex Juſtitia ponere jejunium, obtentâ ſanitate.

VI. *Objic.* 2. Votum jejunandi, ſi obtineatur ſanitas, pertinet ad virtutem Religionis, & qui jejunat ad ſatisfaciendum voto, exercet actum Religionis, non juſtitiæ, ergo poſito eo contractu, non exercetur juſtitia erga Deum à creatura.

Confirm. 1. Quia duplex datur debitum, Alterum morale, quod oritur ex conformitate cum recta ratione, alterum legale pertinens ad juſtitiam, quod naſcitur ex ratione dati, & accepti, & ex mutua translatione dominii; atqui emiſſo illo voto, & obtentâ ſanitate, non conſurgit in creatura debitum legale, cùm nulla translatio dominii in ſanitatem facta ſit à Deo in creaturam; ergo jejunium ad ſatisfaciendum voto non pertinet ad juſtitiam.

Confirm. 2. Si creatura poſſet eſſe juſta erga Deum, poſſet pariter eſſe injuſta, irrogando injuriam ſtrictè dictam, ſed hoc eſt falſum; tum quia non poteſt creatura obligari ad compenſandum jus Dei læſum; tum quia aliter omne peccatum eſſet formalis injuſtitia erga Deum, ergo ut ſuprà.

Reſp. Licèt actus vovendi ſit actus Religionis, qui

tamen vovet,ſeu promittit aliquid Deo ſub conditione, quod aliquid à Deo accipiat, quando ſatisfacit voto, tunc exercet actum religionis ſimul, & juſtitiæ, quia idem omninò actus reſpicit motivum formale utriuſque virtutis, non ſecus ac furtum ſacrilegum utrique virtuti opponitur.

Ad primam Confirm. Debitum legale haberi poteſt in creatura relatè ad Deum, tum ratione Divini dominii, ut diximus in prima Concluſione, tum ratione contractus initi cum Deo. Quare obtenta ſanitate, ex debito legali tenetur creatura jejunare pro ut ſe obligavit; Quamvìs autem Deus conferendo ſanitatem non ſpoliaverit ſe Dominio erga illam, quia ſolus dominus creatus transferendo dominium, illud amittit, ut dicemus *quæſt. ult.* adhuc tamen ratione ſanitatis acceptæ tenetur creatura ad jejunium ponendum vi contractus, atque adeò ex Juſtitia.

Ad ſecundam Confirm. *nego min.* Objectis mox ſatisfaciemus quæſtione ſequenti.

QUÆSTIO VII.

Utrum pariter poſſit injuſtitiam erga Deum Creatura exercere? ubi, An omne Peccatum hujuſmodi injuſtitiam includat.

QUæſtio hæc, quæ ad *Diſp. ſequ.* de Injuſtitia videtur pertinere, commodiùs hic diſcutitur, ut altius intelligatur, quomodo poſſit Creatura Juſtitiam erga Deum exercere.

I. Dico itaque 1. Poteſt Creatura injuriam irrogare, & ſtrictam injuſtitiam adverſùs Deum exercere. Ità Suar. *lib. 4. de Incar. ſect. 5.* contra Vaſq. *diſp. 7. de Incar.* & alios apud Rip. *diſp. 84.*

Prob. Injuſtitia exercetur, quoties non ponitur id, quod debetur ex Jure activo proprietatis, ſed poteſt Deus dominus proprietatis exigere v. gr. jejunium à creatura, & creatura poteſt nolle jejunare, pro ut debet ex jure divino: ergo poteſt Creatura injuſtitiam erga Deum exercere. Hinc Lugo docet, quod detrahens famæ Dei, ſit rigoroſè injuſtus erga Deum, non ſecus ac detrahens famæ Petri, cum multò magis Deus, quàm Petrus habeat jus ſtrictum erga propriam famam, & honorem.

Confir.

Confir. Poteſt Creatura lædere jus Juriſdictionis Dei, & eſſe inobediens, ergo poteſt lædere jus proprietatis Dei, & eſſe injuſta.

II. *Objic.* 1. Creatura nullum poteſt damnum Deo irrogare, juxta illud Job. 25. *Si peccaveris, quid nocebis ei?* ergo neque poterit injuſtitiam exercere, quippe quæ de ſe fert damnificationem lædendo jus proprietatis ordinatum in commodum habentis illud.

Confir. Obligatio Juſtitiæ ex genere ſuo eſt gravis: ſed Creatura non poteſt graviter obligari ob læſum Jus divinum, ergo non poteſt obligari ex juſtitia, atque adeò nequit eſſe injuſta. *prob. min.* tunc creatura graviter obligaretur, quoties damnificaret Deum graviter, atqui Deus, cùm ſit infinite dives, non poteſt graviter damnificari, ergo &c. Certè eo furtum eſt levius, quo Perſona, cui fit, eſt ditior, ergo cum Deus ſit ditiſſimus, damnificatio erit leviſſima, & conſequenter non datur injuſtitia erga Deum.

Reſp. Cum Suar. opuſc. de Juſt. Dei *ſect.* 2. quod ſicut Deus non eſt capax utilitatis ſtrictè dictæ, qua ad felicitatem promoveatur, ita nec eſt capax ſtrictæ damnificationis, verùm ſicut poteſt actus creaturæ eſſe utilis Deo ad finem ab ipſo intentum, & ad ſuam gloriam, ità poteſt peccatum relatè ad talem finem nocere. Adde peccatum poſſe eſſe actum injuſtitiæ, etiam ſi nullatenus damnificet, ſicut furtum eſt injuſtum, quamvìs non damnificet, ut ſi quis, domino invito, accipiat veſtem valentem 10. quando dominus vult donare 10. & non veſtem, & ratio à priori eſt quia quæcumque læſio dominii proprietatis continet injuſtitiam.

Ad Confirm. materia furti eſt gravis non ſolùm relatè ad Perſonam, ſed etiam ſecundum ſe, unde qui furatur 100. aureos à Rege, à quo minoris æſtimantur 100. aurei, quam ab alio 100. aſſes, adhuc peccat graviter, ut notat Haunol. *tract.* 2. de Juſt. *controv.* 2. Quare creatura adhuc peccat graviter contra Juſtitiam erga Deum, quamvìs Deus ditiſſimus nullum damnum patiatur, dummodo materia ex ſe ſit gravis, hoc eſt ſufficiens ad peccandum graviter contra obedientiam. In forma, *nego min. ad prob. nego maj.*

III. *Objic.* 2. Nihil poteſt fieri à creatura, Deo invito, ne ipſum quidem peccatum; ſed quod non fit, invito domino, non eſt actus injuſtitiæ, ergo non

poteſt creatura eſſe injuſta erga Deum, *Maj. prob.* quia quodcunque fit à creatura, fit Deo concurrente, & ſaltem permittente, ergo non fit Deo invito.

Confir. Quod fit à ſervo, vel ſubdito, ſciente domino, vel ſuperiore, & non impediente, cùm cæteroqui facilè poſſet impedire, non dicitur fieri invito domino, aut ſuperiore; ſed creatura, quidquid operatur, facit ſciente, & non impediente Deo, ergo nihil facit, Deo invito, atque adeò nequit eſſe Deo injurioſa, ſcienti enim, & volenti non fit injuria.

Reſp. Cum Haunol. Arg. ſolvendum ab Adverſariis in Dominio Juriſdictionis; Sicut enim non eſt injuſtus, qui non operatur invito domino proprietatis, ità nec eſt inobediens, qui non operatur invito ſuperiore, ergo eo modo, quo creatura poteſt eſſe Deo inobediens, poterit eſſe etiam injuſta. Quare diſtinguenda eſt in Deo duplex volitio, efficax, & inefficax, quando Creatura peccat, tunc Deus ſolùm inefficaciter vult actum bonum, & peccatum permittit ſimul, & prohibet, unde peccatum ponitur Deo invito, quantum ſufficit, ut peccatum poſſit contrahere malitiam inobedientiæ, & injuſtitiæ.

Ad Confir. *diſtin. maj.* Si dominus, aut ſuperior teneatur impedire, *conc.* Si non teneatur, *nego maj. & diſtin. pariter min. nego utramque Conſeq.* Creatura peccat, non impediente Deo, qui non tenetur peccatum impedire, unde fit, quòd peccatum ponatur Deo invito, quamvìs non impediatur ab illo. Adde etiam Dominum creatum poſſe permittere furtum ſervi, ut illum puniat, ex lege *Si quis, ff. de furtis,* & tamen furtum illud committitur invito Domino creato, quia ſcilicet non tenetur illud impedire.

IV. *Objic. ult.* Uſus Dominii non poteſt eſſe læſio ipſius dominii, ſed omnis actio creaturæ, etiam peccaminoſa, eſt uſus dominii divini, cùm iis utatur Deus ad altiſſimos fines, permittendo peccata, ut ex malis bona eruat, ergo actio peccaminoſa creaturæ non poteſt eſſe læſio divini dominii, nec Deo injurioſa.

Reſp. Recurrere inſtantiam de actu inobedientiæ, quo etiam utitur Deus ad ſuos fines. Quare diſtingui debet duplex uſus Dominii, formalis, & objectivus: Uſus formalis eſt ipſe uſus rei immediatus, ut cùm Deus creat, vel deſtruit creaturam, hujuſmodi uſus Creaturæ dicitur

uſus

uſus formalis dominii: uſus verò objectivus eſt, objectum illud, quo Deus utitur ad ſuos fines: ſic cùm Deus utitur peccato Creaturæ, ut induceat illam ad pœnitentiam, vel ut oſtendat ſuam miſericordiam, hujuſmodi uſus peccati dicitur uſus Dominii objectivus. Hoc poſito, *diſtin. maj.* uſus formalis dominii non poteſt eſſe læſio ipſius dominii *conc.*, uſus objectivus, *nego maj.* & *diſtin. min. nego conſeq.*

V. Dico 2. Probabilius eſt, omne peccatum eſſe formaliter injuſtitiam ſtrictè dictam Creaturæ adversùs Deum. Ità Suar., Rip. loc. cit. Requeſenius *lib. 3. diſp. 17.* contra Vaſqu. Lugo *de Incarn. diſp 3. ſect. 7.* & Alios.

Prob. Committeretur per quodvis peccatum ſtricta injuſtitia erga Deum, ſi quodvis peccatum eſſet contra Deum præcipientem quatenùs Dominus eſt proprietatis, atqui de facto quodlibet peccatum eſt hujuſmodi, ergo quodlibet peccatum de facto eſt ſtricta injuſtitia adversùs Deum. *Minor prob.* Quia tunc Deus præcipit ut dominus juriſdictionis, quando præcipit in bonum Creaturarum, tunc verò ut dominus proprietatis, quando præcipit in bonum proprium, atqui Deus præcipiendo, de facto utrumque bonum intendit, imò ultimatè, & principalius intendit gloriam ſuam, ad quam ordinat omnia, ergo magìs præcipit ut dominus proprietatis, quàm juriſdictionis. Hinc Pſ. 21. dicitur: *Confitebor adversùs me injuſtitiam meam*, ut ſignificetur, peccatum imbibere malitiam injuſtitiæ.

Confir. Qui aliquid ſurripit à ſuo Rege, committit injuſtitiam adversùs illum, & jus Juriſdictionis, quod eſt in Rege, non impedit, quo minùs lædatur etiam jus proprietatis, ergo etiam relatè ad Deum.

VI. *Objic. 1.* Quamvìs Deus præcipere poſſit, ut dominus proprietatis, de facto tamen ſolùm præcipit ut dominus Juriſdictionis, ergo peccatum non eſt injuſtitia ſtrictè dicta. *Prob. antec.* primò, quia peccatum definitur ab Aug. *Factum, dictum, concupitum contra legem æternam Dei*, ergo eſt contra Deum ut legiſlatorem, atque adeò ut dominum juriſdictionis. Secundò quando Princeps præcipit ſubditis aliquem laborem, etiam ſervus tenetur obedire, quin tamen cenſeatur Princeps tunc præcipere ſervo, ut dominus proprietatis: Sic ſuperior præcipiens ſubditis, ne aliquid comedant, ſolùm cenſetur præcipere ex jure Juriſdictionis, non proprietatis, ergo etiam Deus.

Reſp. nego antec. ad prob. dico primo, Peccatum definiri per rationem univerſalem communem etiam peccato, quod tantùm eſſet contra jus juriſdictionis, deinde dico definiri per ordinem ad jus juriſdictionis potiùs, quam proprietatis, ut magis ejus deformitas eluceat, cùm ſit contra Deum præcipientem in bonum Creaturarum. Ad ſecundam probationem dico, Principem in edicto univerſali, quo omnibus aliquid præcipit cenſeri præcipere ſervo ſolùm tamquam ſubdito, atque adeò ſolùm ex jure Juriſdictionis: contra verò quãdo Princeps præcipit aliquid ſolum ſervo, tunc cenſetur præcipere ut dominus proprietatis: Superior non cenſetur præcipere ut dominus proprietatis, ne ſubditi aliquid comedant, quia non cenſetur eo præcepto curare res monaſterii, ſed bonum ſubditorum. At Deus magis curat propriam gloriam, quam bonum Creaturarum, ergo præcipit ut dominus proprietatis.

VII. *Objic. 2.* Si quodvis peccatum imbiberet formaliter malitiam injuſtitiæ contra Deum, deberet in Confeſſione explicari hujuſmodi circumſtantia, utpote mutans ſpeciem: ſicut quando fornicatio eſt injuſta, debet explicari; ſed hoc eſt contra praxim, ergo ut ſupra.

Confirm. 1. quia Nemo committit peccatum injuſtiſtitiæ, niſi advertat quod violet jus proprietatis: ſed creatura peccando poteſt non advertere, quod violet jus proprietatis Dei: immò poteſt opinari, quod Deus ſemper præcipiat ſolùm ex jure Juriſdictionis, ergo ſaltem hujuſmodi peccatum non eſt formalis injuſtitia contra Deum.

Confirm. 2. quia ſi peccatum eſſet ſtricta injuſtitia, peccans teneretur ſatisfacere ad æqualitatem pro peccato, ſed hoc eſt impoſſibile, ſolùs enim Chriſtus dominus poteſt de condigno ſatisfacere pro peccato, ergo ut prius.

Reſp. Cùm malitia injuſtitiæ adversùs Deum ſit imbibita in quovis peccato, eo ipſo, quod in Confeſſione explicatur peccatum, explicatur malitia injuſtitiæ, ut explicatur ratio inobedientiæ, ingratitudinis, & aliæ rationes tranſcendentales. Adde quod licet eſſet explicanda hæc circumſtantia mutans ſpeciem, poſſet aliquis ſequendo opinionem oppoſitam, quod peccatum non ſit formalis injuſtitia, non teneri ad illam explicandam.

Ad

Digitized by Google

Ad primam Confir. Noſtra concluſ. ſolùm vult, quod peccatum per ſe loquendo ſit formalis injuſtitia erga Deum, etiam ſi per accidens non ſit talis, quando aliquis putat hanc malitiam non contineri. ſic mendacium v.g. de ſe eſt malum, quamvìs per accidens poſſit eſſe bonum, & meritorium, quando ſcilicet ex errore invincibili quis putat ad illud obligari, ut ſalvet v. gr. vitam innocentis.

Ad ſecundam ſicuti qui occidit, vel mutilat Petrum eſt formaliter injuſtus, quamvis non poſſit ſatisfacere, Petro ad æqualitatem, ità creatura peccando eſt injuſta erga Deum, quamvìs non poſſit ſatisfacere ad æqualitatem. Ad injuſtitiam enim ſolùm ſpectat, quòd lædatur jus ſtrictum proprietatis.

VIII. *Ob.ult.* Si Creatura peccando eſſet injuſta erga Deum, ſequeretur, quod poſt peccatum teneretur ad reſtitutionem, ſeu ad compenſandum damnum Deo illatum, ſed Creatura non poteſt quidquam Deo reſtituere, ergo Creatura peccando non eſt injuſta erga Deum. *Prob. min.* ut habeatur reſtitutio propriè dicta, reſtituens debet habere aliquid proprii; ſed creatura utpotè eſſentialiter ſerva, & ſub Dei dominio, nihil proprii habere poteſt relatè ad Deum, ergo non poteſt quidquam reſtituere.

Confirm. Si creatura teneretur aliquid Deo reſtituere propter peccatum, maximè teneretur ad compenſandam injuriam actu doloris, ergo teneretur ſtatim poſt peccatum conteri, ſicut fur tenetur ſtatim reſtituere, ſequela communius non admittitur, ergo nec id, unde ſequitur.

Reſp. Cùm Haunol. Verum quidem eſſe, quod qui injuſtè ſe geſſit erga Deum, v.g. infamando illum, aut aliter peccando, teneatur ad reſtitutionem, quis enim neget, quod infamans Deum teneatur famam Deo reſtituere? & quod ſi Deus, ut Dominus proprietatis præcipiat v.gr. ne veſtes ſacræ à loco ſacro extrahantur, qui eas extrahit, aut comburit, teneatur ad reſtitutionem, & ad conſimiles veſtes reponendas in loco ſacro? quare *nego min.* ad probationem 1. *nego maj.* Nam ſicut poteſt quis reducere Equum v.g. ad ſtabulum Domini, quando ad id tenetur ex Juſtitia, & ſic compenſare damnum illatum, abſque eo, quod Equus ſit proprius, ità poteſt Creatura reducere Calicem v. gr. ad locum ſacrum,

Digitized by Google

quando ad id tenetur ex Juſtitia erga Deum, quin calix ſit proprius. Deinde omiſſâ *maj. diſtin. min.*: Creatura nihil habet proprii, quod non ſit etiam Dei, *conc.* quod ſit ſoliùs Dei *nego min. & conſeq.* etenim ad reſtitutionem ſufficit, ſi quod ponitur ad compenſandum Jus læſum, ſit Juris proprii, non tamen requiritur, quòd non ſit etiam juris Dei: actus autem liberi, quos Deus non exigit à creatura, ſunt actus proprii Creaturæ, eſto ſint etiam proprii Dei, quatenùs poteſt Deus ut Dominus proprietatis illos exigere.

Ad Confir. Verum eſt, quòd qui peccavit, & injuſtè ſe geſſit adversùs Deum, ſecundùm ſe teneatur ſtatim conteri, & damnum illatum reparare; quia tamen ex benigna voluntate creditoris annuentis poteſt ſæpè citra culpam differri reſtitutio, & communius D.D. docent, Deum ex ſua benignitate nolle nos cogere ad ſtatim pœnitendum poſt peccatum. Idcircò poteſt pœnitentia per aliquod tempus citra novam culpam differri, quod patet ex praxi Eccleſiæ, & confeſſariorum, qui non ſolent pœnitentes interrogare, an ſtatim poſt peccatum contritionem elicuerint, nec pœnitentes de hoc ſunt ſolliciti. Aliqua tamen peccata ſunt ſpecialis injuria adversùs Deum, ut infamatio Dei, blaſphemia hæreticalis &c., & in his cenſetur Deus non annuere in pœnitentiæ dilationem, atque adeò ſicut tenemur ſtatim reparare damnum, quando infamavimus proximum, ità etiam quando infamavimus Deum.

QUÆSTIO VIII.

Utrum Deus poſſit exercere Juſtitiam rigoroſam erga Creaturam?

QUæritur, An ſi Deus contrahat cum Creatura de danda v.gr. Gloria, ſi jejunet, Creatura poſito jejunio acquirat jus ſtrictum ad gloriam erga Deum, unde Deus conferendo gloriam exerceat Juſtitiam rigoroſam erga creaturam, atque adeò non poſſit citra injuſtitiam gloriam denegare? Vaſq. *1.p. diſp.85.* Lugo de Incar. *diſp. 3.* Amicus, Eſparz. Haunol. negant creaturam eſſe capacem Juris ſtrictè dicti adverſus Deum, atque adeò negant poſſe à Deo Juſtitiam exerceri erga creaturam. Quare ſi Deus ſub contractu oneroſo obliget ſe ad dandam Gloriam Petro jejunanti, poſito jejunio, Deus

in

Digitized by Google

in hac ſententia non obligatur ex juſtitia commutativa ad dandam Gloriam, ſed vel ex fidelitate, vel ex gratitudine, vel ex juſtitia diſtributiva, ut docent Recentiores Thomiſtæ cum Gonet. Secunda ſententia communior docet, poſſe Deum exercere juſtitiam erga Creaturam. Ità Suar. *l. 12. de Gratia, c. 30. & de Incar. diſp. 4. ſect. 5.* Maurus *de Deo q. 62.* Arriag. *tom. 1. diſp. 31.* Faſol. *q. 21.* Hurt. Granad. Valent. Bannes, & pro hac ſententia citatur D. Tho. *2. 2. qu 61. ar. 4.* ad primum ubi docet formam Divini judicii attendi ſecundùm rationem commutativæ juſtitiæ, ſecundùm quam recompenſat præmiis merita, & peccata ſuppliciis; & *3. p. q. 1. a. 2.* ubi dicit, ſatisfactionem Chriſti Domini fuiſſe adæquatam compenſationem culpæ commiſſæ, adæquata autem compenſatio eſt actus juſtitiæ. Ab Antiquis, ut notat Vaſq. quæſtio hæc non fuit ſub propriis terminis diſcuſſa; quia tamen magni fit à Recentioribus, ideò materiæ huic implicatiſſimæ ſequentibus Articulis faciemus ſatìs.

ARTICULUS I.

Stabilitur Concluſio affirmativa ex Scripturis, Conciliis, & Patribus.

I. CEnſeo equidem, poſſe Deum conferre Creaturæ jus ſtrictè dictum obligando ſe ad dandam v. gr. gloriam ex contractu oneroſo; atque adeò poſſe deinde conferendo Gloriam ſic promiſſam exercere juſtitiam erga creaturam. Hanc ſententiam Suar. in opuſculis vocat certam propter maximum fundamentum, quod in Scripturis, & Patribus, & gravioribus Scholaſticis habetur.

Prob. Non ſolùm negativè, ſolutione Argumentorum, ſed etiam poſitivè authoritate Scripturarum. Matth. 20. in parab. de conventione cum operariis, Dominus dixit, quod *juſtum fuerit, dabit vobis.* Et deinde uni ex murmurantibus ſubditis: *Nonne ex denario convenisti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade*; ergo creatura habere poteſt jus ſtrictum adverſùs Deum pariens Suitatem. Apoſt. 2 ad Timoth. 5. dicit: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ* &c. & *c. 1.* Gloriam vocat depoſitum ſuum ſervandum ſibi à juſto Judice: Ad Hebr. *6. Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri*, &c. Rom. 4. *Ei qui operatur*

tur merces, non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.

Confir. ex Trid. agnoſcente in Deo duplex debitum, Alterum fidelitatis, alterum juſtitiæ, hæc enim habet Seſſ. 6. c. 16. *bene operantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei miſericorditer promiſſa*, (ecce debitum fidelitatis) *& tanquam merces, ex ipſius Dei promiſſione, eorum operibus & meritis reddenda*; ecce debitum juſtitiæ.) Demum ex SS. Patribus agnoſcentibus pariter in Deo juſtitiæ debitum. Aug. de Natura & Gratia c. 2. *Non eſt injuſtus Deus, qui juſtos fraudet mercede juſtitiæ.* Et in Pſal. 83. *Deus enim gratia largitor, coronat debitor, ut indulgentiam tribuere debet ut Pater, coronam vero ut juſtus Judex.* Et D. Bern. de gratia & lib. Arb. *Dei præmium Apoſtolus ſuum depoſitum appellat, promiſſum jam non ex miſericordia, ſed jam ex juſtitia perſolvendum.*

II. Reſp. 1. Adverſarii, Deum eſſe juſtum minus rigoroſe, hoc eſt fidelem; nam qui ſtat promiſſis, dicitur etiam largo modo juſtus: & qui promiſſa non implet, injuſtus: quod ex eo probant, quia Aug. l. 1. confeſſ. c. 4. Deum alloquens dicit: *Reddis debita, nulli debens; donas debita, nihil perdens.* Et D. Th. 1. 2. qu. 114. a. 1. ad primum dicit, Deum non eſſe ſimpliciter debitorem nobis, ſed ſibi ipſi, in quantum debitum eſt, ut ſua ordinatio adimpleatur.

Sed contra eſt 1. Quia verba Sacræ Script. ſumenda ſunt in ſenſu proprio, niſi quid obſtet. Deinde cùm Tridentinum diſtinguat in Deo debitum juſtitiæ à debito fidelitatis, non debent ea confundi; & ratio eſt, quia univerſim promiſſiones factæ ſub conditione oneroſa non adimplentur ex fidelitate, ſed ex juſtitia, ut à creaturis, ita etiam à Deo. In eo autem differt debitum fidelitatis, quod dicitur morale, à debito juſtitiæ, ſeu legali; quia ad illud promittens obligatur ex honeſtate virtutis, & à jure minus ſtricto promiſſarii: ad hoc verò contrahens obligatur à jure ſtricto creditoris, poſitâ conditione oneroſâ.

Ad id, quod additur ex Aug. & D. Tho. dico, ab iis non negari in Deo debitum rigoroſum, ſed ſolùm negari, quòd eodem modo illud competat Deo, & creaturæ; Deus enim eſt debitor duntaxat ex ſua voluntate, quæ liberè conſtituit ſe debitricem, creatura verò ſæpè habet debitum juſtitiæ ex voluntate aliena. Præterea Deus ad actus juſtitiæ obligatur ex ſe ipſo, ſeu ex ipſamet ſua natura,

Digitized by Google

tura, quæ non poteſt eſſe injuſta; creatura verò obligatur ab extrinſeco, nempe à lege æterna Dei; & ideò ità Deus eſt debitor, ut ſibi tantùm, non aliis debeat. Denique ut notat Faſol. *q. 21. nu. 11.* duplex in Deo conſiderari poteſt radix obligationis ex juſtitia, Prima ſe tenens ex parte ipſius Dei, & eſt ipſa divina voluntas volens ſe obligare v. gr. ad dandam gloriam, quando exigit jejunium. Secunda ex parte creaturæ, & eſt ipſum opus poſitum à creatura ſuppoſita promiſſione divina, juxta illud Rom. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Hoc poſito, Deus non obligatur ad dandam gloriam ex prima radice, poteſt enim exigere jejunium, nihil promittendo, obligatur tamen ex ſecunda radice, & ideò dicitur Deus reddens debita nihil debens, videlicet nihil debens ex prima radice, quatenus non debet ſe obligare ad aliquid rependendum pro jejunio, quod exigit; ex ſecunda, quatenus in hypotheſi, quòd voluerit ſe obligare ad dandam gloriam v. gr. poſito jejunio, quamvìs debeat, tenetur huic obligationi à ſe liberè contractæ ſatisfacere purificatâ illâ conditione oneroſâ, quòd ſcilicet creatura jejunaverit; exigitur enim recompenſatio pro jejunio poſito, quòd voluerit Deus ſe obligare ad recompenſationem.

III. *Reſp.* 2. Adverſarii, Promiſſionem v. gr. Gloriæ, poſitâ conditione oneroſâ, non parere in Deo obligationem juſtitiæ; nam de facto promittitur peccatori remiſſio peccati ſub conditione pœnitentiæ, juxta illud Ezech. 33. *Si impius egerit pœnitentiam, vitâ vivet*: & tamen remiſſio peccati non confertur à Deo ex juſtitia, ſed ſolùm ex fidelitate, & gratis, juxta illud ad Rom. 3. *Gratis juſtificati eſtis.* Similiter Deus promittit exaudire orantes, & tamen ex miſericordia, non ex juſtitia, exaudit preces noſtras; ergo poſt promiſſam gloriam jejunanti, non obligatur ad dandam gloriam, poſito jejunio, ex juſtitia, ſed ex fidelitate.

Sed contra eſt, quia duplex datur conditio oneroſa, altera proportionata mercedi, altera improportionata, & longè inferior, quæ potius eſt diſpoſitio, quàm conditio oneroſa; quando conditio eſt proportionata dono ſaltem geometricè, ut de facto meritum ſupernaturale juſti proportionatur augmento gratiæ, tunc verè Deus obligatur ex juſtitia; ſecùs verò quando eſt impro-

Digitized by Google

tamen vovet,ſeu promittit aliquid Deo ſub conditione, quod aliquid à Deo accipiat, quando ſatisfacit voto, tunc exercet actum religionis ſimul, & juſtitiæ, quia idem omninò actus reſpicit motivum formale utriuſque virtutis, non ſecus ac furtum ſacrilegum utrique virtuti opponitur.

Ad primam Confirm. Debitum legale haberi poteſt in creatura relatè ad Deum, tum ratione Divini dominii, ut diximus in prima Concluſione, tum ratione contractus initi cum Deo. Quare obtenta ſanitate, ex debito legali tenetur creatura jejunare pro ut ſe obligavit; Quamvìs autem Deus conferendo ſanitatem non ſpoliaverit ſe Dominio erga illam, quia ſolus dominus creatus transferendo dominium, illud amittit, ut dicemus *quæſt. ult.* adhuc tamen ratione ſanitatis acceptæ tenetur creatura ad jejunium ponendum vi contractus, atque adeò ex Juſtitia.

Ad ſecundam Confirm. *nego min.* Objectis mox ſatisfaciemus quæſtione ſequenti.

QUÆSTIO VII.

Utrum pariter poſſit injuſtitiam erga Deum Creatura exercere? ubi, An omne Peccatum hujuſmodi injuſtitiam includat.

QUæſtio hæc, quæ ad *Diſp. ſequ.* de Injuſtitia videtur pertinere, commodiùs hic diſcutitur, ut altius intelligatur, quomodo poſſit Creatura Juſtitiam erga Deum exercere.

I. Dico itaque 1. Poteſt Creatura injuriam irrogare, & ſtrictam injuſtitiam adversùs Deum exercere. Ità Suar. *lib. 4. de Incar. ſect. 5.* contra Vaſq. *diſp. 7. de Incar.* & alios apud Rip. *diſp. 84.*

Prob. Injuſtitia exercetur, quoties non ponitur id, quod debetur ex Jure activo proprietatis, ſed poteſt Deus dominus proprietatis exigere v. gr. jejunium à creatura, & creatura poteſt nolle jejunare, pro ut debet ex jure divino: ergo poteſt Creatura injuſtitiam erga Deum exercere. Hinc Lugo docet, quod detrahens famæ Dei, ſit rigoroſè injuſtus erga Deum, non ſecus ac detrahens famæ Petri, cum multò magis Deus, quàm Petrus habeat jus ſtrictum erga propriam famam, & honorem.

Confir.

Confir. Poteſt Creatura lædere jus Juriſdictionis Dei, & eſſe inobediens, ergo poteſt lædere jus proprietatis Dei, & eſſe injuſta.

II. *Objic.* 1. Creatura nullum poteſt damnum Deo irrogare, juxta illud Job. 25. *Si peccaveris, quid nocebis ei?* ergo neque poterit injuſtitiam exercere, quippe quæ de ſe fert damnificationem lædendo jus proprietatis ordinatum in commodum habentis illud.

Confir. Obligatio Juſtitiæ ex genere ſuo eſt gravis: ſed Creatura non poteſt graviter obligari ob læſum Jus divinum, ergo non poteſt obligari ex juſtitia, atque adeò nequit eſſe injuſta. *prob. min.* tunc creatura graviter obligaretur, quoties damnificaret Deum graviter, atqui Deus, cum ſit infinite dives, non poteſt graviter damnificari, ergo &c. Certè eo furtum eſt levius, quo Perſona, cui fit, eſt ditior, ergo cum Deus ſit ditiſſimus, damnificatio erit leviſſima, & conſequenter non datur injuſtitia erga Deum.

Reſp. Cum Suar. opuſc. de Juſt. Dei *ſect.* 2. quod ſicut Deus non eſt capax utilitatis ſtrictè dictæ, qua ad felicitatem promoveatur, ita nec eſt capax ſtrictæ damnificationis, verùm ſicut poteſt actus creaturæ eſſe utilis Deo ad finem ab ipſo intentum, & ad ſuam gloriam, ità poteſt peccatum relatè ad talem finem nocere. Adde peccatum poſſe eſſe actum injuſtitiæ, etiam ſi nullatenus damnificet, ſicut furtum eſt injuſtum, quamvìs non damnificet, ut ſi quis, domino invito, accipiat veſtem valentem 10. quando dominus vult donare 10. & non veſtem, & ratio à priori eſt quia quæcumque læſio dominii proprietatis continet injuſtitiam.

Ad Confirm. materia furti eſt gravis non ſolùm relatè ad Perſonam, ſed etiam ſecundum ſe, unde qui furatur 100. aureos à Rege, à quo minoris æſtimantur 100. aurei, quam ab alio 100. aſſes, adhuc peccat graviter, ut notat Haunol. *tract.* 2. de Juſt. *controv.* 2. Quare creatura adhuc peccat graviter contra Juſtitiam erga Deum, quamvìs Deus ditiſſimus nullum damnum patiatur, dummodo materia ex ſe ſit gravis, hoc eſt ſufficiens ad peccandum graviter contra obedientiam. In forma, *nego min. ad prob. nego maj.*

III. *Objic.* 2. Nihil poteſt fieri à creatura, Deo invito, ne ipſum quidem peccatum; ſed quod non fit, invito domino, non eſt actus injuſtitiæ, ergo non

 poteſt

Digitized by Google

poteſt creatura eſſe injuſta erga Deum, *Maj. prob.* quia quodcunque fit à creatura, fit Deo concurrente, & ſaltem permittente, ergo non fit Deo invito.

Confir. Quod fit à ſervo, vel ſubdito, ſciente domino, vel ſuperiore, & non impediente, cùm cæteroqui facilè poſſet impedire, non dicitur fieri invito domino, aut ſuperiore; ſed creatura, quidquid operatur, facit ſciente, & non impediente Deo, ergo nihil facit, Deo invito, atque adeò nequit eſſe Deo injurioſa, ſcienti enim, & volenti non fit injuria.

Reſp. Cum Haunol. Arg. ſolvendum ab Adverſariis in Dominio Juriſdictionis; Sicut enim non eſt injuſtus, qui non operatur invito domino proprietatis, ità nec eſt inobediens, qui non operatur invito ſuperiore, ergo eo modo, quo creatura poteſt eſſe Deo inobediens, poterit eſſe etiam injuſta. Quare diſtinguenda eſt in Deo duplex volitio, efficax, & inefficax, quando Creatura peccat, tunc Deus ſolùm inefficaciter vult actum bonum, & peccatum permittit ſimul, & prohibet, unde peccatum ponitur Deo invito, quantum ſufficit, ut peccatum poſſit contrahere malitiam inobedientiæ, & injuſtitiæ.

Ad Confir. *diſtin. maj.* Si dominus, aut ſuperior teneatur impedire, *conc.* Si non teneatur, *nego maj. & diſtin. pariter min. nego utramque Conſeq.* Creatura peccat, non impediente Deo, qui non tenetur peccatum impedire, unde fit, quòd peccatum ponatur Deo invito, quamvìs non impediatur ab illo. Adde etiam Dominum creatum poſſe permittere furtum ſervi, ut illum puniat, ex lege *Si quis, ff. de furtis*, & tamen furtum illud committitur invito Domino creato, quia ſcilicet non tenetur illud impedire.

IV. *Objic. ult.* Uſus Dominii non poteſt eſſe læſio ipſius dominii, ſed omnis actio creaturæ, etiam peccaminoſa, eſt uſus dominii divini, cùm iis utatur Deus ad altiſſimos fines, permittendo peccata, ut ex malis bona eruat, ergo actio peccaminoſa creaturæ non poteſt eſſe læſio divini dominii, nec Deo injurioſa.

Reſp. Recurrere inſtantiam de actu inobedientiæ, quo etiam utitur Deus ad ſuos fines. Quare diſtingui debet duplex uſus Dominii, formalis, & objectivus: Uſus formalis eſt ipſe uſus rei immediatus, ut cùm Deus creat, vel deſtruit creaturam, hujuſmodi uſus Creaturæ dicitur

uſus

uſus formalis dominii: uſus verò objectivus eſt, objectum illud, quo Deus utitur ad ſuos fines: ſic cùm Deus utitur peccato Creaturæ, ut indueat illam ad pœnitentiam, vel ut oſtendat ſuam miſericordiam, hujuſmodi uſus peccati dicitur uſus Dominii objectivus. Hoc poſito, *diſtin. maj.* uſus formalis dominii non poteſt eſſe læſio ipſius dominii *conc.*, uſus objectivus, *nego maj. & diſtin. min. nego conſeq.*

V. Dico 2. Probabilius eſt, omne peccatum eſſe formaliter injuſtitiam ſtrictè dictam Creaturæ adversùs Deum. Ità Suar., Rip. loc. cit. Requeſenius *lib. 3. diſp. 17.* contra Vaſqu. Lugo *de Incarn. diſp 3. ſect. 7.* & Alios.

Prob. Committeretur per quodvis peccatum ſtricta injuſtitia erga Deum, ſi quodvis peccatum eſſet contra Deum præcipientem quatenùs Dominus eſt proprietatis, atqui de facto quodlibet peccatum eſt hujuſmodi, ergo quodlibet peccatum de facto eſt ſtricta injuſtitia adversùs Deum. *Minor prob.* Quia tunc Deus præcipit ut dominus juriſdictionis, quando præcipit in bonum Creaturarum, tunc verò ut dominus proprietatis, quando præcipit in bonum proprium, atqui Deus præcipiendo, de facto utrumque bonum intendit, imò ultimatè, & principalius intendit gloriam ſuam, ad quam ordinat omnia, ergo magis præcipit ut dominus proprietatis, quàm juriſdictionis. Hinc Pſ. 21. dicitur: *Confitebor adversùs me injuſtitiam meam*, ut ſignificetur, peccatum imbibere malitiam injuſtitiæ.

Confir. Qui aliquid ſurripit à ſuo Rege, committit injuſtitiam adversùs illum, & jus Juriſdictionis, quod eſt in Rege, non impedit, quo minùs lædatur etiam jus proprietatis, ergo etiam relatè ad Deum.

VI. *Objic.* 1. Quamvìs Deus præcipere poſſit, ut dominus proprietatis, de facto tamen ſolùm præcipit ut dominus Juriſdictionis, ergo peccatum non eſt injuſtitia ſtrictè dicta. *Prob. antec.* primò, quia peccatum definitur ab Aug. *Factum, dictum, concupitum contra legem æternam Dei*, ergo eſt contra Deum ut legislatorem, atque adeò ut dominum juriſdictionis. Secundò quando Princeps præcipit ſubditis aliquem laborem, etiam ſervus tenetur obedire, quin tamen cenſeatur Princeps tunc præcipere ſervo, ut dominus proprietatis: Sic ſuperior præcipiens ſubditis, ne aliquid comedant, ſolùm cenſetur præcipere ex jure Juriſdictionis, non proprietatis, ergo etiam Deus.

Reſp. nego antec. ad prob. dico primo, Peccatum definiri per rationem univerſalem communem etiam peccato, quod tantùm eſſet contra jus juriſdictionis, deinde dico definiri per ordinem ad jus juriſdictionis potiùs, quam proprietatis, ut magis ejus deformitas eluceat, cùm ſit contra Deum præcipientem in bonum Creaturarum. Ad ſecundam probationem dico, Principem in edicto univerſali, quo omnibus aliquid præcipit cenſeri præcipere ſervo ſolùm tamquam ſubdito, atque adeò ſolùm ex jure Juriſdictionis: contra verò quãdo Princeps præcipit aliquid ſolùm ſervo, tunc cenſetur præcipere ut dominus proprietatis: Superior non cenſetur præcipere ut dominus proprietatis, ne ſubditi aliquid comedant, quia non cenſetur eo præcepto curare res monaſterii, ſed bonum ſubditorum. At Deus magis curat propriam gloriam, quam bonum Creaturarum, ergo præcipit ut dominus proprietatis.

VII. *Objic. 2.* Si quodvis peccatum imbiberet formaliter malitiam injuſtitiæ contra Deum, deberet in Confeſſione explicari hujuſmodi circumſtantia, utpote mutans ſpeciem: ſicut quando fornicatio eſt inculta, debet explicari; ſed hoc eſt contra praxim, ergo ut ſupra.

Confirm. 1. quia Nemo committit peccatum injuſtiſtitiæ, niſi advertat quod violet jus proprietatis: ſed creatura peccando poteſt non advertere, quod violet jus proprietatis Dei: immò poteſt opinari, quod Deus ſemper præcipiat ſolùm ex jure Juriſdictionis, ergo ſaltem hujuſmodi peccatum non eſt formalis injuſtitia contra Deum.

Confirm. 2. quia ſi peccatum eſſet ſtricta injuſtitia, peccans teneretur ſatisfacere ad æqualitatem pro peccato, ſed hoc eſt impoſſibile, ſolùs enim Chriſtus dominus poteſt de condigno ſatisfacere pro peccato, ergo ut prius.

Reſp. Cùm malitia injuſtitiæ adversùs Deum ſit imbibita in quovis peccato, eo ipſo, quod in Confeſſione explicatur peccatum, explicatur malitia injuſtitiæ, ut explicatur ratio inobedientiæ, ingratitudinis, & aliæ rationes tranſcendentales. Adde quod licet eſſet explicanda hæc circumſtantia mutans ſpeciem, poſſet aliquis ſequendo opinionem oppoſitam, quod peccatum non ſit formalis injuſtitia, non teneri ad illam explicandam.

Ad

Digitized by Google

Ad primam Confir. Noſtra concluſ. ſolùm vult, quod peccatum per ſe loquendo ſit formalis injuſtitia erga Deum, etiam ſi per accidens non ſit talis, quando aliquis putat hanc malitiam non contineri, ſic mendacium v.g. de ſe eſt malum, quamvìs per accidens poſſit eſſe bonum, & meritorium, quando ſcilicet ex errore invincibili quis putat ad illud obligari, ut ſalvet v. gr. vitam innocentis.

Ad ſecundam ſicuti qui occidit, vel mutilat Petrum eſt formaliter injuſtus, quamvis non poſſit ſatisfacere, Petro ad æqualitatem, ità creatura peccando eſt injuſta erga Deum, quamvìs non poſſit ſatisfacere ad æqualitatem. Ad injuſtitiam enim ſolùm ſpectat, quòd lædatur jus ſtrictum proprietatis.

VIII. *Ob. ult.* Si Creatura peccando eſſet injuſta erga Deum, ſequeretur, quod poſt peccatum teneretur ad reſtitutionem, ſeu ad compenſandum damnum Deo illatum, ſed Creatura non poteſt quidquam Deo reſtituere, ergo Creatura peccando non eſt injuſta erga Deum. *Prob. min.* ut habeatur reſtitutio propriè dicta, reſtituens debet habere aliquid proprii; ſed creatura utpotè eſſentialiter ſerva, & ſub Dei dominio, nihil proprii habere poteſt relatè ad Deum, ergo non poteſt quidquam reſtituere.

Confirm. Si creatura teneretur aliquid Deo reſtituere propter peccatum, maximè teneretur ad compenſandam injuriam actu doloris, ergo teneretur ſtatim poſt peccatum conteri, ſicut fur tenetur ſtatim reſtituere, ſequela communius non admittitur, ergo nec id, unde ſequitur.

Reſp. Cùm Haunol. Verum quidem eſſe, quod qui injuſtè ſe geſſit erga Deum, v.g. infamando illum, aut aliter peccando, teneatur ad reſtitutionem, quis enim neget, quod infamans Deum teneatur famam Deo reſtituere? & quod ſi Deus, ut Dominus proprietatis præcipiat v.gr. ne veſtes ſacræ à loco ſacro extrahantur, qui eas extrahit, aut comburit, teneatur ad reſtitutionem, & ad conſimiles veſtes reponendas in loco ſacro? quare *nego min.* ad probationem 1. *nego maj.* Nam ſicut poteſt quis reducere Equum v.g. ad ſtabulum Domini, quando ad id tenetur ex Juſtitia, & ſic compenſare damnum illatum, abſque eo, quod Equus ſit proprius, ità poteſt Creatura reducere Calicem v. gr. ad locum ſacrum,

Digitized by Google

quando ad id tenetur ex Juſtitia erga Deum, quin calix ſit proprius. Deinde omiſſâ *maj. diſtin. min.* : Creatura nihil habet proprii, quod non ſit etiam Dei, *conc.* quod ſit ſoliùs Dei *nego min. & conſeq.* etenim ad reſtitutionem ſufficit, ſi quod ponitur ad compenſandum Jus læſum, ſit Juris proprii, non tamen requiritur, quòd non ſit etiam juris Dei: actus autem liberi, quos Deus non exigit à creatura, ſunt actus proprii Creaturæ, eſto ſint etiam proprii Dei, quatenùs poteſt Deus ut Dominus proprietatis illos exigere.

Ad Confir. Verum eſt, quòd qui peccavit, & injuſtè ſe geſſit adversùs Deum, ſecundùm ſe teneatur ſtatim conteri, & damnum illatum reparare; quia tamen ex benigna voluntate creditoris annuentis poteſt ſæpè citra culpam differri reſtitutio, & communius D.D. docent, Deum ex ſua benignitate nolle nos cogere ad ſtatim pœnitendum poſt peccatum. Idcircò poteſt pœnitentia per aliquod tempus citra novam culpam differri, quod patet ex praxi Eccleſiæ, & confeſſariorum, qui non ſolent pœnitentes interrogare, an ſtatim poſt peccatum contritionem elicuerint, nec pœnitentes de hoc ſunt ſolliciti. Aliqua tamen peccata ſunt ſpecialis injuria adversùs Deum, ut infamatio Dei, blaſphemia hæreticalis &c., & in his cenſetur Deus non annuere in pœnitentiæ dilationem, atque adeò ſicut tenemur ſtatim reparare damnum, quando infamavimus proximum, ità etiam quando infamavimus Deum.

QUÆSTIO VIII.

Utrum Deus poſſit exercere Juſtitiam rigoroſam erga Creaturam?

QUæritur, An ſi Deus contrahat cum Creatura de danda v.gr. Gloria, ſi jejunet, Creatura poſito jejunio acquirat jus ſtrictum ad gloriam erga Deum, unde Deus conferendo gloriam exerceat Juſtitiam rigoroſam erga creaturam, atque adeò non poſſit citra injuſtitiam gloriam denegare? Vaſq. *1.p. diſp.85.* Lugo de Incar. *diſp.* 3. Amicus, Eſparz. Haunol. negant creaturam eſſe capacem Juris ſtrictè dicti adverſus Deum, atque adeò negant poſſe à Deo Juſtitiam exerceri erga creaturam. Quare ſi Deus ſub contractu oneroſo obliget ſe ad dandam Gloriam Petro jejunanti, poſito jejunio, Deus in

in hac ſententia non obligatur ex juſtitia commutativa ad dandam Gloriam, ſed vel ex fidelitate, vel ex gratitudine, vel ex juſtitia diſtributiva, ut docent Recentiores Thomiſtæ cum Gonet. Secunda ſententia communior docet, poſſe Deum exercere juſtitiam erga Creaturam. Ità Suar. *l. 12. de Gratia, c. 30. & de Incar. diſp. 4. ſect. 5.* Maurus *de Deo q. 62.* Arriag. *tom. 1. diſp. 31.* Faſol. *q. 21.* Hurt. Granad. Valent. Bannes, & pro hac ſententia citatur D. Tho. *2. 2. qu 61. ar. 4.* ad primum ubi docet formam Divini judicii attendi ſecundùm rationem commutativæ juſtitiæ, ſecundùm quam recompenſat præmiis merita, & peccata ſuppliciis; & *3. p. q. 1. a. 2.* ubi dicit, ſatisfactionem Chriſti Domini fuiſſe adæquatam compenſationem culpæ commiſſæ, adæquata autem compenſatio eſt actus juſtitiæ. Ab Antiquis, ut notat Vaſq. quæſtio hæc non fuit ſub propriis terminis diſcuſſa; quia tamen magni fit à Recentioribus, ideò materiæ huic implicatiſſimæ ſequentibus Articulis faciemus ſatìs.

ARTICULUS I.

Stabilitur Concluſio affirmativa ex Scripturis, Conciliis, & Patribus.

I. CEnſeo equidem, poſſe Deum conferre Creaturæ jus ſtrictè dictum obligando ſe ad dandam v. gr. gloriam ex contractu oneroſo; atque adeò poſſe deinde conferendo Gloriam ſic promiſſam exercere juſtitiam erga creaturam. Hanc ſententiam Suar. in opuſculis vocat certam propter maximum fundamentum, quod in Scripturis, & Patribus, & gravioribus Scholaſticis habetur.

Prob. Non ſolùm negativè, ſolutione Argumentorum, ſed etiam poſitivè authoritate Scripturarum. Matth. 20. in parab. de conventione cum operariis, Dominus dixit, quod *juſtum fuerit, dabit vobis.* Et deinde uni ex murmurantibus ſubditis: *Nonne ex denario conveniſti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade*; ergo creatura habere poteſt jus ſtrictum adversùs Deum pariens Suitatem. Apoſt. 2 ad Timoth. 5. dicit: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ* &c. & *c. 1.* Gloriam vocat depoſitum ſuum ſervandum ſibi à juſto Judice: Ad Hebr. *6. Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri,* &c. Rom. 4. *Ei qui opera-*

Digitized by Google

tur merces, non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.

Confir. ex Trid agnoſcente in Deo duplex debitum, Alterum fidelitatis, alterum juſtitiæ, hæc enim habet Seſſ. 6. c. 16. *Bene operantibus proponenda eſt vita æterna, & tamquam gratia filiis Dei miſericorditer promiſſa*, (ecce debitum fidelitatis) *& tamquam merces, ipſius Dei promiſſione, eorum operibus fideliter reddenda* (ecce debitum juſtitiæ.) Demum ex SS. Patribus agnoſcentibus pariter in Deo juſtitiæ debitum. Aug. de Natura & Gratia c. 2. *Non eſt injuſtus Deus, qui juſtos fraudet mercede juſtitiæ.* Et in Pſal. 83. *Deus indulgentiæ largitor, coronæ debitor, indulgentiam tribuere debet ut Pater, coronam verò ut juſtus Judex.* Et D. Bern. de gratia & lib. Arb. *Dei promiſſum Apoſtolus ſuum depoſitum appellat, promiſſum quidem ex miſericordia, ſed jam ex juſtitia perſolvendum.*

II. *Reſp.* 1. Adverſarii, Deum eſſe juſtum minus rigorosè, hoc eſt fidelem; nam qui ſtat promiſſis, dicitur etiam largo modo Juſtus: & qui promiſſa non implet, injuſtus: quod ex eo probant, quia Aug. l. 1. confeſſ. c. 4. Deum alloquens dicit: *Reddis debita, nulli debens; donas debita, nihil perdens.* Et D. Th. 1. 2. qu. 114. a. 1. ad primum dicit, Deum non eſſe ſimpliciter debitorem nobis, ſed ſibi ipſi, in quantum debitum eſt, ut ſua ordinatio adimpleatur.

Sed contra eſt 1. Quia verba Sacræ Script. ſumenda ſunt in ſenſu proprio, niſi quid obſtet. Deinde cùm Tridentinum diſtinguat in Deo debitum juſtitiæ à debito fidelitatis, non debent ea confundi; & ratio eſt, quia univerſim promiſſiones factæ ſub conditione onerosa non adimplentur ex fidelitate, ſed ex juſtitia, ut à creaturis, ità etiam à Deo. In eo autem differt debitum fidelitatis, quod dicitur morale, à debito juſtitiæ, ſeu legali; quia ad illud promittens obligatur ex honeſtate virtutis, & à jure minùs ſtricto promiſſarii: ad hoc verò contrahens obligatur à jure ſtricto creditoris, poſitâ conditione onerosâ

Ad id, quod additur ex Aug. & D. Tho. dico, ab iis non negari in Deo debitum rigoroſum, ſed ſolùm negari, quòd eodem modo illud competat Deo, & creaturæ; Deus enim eſt debitor duntaxat ex ſua voluntate, quæ liberè conſtituit ſe debitricem, creatura verò ſæpè habet debitum juſtitiæ ex voluntate aliena. Præterea Deus ad actus juſtitiæ obligatur ex ſe ipſo, ſeu ex ipſamet ſua natura,

Digitized by Google

tura, quæ non poteſt eſſe injuſta; creatura verò obligatur ab extrinſeco, nempe à lege æterna Dei; & ideò ità Deus eſt debitor, ut ſibi tantùm, non aliis debeat. Denique ut notat Faſol. *q. 21. nu. 11.* duplex in Deo conſiderari poteſt radix obligationis ex juſtitia, Prima ſe tenens ex parte ipſius Dei, & eſt ipſa divina voluntas volens ſe obligare v. gr. ad dandam gloriam, quando exigit jejunium. Secunda ex parte creaturæ, & eſt ipſum opus poſitum à creatura ſuppoſita promiſſione divina, juxta illud Rom. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Hoc poſito, Deus non obligatur ad dandam gloriam ex prima radice, poteſt enim exigere jejunium, nihil promittendo, obligatur tamen ex ſecunda radice, & ideò dicitur Deus reddens debita nihil debens, videlicet nihil debens ex prima radice, quatenus non debet ſe obligare ad aliquid rependendum pro jejunio, quod exigit; ex ſecunda, quatenus in hypotheſi, quòd voluerit ſe obligare ad dandam gloriam v. gr. poſito jejunio, quamvìs debeat, tenetur huic obligationi à ſe liberè contractæ ſatisfacere purificatâ illâ conditione onerosâ, quòd ſcilicet creatura jejunaverit; exigitur enim recompenſatio pro jejunio poſito, quòd voluerit Deus ſe obligare ad recompenſationem.

III. *Reſp. 2.* Adverſarii, Promiſſionem v. gr. Gloriæ, poſitâ conditione onerosâ, non parere in Deo obligationem juſtitiæ; nam de facto promittitur peccatori remiſſio peccati ſub conditione pœnitentiæ, juxta illud Ezech. 33. *Si impius egerit pœnitentiam, vitâ vivet*: & tamen remiſſio peccati non confertur à Deo ex juſtitia, ſed ſolùm ex fidelitate, & gratis, juxta illud ad Rom. 3. *Gratis juſtificati eſtis.* Similiter Deus promittit exaudire orantes, & tamen ex miſericordia, non ex juſtitia, exaudit preces noſtras; ergo poſt promiſſam gloriam jejunanti, non obligatur ad dandam gloriam, poſito jejunio, ex juſtitia, ſed ex fidelitate.

Sed contra eſt, quia duplex datur conditio onerosa, altera proportionata mercedi, altera improportionata, & longè inferior, quæ potius eſt diſpoſitio, quàm conditio onerosa; quando conditio eſt proportionata dono ſaltem geometricè, ut de facto meritum ſupernaturale juſti proportionatur augmento gratiæ, tunc verè Deus obligatur ex juſtitia; ſecùs verò quando eſt impro-

proportionata; ut eſt contritio peccatoris relatè ad gratiam; & ideò peccator per contritionem ſolùm de congruo meretur gratiam; ſicut etiam de congruo Deus exaudit orationes juſtorum : juſtus verò per operationes ſupernaturales meretur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, utpote debitum ex juſtitia Hinc in Scripturis hujuſmodi præmium vocatur Merces, Bravium, Corona juſtitiæ, Denarius diurnus, Depoſitum à Deo juſto Judice nobis reddendum. Et ratio eſt, quia quoties in conditione à Deo requiſita reperitur condignitas ad præmium, hoc habet rationem mercedis; ſecùs habet rationem doni.

ARTICULUS II.

Roboratur eadem Concluſio paritate Fidelitatis.

IV. PRob. 2. à pari. Poteſt Deus obligare ſe creaturæ ex fidelitate, & ſic eſſe fidelis; ergo poteſt obligare ſe ex juſtitia, & eſſe juſtus. *Prob. conſ.* Non minùs à fidelitate obligatur Deus promiſſario obligatione unicè ab illo relaxabili per ceſſionem ſui juris minùs ſtricti, quàm à juſtitia obligaretur donatario obligatione unicè ab eodem relaxabili per ceſſionem ſui juris ſtrictè dicti, ergo ſi poteſt Deus promittere, & conferre jus minùs ſtrictum, poterit pariter donare, & conferre jus ſtrictum.

Confirm. Sicut in Deo eſt poteſtas antecedens promiſſionem gloriæ negandi creaturæ gloriam, ſinè infidelitate, & imperfectione morali, ità eſt poteſtas antecedens promiſſionem ſub conditione oneroſa negandi gloriam creaturæ ſinè injuſtitia, aut injuria creaturæ; atqui poteſt Deus per promiſſionem Gloriæ liberalem reddere ſe impotentem ad illam negandam citra infidelitatem; ergo per promiſſionem oneroſam poteſt reddere ſe impotentem ad illam negandam citra injuſtitiam. Et ratio à priori eſt, quia in utroque caſu impotentia ad gloriam negandam eſt grammaticalis, non Philoſophica, aut Theologica, quippe quæ non arguit defectum, ſed perfectionem potentiæ, ut impotentia ad peccandum, ad ponendam chimæram &c. Deus enim, niſi haberet impotentiam ad gloriam negandam poſt promiſſionem liberalem, non eſſet ſummè fidelis, nec eſſet ſummè juſtus, niſi eſſet impotens ad illam negandam, poſt promiſſionem oneroſam; ſicuti non eſſet ſummè ſanctus,

aut

Digitized by Google

aut verax, niſi haberet impotentiam ad peccandum.

V. *Reſp.* 1. Diſparitatem inter fidelitatem, & juſtitiam eſſe: quia Deus promittendo fit tantùm ſibi obligatus, non creaturæ: ſicut enim ex ſuamet rectiſſima Natura obligatur v.g. ad non mentiendum, ità ad ſtandum promiſſis: contra verò ſi donaret, ſeu conferret jus ſtrictum, tunc obligaretur à jure creaturæ, quod videtur Deum dedecere, quippe qui ex Aug. reddit debita nulli debens.

Sed contra eſt. quia Deus etiam ex fidelitate debet rem promiſſam creaturæ, dicente Aug. in Pſalm. 109. *Fidelis Deus, qui ſe noſtrum debitorem fecit.* Si enim creatura promiſſaria habet jus exigendi rem promiſſam, eo ipſo in Deo datur debitum correſpondens. Eatenus dici ſolet, quòd Deus debeat tantum ſibi id, quod debet ex fidelitate, quia illud non debet neque ex prima, neque ex ſecunda radice obligationis explicatâ art. antec. neque enim debet, quia tenetur promittere quicquam creaturæ, neque debet propter ullum opus poſitum à creatura, poſito, quòd non promiſerit aliquid ſub conditione onerosa, ſed merè gratuitò, aut ſub conditione non dicente proportionem ſaltem Geometricam cum dono promiſſo; Negari tamen non poteſt, quòd illud debeat etiam creaturæ promiſſariæ ex jure ipſius minùs ſtricto, de ratione enim promiſſionis, ut condiſtinctæ à propoſito, eſt, quòd conferat aliquod jus promiſſario: propoſitum enim variari poteſt, variatis circumſtantiis citra imperfectionem; quòd ſi varietur circumſtantiis invariatis, tunc habetur defectus conſtantiæ, non fidelitatis. Contra verò promiſſio ità obligat, ut citra ceſſionem juris promiſſarii variari non poſſit, niſi fortè res deprehendatur nimis ardua, vel Perſona improba, quòd ſi varietur ſinè rationabili cauſa, arguit defectum fidelitatis, non conſtantiæ; ergo promiſſio confert aliquod jus promiſſario, licèt minus ſtrictum. Hinc, ut notat Leſſ. *c.18. n.55.* Homines conqueri ſolent de injuria ſibi illata, ſi violetur promiſſio; dicunt enim rem ſibi deberi poſt promiſſionem, injuria autem non fit ſinè jure; ergo promiſſio confert aliquod jus promiſſario; quod ex eo etiam patet, quia promiſſarius poteſt condonare, ac relaxare debitum promittentis. Quare Deus reddit debita nulli debens ex prima radice obligationis; eſto quæ ſunt debita ex juſtitia, ea debeat ex ſecunda radice videlicet pro-

Digitized by Google

propter opus à creatura poſitum, poſt promisſionem onerosam & quæ debet ex fidelitate, ea debeat uni ſibi, cùm non deceat Deum eſſe infidelem; quamvis etiam aliquatenus debeat ex jure minus ſtricto promiſſarii, quatenus promisſio divina deſinit obligare, ſi promiſſarius cedat Jure ſuo, & dono promiſſo renunciet.

VI. *Reſp.* 2. cum Eſparz. Deum neque obligari poſſe à fidelitate, neque à juſtitia, neque ab alia obligatione morali, ſed unicè à propoſito, ſeu Decreto externè manifeſtato afferente Metaphyſicam certitudinem effectûs ſecuturi: quod probant, tum quia Deus videtur incapax obligationis moralis; tum etiam quia ideò in creatis per promisſionem confertur jus promiſſario, quia poſt promisſionem poteſt promittens creatus mutare voluntatem; unde in ſupplementum necesſitatis Phyſicæ ſuccedit obligatio moralis: At Deus non ſolùm phyſicè, ſed etiam metaphyſicè necesſitatur ad dandum, quod promiſit; ergo non debet transferre jus in promiſſarium, & contrahere obligationem moralem; eſſet enim hujuſmodi jus eſſentialiter ſuperfluum; Non ſecùs ac, ſi Deus vellet obligare ſe ad cognoſcenda objecta creata, cùm ad id necesſitetur Metaphyſicè.

Sed contra eſt, quia negari non poteſt, Deum non ſolùm aliqua prædicere, aut decernere, ſed etiam aliqua promittere, ità ut ad implenda ea, quæ prædixit, aut decrevit, teneatur ex veracitate, & conſtantia; ad implenda verò ea, quæ promiſit, teneatur ex fidelitate: Fulgentius ad Monim. l. 1. c. 14. hæc habet: *Deus non omnia promiſit, quæ prædixit, quamvis prædixerit omnia, quæ promiſit; juſtificatio, & glorificatio prædicta eſt, & promiſſa*; ergo differt Dei decretum à promisſione, à qua ſolùm obligatur ex fidelitate: falſum quippe eſt, Deum non eſſe capacem obligationis moralis, quamvìs enim non obligetur moraliter à lege ſuperioris, ſed à ſua rectisſima voluntate, at ità obligari v. gr. ad non mentiendum, ad non pejerandum, ad ſtandum promisſis &c. hoc intelligimus obligari moraliter, ſeu ad actus moraliter non malos, niſi fiat lis de vocabulo, ut notat Suar. l. 12. de Gratia c. 30. n. 40. Non negamus, Deum à nudo propoſito aliquid faciendi necesſitari ad illud faciendum, dicimus tamen poſſe etiam à promisſione obligari; unde ſecuritas effectûs proveniat veluti ex duplici titulo, ſicuti nos obligati v. g. ex obedientia ad jejunium, poſſumus etiam ad idem

dem jejunium obligari ex voto, & ſicut Chriſtus Dominus exigens Gloriam per unionem hypoſtaticam poteſt illam exigere per merita. Ratio à priori eſt, quia promiſſio, ſeu juramentum ſuperadditum propoſito addit ſpeciale exercitium virtutis etiam in Deo, & novæ honeſtatis amorem, in homine etiam addit ſpecialem complacentiam per hoc, quod futuritio effectûs ſibi promiſſi, aut ex juſtitia debiti, non pendeat ſolùm à voluntate divina, ſed etiam à propria, quod eſt homini glorioſum, ſicut magìs glorioſum eſt habere præmium ex propriis meritis, quàm ex ſola voluntate donantis. Hoc tamen non militat in actibus neceſſariis Dei, quia non relucet in iis honeſtas virtutis, ſicut relucet in actibus liberis, & ideò non poteſt Deus obligare ſe ex fidelitate v. g. ad cognoſcenda objecta creata, ſicut poteſt obligare ad dandam v. gr. Gloriam.

VII. *Reſp.* 3. Dominium Dei perfectiſſimum exigere, quòd poſſit citra injuriam creaturæ, negare quodcumq;, atqui ſi non eſſet fidelis, adhuc poſſet citra injuriam creaturæ negare rem promiſſam, ſecùs verò ſi eſſet injuſtus; ergo poteſt Deus citra præjudicium ſupremi dominii promittere gloriam creaturæ, non tamen donare, conferendo jus ſtrictum ad illam. Maj. explicatur: quamvìs Deus v.g. nequeat comedere panem, ad Dei tamen dominium ſpectat, quòd ſi per impoſſibile comederet, nulli irrogaret injuriam ergo quamvis Deus non poſſit eſſe infidelis, & negare gloriam promiſſam, ad Dei tamen dominiũ ſpectat, quòd ſi negaret, nulli irrogaret injuriã, quod tamen nõ haberetur, ſi negaret rem debitã ex jure ſtricto.

Sed contra eſt, quia ſicut ad Dei dominium non ſpectat, quòd poſſit negare rem promiſſam ſinè infidelitate, ità nec ſpectat, quòd poſſit negare rem donatam ſinè injuſtitia, ergo ſicut ex fidelitate non læditur Dei dominium, ità neque ex juſtitia. Verum quidem eſt, quòd ſi per impoſſibile comederet cibum, ſinè injuria creaturæ illum comederet, quia non præſupponitur translatum creaturæ ullum jus in cibum: at per promiſſionem, & donationem transfert creaturæ jus in rem promiſſam, aut donatam, & ideò ſi per impoſſibile rem illam negaret, non eſſet negaturus ſine infidelitate, aut injuſtitia. Ratio autem à priori, cur non deroget perfectiſſimo Dei dominio jus ſtrictum v. g. ad gloriam in creatura, mox explicabitur.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

Oſtenditur quomodo Jus ſtrictum in creatura cohæreat cum ſupremo Dei dominio.

VIII. HOc eſt, quod maximè negotium faceſſit in hac materia; videtur enim Dei dominium diminui, per hoc, quòd non poſſit negare v. g. gloriam, ad quam ſtrictum jus habet creatura; ſicut enim caret dominio v. g. Petrus Equi, ſi conferat Paulo jus ſtrictum in illum, ità videtur carere dominio gloriæ Deus, ſi conferat Paulo jus ſtrictum in illum, ità videtur carere dominio gloriæ Deus, ſi conferat creaturæ jus ſtrictum in gloriam.

Conciliatur itaque 1. Dominium Dei pleniſſimum cum jure ſtricto creaturæ à Suar. *loco cit.* quia Deus non obligatur ex jure creaturæ ab extrinſeco, ſed immediatè à ſe ipſo, quia vult teneri ad ſolvendum, quod creaturæ debet poſitâ conditione onerosâ: ubi è contra Dominus creatus ità debet ex juſtitic ſolvere debitum, ut ad id obligetur ab alio, nempe à creditore, & à Domino.

Sed impugnatur hæc evaſio, quia adhuc explicari debet, quomodo Deus volens obligari ex jure ſtricto creaturæ, remaneat perfectè Dominus; Nam ſi non poteſt gloriam negare, non intelligitur perfectè Dominus gloriæ, quamvis verùm ſit, quòd liberè voluerit ſe obligare; ideò Deus intelligitur verè Dominus rei gratuitò promiſſæ, quamvìs non poſſit illam negare poſt promiſſionem, quia ſi per impoſſibile negaret, jure ſuo negaret, nec læderet jus ſtrictum creaturæ; contra verò ſi per impoſſibile negaret gloriam promiſſam ſub conditione oneroſa læderet jus creaturæ; ergo ſi ex juſtitia Deus obligatur, videtur ſpoliare ſe dominio ſuo.

Conciliatur 2. ab aliis ap. Lugo *de Incarn. d. 3. n. 27.* ſupponendo, quòd in inſtanti donationis dominium ſimul ſit in Donante, & donatario, & quòd tota Dei æternitas ſit quoddam inſtans indiviſibile; unde fit, quòd Deus transferendo dominium creaturæ in inſtanti æternitatis, illud ſimul retineat; ſicut donans ità transfert dominium in inſtanti donationis, ut ſimul retineat.

Sed contra eſt, quia jam oſtendimus, Dominium plenum in ſolidum penes plures repugnare etiam pro unico inſtanti donationis. Adde, quòd quamvìs æternitas

Dei

Dei ſit indiviſibilis, reſpondet tamen tempori diviſibili; quare ſicut non poteſt Deus poſt promiſſionem negare rem promiſſam citra infidelitatem, ità poſt donationem non poteſt negare rem donatam citra injuſtitiam, atqui carere poteſtate morali ad diſponendum de re citra injuriam alterius, eſt carere dominio; ergo Deus poſt donationem rei careret dominio.

Conciliatur 3. ab aliis apud eundem Lugo *n*.10. dicendo, quòd licèt Deus per donationem ſpoliet ſe dominio accidentali (ſicut per promiſſionem ſpoliat ſe facultate morali, veluti accidentali, ad negandam rem promiſſam) ſemper tamen retinet dominium eſſentiale, quatenus poteſt inducere creaturam donatariam ad renuntiandum liberè juri ſuo, & ſic poteſt citra injuriam negare rem donatam.

Sed contra eſt, quia quamvìs poſſit Deus, habens omnipotentiſſimam poteſtatem inclinandorum quò libet cordium, ut loquitur Auguſt. inducere creaturam ad liberè cedendum juri ſuo, & ſic poſſit poſt hujuſmodi renunciationem negare rem donatam citra injuſtitiam, nihilominus quouſque creatura non renunciat, non poteſt Deus illi negare rem citra injuriam; ergo quouſque creatura habet jus contra Deum, Deus caret ſuo dominio, quod repugnat.

Neque dicas, Tunc carere Deum dominio accidentali, & amiſſibili, non verò eſſentiali. Nam hoc eſt in intelligibile, quòd in Deo detur dominium accidentale, & amiſſibile, aliter poſſemus etiam in Deo admittere potentiam accidentalem, & amiſſibilem; quatenus pro quando caret dominio illo accidentali, ſeu jure ad negandam gloriam promiſſam, antequam creatura promiſſaria renunciet juri per promiſſionem acquiſito, tunc etiam careat Deus Phyſicâ potentiâ ad gloriam non ponendam; Quare ſicut nemo admittit in Deo omnipotentiam accidentalem, ità nec debet admitti dominium accidentale, cùm utraque perfectio ſit ſimpliciter ſimplex, atque adeò eſſentialis Deo.

IX. Conciliatur denique à nobis dominium Dei perfectisſimum cum jure creaturæ ſtricto ad Gloriam, dicendo, Non lædi, aut imperfici, ſed commendari divinum dominium ex hoc, quòd non posſit negare gloriam donatam citra injuriam creaturæ; atque adeò hujuſmodi impotentiam non arguere defectum, ſed perfectionē

potentiæ: Sicut impotentia etiam phyſica ad negandam rem promiſſam, aut ad non ponendam rem, quam revelavit ponendam, non arguit defectum in omnipotentia, ſed perfectionem. Ratio à priori eſt, quia quoties impotentia in Deo fundatur in perfectione alicujus Attributi divini, toties hujuſmodi impotentia, ſive moralis ea ſit, ſive phyſica, eſt ſolùm grammaticaliter impotentia, non theologicè, ut impotentia ad peccandum, ad mentiendum, ad non ponendam gloriam, quam promiſit, aut revelavit ponendam; atqui ſicut impotentia ad negandam gloriam poſt promiſſionem, aut revelationem fundatur in Attributo fidelitatis, aut veracitatis; iſta impotentia ad negandam gloriam citra injuriam creaturæ in caſu noſtro fundatur in Attributo juſtitiæ, quod hoc ipſum exigit; ergo impotentia iſta moralis eſt grammaticaliter impotentia, & reverà commendat dominium divinum. Ex quo fit, quòd poſitâ donatione gloriæ facta Petro, tam Petrus ſit plenè dominus Gloriæ, quàm Deus cùm ad perfectionem divini dominii ſpectet hoc ipſum, quòd non poſſit citra injuriam Petri negare rem donatam.

Neque dicas: Hominem donantem Equum alteri, poſſe poſt donationem dici plenè dominum Equi, quamvìs non poſſit diſponere de illo citra injuriam donatarii; cùm neque ſpectet ad dominium creaturæ, poſſe diſponere de re citra injuriam alterius poſt donationem. Sequela eſt falſa, ergo & id, unde ſeq.

Nam contra eſt, quia in hoc diſcriminatur donatio facta à creatura à donatione facta à Deo, quòd creatura poſt donationem Equi v. g. poteſt phyſicè uti Equo, invito donatario, & ſolùm non poteſt moraliter, ergo hujuſmodi donatio deſtruit poteſtatem moralem, ſeu dominium in donante. Contra verò Deus poſt donationem ſicut poſt promiſſionem; non poteſt phyſicè negare rem donatam, aut promiſſam, idque ex perfectione omnipotentiæ, ergo non deficit illi poteſtas moralis, ſeu dominium; Univerſim enim toties dicitur dominium deficere, quoties ad aliquam actionem phyſicè liberam non datur poteſtas moralis, ſeu legitima, (cùm dominium nihil aliud ſit, quàm ipſa libertas munita lege favente uni, & gravante reliquos) ergo ſi ad aliquam actionem non datur phyſica libertas, non dicitur deficere dominium, ſeu poteſtas moralis, per hoc, quòd non poſſit

poſſit poni hujuſmodi actio: v. g. non dicitur deeſſe Petro dominium plenum Equi, per hoc, quòd non poſſit illum deſtruere, & reproducere, ut poteſt Deus, quia ſcilicet hujuſmodi actio non eſt phyſicè poſſibilis Petro: pariformiter non dicitur Deus carere dominio pleno erga Angelum, per hoc quòd non poſſit abdicare dominium erga illum, ſicut poteſt dominus creatus abdicare dominium rerum ſuarum, quia ſcilicet hujuſmodi actio abdicandi dominium eſt phyſicè impoſſibilis Deo; ergo cùm oſtenderimus ex perfectione potentiæ oriri, quòd non poſſit Deus negare gloriam poſt contractum oneroſum, ſequitur, quòd non deſit, ſed commendetur Dei dominium, per hoc, quòd poſito eo contractu non poſſit gloriam negare citra injuriam creaturæ, unde apparet, quomodo actus juſtitiæ in creatura præſupponat defectum, & imperfectionem; ſecùs in Deo.

X. Confir. Paritate fidelitatis, quæ ſemper recurrit: per hoc enim, quòd Deus non poſſit ampliùs negare gloriam, poſt promiſſionem, ſicut poterat antè promiſſionem, potentia moralis Dei non dicitur per promiſſionem limitari, ſicut limitatur in creatura; ergo per hoc quòd non poſſit Deus citra injuſtitiam negare gloriam poſt contractum oneroſum, ſicut poterat ante, non dicitur potentia moralis dominativa Dei limitari, ſicut limitatur in creatura. Diximus autem articulo ſuperiore cum Suar. quòd niſi fiat lis de voce, negari non poſſit in Deo obligatio moralis, ſeu obligatio ad actus morales, hoc eſt conformes Regulæ morum, quæ eſt divina voluntas: ideò moraliter Deus obligatur ex fidelitate ad dandum, quæ promiſit, ſive liberaliter, ſive ſub conditione improportionata v. gr. ad remittendum peccatum ſub conditione contritionis; obligatur verò moraliter ex juſtitia ad dandum, quod promiſſit ſub conditione proportionatâ, ut eſt præmium debitum meritis condignis.

Neq; dicas 2. Si poſſet Deus poſt contractum oneroſum citra diminutionem ſui dominii reddi impotens ad gloriam negandam, ſequeretur, quòd poſſet etiam abdicare ſimpliciter à ſe dominium erga gloriam, ſicut enim poſito contractu non poteſt phyſicè negare gloriam, ità poſitâ abdicatione dominii, nec poteſt phyſicè de gloria diſponere, ergo ſi contractus oneroſus, & collatio juris ſtricti non obſtat Dei dominio, nec obſtabit abdicatio dominii

Reſp. Nego ſequelam. Diſparitas eſt, quia abdicatio dominii fert carentiam dominii, atque adeò imperfectionem; ſecùs verò collatio juris facta Creaturæ. Sicut enim carentia omnipotentiæ eſt carentia perfectionis ſimpliciter ſimplicis, ità carentia dominii; ergo nequit Deus dominium abdicare. Adde, quòd factâ collatione juris ſtricti in creaturam, adhuc poteſt Deus inducere creaturam ad cadendum ſuo jure erga gloriam debitam; & ſic poteſt gloriam illi negare: contra verò ſi Deus abdicaret dominium gloriæ, nullatenus poſſet de illa diſponere, ne mediatè quidem; ergo diſpar ratio.

XI. Ex dictis colliges 1. Ad dominium plenum ſpectare potentiam moralem diſponendi de re ad omnes uſus, qui ſint phyſicè poſſibiles, non rei tantùm ſecundùm ſe ſpectatæ, ſed rei relatè ad perſonam, ſeu rei ſimul, & domino. Unde ſi uſus aliquis rei non ſit phyſicè poſſibilis, relatè ad perſonam aliquam, hæc non dicitur carere dominio pleniſſimo, per hoc, quòd non poſſit ponere uſum talis rei; proinde non deſinit Petrus eſſe plenè Dominus equi, quamvìs non poſſit illum annihilare, nec poſſit eo uti ad volandum.

Colliges 2. Poſt donationem gloriæ factam creaturæ dari dominium gloriæ poſitivè plenum in Deo ſimul, & creatura, quatenus uterque habet poteſtatem moralem diſponendi de gloria ad omnes uſus phyſicè poſſibiles: hujuſmodi autem dominium poſitivè plenum, non eſſet per accidens, ut in duobus probabiliter opinantibus rem eſſe propriam; ſed per ſe: ità ut Deo competat eſſentialiter, creaturæ verò ex conceſſione divina. Quòd autem non ſit plenum excluſivè, (ità ſcilicet ut poſſit creatura prohibere Deo aliquem uſum talis gloriæ, aut Deus prohibere illum Creaturæ) id oritur ex perfectione dominii divini; ſicut enim ex perfectione Deus non poteſt dominium abdicare, ità nec poteſt, aut obligare creaturam poſt donationem gloriæ, quòd non utatur gloriâ, tamquam ſuâ, aut à Creatura obligari, ne utatur gloriâ, tamquam ſua ad omnes uſus ſibi phyſicè poſſibiles. Non eſt autem mirum, quòd relatè ad idem in Deo ſimul, & creaturâ dominium ſit plenum poſitivè. Nam relatè ad actus liberos proprios creatura habet dominium plenum, ut patet ex ipſo conceptu libertatis; & relatè ad eoſdem, habet etiam Deus dominium pleniſſimum, dicente Aug. lib. de corrept. & gr. cap. 14. *Deus magis habet,*

Digitized by Google

bet in poteſtate ſua voluntates hominum , quàm ipſi ſuas.

XII. Ubi adverte, quòd ſicut gloria donata creaturæ, eſt ſub jure pleno Dei,& creaturæ: ità ipſum jus in gloriam eſt ſub jure utriuſque; univerſim enim qui habet jus in rem, habet jus in ipſum jus, ſicut enim unio phyſica, quâ unitur v. g. materia formæ, eſt unio ſuimet cum extremis; ità jus, quod eſt unio moralis perſonæ cum re donata, eſt etiam unio moralis ſuimet cum eadem perſona; atque adeò qui habet jus in rem,habet jus in ipſum jus; unde dominus libri v. g. ſicut poteſt phyſicè librum deſtruere citra injuriam alterius, ità poteſt moraliter deſtruere jus in librum, donando illum: quare Deus Dominus gloriæ donatæ creaturæ eſt etiam Dominus juris, quod creatura habet in gloriam; propterea poteſt de tali jure diſponere ad omnes uſus, v. gr. illud prorogando, vel inducendo Creaturam ad illud liberè cedendum. Quæ omnia dici debent ab Adverſariis de jure minùs ſtricto, quod habet creatura poſt promiſſionem ſibi factam à Deo.

ARTICULUS IV.

Num Deus conferendo jus ſtrictum Creaturæ, obliget Potentiam ordinariam ſimul, & extraordinariam?

XIII. RIp. *diſp. 83.* ut conciliet jus ſtrictum in creatura cum ſupremo Dei dominio, diſtinguit in Deo duplicem potentiam dominativam, Alteram ordinariam, quâ proſpicit bono creaturarum; Alteram abſolutam, & ſupremam, quâ proſpicit bono Excellentiæ divinæ: Sicut in Phyſica duplex in Deo diſtinguitur potentia phyſica; Altera ordinaria, quâ agit juxta exigentiam cauſarum ſecundarum; Altera extraordinaria, quâ agit contra, vel ſuprà exigentiam naturæ Docet proinde, quòd quàndo Deus obligat ſe ex juſtitia ad dandam gloriam Petro, obliget tantùm potentiam ordinariam,conſtituendo ſe debitorem, quatenus proſpicit bono creaturarum, non verò extraordinariam, quia non ſe obligat ad dandam gloriam etiam pro hypotheſi, quòd negatio gloriæ conducat ad exaltationem divinæ Excellentiæ.

Explicat hoc 1. Exemplo Reip. aut Regis,qui poteſt obligare ex juſtitia dominium Baſſum,ſeu privatum,quod habet in bona ſua, non verò dominium Altum, quo

proſpicit bono publico Civium; poteſt enim Rex in bonum commune negare id, quod debet ex juſtitia alicui privato Secundò, Exemplo Chriſti Domini, qui titulo unionis hypoſtaticæ, necnon titulo redemptionis, & meritorum erat Rex Regum, & Dominus dominantium, habebátque jus proprietatis in omnes homines, & in omnia eorum bona, & inſuper poterat acquirere jus v.g. ad librum per emptionem, quo poſito, poterat ſe obligare alteri ad dandum hunc librum, quatenus erat illius dominus, titulo emptionis; nón quatenus erat dominus altiori titulo ex unione hypoſtatica. Tertiò, ſicut poteſt v. gr. Deus obligare creaturas ex jure juriſdictionis, non proprietatis, ità videtur poſſe ſe obligare ſolum ſecundùm potentiam ordinariam, non extraordinariam.

XIV. Cenſeo equidem 1. cum Ovied. in 1.2. *tract.* 9. *cap.* 8. *p.* 8. Poſſe Deum obligando ex juſtitia ſe Creaturæ, utramque potentiam obligare, ordinariam, & abſolutam.

Prob. In tantum non poſſet utramque obligare, in quantum ejus dominium diminueretur, ſi nullatenus poſſet negare rem donatam, citra injuriam donatarii, ſed per hujuſmodi impotentiam non diminuitur, ſed commendatur divinum dominium, ut oſtèndi articulo ſuperiore, ergo poteſt utramque potentiam obligare.

Confir. De facto Deus promittendo creaturæ Gloriam, utramque potentiam obligat ex fidelitate, aliter non eſſemus ſecuri de ejus promiſſione, ergo utramque pariter potentiam poteſt obligare ex juſtitia.

Cenſeo 2. cum eodem Ovied. Deum obligantem ſe ex juſtitia Creaturæ, non poſſe obligare potentiam ordinariam, non obligatâ pariter extraordinariâ, qua conſulit divinæ excellentiæ.

Antequam probem, ſuppono duplicem iſtam potentiam non eſſe in Deo realiter diverſam, ſed ſolùm connotativè. non ſecùs ac intellectus, & voluntas, potentia amandi, & potentia odio habendi; propterea quando Deus cognoſcit, dicitur uti potentiâ intellectivâ, quando vult, dicitur uti volitivâ, quando amat, amativâ, quando odit, oditivâ; ità prorſus, quando utitur Creaturis in bonum ipſarum, dicitur uti potentiâ dominativâ ordinariâ, quando verò iis utitur ad oſtendendam ſuam Excellentiam, & dominium ſupra res creatas, dicitur uti potentiâ extraordinariâ. *Prob.*

Prob. nunc Concl. Dum Deus obligat ſe v. gr. ad amandam creaturam, non poteſt obligare tantùm potentiam amativam, non obligatâ etiam oditivâ; ergo dum obligat ſe ex juſtitia ad dandam gloriam creaturæ, neque poterit obligare tantùm ordinariam, non obligatâ extraordinariâ. *Prob. conſeq.* Quia in utroque caſu eadem realiter eſt utraque potentia; ergo ſicuti dum obligat ſe ad amandum creaturam, non poteſt obligare ſolùm potentiam amativam, adeò ut poſſit creaturam odiſſe potentiâ oditivâ, ità dum ſe obligat ad dandam gloriam, non poteſt obligare tantùm potentiam ordinariam, adeò ut poſſit gloriam negare per potentiam extraordinariam; quod pariter dicendum ab Adverſariis, dum Deus ſe obligat ex fidelitate.

Confir. ex Ovied. Si quis ſe obligat ex juſtitia ad non ſurripiendum à Paulo rem aliquam manu dexterâ, hujuſmodi obligatio eſſet contemptibilis, nec eſſet in rigore obligatio ex juſtitia, dans Paulo ſecuritatem ſuæ rei, ergo pariter ſi Deus obliget ſe ad non negandam gloriam per potentiam ordinariam, quin ſe obliget ad non negandam per extraordinariam, quâ proſpicit gloriæ ſuæ. Verum quidem eſt, quòd ſicut poteſt Rex obligare ſe ad dandum 100. Petro, pro iis tantùm circumſtantiis, quibus ea ſolutio non cedat in damnum Reip. ità poſſit Deus obligare ſe ad dandam gloriam Petro, pro iis circumſtantiis, quibus ea non obſtet divinæ glorificationi: hoc tamen non eſſet obligare unam potentiam, non alteram, ſed eſſet obligare utramque potentiam pro his, & non pro aliis circumſtantiis. Sicuti ſi Deus obliget ſe ex juſtitia ad dandam gloriam bene operanti hodie, non verò bene operanti cras, non dicitur obligare unam potentiam, non alteram, ſed omnem potentiam obligat pro circumſtantia hujus temporis, non illius.

XV. Ad ea, quæ objicit Rip. negandum, poſſe Deum ex juſtitia obligare ſolùm potentiam ordinariam: Ratio eſt, quia ſi poſſet negare gloriam, quando id conducit ſuæ Excellentiæ, reverà non obligatur ex juſtitia; ſicut nec obligaretur ex fidelitate, ſi poſſet aliquo modo negare rem promiſſam, unde non daretur ſecuritas metaphyſica ex promisſis divinis.

Ad 1. Exemplum de Rep. & Prætore, retorquetur paritas: Nam non Poſſunt iſti obligare ſe ex juſtitia, niſi

obligent omnem illam potentiam, quâ ſi uterentur, inferrent injuriam,& eſſent injuſti, cum autem non ſint injuſti, ſi utantur bonis civium in bonum publicum, ideò non obligant dominium altum, ſed baſſum; ergo pariter Deus debet omnem illam potentiam obligare, quâ ſi uteretur, eſſet injuſtus, atqui ſi uteretur potentiâ extraordinariâ ad negandam gloriam, eſſet injuſtus; ergo etiam potentiam extraordinariam debet obligare. *Prob. min.* Tum paritate fidelitatis, eſſet enim infidelis Deus, ſi uteretur potentiâ extraordinariâ ad negandam rem promiſſam, tum quia Creatura non haberet jus ſtrictum in gloriam donatam, ſi non poſſet ſimpliciter Deum obligare ad ſolutionem, & exſpectandum eſſet, quòd negatio gloriæ non conducat ad Excellentiam divinam: ſicut nec in humanis haberetur obligatio ex juſtitia, ſi poſſet debitor negare ſolutionem, quando id expedit bono proprio. Adde, quòd Deus ad arbitrium ponere poteſt eas circumſtantias, in quibus videt negationem gloriæ donatæ conducere ad propriam excellentiam, & ſic poſſet ad arbitrium gloriam negare (quod non poteſt facere Reſp. aut Prætor) unde recurrit, quòd nullam prorſus ſecuritatem haberet Creditor Gloriæ.

Ad ſecundum nego, quòd Chriſtus Dominus obligaret ſe ex juſtitia ad dandum librum, quem emit, ſi ſolùm obligaret ſe ad illum dandum, quatenus eſt Dominus libri, titulo emptionis, non verò titulo unionis hypoſtaticæ, eo enim ipſo poſſet citra injuriam donatarii librum negare, non enim obligaret omnem illam potentiam, quâ ſi uteretur, injuriam irrogaret, negando librum donatario.

Ad tertium etiam dato, quòd poſſet Deus obligare Creaturas ſolùm ex jure juriſdictionis, non proprietatis: non proinde ſequitur, quòd poſſit Deus ſe obligare ex juſtitia, prout eſt Dominus uno titulo, & non alio; quia ſimpliciter non ſe obligaret, nec redderet Creditorem ſecurum.

ARTICULUS V.

Satisfit difficultatibus in Contrarium.

XVI. OBjic. 1. ex Vaſq. *1. p. d. 85. & 1. 2. diſp. 223.* Non poteſt Juſtitia Commutativa exerceri inter illos, inter quos dari non poteſt æqualitas dati, & accepti,

Digitized by Google

accepti, lucri, & commodi, paſſi, & contrapaſſi, hæc autem haberi non poteſt inter Deum, & creaturam, ergo inter hos Juſtitia exerceri non poteſt. Major conſtat ex Philoſopho 5. Eth. 4. & D. Tho., nec non ex notione virtutis Juſtitiæ, quæ eſt adæquativa juris alieni. *Min. prob.* Deus ſolvendo, quod debet, nihil patitur damni, ſicut patitur Creatura, ponendo, quod debet ex contractu oneroſo; ergo non habetur paſſum, & contrapaſſum; nec ullum damnum, aut utile Deo, unde dicitur Luc. 14. *Cum feceritis hæc omnia, dicite: ſervi inutiles ſumus.*

Confir. 1. Quia impoſſibile eſt, ut quis habeat jus in ſe ipſum, & quod idem ſibimet ſit obligatus ex juſtitia, ergo impoſſibile etiam eſt, quod Deus exerceat juſtitiam erga Creaturam. *Prob. conſeq.* Deus non poteſt juſtitiam exercere, niſi ſit jus in Creatura adverſus Deum, atqui quodvis jus Creaturæ eſt etiam jus Dei, & ſub dominio Dei, non ſecus ac jus Petri eſt ſub dominio Petri, ergo ſicut Petrus habere non poteſt jus in ſe ipſum, ità nec creatura poteſt habere jus in Deum; quia ipſe Deus haberet jus in ſe ipſum, unde nequit juſtitiam ergo creaturam exercere.

Confir. 2. Creatura magìs eſt ſub jure Dei, quam ſervus ſub jure domini, & filius ſub jure Patris, ſed erga ſervum, & filium qua tales, non poteſt exerceri Juſtitia à domino, & Patre, ergo nec à Deo erga creaturam.

Reſp. Objectum Juſtitiæ non eſſe æqualitatem rei cum re; Nam qui reſtituit Equum furto ſublatum, non ponit hanc æqualitatem, & è contra qui debens equum in individuo vult reſtituere pretium æquivalens, ponit æqualitatem rei cum re, non tamen ponit actum juſtitiæ, quare objectum materiale juſtitiæ eſt ſolùm æqualitas Juris paſſivi cum activo, ſeu æqualitas operationis debitæ cum jure activo ad illam: hanc æqualitatem poteſt Deus ponere, & ideò poteſt Juſtitiam exercere: quando enim obligat ſe ex juſtitia ad dandam gloriam, poſito jejunio, ità tenetur dare gloriam, ut dando, ponat æqualitatem explicatam, etiam ſi nihil damni patiatur. Quando Philoſophus docet Juſtitiam ponere æqualitatem dati, & accepti, facit ſenſum, quod qui reſtituit v. gr. equum, dat equum, & recipit carentiam oneris ad equum dandum, quæ carentia æquivalet ipſi equo, & ſic habetur æqualitas inter datum, & acceptum, & in hoc ſenſu Deus exercendo Juſtitiam ponit æqualitatem dati, &

 accepti,

Digitized by Google

accepti; dat enim gloriam, & accipit carentiam obligationis ad illam iterum dandam. Præterea per actum Juſtitiæ habetur æqualitas lucri, & commodi paſſi, & contrapaſſi; quatenus qui recuperat Equum v.gr. habet lucrum ex equo acceptum, & patitur damnum ex eo, quod amittat jus ad Equum recuperandum, qui verò reſtituit Equum, patitur damnum amittendo equum, & recipit lucrum, quòd careat ulteriùs onere reſtituendi Equum, & juxta hunc ſenſum admitti poteſt, quòd per exercitium Juſtitiæ inter Deum, & creaturam, detur utrinque aliquod hujuſmodi lucrum, & damnum. At re verâ nec lucrum, nec damnum ſtrictè dictum competit Deo, quia iſtæ conditiones ſpectant ad exercitium commutativæ ex imperfectione ſubjecti, non ex ratione virtutis, ad quam ſolùm ſpectat, quòd ponatur æqualitas inter jus activum, & paſſivum, ut conſtat ex definitione Juſtitiæ; Idem diximus de miſericordia, quæ ex imperfectione ſubjecti habet, quòd ſit *Dolor conceptus ex alieno malo*, ut loquitur Philoſophus 2. *Rhet.* 8. De ratione autem virtutis miſericordiæ ſolùm eſt, quòd ſubleventur alienæ miſeriæ ex animo benevolo, & ideò poteſt Deus eſſe ſtrictè miſericors.

Ad 1. Confir. Jus Creaturæ non eſt Jus Dei, ùt quo, ſed ut quod, ad eum modum, quo cognitio mea non eſt cognitio Dei, ut quo, qua ſcilicet Deus denominatur cognoſcens, ſed eſt Dei ut quod, quatenus eſt id, de quo Deus poteſt diſponere: ſic etiam libertas Creaturæ eſt libertas Dei ſolùm ut quod, non ut quo. Hinc fit, poſſe jus creaturæ eſſe contra Deum, quamvìs ſit ſub dominio Dei, poſsítque Deus de illo diſponere, ſic etiam libertas creaturæ poteſt contra Deum exerceri, quamvìs pariter ſit ſub Dei dominio.

Ad 2. conceſsâ majori, *diſtin. min.* Juxta dicta *qu.* 5. Non poteſt dominus Creatus qua talis exercere Juſtitiam erga Servum, ſi faciat ſenſum, quòd ratio dominii impoſſibiliter exercitium Juſtitiæ erga Servum, nego: ſi faciat ſenſum, quod ratio dominii non ſufficiat, ut poſſit dominus Juſtitiam exercere, ſed requiratur in ſervo Jus aliquod ſtrictum adversùs dominum, *conc. min.* & *nego conſeq.* Idem dicas de Patre erga filium. Creatura idcircò dicitur magis eſſe ſub dominio Dei, quam ſervus ſub poteſtate domini; tum quia ſervus poteſt aliquid proprii habere independenter à dona-

tione

Digitized by Google

tione ſibi facta à domino, ſecus verò Creatura: tum etiam quia ſervus habere poteſt jus tum poſitivè, tum excluſivè plenum adverſùs dominum creatum, ſecus verò Creatura adverſùs Deum.

XVII. *Objic*. ſecundò ex Lugo *diſp*.3. de Incar. *n*.24. Si poſſet Deus obligari ex Juſtitia Creaturæ, poſſet pariter conſtitui ſervus Creaturæ, nequit autem conſtitui ſervus, ut nec ſubditus, ergo &c. *prob*. ſequela, Quia ſervus eſt, qui ex Juſtitia obligat ſe alteri ad exequendam ejus voluntatem, ſed poſſet Deus ad id ſe obligare ex juſtitia Creaturæ, ergo poſſet conſtitui ſervus Creaturæ.

Confir. 1. Deus non poteſt eſſe obligatus Creaturæ ex jure juriſdictionis, ergo à fortiori neque ex jure proprietatis, etenim jus proprietatis reſpicit bonum proprium, magis autem dedecet, poſſe Creaturam obſtringere Deum in bonum proprium Creaturæ, quàm in bonum ipſius Dei.

Confir. 2. Obligatio ex juſtitia fert prælationem voluntatis habentis jus ſupra voluntatem debitoris; repugnat autem ut relatè ad uſum gloriæ v.g. debeat præferri voluntas creaturæ habentis jus ſtrictum ad illam voluntati Dei debitoris, ergo repugnat Deum obligari ex juſtitia Creaturæ.

Reſp. Etiam ſi poſſit Deus tum ex fidelitate, tum ex Juſtitia obligare ſe ad exequendam in omnibus voluntatem Creaturæ, non per hoc poſſet ipſe dici ſervus Creaturæ. Ratio eſt, quia ſervus propriè dictusità obligatur ex juſtitia alteri, ut non poſſit dominium eſſe ſimul cum ejus ſervitute, nec dominus creatus poteſt obligari, & ſimul retinere dominium; cùm repugnet dominium in ſolidum penes plures in creatis. Contra verò Deus ſi obligatur ex juſtitia Creaturæ, adhuc retinet dominium perfectiſſimum erga Creaturam, ergo non poteſt conſtitui Servus Creaturæ, propterea impropriè dicitur in ſcripturis: *Servire me feciſti in iniquitatibus tuis*: ſicut impropriè dicitur: *Obediente Deo voci hominis*. Joſue 10.

Ad 1. Confir. Deus nequit eſſe obligatus creaturæ ex jure juriſdictionis, quia de conceptu hujus juris eſt facultas præcipiendi in bonum ſubditi, dirigendo illum ad ultimum finem, nequit autem creatura aliquid Deo præcipere in bonum ipſius Dei, dirigendo illum ad ſuum

ſuum ultimum finem, ſeu ad ſuam felicitatem; Cum Deus non poſſit ſua felicitate carere. Hinc ſicut Deus in phyſicis eſt primus motor immotus, ità & in moralibus, unde alios dirigere poteſt ad finem ultimum, ab aliis verò dirigi non poteſt, ſicut poteſt alios cauſare, non tamen ab aliis cauſari: Hoc abſurdum non ſequitur, ſi creatura habeat jus proprietatis adversùs Deum, ergo poteſt Deus juſtitiam exercere erga Creaturam, non verò obedientiam ſtrictè dictam.

Ad 2. In creatis non poteſt dominium eſſe plenum in duobus relatè ad eandem rem, quia deberet præferri voluntas utriuſque domini in ordine ad uſum rei, quod repugnat: At cum Deus donando gloriam Creaturæ ità transferat dominium gloriæ, ut ſimul retineat, nec poſſit velle negare gloriam debitam, hinc non ſequitur, quòd deberet præferri voluntas Creaturæ voluntati Dei relatè ad uſum gloriæ, cùm talis Dei voluntas contraria voluntati Creaturæ ſit impoſſibilis. Quare *diſtin. maj* fert prælationem voluntatis domini ſupra voluntatem debitoris phyſicè poſſibilem, *conc* impoſſibilem, nego majorem, ſuppoſitum minoris, ſupponitur enim poſſibilem eſſe voluntatem Dei contrariam voluntati creaturæ habentis jus ad gloriam.

XVIII. *Objic* 3. ex Exparz. Deus eodem actu dat Creaturæ jus, & terminum juris, ergo non poteſt ſe ex Juſtitia obligare. *Antec. prob.* quia Deus eodem actu, quo dat jus creaturæ ad gloriam, vult ſe obligare ad illam dandam, & quia huic obligationi deeſſe non poteſt, ideò eodem actu vult dare etiam gloriam. *Prob.* etiam conſeq. quia ſolutio, ut ſit ex juſtitia, debet præſupponere jus (ideò enim qui dat librum ſimul, & jus ad librum, non exercet actum juſtitiæ, ſed liberalitatis, quia non dat rem ex jure præſuppoſito; ſed dat ſimul rem, & jus) atqui ſi eodem actu Deus dat jus ad gloriam, & ſimul ipſam gloriam, eo ipſo talis ſolutio non præſupponit jus, ergo non eſt ex juſtitia.

Confir. Jus in Creatura adversùs Deum eſt eſſentialiter ſuperfluum, ergo non datur. *Antec. prob.* Idcirco in humanis promiſſio, & donatio conferunt jus, quia cum poſſit promittens mutare voluntatem dandi rem promiſſam, debet antecedenter ſe obligare moraliter, conferendo jus, antequam conferat rem: ſed Deus, quando

do promittit, non poteſt amplius voluntatem mutare, ergo fruſtra confert jus creaturæ.

Reſp. argum. impugnare etiam fidelitatem in Deo, quæ non poteſt exerceri, niſi præſuppoſito jure promiſſarii. Quare etiam tranſmiſſo, quod Deus unico actu, ſeu decreto conferat jus ad gloriam, & ipſam gloriam, pro quando eſt debita, non per hoc ſolutio gloriæ non eſt ex Juſtitia, ſeu ex jure præſuppoſito, ſicuti licet Deus eodem actu decernat diem hodiernum, & craſtinum, ſolem, & lucem, non per hoc dies craſtinus non præſupponit hodiernum, & lux ſolem: quare ad exercendum actum juſtitiæ non requiritur, quod decretum conferens jus præcedat decretum conferens gloriam ex jure debitam, ſed ſolùm requiritur quod quando datur gloria, præceſſerit jus ad illam: hoc non habetur, quando quis dat ſimul librum, & jus ad librum, & ideò in hoc caſu exercetur liberalitas, non juſtitia.

Ad confir. *nego*, quod in humanis ideò præcisè detur illa obligatio moralis, ſeu jus, quia poteſt promittens mutare voluntatem, quod ex eo patet, quia poteſt quis in eodem inſtanti obligare ſe ex voto ad actum aliquem: & eodem inſtanti nolle tranſgredi votum, atque adeò actum exercere, in quo caſu non poteſt vovens voluntatem mutare: quare poteſt Deus non ſolùm revelare, quod ſit daturus gloriam, ſed etiam obligare ſe ex fidelitate, vel juſtitia ad illam dandam, conferendo jus ad illam, ad hoc ut collatio gloriæ ponatur ex motivo fidelitatis: aut juſtitiæ, qui actus ſummè docent Deum, ut diximus *art. 2.* contra eundem Exparz.

XIX. *Objic.* 4. Si poſſet Deus obligari creaturæ ex juſtitia ſtrictè dicta, poſſet Deus dici debitor creaturæ, atqui Deus nequit dici ſtrictè debitor, ſicut nequit dici proprie ſervus creaturæ, ergo &c. *Prob. min.* tum quia ex Aug. *Deus reddit debita nulli debens*; tum quia Deum eſſe debitorem creaturæ fert inferioritatem Dei erga creaturam; Nam qui debet aliquid alteri, eo ipſo ab ejus voluntate obligatur, atque adeò illum agnoſcit tamquam ſuperiorem, cum omnis obligatio ſit à lege, ſeu à voluntate ſuperioris.

Confirm. Principes ex vi pacti oneroſi, & contractus civilis, non obligant perſonam propriam, ſed ſolùm obligant propria bona ob nobilitatis eminentiam; & ideo, ut notat Vulpian. L. *actionum*, ff. *de obligatione, & actione*

erga

Digitized by Google

erga Principes datur actio realis, non perſonalis, quatenus eorum res tantùm ſunt obligatæ, non Perſona; ergo à fortiori idem dicendum de Deo, ut docet Ruiz de Vol. Dei *diſp* 52. negans Deo debitum juſtitiæ.

Reſp. Eundem Auguſt. paſſim docere, Deum eſſe noſtrum debitorem: *Ser.* 16. de V. Ap habet: *In iis, quæ jam habemus, laudemus Deum largiorem, in iis, quæ non habemus, teneamus debitorem*, & Serm. 15. de temp. *Promiſſor Deus debitor factus eſt, bonitate ſuâ, non prærogativa noſtra.* Eſt autem debitor etiam ex juſtitia, cum dicat Apoſt. *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis.* Huic debito non obſtat, quòd Deus reddat debita, nulli debens, quia per hoc, quod ſatisfaciat debito juſtitæ ex rectitudine ſuæ voluntatis, quin ab alio ſuperiore obligetur, adhuc verificatur de jure creaturæ adversùs Deum definitio Juris ſtrictè dicti, ergo eſt debitor ſtrictè dictus, non tamen ſervus creaturæ, quia ità obligatur creaturæ, ut retineat perfectum dominium in illam; quidquid enim ſub dominio creaturæ eſt, pariter eſt cumulativè ſub dominio Dei.

Ad id, quod additur, dico, obligationem erga alterum de ſe non ferre inferioritatem; poteſt enim Rex debere 100. Plebejo, quin per hoc habeat inferioritatem erga illum; quia ſcilicet non obligatur à voluntate Plebeji, tamquam à voluntate ſuperioris, ſed tamquam à requiſito, ut lex divina obliget Regem ad ſolvendum quod debet Plebejo; ſic quando Deus debet gloriam creaturæ, non obligatur à voluntate creaturæ, tamquam à voluntate ſuperioris, ſed tamquam à conditione, qua poſita, ipſemet à ſua rectiſſima voluntate obligatur ad exercendum actum juſtitiæ. Quod ab Adverſariis dicendum de obligatione fidelitatis.

Ad Confirm. dico: Principes etiam poſſe perſonám propriam obligare, & de facto jure naturæ illam obligari, quoties ex juſtitia obligantur; quamvìs lex civilis decernat, quòd eorum Perſona non moleſtetur, ſi non ſatisfaciant obligationibus propriis, ſed ſolùm actio habeatur erga eorum bona. Deus autem nec in bonis, nec in perſona moleſtari poteſt à creatura, cùm non poſſit ſuis obligationibus deeſſe.

XX. *Objic. ult.* Injuſtè accipitur pretium pro opere debito ex juſtitia, ut dicetur *diſp.* ſequenti, cùm in tali con-

contractu non detur utrinque par onus; ergo Deus non poteſt ex Juſtitia teneri ad remuneranda opera creaturæ debita ex Juſtitia, ſed per nos quodcunque à Deo præcipitur, ex jure proprietatis præcipitur; atque adeò eſt debitum ex Juſtitia, ergo nullum opus creaturæ à Deo præceptum remuneratur Deus ex Juſtitia; unde ſimpliciter Deus ex Juſtitia non poteſt obligari.

Reſp. 1. Etiamſi non poſſet Deus ex Juſtitia præmiare opus præceptum, utpote debitum ex juſtitia, poſſet tamen ſic remunerari opera conſilii, utpote non præcepta, nec debita ex iuſtitia ante contractum oneroſum. Secundò. Si in alio ordine Deus tantùm ex jure juriſdictionis aliquid præciperet, hujuſmodi opus non eſſet debitum ex Juſtitia, unde eſſet capax compenſationis ex juſtitia. Tertiò. Quamvis opus præceptum à Deo non poſſit ex juſtitia compenſari, qua parte eſt debitum, & præceptum, poteſt tamen compenſari, qua parte non eſt præceptum, hoc eſt quod in tanta, vel tanta intenſione ponatur; ſicut Martyres merentur propter circumſtantiam, ſeu propter anticipationem mortis, non propter ſubſtantiam, quæ eſt naturalis, & neceſſarii. Denique eſto creatura nihil poſſit exigere pro opere ex juſtitia debito; atque adeò quotieſcunque ponit opus, quod Deus illi præcipit tanquam dominus proprietatis; nihilominus quando Deus ex ſua benignitate vult contractum inire cum creatura, obligando ſe ad dandam v. gr. gloriam, ſi creatura jejunet, tunc jejunium non eſt debitum ex Juſtitia, eò quòd non præcipitur à Deo, ſi tamen ſponte à creatura illud ponatur, tunc Deus ex Juſtitia tenetur conferre creaturæ gloriam, poſito quòd ad illam dandam ſe obligaverit ſub conditione oneroſa, quod ponatur jejunium.

DISPUTATIO IV.

De Injuſtitia,

INjuſtitia Juſtitiæ oppoſita eſt alieni juris violatio; tendit proinde ad inadæquationem Juris paſſivi cum activo, (non ſecus ac Juſtitia tendit

Digitized by Google

dit ad ea jura adæquanda) ſive talis inadæquatio ſit poſitiva, v.gr. furando, ſive negativa, v.gr. non reſtituendo. Injuſtitiæ actus dicitur injuria, hæc autem in rigore ethico, ac philoſophico tunc ſolùm habetur, quando intenditur alieni juris læſio: Philoſophus enim 5. Eth. 8. dicit, quod ſi quis ex advertentia quidem alterum læſerit, non tamen ex intentione lædendi, ſed aut ex ira, aut ex alio affectu, tunc injuſtè ageret, ſed non eſſet formaliter injuſtus, ſicut enim virtus procedere debet ex motivo virtutis, ità vitium ex motivo vitii, unde non habetur injuſtitia reddens hominem in rigore philoſophico injuſtum, niſi per actum procedentem ex motivo lædendi jus alienum. At injuſtitia Theologice ſumpta habetur, quoties advertenter læditur jus alienum, etiamſi talis læſio non intendatur, niſi tantùm interpretativè, ſicut eſt inobediens theologicè qui advertens ad præceptum ſuperioris, illud tranſgreditur, etiamſi non ex intentione tranſgrediendi, ut notant Amic. & Platelius *n.723.* contra Caiet. Hinc læſio juris alieni, & non ex intentione lædendi, eſt injuria materialis philoſophicè, theologicè verò eſt injuria formalis: qui verò inadvertenter violat jus alienum, injuriam irrogat materialem etiam in ſenſu theologico, & morali, quia ſcilicet non peccaminoſe. Quærendum nunc primo. Num poſſit injuria irrogari ſcienti, & volenti? Secundò. An detur obligatio reſtituendi ea, quæ per turpem, aut per honeſtam cauſam accepta ſunt? Tertiò. Utrum contractus Uſurarius, & ſimoniacus injuſtitiam contineant. Denique ex quanam culpa oriatur onus Reſtitutionis? Ubi plurima ad Reſtitutionem ſpectantia.

QUÆSTIO I.

Utrum, & Quandonam Scienti, & Volenti fiat injuria.

I. DIfficultas eſt, Utrum injuria ſolùm cadat in invitum, & nullatenus conſentientem in actionem de ſe injurioſam. Ratio dubitandi eſt, quia ex una parte communiter Theologi cum D. Thom. *qu. 59. a. 3.* docent, Injuriam debere eſſe involuntariam ei, cui fit, ſicut enim violentia phyſica debet eſſe cùm phyſica reni-

renitentia Paſſi; ità injuria, quæ eſt violentia moralis, debet eſſe cum renitentia morali, quæ non habetur in conſentiente: unde Philoſophus 5. Ethic. 10. dicit: *Nullus eſt, qui injuria ſponte afficiatur*, & Reg 27. Juris in 6. dicitur: *Scienti & conſentienti non fit injuria, neque dolus*. Ex altera parte in multis caſibus irrogatur injuria etiam conſentienti, v. gr. Pupillo conſentienti in alienationem bonorum, mutuatario conſentienti in ſolutionem uſurarum; Clerico conſentienti in ſui percuſſionem &c.

II. Dico equidem cum D. Thom. & aliis communiter apud Lugo *d. 8. ſect. 1.* Scienti, & volenti tunc ſolùm non irrogatur injuria, quando conſenſus in actionem damnificativam eſt plenè liber, & non eſt juridicè irritus.

Explicatur Concluſio: Dicimus 1. ad declinandam injuriam conſenſum debere eſſe plenè liberum, & non coactum. Hinc ſi quis metu gravi inducatur ad dandam pecuniam latroni, adhuc injuriam patitur, quamvìs conſentiat; in hoc enim ipſo injuriam ſubit, quod non relinquatur in ſua libertate morali, ſic mutuatarius, dum cogitur ſolvere uſuras, injuriam patitur, quia non conſentit cum plena libertate, ſed coactè, metus enim reddit conſenſum ſecundùm quid involuntarium. Dicimus 2. conſenſum hunc non debere eſſe à jure irritatum, ſeu juridice nullum, propterea Pupillus v. gr. conſentiens in alienationem ſuorum bonorum, injuriam patitur, quia talis conſenſus irritatur à jure: ſic Clericus in ſui percuſſionem conſentiens, adhuc injuriam patitur; tum quia non poteſt cedere juri collato in favorem ſtatus clericalis, unde talis ceſſio eſt juridicè nulla, tum etiam quia licèt conſentiat Petrus Clericus, non per hoc habetur ceſſio juris, quod reſidet in tota communitate clericorum: Sicuti quamvìs Monachus conſentiat, ut diſtrahantur à fure bona Monaſterii, non per hoc tollitur injuſtitia, quia non habetur ceſſio juris reſidentis in communitate Monachorum; quidquid ſit An Clericus violentas in ſe ipſum manus injiciens, injuſtitiam committat erga ſtatum clericalem, & excommunicationem incurrat? juxta ſententiam Molinæ contra alios. His explicatis.

Prob. Concluſio. Non habetur injuria ſine violatione juris ſtricti, ſeu niſi peccetur contra legem faventem habenti jus, & gravantem reliquos: atqui quando ha-

Digitized by Google

habens Jus conſentit in actionem damnificativam conſenſu plenè libero, & non irrito, tunc non violatur jus ſtrictum, nec peccatur contra eam legem, ſecus verò ſi conſenſus ſit coactus, aut irritus, ergo ſcienti, & volenti non irrogatur injuria, ſi ejus conſenſus ſit plenè liber, & non irritus, ſecus verò ſi ſit coactus, aut irritus. *Min. prob.* ſi conſenſus ſit plenè liber, & non irritus, tunc lex favens habenti jus ceſſat gravare, ſeu obligare alios, ne ponant actionem damnificativam, quia hujuſmodi obligatio eſt in favorem habentis jus, unde ſi habens jus renunciat tali favori, eo ipſo lex non obligat, ergo in tali caſu non peccatur contra hanc legem, nec violatur jus ſtrictum.

Ratio à priori eſt, quia injuria eſt actio moraliter violenta; ergo ſicut violentia phyſica debet eſſe ab extrinſeco contranitente Paſſo, ità injuria, ſeu violentia moralis, atqui quando quis conſentit in actionem ſibi damnificantem, tunc non contranititur, ſed coagit moraliter cum ponente talem actionem, ergo talis actio in eo caſu non eſt violenta moraliter, nec injurioſa; ſufficit tamen quòd contranitentia, ſeu involuntarietas ſit ſecundùm quid (qualis habetur in conſenſu coacto, ſeu meticuloſo) ut inferatur ſaltem aliqualis violentia moralis, & habeatur rigoroſa injuria.

III. *Objic.* 1. Marito libere conſentienti in adulterium uxoris injuria irrogatur, & tamen hujuſmodi conſenſus eſt plenè liber, & non juridicè annullatus, ergo hujuſmodi conſenſus non impedit injuriam. *Antec. prob.* quia aliter qui commiſit adulterium, marito conſentiente, poſſet in confeſſione ſolùm dicere, Commiſi fornicationem, quod eſt contra Propoſitionem 50. damnatam ab Innoc. XI.

Confirm. Poteſt aliquis eſſe invitus, quin fiat illi injuria, ergo poteſt è converſo aliquis eſſe liberè conſentiens, & tamen pati injuriam. *Antec. prob.* Nam quilibet eſt dominus ſuæ famæ, & complex delicti eſt invitus, quòd ſuum peccatum in confeſſione cum ſua infamia manifeſtetur ab alio complice, ſi tamen manifeſtatur; non fit illi injuria, ergo quamvìs ſit invitus, non per hoc patitur injuriam. Sic etiam Petrus dominus pecuniæ eſt invitus quod à ſe potiùs, quam ab alio tollat pecuniam Pauper extremè indigens, & tamen hic pauper non committit injuſtitiam tollendo pecuniam à Petro invito.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Cùm Dicaſtil. & Exparz. *q. 16.* Conſenſum illum mariti eſſe juridicè nullum, & ideò non impedire injuriam; quare *nego antec.* Deinde tranſmiſſo, quòd hujuſmodi conſenſus non ſit à lege annullatus, unde nulla injuria irrogetur marito conſentienti, juxta doctrinam Sanch. & Lugo *diſ. 8. n. 15.* Non per hoc peccatum illud erit ſimplex fornicatio, & non adulterium in confeſſione explicandum. Ratio eſt, quia adulterium non ſolùm habetur per injuriam, quæ irrogatur marito, ſed etiam per injuriam, quæ irrogatur bono Prolis & ipſi ſacramento matrimonii, non enim jus mariti in uxorem, eſt ſicuti jus in domum, quam poſſit alteri commodare, ſed eſt jus tantùm ad exigendum debitum, adeò ut huic ſolùm juri poſſit cedere; atque adeò quamvìs per adulterium non irrogetur marito injuria ratione dedecoris ſui, cui etiam cedere poteſt, irrogatur tamen injuria matrimonio, & bono prolis, cui maritus cedere non poteſt, & ideò hujuſmodi adulterium in confeſſione explicandum eſt, quia quamvìs non habeat completam rationem injuſtitiæ, habet ſaltem incompletam, & ideò in Confeſſione aperiendam.

Ad Confirm. Verum eſt, quòd ſicut liberè, & juridicè conſentienti non fit injuria, ità è contra liberè, & juridicè invito ſemper fiat injuria, negamus tamen, complicem eſſe juridicè invitum, Nam Deus dominus famæ tribuit alteri complici facultatem, ut in confeſſione delictum complicis aperiat, quando non poteſt aliter ſpeciem peccati proprii explicare, ut docent communiùs contra Navarr. Valent. Medin. & Alios putantes, non poſſe complicem revelari, quia lex naturalis de non infamando proximum prævalere debet legi divinæ poſitivæ de integritate materiali confeſſionis. Pariter Petrus dominus pecuniæ non eſt juridicè invitus, quòd à ſe potiùs, quàm ab alio tollat pecuniam Pauper extremè indigens, quia Deus dominus ſupremus dat hanc facultatem pauperi; & ideò repugnantia Petri habetur pro nulla.

IV. *Objic. 2.* Qui condonat injuriam, ſive perſonalem, ſive realem, antequam fiat, conſentit in actionem damnificativam, putà in furtum, & tamen hujuſmodi furtum eſt verè injurioſum; aliter non haberetur vera condonatio; ergo conſenſus liber & validus non impedit injuriam: atque adeò etiam ſcienti, & volenti fit injuria.

 Reſp.

Reſp. negando, quod ſic condonans conſentiat in actionem damnificativam, non enim cedit juri, ne lædatur, ſed ſolùm cedit juri ad exigendam compenſationem, ad eum modum, quo martyres non cedunt juri, ne occidantur, & ideò injuſtè occiduntur, quamvìs condonent, ſeu cedant juri ad vindictam.

QUÆSTIO II.

Utrum Injuſtè accipiatur lucrum ob turpem, aut ob honeſtam cauſam?

QUæremus 1. De lucro accepto ob turpem cauſam v gr. de pretio accepto à Sicario, ob patrandum homicidium: aut à Scortis ob turpe facinus. Deinde de lucro accepto ob cauſam honeſtam, præſertim ſi ſit debita ex juſtitia.

ARTICULUS I.

An lucrum acceptum ob turpem cauſam retineri poſſit.

I. PUtant Juriſtæ apud Leſſ. reſtituendum eſſe pretium ob facinus, quod leges puniunt, putà propter homicidium; non verò pretium acceptum ob facinus, quod non punitur à legibus, ut eſt facinus meretricum. Medina verò, Navarr. & alii docent, reſtituendum eſſe quodcumque pretium ob quamcunque turpem cauſam acceptum. Cajet. & Sotus putant reſtituendum eſſe pretium acceptum ob cauſam turpem, ſolùm ſi ea ſit contra juſtitiam, ut in caſu de ſicario, non verò ſi ſit contra aliam virtutem, ut eſt facinus ſcortorum.

Dico equidem 1. Contractus quilibet de re turpi eſt irritus, neutrum obligans ex contrahentibus: quinimo uterque obligatur ante patratum facinus, reſcindere hujuſmodi contractum: & ſi pretium acceptum ſit, omninò reſtituendum. Ità communiſſimè.

Prob. 1. pars: Non poteſt dari obligatio ad peccandum, ergo contractus de re turpi, putà de patrando homicidio, neutrum obligat, non enim obligat Sicarium ad ponendum homicidium, cùm non poſſit hic obligari ad peccandum, neque obligat promittentem pretium propter homicidium, quia cùm promiſſio ſit conditionata, & ad conditionem ponendam nulla ſit obligatio in ſicario, neque erit obligatio in promittente ante pu-

Digitized by Google

purificationem conditionis ad pretium ſolvendum, ergo ſimpliciter contractus eſt invalidus, & non obligatorius. Hinc in lege *Generaliter* ff. *de verb. ſignif.* dicitur: *Generaliter novimus, turpes obligationes nullius eſſe momenti.*

Secunda pars Concluſionis, quòd ſcilicet hujuſmodi contractus ante patratum facinus ſit reſcindendus, conſtat ex cauſa 2. *qu.* 4. ubi dicitur: *In malis promiſſis reſcinde fidem*: & ratio eſt, quia tenetur promittens retractare quod allicit ad crimen, qualis eſſet promiſſio pretii ad patrandum delictum.

Tertia etiam pars eſt manifeſta, quòd ſcilicet pretium acceptum reſtituendum ſit, ratio eſt, quia pretium illud acceptum v.gr. à ſicario non eſt datum abſolutè, ſed conditionatè, hoc eſt dummodo ponatur homicidium, ergo cùm detur obligatio non patrandi homicidium, datur conſequenter obligatio reſtituendi pretium, cujus dominiũ acquiri non poteſt, non patrato homicidio.

II. Dico 2. Contractus de re turpi, adimpleta turpi conditione, obligat promittentem ad ſolvendum pretium promiſſum, & promiſſarius poteſt illud acceptare, imò etiam exigere, & retinere. Ità communius apud Lugo *diſp.* 8. *ſect.* 3. ex D. Thom. contra Navar. Medin. & alios.

Prob 1. pars; quicunque ſe obligat alteri ex contractu oneroſo ad aliquam actionem ſive bonam, ſive indifferentem, ad illam tenetur, atqui adimpleta turpi conditione, putà patrato homicidio, ſolutio pretii promiſſi ſicario eſt actio ſaltem indifferens, & non mala, ergo cum promiſſor ad id ſe obligaverit, patrato homicidio, tenetur ſolvere. In tantùm contractus de re turpi, ante conditionem impletam, eſt irritus, & reſcindendus, in quantum obligaret ad peccatum, atqui impleta conditione turpi, non obligaret ad peccatum, cùm ſolutio pretii tunc non ſit peccaminoſa, ergo hujuſmodi contractus adimpleta turpi conditione eſt validus, & obligatorius.

Confirm. Si quis promiſit virgini matrimonium, ſub conditione deflorationis, purificatâ conditione, tenetur eam ducere, & ad id in foro externo obligatur, ut docent communiter apud Lugo *diſp.* 12. *ſect.* 2. ergo univerſim qui promiſit pretium ob turpem cauſam, adimpletâ turpi conditione, tenetur ſolvere quod promiſit.

Prob. 2. pars, quòd ſcilicet promiſſarius poſſit hujuſmodi pretium acceptare, exigere, & retinere Primò quia leges concedunt meretrici actionem ad petendum pretium promiſſum; lege 4. ff. *de Condictione ob turpem cauſam*, dicitur: *meretrix turpiter facit, quòd ſit meretrix, ſed non turpiter accipit, cùm ſit meretrix.* Secundò quia promiſſor adimpletâ turpi conditione tenetur ſolvere, ut oſtendimus, ergo in promiſſario eſt verum jus ad tale pretium, atque adeò poteſt illud exigere, & retinere.

Confirm. Qui poſuit turpe facinus in gratiam alterius, putà homicidium, poſuit operationem ſibi periculoſam, & dedecus inferentem, promittenti verò gratam, & utilem, ergo poteſt pretium accipere pro eo periculo, & dedecore, non quidem ante patratum facinus, ne ad culpam obligetur, ſed poſt illud.

III. *Objic.* 1. Ex Navar. contra ſecundam concluſionem, etiam ſi adimpleta ſit conditio turpis, quando ſolvitur pretium, adhuc hujuſmodi pretium alliceret ad culpam, ergo ne purificatâ quidem conditione turpi ſolvendum eſt; atque adeò retineri non poteſt. *Prob. Antec.* ſicarius antequam patret homicidium, ſi ſciat ſolvendum ſibi eſſe pretium poſt homicidium, allicitur ad homicidium; ſi verò ſciret pretium promiſſum nec deberi, nec poſſe dari, retraheretur à facinore, ergo etiam ſi pretium ſolvatur poſt turpem conditionem, adhuc allicit ad culpam.

Confirm. ex Med. Solutio pretii poſt patratum homicidium fieri nequit ſine complacentia in tali homicidio, atqui hujuſmodi complacentia eſt peccaminoſa, ergo etiam ſolutio pretii, atque adeò eſt illicita. *Min. prob.* qui dat præmium, approbat opus meritorium, cui debetur, & in eo habet complacentiam, ergo à pari qui dat pretium pro turpi facinore patrato, approbat illud, & in eo ſibi complacet.

Confirm. 2. quod accipitur peccaminosè, retineri non poteſt, ſed pretium ad homicidium patrandum accipitur peccaminosè, ergo retineri nunquam poteſt, etiam homicidio patrato.

Reſp. ſi Argum. concluderet, evinceret, Deum non debere peccatoribus ignoſcere, cùm multi ſpe futuræ remiſſionis ad crimina alliciantur, nec eſſet laudabile præceptum diligendi inimicos, nec debuiſſent leges concedere actionem meretricibus ad pretium exigendum

dum poſt crimen patratum; nec deberet permitti v. gr. venditio carnium tempore quadrageſimæ, cum multi inde ad illas comedendas alliciantur : quare dicendum, eſſe illicitum dumtaxat, quod allicit ad culpam per ſe, non verò quod per ſe allicit ad actum honeſtum, & per accidens ex malitia voluntatis ad culpam. Ità eſſet in caſu obligatio ad ſolvendum pretium poſt crimen patratum, ea enim per ſe tantùm alliceret ad actum juſtitiæ honeſtiſſimum, & per accidens ad crimen.

Ad Confirm. Gratis aſſumitur major à Medina, poteſt enim ſolvi ex juſtitia pretium ſicario promiſſum, non ſolùm non approbando homicidium, ſed etiam ſummè dolendo de culpa in eo mandando. *Ad prob.* majoris paritas eſt nulla, præmium enim de ſe ſolvitur pro opere bono, aut ſaltem pro opere grato præmianti : & ideò trahit complacentiam de illo: contra verò pretium ſolvi poteſt etiam pro opere malo, quod hic, & nunc diſplicet, quamvìs fuerit gratum, quando pretium promittebatur.

Ad 2. Confirm. Major eſt univerſim falſa; Nam qui accipit v.gr. quod ſuum eſt, propria authoritate per occultam compenſationem, potens commodè illud obtinere per judicem, peccat accipiendo, non retinendo. Deinde *diſt. maj.* invariatis circumſtantiis, omitto; variatis, *nego maj. & conſeq.* ſic meretrix peccat accipiendo pretium ob crimen patrandum, non tamen peccat retinendo illud poſt crimen patratum; mutatur enim ea circumſtantia, ratione cujus acceptio erat injuſta.

VI. *Objic.* 2. Non poteſt deberi pretium pro opere inhoneſto; ergo poſt patratum homicidium non debetur Sicario pretium promiſſum. *Antec. prob.* opus turpe ob ſui vilitatem eſt infra, atque adeò extra omne pretium, non ſecus ac opus ſpirituale ob ſui dignitatem, eſt ſupra. & ideò extra omne pretium: ergo ſicut contra juſtitiam peccaret, qui ſimoniacè venderet rem ſacram, etiam ſi pretium ſolveretur pro labore intrinſeco in re illa ſacra perficienda, putà pro labore intrinſeco in miſſa celebranda, ità contra juſtitiam peccaret, qui venderet opus turpe, aliquid exigendo pro homicidio v.gr. ergo non poteſt pretium deberi pro opere inhoneſto.

Confirm. Si poſſet Judex vendere ſententiam injuſtam, & conjugata uſum ſui corporis, venderent,

Digitized by Google

quod ſuum non eſt, ergo non poſſunt pretium ob id datum retinere. *Antec. prob.* quia nec Judex eſt dominus ſententiæ injuſtæ, nec conjugata eſt domina uſus ſui corporis.

Confirm. 2. Quia multæ leges irritum declarant contractum de re turpi, ergo neque obligat abſolutè, neque conditionatè, hoc eſt poſita conditione turpi. *Antec.* conſtat ex lege, *ſi Plagii* de verborum ſignificatione.

Reſp. Nec peccatum vendi poſſe, nec rem ſacram, aut opus ſpirituale, poteſt tamen vendi incommodum, quod quis ſubit in gratiam alterius patrando ſcelus: & eodem modo jure naturæ poſſet vendi labor intrinſecus in perficiendo opere ſpirituali, quia tamen Deus ſupremus dominus jure poſitivo jubet, ſpiritualia gratis dari, juxta illud Matth 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*; ideò contra Juſtitiam peccat ſimoniacus vendendo rem ſacram, aut laborem intrinſecum illi annexum.

Ad 1. Confirm. Nec Judex vendit ſententiam injuſtam. nec Conjugata adulterium, ſed uterque incommodum, & periculum, quod in iis ſubit in utilitatem, aut delectationem alterius: quamvìs autem incommodum illud illicitè ſubeat, non tamen illicitè accipit pro eo pretium, ut diximus de meretrice, quæ illicitè eſt meretrix, non tamen illicitè accipit pretium pro opere meretricio: Sic qui poſt contracta prima Sponſalia cum Berta, contrahit matrimonium cum Thereſia, illicitè contrahit, ſed non illicitè ſolvit, quod debet ex tali contractu: Sic etiam vovens non donare, illicitè donat, ſed non illicitè dat, quod donavit.

Ad 2. leges vel intelligendæ ſunt, de irritatione contractûs ante impletam conditionem, vel ſolùm pro foro externo, in quo in pœnam talis contractûs illicitè celebrati, ſæpè denegatur actio promiſſario, quamvìs in foro conſcientiæ illi debeatur pretium promiſſum: Dixi, ſæpe id denegari; Nam aliquando leges ipſæ obligant ad ſolvendum hujuſmodi pretium, putà pro opere meretricio jam præſtito.

V. Hinc apparet, quomodo verùm ſit, quod communiter dicitur, poſſe à judice accipi, ac retineri pretium promiſſum pro ferenda ſententia injuſta, purificata jam conditione, non poſſe tamen accipi pretiū pro ferenda ſententia juſta. Primum eſt verum ex modo dictis, quia

Digitized by Google

quia quamvìs ſententia ſit injuſta relatè ad Titium, atque adeò teneatur Judex Titio compenſare damnum illatum, at non injuſtè recipitur pretium, quod ſolvitur à Cajo, ſi in ejus gratiam Judex tulerit ſententiam injuſtam cum ſuo periculo, & dedecore. Contra verò ſententia juſta vendi non poteſt, quia Petrus habens jus, obligat omnes, atque adeò etiam Judicem, ut gratis ſibi detur res ſua: præterquam quòd cùm Judex accipiat pretium adæquatum à Rege pro ſuo labore, non poterit citra injuſtitiam novum pretium accipere à Petro, cui litem adjudicat.

VI. *Objic.* 3. Si contractus de re turpi, poſitâ turpi conditione, obligaret ad ſolvendum pretium promiſſum, ſequeretur, quòd etiam promiſſio prodiga obligaret ad ſolvendum, quod prodigè promiſſum eſt. Sequela non videtur admittenda, quia nemo poteſt obligari ad actum malum, ut eſt actus prodigalitatis oppoſitus virtuti liberalitatis, quæ in mediocritate conſiſtit; ergo nec id, unde ſeq. *Prob ſequela*; ideò poſitâ conditione turpi, datur obligatio ſolvendi pretium promiſſum, quia poſitâ eâ turpitudine putà homicidii, nulla habetur turpitudo in ſolutione pretii: atqui pariter poſitâ prodigâ promiſſione v. g. dandi medietatem propriorum bonorum gratis, aut dandi centum pro re, quæ valet decem, nulla eſt turpitudo in ſolvendo, quod eſt promiſſum; ergo tenetur etiam promiſſor ſtare promiſſis.

Reſp. Sequelam negari à Soto, Salon. Ledeſma apud Dian. *p. 4. tr. 4. Reſol. 77.* putantibus illicitam eſſe non ſolùm promiſſionem prodigam, ſed etiam executionem talis promiſſionis. & ideò non dari obligationem ad ſolvendum, quod prodigè promiſſum eſt, etiam ſi talis promiſſio fuerit jurata, cùm juramentum non ſit vinculum iniquitatis.

Equidem tamen cenſeo cum Lugo *diſp. 18. n. 61.* Mol. *d 271.* Sanch. Leſſ. ſequelam eſſe admittendam, quando ſcilicet executio promiſſionis prodigæ non eſt illicita, ut in caſibus adductis in argumento. De facto enim, ut advertit Molina. & Leſſ. ſi puella nobilis & dives prodigè promittat nuptias ignobili, & pauperi, quamvìs peccet prodigè promittendo, tenetur tamen ſub mortali matrimonium implere, ut communiter docent, & conſtat ex praxi Eccleſiæ ad id obligantis, & ratio eſt ea ipſa, quæ innuitur in argumento; quia ſcilicet quamvìs promiſſio

Digitized by Google

iſta nuptiarum fuerit prodiga, & peccaminoſa, at executio non eſt illicita; imò ſuppoſito jure alteri collato per promiſſionem, eſt juſta, & debita. Notat tamen Sanch. *l. 1. de matr. diſp. 14.* tunc non teneri hujuſmodi puellam ad matrimonium, quando ex eo orirentur ſcandala, & rixæ; quia juſtitia non obligat ad actum, qui ſinè ſcandalo, & peccato poni non poteſt; ſecluſo tamen ſcandalo, omnes obligant fœminam ad matrimonium prodigè promiſſum: dummodo promiſſio non fuerit ficta, aut facta ex errore notabilis differentiæ inter ſponſum, & ſponſam.

Inſtabis: Qui promiſit uſuras, non tenetur vi promiſſionis illas ſolvere, ſed ſolùm vi juramenti, ſi præſtitum ſit, ergo qui prodigè promiſit, neque tenebitur vi promiſſionis, licèt fortè teneatur vi juramenti.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quia promiſſio uſurarum utpote coacta, jure naturæ eſt irrita; promittuntur enim à mutuatario uſuræ ex metu, ne aliter promittens careat mutuo ſibi neceſſario, at promiſſio prodiga ſupponitur libera, ergo valida eſt, & obligatoria. Præterea qui promittit uſuras, non ſolùm non promittit illas liberè, ſed neque liberaliter: promittit enim illas, tamquam debitas ex mutuo; atque adeò cùm non debeantur vi mutui, promiſſio illa non obligat; ſicut qui promittit centum in pretium juſtum rei, quam vult emere, ſi ea valet decem, non tenetur, niſi ad decem: At in caſu noſtro promiſſio prodiga ſupponitur liberalis, ergo obligat: ſicuti ſi quis prodigè promittat centum pro re, quæ valet decem, non quidem in pretium juſtum talis rei, quam velit emere, ſed donando liberaliter exceſſum pretii juſti, tenetur ex fidelitate ſolvere centum; quidquid ſit, An hujuſmodi obligatio ex fidelitate ſit gravis, aut levis; & utrùm prodiga promiſſio ſit graviter, aut leviter illicita.

VII. *Objic. demum* Reg. 18. Jur. in 6. ubi dicitur: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*; ergo contractus de re turpi, utpote irritus, nunquam eſt obligatorius.

Sed contra eſt, quia ea Regula facit ſenſum, quòd contractus abſolutus ab initio invalidus, nunquam convaleſcit; non verò quòd contractus conditionatus, qui ante impletam conditionem, non eſt obligatorius, non poſſit impletâ conditione obligare; quod habetur in præſenti.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Num retineri poſſit, quod accipitur ob quamcunque cauſam honeſtam etiamſi debitam ex Juſtitia?

VIII. DIco 1. Retineri poteſt, quod accipitur ob cauſam honeſtam non debitam ex Juſtitia, v. gr. pro audiendo Sacro, pro caſtè vivendo, pro non blaſphemando, pro deponendo odio, revelando fure &c. Ità communiùs, contra Leſſ. *c.* 14. *d.* 9. qui putat non poſſe accipi pretium pro opere debito ex charitate, putà pro deponendo odio; cùm hujuſmodi pretium velut coactè ſolvatur.

Prob. Hujuſmodi operationes, quæ non ſunt alteri debitæ ex juſtitia, ſunt laborioſæ, & difficiles, cum omnis actus virtutis ſit arduus, & præpterea poſſunt eſſe alteri gratæ, ergo ſi in gratiam alterius ponantur, poteſt pro iis pretium accipi, & retineri, ſi enim poteſt retineri pretium ob operationes turpes poſitas in gratiam alterius, à fortiori retineri poterit ob operationes honeſtas; quæ in gratiam alterius ponuntur: & quamvis videatur pretium non dari ſpontè, quatenus quiſque vellet, quòd hujuſmodi operationes ponantur gratis, non per hoc injuſtè pretium accipitur: ſicuti quamvis quilibet mallet habere ſinè ullo pretio rem, quam emit, non per hoc injuſtè pretium accipitur à venditore ob rem emptam.

IX. Neque dicas 1. Id obſtare legibus; cum lege 2. ff. de *condictione ob turpem cauſam*, dicatur: *Si tibi dedit, ne ſacrilegium faceres, contradici poteſt*: hoc eſt repeti. Nam leges pro foro externo decernunt hujuſmodi pretium reſtituendum, quia præſumunt non eſſe ſpontè datum, ſed coactè: Verùm ante ſententiam Judicis, in foro conſcientiæ non eſt reſtituendum, niſi moraliter conſtet, quòd non ſit ſpontè, ac liberè datum.

Neque dicas 2. Si poſſet retineri, quod accipitur ob cauſam honeſtam non debitam ex juſtitia, poſſet Judex accipere, & retinere pecuniam à me illi datam pro ſequenda opinione probabili, quæ favet mihi potiùs, quàm adverſario, cùm ad id ex juſtitia non teneatur: ſequela eſt abſurda, cùm damnata ſit ab Alex. VII. Prop. 26. dicens: *Quando litigantes habent opiniones æquè probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere, pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio*: ergo ut ſupra.

Nego

Nego enim ſequelam: tam legibus politivis vetitum eſt hujuſmodi Arbitria vendere, quàm ipsâ lege naturali: etenim Judex ex juſtitia tenetur adjudicare litem ei, cui magìs jura favent: quòd ſi æquè jura faveant utrique parti, lis dividenda eſt, ut fusè oſtendit Tambur. *l. 1. c. 3.* §. 4. contra Nonnullos; ergo contra Juſtitiam acciperet pretium Judex in caſu adducto.

X. Dico 2. Ob cauſam honeſtam debitam ex Juſtitia nihil accipi poteſt, putà pro non furando, pro reſtituendo depoſito, pro debito ſolvendo. Ità communiter apud Leſſ. Lugo, Vaſq.

Prob. Qui vendit, quod debet ex juſtitia, vendit quod non eſt ſuum, ſed ejus, cui ex juſtitia debetur; ergo non poteſt pro hujuſmodi ópere quidquam accipere, nec pretium acceptum retinere, ſicut retineri non poteſt pretium, quod quis accipit vendendo rem alienam.

Confirm. Si debeas Petro 100. & accipas 10. ut ſolvas 100. non redderes 100. quæ debes, ſed redderes tantùm 90. ergo pro opere ex juſtitia debito nihil accipi poteſt. Hinc fit, ad Reſtitutionem teneri primò, qui accipit v.g. pretium, ut rem inventam reddat domino. Secundò, qui pretium accipit, ut teſtificetur veritatem, quando ad teſtificandum tenetur ex juſtitia. Tertiò, qui pretium accipit, ut reddat domino depoſitum. Quartò, qui debens dare v. gr. 100. alicui puellæ, ab ipſo eligendæ, in dotem, accipit v.g. 10. ut det dotem potiùs Bertæ, quàm Laviniæ; non enim daret in dotem 100. prout debet, ſed tantùm 90.

XI. Difficultas eſt, An, ſi quis debeat opus ex juſtitia non tibi, ſed alteri, poſſit à te aliquid accipere, ut ponat hujuſmodi opus alteri debitum; v. gr. debet Judex ſententiam juſtam proferre in favorem Titii, potéſtne pretium accipere à Cajo, ut illam proferat? Reſp. Lugo diſtinguendo; vel enim Cajus dat pretium Judici in gratiam Titii, ne ſcilicet hic ſubeat injuriam, vel dat in gratiam ipſius Judicis, quem diligit, ne peccet, aut ne ſe exponat periculo infamiæ, vel pœnæ: Si primum, Nihil poteſt Judex accipere, quia tunc Cajus negotium gerit Titii, & illum vult ſervare indemnem; atque adeò ſicut injuſtè Judex acciperet pretium à Titio, ut illi adjudicet ſententiam juſtam, ità injuſtè accipit à Caio, qui partes Titii agit. Si ſecundum, poteſt Judex accipere pretium à Cajo; ſicut enim poteſt quis ab Amico accipere pretium,

Digitized by Google

tium, quod offert, ne ſe inebriet, ne peccet contra caſtitatem, ne ludat Ludo vetito, ità etiam poteſt accipere, ut ſententiam juſtam proferat. Hoc etiam ſentit Vaſquez *c. 7. dub. 6. de Reſt. in opuſc.* Sotus, & alii apud Bonac. Leſſ. tamen *c. 14 dub. 9.* cum communiori abſolutè id negat, quia quando aliquod opus eſt invendibile (ut eſt v. gr. donatio alicujus rei, facultas revocabilis ad uſum, &c.) tunc etiam ſi fiat in tui gratiam, non per hoc vendi poteſt, hujuſmodi enim opus non cenſetur dignum pretio, ſed amicitia; aliter uſurarius poſſet à te aliquid accipere, ſi in tui gratiam det mutuum, & Epiſcopus poſſet etiam à te aliquid accipere, ſi in tui gratiam det alteri beneficium, quæ ſunt abſurda, ut notat Mol. *diſp. 304. n. 4.*

Dices: In foro externo non datur actio ad repetendum, quod traditum eſt ob opus ex juſtitia debitum, ex lege 2. ff. de condictione ob turpem cauſam, ergo neque in foro interno reſtituendum eſt.

Reſp. Nego Conſeq. Forum externum, ne multiplicentur lites, non concedit hujuſmodi actionem, ſicut non concedit actionem illi, qui in contractu læſus eſt infra dimidium pretii juſti, ne lites multiplicentur, quamvìs in foro interno detur obligatio reſtituendi, ſi conſtet de injuſtitia contractus, etiamſi læſio non fuerit ſuprà dimidium.

XII Dico 3. Non ſolùm pretium acceptum pro opere debito ex juſtitia reſtituendum eſt, ſed etiam munera, ſi dentur involuntariè; & coactè: v. gr. ſi detur munus aliquod miniſtro publico ad redimendam vexationem, vel quia aliter ille non eſt præſtiturus, quod ex juſtitia præſtare debet, vel quia negligens eſt in negotiis expediendis, vel quia priùs expedit offerentes munera &c. tenetur miniſter jure naturæ hujuſmodi munus reſtituere. Ità communiter.

Prob. Quia involuntarium impedit translationem dominii viâ donationis, quæ eſſentialiter debet eſſe libera, ergo ſive detur pretium, ſive munus ob opus ex juſtitia debitum, neque pretii transfertur dominium, neque muneris involuntariè dati; ergo jure naturæ utrumque reſtituendum eſt. Propter hanc rationem Mol. *tom. 10. diſp. 88.* putat etiam famulos judicis teneri ad reſtitutionem, ſi munera accipiant, ut priùs introducant, ſeu priùs expediant negotium ejus, qui munus

munus obtulit, quàm alterius: etenim vel famuli præponunt illum, quem ex juſtitia debent præponere, vel quia diutiùs exſpectavit, vel quia venit è remotiori loco, vel quia periculum eſt in mora &c. & recurrit, quòd munus detur coactè ad redimendam vexationem; vel præponunt alium ex juſtitia poſtponendum, & tenentur ſaltem reſtituere damnum, quod inferunt illi, qui ex juſtitia erat præponendus, ut dicitur de ipſis Judicibus, ſeu officialibus, qui pariter ſi tolerant hujuſmodi famulos tenentur in ſolidum ad reſtitutionem, eò, quòd ex officio illis incumbat has injuſtitias prohibere: ſi tamen famulus ſuâ gratiâ, & precibus, ſinè aliorum injuſta mora, obtineret expeditionem alicujus cauſæ, procul dubio poſſet munus acceptum retinere; quia ad hoc beneficium pretio æſtimabile non tenebatur, ut notat idem Molina.

Advertit hic Navarr. *l. 3. c. 3.* quòd Judex ad reſtitutionem talium munerum teneatur, etiam quando non eſt probabiliter certus, ſed moraliter dubius de coactione donationis. Ratio eſt, quia exponeret ſe periculo accipiendi rem alienam, & fieret poſſeſſor dubiæ fidei, qui ad reſtitutionem tenetur, non ſecùs ac poſſeſſor malæ fidei.

XIII. Dico ult. Præſcindendo à lege poſitiva non tenetur officialis jure naturæ reſtituere munera ſpontè, ac liberaliter ſibi donata, ſive quia dantur ab amicis ratione amicitiæ, ſive quia donantur poſt rem juſtè obtentam in gratitudinem; ſive quia ità dantur ante expeditionem negotii, ut nullum metum inferant querelæ, ſi lis alteri juſtè adjudicetur, ſed ſolùm alliciant ad expeditionem pro merito cauſæ. Ità communiter.

Prob. Jus naturæ nulli prohibet donare res ſuas, ergo ſi quis donet illas officiali, modò habeat libertatem requiſitam ad donandum, donatio non erit irrita jure naturæ.

Confirm. Si jure naturæ id prohiberetur, non poſſet lex humana permittere, quòd Judex delegatus accipiat à partibus eſculenta, & poculenta ex mera liberalitate oblata, ut permittitur in Cap. *Statutum,* de Reſcriptis in 6. & in L. *Plebiſcit.* ff. de off. Præt. ergo &c.

Neque dicas 1. Iſta munera non darentur, niſi is eſſet Officialis, ergo non videntur dari, niſi coactè ratione officii; atque adeò reſtituenda ſunt. *Negatur enim conſequentia;*

Digitized by Google

quentia ; Sicut enim non ex eo, quòd munera non darentur Titio, niſi eſſet amicus, inde fit, quòd amicitia inferat coactionem, ità in caſu noſtro ; dantur enim munera, quia is eſt Officialis, ſed dantur liberè, ut in negotiis juſtè tibi faveat : propterea ſi Judex adverſario litem adjudicet, non poteris munera repetere, quia non contuliſti ſub conditione, quòd tibi lis adjudicetur, ſed abſolutè ; ſicuti ſi quis det munera mulieri, ut alliciat illam ad peccatum, etiamſi non conſentiat, donatio eſt valida,

Neque dicas 2. Iſta munera conferri non poſſunt ſine ſcandalo, & periculo injuſtitiæ, juxta illud Exod. 23. *Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes. & ſubvertunt verba Juſtorum* : unde fit, quòd oblatio talium munerum humanis legibus prohibeatur. Nam primò falſum eſt, quòd aliquando ſinè ſcandalo dari non poſſint, putà ſi dentur poſt latam ſententiam, vel ſi dentur Officiali amantiſſimo Juſtitiæ, vel ſi dentur ab amicis, & ſint levis momenti. Secundò, dato quòd aliquando ſinè ſcandalo offerri non poſſint, non proinde fit, quòd donatio ſit nulla ; ſicuti ſi detur munus fœminæ, animo inducendi illam ad fornicationem, etiamſi cum ſcandalo detur, adhuc donatio eſt valida, nec illa tenetur ad reſtitutionem, quamvìs non conſentiat.

XIV. Denique circa leges de non accipiendis muneribus ſciendum, quòd ſi hujuſmodi leges non ſolùm acceptionem prohibeant, ſed etiam ipſo iure donationem annullent, & reddant accipientes incapaces, & inhabiles ad acquirendum illorum dominium, reſtituenda ſunt in conſcientia ; poteſt enim Princeps ob bonum commune obligare, ut bona unius ſubditi non fiant de dominio alterius, quamvìs illi donentur : contra verò ſi leges tantùm prohibeant acceptionem, ſed non irritent donationem, reſtituenda non ſunt, quamvìs accipiens mortaliter peccet, tranſgrediendo hujuſmodi legem, ut communiùs docent cum Mol. & ratio eſt, quia in jure iſta duo ſunt valde diverſa, prohibere ne aliquid fiat, & irritare factum ; ergo ſi donatio ſolùm prohibeatur, non irritetur, eſt valida, atque adeò munera non ſunt reſtituenda.

Neque obſtat lex *Non dubium, ff. de legibus* . *& Regula illa Juris in 6.* ubi dicitur : Quòd quæ contra legem fiunt, haberi debeant pro infectis. Nam ſolùm ſenſus eſt, quò

quòd quæ contra legem fiunt, debeant in judicio irritari, non verò, quòd ſint ipſo facto irrita. Hinc juramentum ipſum de non accipiendis muneribus, neque fert obligationem ea reſtituendi, ſi ſacrilegè accipiantur; ſicut juramentum de non ludendo, non fert, quin ludens faciat ſua, quæ acquirit per ludum ſacrilegum. Et ratio eſt, quia aliud eſt juramentum de non accipiendis, aliud verò de non faciendis ſuis, ac retinendis muneribus; quare poteſt quis contra juramentum accipere, quin contra juramentum retineat: quòd ſi utrumque juraret, & non accipere, & non retinere munera, deberet quidem reſtituere, non tamen ex obligatione juſtitiæ, ſed Religionis, ut notat idem Mol.

QUÆSTIO III.

Utrùm Contractus Uſurarius jure naturali prohibeatur tanquam continens Injuſtitiam?

I. Uſura ſumpta pro re, quæ provenit ex contractu uſurario, definitur: *Lucrum immediatè proveniens ex mutuo:* ſumpta verò pro contractu eſt *Pactum reſtituendi præter ſortem principalem lucrum aliquod præcisè ratione mutui.* Aliquando uſura eſt manifeſta, & explicita, aliquando eſt ſolùm palliata, & implicita: ut quando intentio lucri palliatur alio contractu, v. gr. contractu mohatræ damnato ab Innoc XI. in Propoſitione 40. putà ſi mercator vendat Titio pecuniâ creditâ pannum pretio ſummo, v. gr 100. cum pacto, quòd ſibi retrovendatur pecunia numerata pretio infimo, v. gr. 90. Sperare lucrum ex mutuo, prohibetur Luc. 6. ubi dicitur: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*; quod intelligendum eſt, ut explicat Urban. III. in Cap. *Conſulti*, de Uſuris; ſi ſperetur tamquam debitum ex Juſtitia, & ex vi prævii contractûs, non verò ſi abſque prævio contractu etiam implicito, ſperetur aliquid dandum ex gratitudine, & liberalitate; ſicut non committit Simoniam Clericus, qui inſervit Epiſcopo, ſperans ſibi conferendum beneficium purè ex liberalitate, non in pretium famulatûs; ſi tamen in pactum deducatur, quòd ratione mutui detur lucrum aliquod ex gratitudine, adhuc uſura committitur, ut conſtat ex Propoſitione 42. ab eodem Innoc. damnata; quia

quia vi pacti lucrum illud fit debitum etiam ex juſtitia; idémque dicas de Simonia ex Propoſitione 45. ab eodem Pontifice confixa; ſi ſcilicet ex pacto prævio detur temporale pro ſpirituali, non tamquam pretium rei ſacræ, ſed tamquam gratuita compenſatio, vel tamquam motivum conferendi ſpirituale. Uſura dicitur Realis, & externa, ſi pactum de lucro dando manifeſtetur ſignis externis, dicitur verò mentalis, & interna, ſi accipiatur animo uſurario lucrum, tamquam debitum ex mutuo, abſque prævio pacto externo. His præmiſſis.

Uſuras eſſe licitas ſomniârunt Hæretici Albanenſes, Carolus Molinæus, & Alii ejuſdem furfuris apud Salas. Communis tamen, & Catholica doctrina docet, eſſe illicitas, ut definitum in Conciliis Viennenſi, Lateranenſi, Nicæno apud Lugo. Et ſanè eas prohiberi tum jure Canonico, tum divino poſitivo, conſtat ex Clementina unica, *de Uſuris*, & ex pluribus Script. locis: Pſal. 12. dicitur: *Quis aſcendet ad montem Domini &c.? qui pecuniam non dedit ad uſuram*. Difficultas eſt apud Theologos, An jure etiam naturali ſint illicitæ? & quânam ratione id efficaciter evincatur?

II. Dico equidem, uſuras etiam jure naturæ eſſe illicitas, non ſecùs ac furtum, utpote injuſtitiam continentes. Ità communiſſimè contra Armacanum, Abulenſem, apud Platelium *n. 626.* quorum ſententiam Bannez vocat hæreticam, Salas temerariam, & errori proximam.

Prob. 1. A poſteriori. Concilia, & Pontifices ex teſtimoniis veteris teſtamenti docent, uſuras eſſe illicitas; ergo etiam jure naturali prohibentur. *Probatur conſequentia*: Quia Præcepta divina poſitiva veteris teſtamenti non ampliùs obligant in novo teſtamento, in quo Chriſtus Dominus dedit ſua præcepta ſpectantia ad Sacramenta, & ad fidem; ergo ſi Eccleſia vi præceptorum veteris teſtamenti damnat uſuras, & obligat nunc Judæos ad illas reſtituendas, ſignum eſt præcepta iſthæc veteris teſtamenti obligare iure naturæ, atque adeò uſuras jure naturali eſſe illicitas.

Prob. 2. A priori: Contra rectam rationem eſt, & contra juſtitiam in Commutatione recipere plus, quàm valeat id, quod datur; ergo contra rectam rationem, & contra juſtitiam accipere lucrum immediatè proveniens ex mutuo; plus enim accipitur, quàm valeat id, quod datur; dantur enim v. gr. 100. & accipiuntur 105.

Digitized by Google

ergo uſura jure naturæ eſt illicita tamquam continens injuſtitiam.

III. Neque dicas 1. Auctarium illud, ſeu lucrum poſſe juſtè accipi non quidem pro ſorte, ſed pro uſu ſortis, ut fit in locatione, dum aliquid accipitur pro uſu rei locatæ. Nam in mutuo transfertur dominium ſortis in mutuatarium, ac proinde jus ad uſum pecuniæ mutuatæ eſt proprium mutuatarii, & conſequenter talis uſus vendi non poteſt, venderetur enim mutuatario id, quod proprium mutuatarii; non ſecùs ac, ſi quis vellet vendere Titio Equum 100. aureis, & deinde vellet eidem Titio vendere 10. aureis uſum Equi jam venditi, in quo caſu bis venderetur uſus Equi; ità pariter in mutuo bis venderetur uſus pecuniæ, ſemel prout incluſus in dominio ſortis, vi cujus deinde tantundem reddendùm eſt, & ſemel ſeorſim, ità ut pro tali uſu ſolvatur auctarium, quod patet eſſe iniquum. Hoc non accidit in locatione v. gr. Equi, vi cujus contractûs non transfertur dominium Equi, & ideò poteſt ejus uſus vendi, utpote pretio æſtimabilis. Eodem modo ſi pecunia non mutuaretur, ſed commodaretur, ut poſſet commodatarius illam oſtentare, non tamen expendere, tunc poſſet pro tali uſu aliquid exigi: In hoc tamen caſu, ſi fortè periret pecunia, periret commodanti, quia res domino perit; & idem dicas, ſi valor monetæ interim varietur. Contra verò quando pecunia mutuatur: quia vi mutui fit quaſi ex mea tua, & dominium transfertur, ſi interim pereat, aut varietur, perit, & variatur mutuatario.

Neque dicas 2. Lucrum ſupra ſortem non accipi injuſtè, quia accipitur à mutuatario ſciente, & volente. Nam mutuatarius non offert illud plenè volens, ſed metuens, ne aliter ſibi mutuum denegetur, atque adeò vult cum admixtione involuntarii; hujuſmodi autem voluntas non impedit injuriam, nec facit, quominùs injuſtè illud accipiatur; donatio enim non eſt valida, quando non eſt plenè libera, ſed coacta metu indebito.

Neque dicas 3. Poſſe lucrum accipi pro damno emergente, lucro ceſſante, pro periculo amittendi ſortem, aut pro ſumptibus faciendis in ea recuperanda. Nam concedo hujuſmodi lucrum non eſſe uſurarium, ſi ſervetur æqualitas; quia tale lucrum non provenit immediatè

Digitized by Google

diatè ex mutuo, ſed ob alias cauſas mutuò extrinſecas. Illud tamen notandum, quòd periculum amittendæ ſortis, debeat eſſe extraordinarium, & proximum, ut poſſit pro eo aliquid accipi; periculum enim ordinarium, & remotum imbibitur in ratione mutui.

Neque dicas 4. Poſſe lucrum accipi pro dilatione ſolutionis. Nam hujuſmodi dilatio, ſecluſis aliis damnis, non eſt pretio æſtimabilis; quia 100. tam hodie, quàm anno ſequenti non niſi 100. valent; ſi interim nullum damnum ſequatur, aut lucrum ceſſet ex tali dilatione; ſicut ager tanti æſtimatur nunc, & poſt annum, ſi interim non fructificet.

IV. *Objic.* 1. Non videtur eſſe contra Juſtitiam accipere lucrum ultra ſortem pro obligatione non repetendi ſortem per annum, ut docuit Medin. *de Reſt. q.* 32. & Ledeſm apud Dian. *p.* 4. *tr.* 8. *Reſol.* 40. Ergo univerſim non eſt contra juſtitiam, nec jure naturali illicitum accipere lucrum aliquod ex mutuo. *Conſeq. ſeq.* Quia in quolibet mutuo datur obligatio non repetendi rem mutuatam per aliquod tempus; aliter non haberetur contractus mutui, ſed veluti contractus Precarii. *Antec. prob.* Quia obligare ſe per annum ad carendum utilitate pecuniæ mutuatæ, & facultate illam expendendi in opportunitatibus facilè occurrentibus, videtur pretio æſtimabile, ergo poteſt aliquid accipi à mutuante pro hac obligatione.

Confirm. 1. Quia communiter DD. docent cum Mol. quòd poſſit aliquid juſtè accipere Petrus à Paulo, ſi ſe obliget illi ad mutuandum 100. infra annum, quandocumque voluerit; ſicut etiam pro obligatione ad vendendum, fidejubendum &c. ad ejus arbitrium; ergo pariter poterit mutuans aliquid juſtè accipere à mutuatario, ſi ſe obliget illi ad non repetendam per annum pecuniam mutuatam. Conſequentia videtur ſequi, quia in morali æſtimatione idem videtur eſſe obligare ſe ad mutuandum intra annum ad arbitrium alterius; quàm obligare ſe ad non repetendam per annum pecuniam mutuatam.

Confirm. 2. Qui non vult colere agrum, & ſe obligat alteri ad illum non colendum per annum, in omnium ſententia, apud Lugo, poteſt pro hac obligatione aliquid accipere; ergo pariter qui non vult uti pecuniâ,& mutuat illam alteri, obligando ſe ad non repetendam,

 atque

Digitized by Google

atque adeò ad non utendum illâ per annum, poterit pariter aliquid pro hac obligatione exigere.

Confirm. 3. Poteſt Fidejuſſor aliquid exigere pro obligatione fidejubendi, ergo etiam mutuator pro obligatione non repetendi ſortem. Ratio à priori videtur eſſe, quia pecunia præſens magìs æſtimatur, quàm abſens, & futura, illa enim eſt apta negotiationi, beneficentiæ, ſuſtentationi; ex iſta verò ſæpè plurima damna eveniunt, & lucra ceſſant. Hinc Chirographa, & Apodixæ emi ſolent minoris, quàm valeant, juxta doctrinam Fagundez contra Molinam, quia pecunia numerata magìs æſtimatur, quàm credita.

Reſp. Sententiam iſtam Medinæ docentis poſſe lucrum accipi non præcisè ratione mutui, ſed ratione obligationis non repetendi ſortem uſque ad certum tempus, eſſe valde periculoſam in fide, & viam uſuris aperire, ut notat Palaus. Præterquam quod damnata eſt ab Alex. VII. in Propoſitione 42. quæ dicit: *Licitum eſt mutuanti, aliquid ſupra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.* Necnon ab Innoc. XI. in Propoſitione 41. quæ dicit: *Cùm numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.*

Ad rationes adductas Alii aliter, & prolixè. Equidem reſp. cum Salas *dub. 9.* quòd obligans ſe ad non repetendam ſortem per annum, vel habet ſpem proximam interim lucrandi, aut probabile periculum alicujus damni, vel ſolùm habet ſpem, aut periculum remotum: ſi primum, poteſt aliquid ultra ſortem exigere, dummodo ſervetur æqualitas debita, quia non reciperetur illud ratione mutui, ſed ob rationes mutuò extrinſecas, & ſic non haberetur uſura. Ubi diligenter notandum, quòd ſi mutuatarius velit ſe obligare ad compenſandum quodcunque damnum interim ſequatur, aut lucrum ceſſet, détque de eo ſufficientem cautionem, nihil poſſit exigi pro ea ſpe, aut periculo proximo. Si verò habeatur ſpes lucri remota, & periculum remotum damni ex abſentia pecuniæ per annum mutuatæ, nihil poteſt pro iis exigi, ut conſtat ex Propoſitionibus damnatis. Et ratio eſt, quia hujuſmodi ſpes, & periculum ſufficienter compenſantur cum ea utilitate, quam percipit mutuans, videlicet quòd ſi res mutuata interim furto, vel

Digitized by Google

vel alio infortunio pereat, non ſibi pereat, ſed mutuatario.

Neque dicas cum Lugo *n.* 20. Rationem hanc videri frivolam, quia iſthæc utilitas nullius eſt momenti, tutiùs enim cuſtoditur pecunia penes ipſum mutuantem, quamvìs ſibi pereat, ſi fortè peritura ſit, quàm penes mutuatarium, à quo non facilè recuperari poteſt.

Nam contra eſt, quia licèt non abunde compenſetur eâ utilitate periculum proximum amittendi ſortem &c. ſufficienter tamen videtur compenſari periculum remotum, atque adeò ratio à Salas adducta videtur efficax. Fortè minus efficax eſt ratio, quæ ab eodem Lugo *nu.* 21. à Platel. & Aliis communius adducitur, quòd ſcilicet ideò non poſſit aliquid accipi pro obligatione non repetendi ſortem per annum, quia tanti æſtimantur 100. nunc, quanti 100. quæ redduntur poſt annum, dummodo in perpetuum poſſis iis uti. Nam quamvìs id ſit verum relatè ad bona in perpetuum poſſidenda in patria, non eſt tamen verum relatè ad bona posſidenda uſque ad finem hujus vitæ; magìs enim æſtimatur pecunia posſidenda duobus annis, quàm uno tantùm anno, & ideò magìs communiter æſtimatur pecunia præſens, quàm futura.

Ad 1. Confirm. *Conceſſo antecedente, nego conſeq.* Illa obligatio mutuandi intra annum ad libitum alterius, eſt pretio æſtimabilis, ergo poteſt aliquo lucro compenſari: obligatio verò non repetendi ſortem per annum, eſto ſit etiam pretio æſtimabilis, abunde tamen compenſatúr eâ utilitate, quòd ſi res interim pereat, non pereat mutuanti. Idem dicas ad duas alias confirmationes de obligatione ad non colendum agrum, & ad fidejubendum. Ad id, quod dicitur de Apodixis, dico cum Sanch. & aliis communius non poſſe minoris emi, quàm valeant, niſi nulla ſit difficultas in iis exigendis, nec ceſſet ulla ſpes probabilis interim lucrandi cum ea pecunia, quâ emuntur. Verùm ſicut mutuans poteſt exigere à mutuatario, ut ſe obliget ad compenſandum damnum, ſi fortè interim ſibi emergat ex abſentia pecuniæ; ità poteſt hoc idem exigere, qui emit Apodixam immaturam; & quia hic ſecundus eſt contractus emptionis, ideò probabiliter ex hoc titulo poteſt aliquid exigi ab eo, qui apodixas emendo alicui probabili periculo ſit obnoxius, ut nonnulli docent cum Fagun. Laym. Bellar.

Digitized by Google

Leſſ. contra communiorem apud Tamb. *l. 8. tr. 3. cap. 7.*

V. Inſtabis: Vera eſt communis ſententia, quòd obligans ſe ad mutuandum intra annum ad arbitrium alterius, poſſit pro hac obligatione aliquid accipere; ergo mutuans poteſt ſic contrahere cum mutuatario, dicendo: mutuo tibi pecuniam per menſem gratis, & me obligo ad mutuandam illam deinde per alios undecim menſes, & ſic poſſet aliquid pro hac obligatione juſtè accipere; ergo pariter pro obligatione non repetendi ſortem per annum.

Confirm. Quia quamvìs ſit intrinſecum mutuo, obligare ſe ad non repetendam ſortem per aliquod tempus commodum; at ut notat Tamburinus, non eſt intrinſecum mutuo, obligare ſe ad non repetendam ſortem diutiſſimè, putà per 20. annos, ergo pro hac obligatione mutuò extrinſeca poteſt aliquid accipi; non ſecus ac pro lucro ceſſante.

Reſp. Non poſſe mutuantem citrà uſuram palliatam eo pacto contrahere, & accipere aliquid pro obligatione mutuandi per alios undecim menſes. Ratio eſt, quia, ut notat Lugo *n.* 26. in morali æſtimatione non differt mutuum per annum à mutuo per menſem cum obligatione mutuandi per alios undecim menſes; unde ſicut nequit mutuans aliquid accipere pro obligatione non repetendi mutuum per annum; ità nec pro mutuo per menſem gratis cum obligatione mutuandi per alios undecim menſes. Tunc poteſt aliquid accipi pro obligatione ad mutuandum, quando ea obligatio contrahitur longè ante occaſionem mutui, quia in eo caſu hujuſmodi obligatio fert, & quòd pecunia interim ſit penes mutuantem, unde ſibi pereat, ſi perit, quod non habetur in mutuo: præterea quòd ſic contrahens non poſſit eâ pecuniâ interim uti, ſi fortè indigeat; & quòd non poſſit exigere ab altero contrahente, quòd ſi interim damnum aliquod emergat, compenſetur; quod tamen poteſt mutuans exigere à mutuatario.

Ad Confir. Si ea doctrina Tamburini ſubſiſteret, quòd ſcilicet quò diuturniùs eſt tempus mutuationis, eò plùs poſſit exigi à mutuatario ob obligationem non repetendi mutuum intra illud tempus, aperiretur oſtium uſuris. Quare dicendum eſſe intrinſecam mutuo obligationem non repetendi ſortem per aliquod tempus, eo modo, quò iſta intrinſeca, & eſſentialis forma caloris denominationi

nationi calidi, atque adeò ſicut calor ut tria v. gr. accidit denominationi calidi ut ſic, quatenus ſtare poteſt denominatio calidi cum ſolo calore ut duo, non tamen accidit denominationi calidi ut tria calor ut tria; ità accidit mutuo, ut ſic obligatio non repetendi ſortem per annum, quatenus ſtare poteſt eſſentia mutui cum ſola obligatione non repetendi ſortem per ſex menſes; non tamen accidit mutuo per annum obligatio non repetendi ſortem per annum; & ideò qui mutuat per annum, non poteſt aliquid accipere pro obligatione non repetendi ſortem per annum, cùm talis titulus non ſit ratio extrinſeca mutuo, (ſicut eſt titulus lucri ceſſantis) ſed ſit ratio eſſentialis, & intrinſeca.

VI. *Objic.* 2. In Scripturis, in Jure Civili, & Canonico uſuræ permittuntur; ergo non ſunt intrinſecæ malæ, nec contra juſtitiam. *Antec: prob.* Deut. 23. dicitur: *Non fœnerabis fratri tuo, ſed alieno.* Lucæ 19. Servo pigro dictum eſt: *Quare non dediſti pecuniam ad menſam, & ego cum uſuris exegiſſem illam?* In jure etiam Civili paſſim permittuntur, & approbantur uſuræ; præſertim *in l. Eos, C. de uſuris, & in jure Canon. in C. Conqueſtus, de uſuris, & C. Salubriter,* datur facultas percipiendi fructus pignoris, non computatis illis in ſortem, quod videtur uſura.

Confirm. Pro omni beneficio, quod non teneor ex juſtitia impendere, poſſum aliquid accipere, atqui non teneor ex juſtitia mutuum dare; ergo poſſum aliquid pro mutuo accipere,

Reſp. *Nego antec.* In Deut. Deus dedit facultatem Judæis exſpoliandi hac viâ Gentiles tamquam hoſtes, ſicut dederat ad exſpoliandum Ægyptios. Ad id, quod dicitur de ſervo pigro, ibi pro uſura venit lucrum ex negotiatione licita, ut colligitur ex verbo: *Dandi ad menſam*, quod non eſt dare mutuò, ſed dare mercatoribus ad negotiandum. Leges Civiles ſæpè prohibent uſuras uſurarum, ut in *l. ult. C. de uſuris*; permittitur tamen in *lege Eos, Cod. de uſuris,* nobilibus mutuantibus quatuor in 100. mercatoribus 8. Aliis verò 6. tantùm in 100. ſingulis annis, & 12. pro pecunia trajectitia (quæ ſcilicet datur, ut mari à mutuatario deferatur, ità tamen ut periculum pecuniæ pertineat ad mutuantem) & ratio eſt, quia leges præſumunt, quod ut plurimum contingit; videlicet quòd tantundem lucri ceſſet mutuanti; unde

permittunt uſuras ratione Lucri ceſſantis, aut periculi extraordinarii amittendi ſortem, quia tamen non ſemper mutuanti ceſſat lucrum, ideò leges iſtæ pro foro interiori non ſemper ſunt juſtæ, & propterea abrogatæ ſunt in jure Canonico,&in Conc. Viennenſi,quibus omnes Principes Chriſtiani tenentur obedire, & ideò nunc datur actio in foro externo ad repetendas uſuras ſolutas ex l.8.novæ Collectionis,tit.6 Denique in jure Canonico uſuræ non permittuntur, ſolùm permittitur, quòd fructus pignoris accipiantur à Genero propter onera matrimonii, quæ ex fructibus Dotis nondum ſolutæ ſuſtinere debuiſſet, atque adeò fructus pignoris percipiuntur non ex vi mutui præcisè, ſed ex vi lucri ceſſantis, & damni emergentis.

Ad Confirm. Pro beneficio mutui nihil aliud accipi poteſt ultra ſummam æqualem rei mutuatæ; ſicut pro beneficio venditionis nihil aliud poteſt accipi ultra pecuniam æqualem rei venditæ; ratio eſt, quia mutuatio non eſt utilis, niſi ratione pecuniæ mutuatæ, & conſequenter non debet pro ea reddi niſi pecunia æqualis mutuatæ; ſicut venditio non eſt utilis, niſi ratione rei venditæ, unde non debet pro ea reddi niſi pecunia æqualis.

VII. *Objic. ultimò.* Qui ad aliquod tempus privat ſe inſtrumento ad lucrandum in gratiam alterius, poteſt aliquid in compenſationem accipere; atqui mutuans privat ſe pecuniâ, quæ quamvìs de ſe ſit ſterilis, eſt tamen inſtrumentum ad lucrandum; ergo poteſt aliquid accipere.

Confir. Cùm mutuatarius percipiat lucrum ex pecunia mutuata,non videtur contra Juſtitiam, quòd hujuſmodi lucrum dividatur inter mutuantem apponentem pecuniam,& mutuatarium apponentem ſuam induſtriâ.

Reſp. Locantem inſtrumentum poſſe pro locatione aliquid accipere, quia privat ſe facultate lucrandi per illud,quæ eſt pretio æſtimabilis,nec aliunde compenſatur: contra verò qui mutuat pecuniam, ità privat ſe facultate, & ſpe remotâ lucrandi, ut id compenſetur eâ utilitate, quòd interim res mutuata, ſi fortè pereat, non ſibi pereat, ſed mutuatario, ergo non poteſt aliud in compenſationem accipi.

Ad Confir. *Conc.* Quòd poſſit aliquando vice mutui celebrari contractus Societatis, vel contractus, qui dicitur Trium(hoc eſt Societatis,Aſſecurationis ſortis,& Aſſecu-

ſecurationis fructuum) & ſic poſſit aliquid accipere, qui in talibus contractibus apponit pecuniam. Verùm ſi moraliter conſtet, pecuniam non deſervire alteri ad negotiationem, ſed ad conſulendum ſuæ miſeriæ, tunc contractus Societatis, vel Trium eſſet uſura palliata. Utrum autem teneatur ad Reſtitutionem Uſurarum, qui celebravit contractum mutui potens licitè celebrare contractum Societatis, vel Trium, & ſic citra uſuram aliquid accipere? Dicendum cum Lugo *diſp.25.ſect.9.* & aliis apud Dian. *p.3.tr.5.reſp.92.* Quod ſi bona fide quis celebraverit contractum mutui, dum poterat alium contractum licitum celebrare, non teneatur ad Reſtitutionem, ſi tantùm ex mutuo accepit, quantum poterat ex alio licito contractu accipere, quia implicitè voluit celebrare contractum, quem licitè poterat, quamvis ex ignorantia non celebrarit, contra verò ſi mala fide contractum mutui celebravit, intendens aliquid injuſtè ex mutuo accipere: idémque dicas, ſi dubiâ fide illum celebraverit.

QUÆSTIO IV.

An Contractus Simoniacus ſit ſolum contra Religionem, an etiam contra Juſtitiam.

I. Simonia definitur *Studioſa*, (hoc eſt deliberata) *Voluntas emendi, aut vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum*, ſive annectatur ſpirituali antecedenter, ut jus patronatus, quod præſupponitur præſentationi ad beneficium, ſive annectatur concomitanter, ut labor neceſſarius adminiſtrationi Sacramentorum, ſive annectatur conſequenter, ut jus ad percipiendos reditus ex beneficio fundatum in officio ſpirituali.

Dividitur 1. Simonia in eam, quæ eſt Juris naturalis, ſeu divini, ut eſt venditio rei Sacræ, puta Sacramentorum, vel uſus poteſtatis ſupernaturalis, qua talis &c. & in eam, quæ eſt juris Eccleſiaſtici, ſeu humani, ut eſt permutatio beneficiorum, acceptio donorum ab Examinatoribus, qui examinant concurrentes ad Parochiam ex Trident. *Seſſ.24. c.18.* Venditio officii Oeconomi Eccleſiæ &c. Dubitatur. Num venditio Beneficiorum ſit Simonia Juris naturalis, an Eccleſiaſtici? Communius cum

 Suar.

Digitized by Google

Suar. contra Navar. & nonnull. Canoniſt. docent eſſe Juris naturalis, quia ſi venditur Jus ad percipiendos fructus beneficii fundatum in officio ſpirituali, cenſetur vendi ipſum officium ſpirituale, ex illa Reg. Urb. VIII. in cap. *Si quis objecerit q. 3. Qui horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Neque dicas poſſe pro Miſſa celebranda accipi ſtipendium, non in pretium rei ſacræ, ſed ob laborem annexum; ergo poteſt accipi pretium ob jus ad reditus beneficii fundatum in officio ſpirituali, quin cenſeatur hujuſmodi officium vendi. Nam in primo Caſu ſtipendium non accipitur in pretium laboris intrinſeci, ſed in ſuſtentationem laborantis, quæ jure naturæ eſt debita, quod non habetur in ſecundo caſu.

Dividitur 2. Simonia in Conventionalem, ut ſi fiat pactum de dando ſpirituali pro temporali, & in Realem ſi ſcilicet poſt pactum conferatur pecunia, aut res Spiritualis. Datur etiam Simonia confidentialis in Beneficiis, quæ à Clem VIII. reſervatur Regularibus cum aliis quatuor caſibus (conſiſtens in pacto de reſignando, vel conferendo beneficium, vel de nominando, aut præſentando aliquem ad beneficium cum onere, quòd idem beneficium, vel pars fructuum ſibi, vel alteri reſtituantur. Ut autem caſus hic ſit reſervatus, ſufficit, quòd pactum ſignis externis exprimatur etiam ſi talis Simonia ſit purè conventionalis, & nullatenus realis. Eodem modo pœnæ latæ contra Simoniam confidentialem, (nempe excommunicatio, nullitas collationis beneficii, inhabilitas ad alia acquirenda &c.) incurruntur, etiam ſi Simonia ſit tantùm conventionalis, non realis: At pœnæ latæ contra Simoniam realem non incurruntur, niſi ob Simoniam realem utrinque completam, ut docet Leſſ. *d.27.* contra Cajet. ſi enim ſolùm ſit tradita res ſpiritualis, ſed pretium non ſit ſolutum, aut vice verſa, Simonia non eſt completa, & ideò pœnæ non incurruntur; quia pœnæ ſunt reſtringendæ, & ſolùm cadunt in actum completum, niſi lex aliud exprimat. His præmiſſis.

Certum eſt, omne pactum in rebus ſpiritualibus eſſe irritum, & nullius momenti, atque adeò neutrum ex contrahentibus obligare, ut habetur c. finali, de pactis. Certum etiam eſt ex communi Axiomate, *Illud, quod in temporalibus eſt uſura, in ſpiritualibus eſſe ſimoniam:* damnantur

Digitized by Google

tur proinde ab Innoc. XI. illæ propoſitiones, quòd ſcilicet poſſit citra Simoniam dari temporale pro ſpirituali, non tamquam pretium, ſed tamquam gratuitam compenſationem, vel tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, ſi hoc in pactum, ſaltem implicitum, deducatur; adeo ut temporale ſit motivum intrinſecum conferendi ſpirituale, non verò ſi ſit motivum duntaxat extrinſecum: propterea, qui inſervit Epiſcopo intendens quod famulatus ſit ratio intrinſeca, cur ſibi detur beneficium, Simoniacè inſervit: contra verò ſi inſerviat intendens, quòd idoneitas ſit ratio intrinſeca, cur detur beneficium, & famulatus ſolum excitet memoriam ſuæ idoneitatis, eò modò, quo metus gehennæ eſt ſolùm motivum extrinſecum ad actum contritionis, certè ſimoniam non committit.

II. Difficultas eſt 1. quomodo poſſit in pactum deduci citra Simoniam ſtipendium Miſſæ? Ad quod communius cum Lugo *n.* 13. *Reſp.* ideò poſſe in pactum deduci, adeò ut ex juſtitia debeatur, quia datur in ſuſtentationem naturaliter debitam Sacerdoti, ſicut citra Simoniam poſſunt in pactum deduci, adeò ut ex juſtitia debeantur, quæ ſunt ad ſacrificium neceſſaria, putà candelæ, vinum, paramenta Sacerdotalia &c. propterea ſicut Pictor dicitur gratis pingere, quamvis dentur illi colores, & alii ſumptus neceſſarii, nec non cibus, quo ſuſtentetur; ità gratis celebrat Sacerdos, cui dantur candelæ, & alia ad Sacrificium neceſſaria, inter quæ eſt Sacerdotis ſuſtentatio. Ratio à priori eſt, quia tunc committitur Simonia, quando pro re ſpirituali accipitur aliquod temporale indebitum, ſuſtentatio autem jure naturæ eſt debita; cum dicatur Matth. 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo.* & Rom. 15. *Qui altari ſervit, de altari vivere debet.* Quod eſt verùm etiamſi Sacerdos aliunde habeat, unde valeat ſuſtentari, ut docent communiter contra Azor. 3. *p. l.* 12. *c.* 3.

Neque dicas non deberi ex juſtitia integram ſuſtentationem Sacerdoti, quippe qui in celebranda Miſſa non occupatur, niſi breviſſimo tempore, ſicut non debetur integra ſuſtentatio Pictori, ſi tantùm per ſemihoram pingat. Nam ſuſtentatio Sacerdotis à conſuetudine taxata, non eſt totalis, ſed partialis, habito tamen reſpectu non ad ſolùm tempus, quod inſumit in celebrando, ſed ad alias circumſtantias oneroſas, videlicet recitandi ho-

horas, abſtinendi à negotiationibus, venationibus, ludis, à cibo ante horam Miſſæ, geſtandi habitum decentem &c. Hinc communiter docent apud Suar. *c.46.* poſſe ſuſtentationem Sacerdotis in pactum deduci, quia quilibet in pactum deducere poteſt quidquid ſibi debetur jure naturæ, non enim petit indebitum, cum quo bene ſtat, quod Sacerdos gratis celebret, idem enim Chriſtus dominus, qui dixit *Gratis habuiſtis, gratis date,* pariter dixit: *Dignus eſt operarius cibo ſuo.* Et 1. Cor. 9. dicitur: *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus*; quæ ſcilicet ad ſuſtentationem ſunt neceſſaria.

III. Difficultas eſt 2. An poſſit quis citra Simoniam donare, vel promittere liberaliter temporale, ſub conditione quod ponatur ſpirituale, v.gr. promittere libertatem mancipio ſub conditione quod baptizetur? Ratio difficultatis eſt, quia hujuſmodi donatio videtur implicita venditio; aliter poſſet quis citra Simoniam promittere liberaliter 100. Epiſcopo ſub conditione, quòd conferat ſibi ordines ſacros, abſolutionem à cenſuris, à reſervatis, &c. quod nemo dixerit. Laym. putat in hujuſmodi donatione conditionata haberi Simoniam, quando opus ſpirituale cedit in bonum donantis, ut ſi quis det 100. ut ſibi baptiſmus conferatur, non verò quando opus ſpirituale cedit in bonum donatarii, ut ſi quis det 100. mancipio, ſub conditione quod baptizetur: Suar. tamen *t.* 1. de Rel. *tr. 3. l.4. c.17.* hanc doctrinam impugnat; quia ſi hujuſmodi commutatio temporalis cum ſpirituali, ſecundum ſe non eſt mala, unde poteſt ordinari ad bonum ſpirituale donatarii, à fortiori poteſt ordinari in bonum ſpirituale proprium, quia unicuique conceſſum eſt magis proprium bonum ſpirituale quærere, quàm alienum, undè ſi licet dare 100. mancipio ſub conditione quòd baptizetur, à fortiori videtur licere dare 100. Sacerdoti ſub conditione quòd te baptizet, abſolvat, &c. etiam ſi id non fiat ad redimendam vexationem. Et ratio à priori eſt, quia donatio conditionata temporalis nullum imponit onus, ſed ſolùm allicit voluntatem ad ponendum opus ſpirituale; ſic e.gr. Reo mortis non debetur Vita, ſi tamen ei vita concedatur à Judice ſub conditione, quòd fiat Chriſtianus, vel Religioſus, quia nullum onus imponitur, ſed confertur beneficium, quod poſſit mortem declinare, am-

amplectendo baptiſmum, vel Religionem, idcirco in hoc non habetur Simonia, ut conſtat ex praxi, quam damnare, inquit Suar., eſſet inſolentiſſimum: Hoc idem dicendum, quando opus ſpirituale cedit in bonum ipſius donantis, ergo ſive cedat in bonum donatarii, ſive donantis, non habetur Simonia.

Verùm idem Suar., & alii communius docent, quod quamvis ſpeculativè loquendo, hujuſmodi donatio conditionata non ſit Simoniaca, etiam ſi bonum ſpirituale cedat in bonum donantis, moraliter tamen loquendo, & practicè eſt ſuſpecta, & periculoſa; quinimo præſumitur dari temporale potiùs in commutationem, & animo obligandi ad conferendum ſpirituale, & ideò in foro externo punitur ut Simoniaca. Ubi obiter notandum, tam in materia uſuræ, quàm Simoniæ plurimas opiniones eſſe tantùm ſpeculativè probabiles, non practicè; quia ferè nunquam in praxi adſunt eæ circumſtantiæ, ratione quarum ſententia dicitur probabilis. Sic v.gr., ut notat Leſſ. *d.20.* ex Suar. & Navarr., Dare munera Epiſcopo ad conciliandam amicitiam, ut deinde tui memors, det in gratitudinem ſpirituale, puta beneficium, vel ordines ſacros, ſine ullo prævio pacto, ne implicito quidem, ſpeculativè non eſt Simonia, at in praxi periculoſæ plenum opus eſt Aleæ.

IV. Difficultas denique potiſſima eſt, Num venditio rei ſpiritualis ſit ſolùm contra virtutem Religionis per hoc, quod res Sacra vilipendatur, æquiparando illam pretio temporali; An ſit etiam contra virtutem Juſtitiæ, unde pretium acceptum ob rem ſacram reſtituendum ſit? In qua controverſia certum eſt 1. eſſe contra Juſtitiam vendere rem ſpiritualem ex juſtitia debitam, ut ſi Parochus, qui ratione ſtipendii tenetur ex juſtitia miniſtrare ſacramenta, venderet horum adminiſtrationem. Certum eſt ſecundò, non eſſe contra Juſtitiam jure naturæ, vendere rem ſacram ratione commodi temporalis, quod ſecum affert, & quo te privas in gratiam emptoris, v. gr. ſi vendas ſacra lipſana, quorum expoſitio magnum lucrum affert, ſicuti, ut notat Suar. *c. 4.* non committitur injuſtitia à mutuante, ſi aliquid accipiat non ratione mutui, ſed ratione lucri ceſſantis.

Quare ſupereſt difficultas, an ſit contra juſtitiam vendere ratione ſui rem Sacram debitam ex juſtitia? v. gr. ſi vendatur abſolutio à reſervatis, aut reliquiæ nullum

Digitized by Google

commodum temporale afferentes. Et ratio dubitandi eſt, quia licet res ſacra jure naturali, & divino ſit invendibilis. hujuſmodi tamen prohibitio videtur eſſe ſolùm in favorem, & reverentiam rei ſacræ, non in utilitatem recipientis rem ſacram: eò modò, quo ab Eccleſia prohibetur venditio beneficiorum ſolùm ex motivo Religionis, non juſtitiæ: ſic etiam prohibetur extrahere Reum ab Eccleſia, non quidem in favorem delinquentis, aut ex motivo juſtitiæ; ſed in favorem loci ſacri, & ex motivo Religionis, unde qui Reum ab Eccleſia extraheret, eſſet ſacrilegus, non injuſtus, nec teneretur ad reſtitutionem. Ità diſcurrunt Vaſquez, Sanch. & Alii apud Turrian. in Cenſura Theologica *cenſ.* 4. docentes, Simoniam non obligare ad reſtitutionem jure naturali: ſed ſolùm jure Eccleſiaſtico.

Dicendum tamen cum Communiori apud Leſſ. de Simon. *n.* 162. quamlibet venditionem rei ſacræ, quà ſacræ, eſſe invalidam, & injuſtam, non ſecùs ac ſi vendatur res aliena, ac proinde pretium ſimoniacè acceptum, jure naturæ reſtituendum eſſe.

Prob. Si Dominus mandet œconomo, ut aliquid gratis diſtribuat, & ille pro tali diſtributione accipiat pretium, peccat contra Juſtitiam, & ad reſtitutionem tenetur, ſed Deus præcipit res ſacras gratis conferri, cum dicatur Matth. 10. *Gratis habuiſtis, gratis date*; ergo pretium Simoniacum injuſtè accipitur, & reſtituendum eſt, non quidem danti, qui pretii illius dominium à ſe abjecit, ſed pauperibus, ut communius apud Sanch. in opuſc. *d.* 4. contra Cajet. & Navar. Hinc, quia jure divino etiam beneficia Eccleſiaſtica gratis conferenda ſunt, ideò contra Juſtitiam accipitur pretium ob collationem beneficii, quamvìs beneficium ſecum afferat emolumentum temporale. Unde damnatur propoſitio 22. ab Alexandro VII. dicens: *Non eſt contra juſtitiam beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator non exigit pecuniam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

Confirm. Ut venditio ſit valida, & juſta res, quæ venditur, debet eſſe intra aliquod pretium; Cùm de ratione venditionis ſit, quòd res vendatur pretio juſto, atqui res ſpiritualis eſt extra omne pretium; ergo illius venditio eſt invalida, & injuſta, trahens onus reſtitutionis.

V. Ob-

Digitized by Google

V. *Objic.* ex Navar. *lib 2* de Reſt. *c. 2.* Quamvìs res ſpiritualis ſit extra omne pretium, non eſt tamen infra omne pretium (ſicut eſt v. gr. res furtiva, quæ idcirco non poteſt à fure vendi) ſed eſt ſupra omne pretium; ergo non fit injuria venditori, ſi res ſacra vendatur, cum detur illi res, quæ excedit valorem pretii, quod ſolvitur; ergo jure naturæ pretium ſimoniacum non eſt reſtituendum.

Confirm. exemplo famæ, quæ eſt ſupra pecuniam, & tamen famæ detractio compenſari poteſt pecuniâ juxta æſtimationem Prudentum, ut fert opinio probabiliſſima, ergo ut prius.

Reſp. Si Argum. concluderet, evinceret, quòd ob guttam Aquæ benedictæ recipi poſſent ſine injuſtitia mille aurei, quia ratione benedictionis ea aqua eſt ſupra omne pretium, atque adeò ſupra 100. Aureos, qui ſolvuntur, quod tamen nemo admiſerit, & quilibet damnaret venditorem ad reſtitutionem; quare nego utramque conſequentiam.

Ad Confirm. Plures cum Laym. *lib. 3. tr. 3. c. 7.* docent, Non potentem reſtituere famam, non teneri ex juſtitia commutativa ad ſolvendam pecuniam, quia fama non eſt inter res pecunia venales; quamvìs poſſet illum Judex ex juſtitia vindicativa damnare ad ſolvendam pecuniam, ſicut ad aliam pœnam, putà Carceris, &c. Deinde, tranſmiſſo antecedente, *nego conſeq.* diſparitas eſt, quia pecunia, & fama ſunt quidem diverſi ordinis, ſed intra latitudinem rei temporalis, æſtimatio autem rerum temporalium, & finito modo inter ſe comparabilium, poteſt ab arbitrio hominum dependere, & conſequenter una cùm alia compenſari; At res ſacra eſt in ordine ſupernaturali, cujus æſtimatio, ſicut incomparabiliter excedit quidquid eſt temporale, ità non pendet ab arbitrio hominum; Unde neque poſſunt homines ſpiritualia temporalibus compenſare.

VI. Sex tamen à DD aſſignantur tituli, quibus excuſari poſſit à labe Simoniæ, atque adeò ab onere reſtitutionis, qui accipit temporale occaſione ſpiritualis Primus eſt Titulus *Debitæ ſuſtentationis*, vi cujus excuſantur non ſolùm, qui recipiunt juxta conſuetudinem Eccleſiæ ſtipendium pro Miſſis, ſed etiam pro concionibus, pro audiendis Confeſſionibus, pro canendis Reſponſoriis, &c. Secundò excuſat Titulus *Laboris extrinſeci*, unde

Suar.

Suar. & Filliuc. excuſant, qui aliquid ultra ſolitum ſtipendium Miſſæ accipiunt pro obligatione celebrandi tali horâ, vel pro longo itenere; Leſſ. etiam Valent. Lugo *diſp.*21. contra Suar. excuſant, qui aliquid exigit pro cantu in Miſſa, & divinis officiis, quia cenſetur labor extrinſecus. Tertius Titulus eſt, *Privatio libertatis* ad alia opera exercenda, & privatio emolumenti, quod ex iis haberi poſſet, ſicut in mutuo accipi poteſt lucrum ceſſans, & damnum emergens, quia hæc ſunt pretio æſtimabilia. Hinc poteſt pretium debitum accipere, qui ut tibi beneficium procuret, peragit iter, ſcribit, & privat ſe aliis occupationibus frugiferis. Quartus eſt *Conſuetudo* adversùs Simoniam purè Eccleſiaſticam, non tamen adversùs naturalem. Quintus eſt titulus *Liberalitatis, vel gratitudinis:* Sic excuſantur Religioſi, qui promittunt orare pro iis, à quibus eleemoſynas accipiunt: Non enim cenſetur dari eleemoſyna in pretium orationis, quæ poſtulatur, ſed gratis datur, quamvìs qui dat, velit, ut ex ea Religioſus moveatur ad preces fundendas, & ad id ſe obligandum; Niſi fortè verius detur titulo ſuſtentationis, ut datur ſtipendium Miſſæ. Sextus eſt *Redemptio vexationis injuſta*: Sic excuſatur, qui pecuniam dat ad vitandas minas, & vim injuſtam, ne ad beneficium concurrat.

VI. Utrum autem poſſit Simoniæ culpa eſſe venialis ex parvitate materiæ, ſicut eſt venialis fractio voti de recitando Pater, & Ave, quamvìs pariter ſit contra Religionem? Negant Suar. *c.* 3. Sanch. *lib.* 1. *c.* 4. quod tamen videtur durum Bordono *l.* 8. *qu.* 7. Bonac. Mol. & Aliis.

Dicendum propterea primò, cum Suar. Laym. & aliis communiter, malitiam Simoniæ Juris naturalis venialem eſſe non poſſe ex parvitate pretii.

Prob. Malitia iſthæc conſiſtit in irreverentia erga rem Sacram, quæ pretio temporali comparatur, atqui irreverentia hæc eo eſt major, quo minùs eſt pretium, quod pro re ſacra accipitur, ergo ex parvitate pretii potiùs creſcit, quam decreſcat malitia Simoniæ. Hinc in C. *Tua* de Sim. Clericus, qui ſex tantùm ſolidos dederat Archidiacono, ut illum præſentaret Epiſcopo ad ordines, gravibus pœnis punitur, nimirum ut ab officio ſuſcepti Sacerdotii abſtineat, & in Religionem aliquam ingrediatur: in foro tamen externo parvitas pretii, ut notat Sanch.

Digitized by Google

Sanch. *dub. 3.* præſumitur gratis dari, niſi aliud conſtet. Quænam autem ſit quantitas levis, quæ in foro externo præſumatur dari liberaliter, decidendum eſt Judicio Prudentum, attentis circumſtantiis dantis, & recipientis. Univerſim illa dicitur quantitas levis, quæ attentis omnibus circumſtantiis non reputatur poſſe allicere accipientem ad dandum ob illam ſpirituale, ut notat Navar. ex *cap. Etſi* de Sim. Ubi ex qualitate donantis, & recipientis reſolvitur, poſſe non eſſe magnam Equi donationem.

VIII. Dicendum 2. malitiam Simoniæ Juris naturalis nec poſſe eſſe venialem ex parvitate rei ſpiritualis, puta ſi vendatur gutta aquæ benedictæ.

Probatur Concluſio à Sanch. *l. 1. c. 7.* & aliis, quia tunc culpa non fit venialis ex parvitate materiæ, quando integra irreverentia, & offenſionis ratio reperitur in materia parva: irreverentia autem, quæ committitur in Simonia, conſiſtit in æſtimanda re ſpirituali pretio temporali, & hæc irreverentia reperitur in qualibet materia ſpirituali minima, ergo malitia Simoniæ non poteſt eſſe venialis ex parvitate rei ſpiritualis; ſicut nec malitia infidelitatis, perjurii &c. Hic tamen diſcurſus impugnatur, quia quando dicitur irreverentiæ ratio reperiri in parva materia ſpirituali, quæ venditur ſimoniacè, vel eſt ſermo de integritate eſſentiali, vel de extenſiva: Si de eſſentiali, verùm quidem eſt, eam reperiri in minima re ſpirituali, eo tamen pacto, quo integra eſſentialis ratio injuſtitiæ reperitur in furto rei minimæ, quod tamen non eſt, niſi veniale: Si verò de extenſiva, negant adverſarii, integram rationem irreverentiæ extenſivam reperiri in re parva ſpirituali. Hinc Palaus *to. 1. tr. 2. diſp. 2. p. 7.* putat ex communi ſenſu Eccleſiæ, & fidelium fundato in ipſis naturis rerum deſumendum eſſe, in quibuſnam transgreſſionibus culpa poſſit eſſe venialis ex parvitate materiæ: Aliqua enim de ſe ſunt inordinata, adeò ut in qualibet materia reputentur graviſſima, ut idololatria, infidelitas, perjurium, deſperatio, delectatio venerea deliberatè quæſita, Jejunium naturale ante ſumptionem Euchariſtiæ, irritatio Sacramentorum, odium, & contemptus Dei, & ſimilia, quæ in quacunque minima materia non variant judicium Prudentum de gravi inordinatione, & oppoſitione ad virtutem. Alia verò non ſemper æqualem habent

deordinationem,ut furtum, quod ſi fiat in magna, vel parva quantitate,variat judicium prudentum: Alia demum ità levia ſunt, ut ſolùm per accidens poſſint eſſe gravia,ut verbum otioſum, ſcurrilitas &c.

Regula itaque ſtabilienda, qua concluſio probetur, hæc eſt: Tunc materiæ parvitas non excuſat à culpa gravi, quando malitia concipitur gravis, præſcindendo à quacunque materia, in qua exerceatur, v.gr dicere Deum eſſe mendacem,eſt malitia,quæ concipitur gravis, nullâ intellectâ materiâ, in qua dicatur Deus eſſe mendax: Contra verò inferre damnum alteri v. gr. non dicit gravitatem malitiæ, niſi intelligatur materia gravis,in qua damnum irrogetur, atqui malitia irreverentiæ contra rem ſacram, quæ venditur, concipitur gravis, nullâ intellectâ materiâ in particulari, in qua exerceatur, ergo in materia Simoniæ non datur parvitas materiæ excuſans à mortali. *Prob.min.* quia quælibet res ſacra eſt incomparabiliter major quolibet pretio temporali; gravis autem irreverentia eſt æſtimare pretio temporali rem ſacram incomparabiliter majorem.

IX. Dicendum ult. Poſſe eſſe venialem ex materiæ parvitate malitiam Simoniæ juris Eccleſiaſtici, v. gr. Si aliquid parvum detur pro conſequendo officio œconomi, vel Sacriſtæ alicujus Eccleſiæ, quod ex prohibitione Pontificis emi non poteſt, intuitu Religionis, quamvis ſit officium temporale. Ratio eſt, quia in hoc caſu non datur pretium pro re ſpirituali, ſed pro re temporali,quandoquidem hæc officia temporalia ſunt, ergo non militat ratio adducta pro antecedentibus Concluſionibus de irreverentia erga rem ſacram, & de æſtimatione rei ſpiritualis pretio temporali, atque adeò juxta Regulam generalem poteſt peccatum eſſe veniale ex parvitate materiæ; Idem dicas, ſi examinatores Synodales gratis aliquid parvum accipiant antè vel poſt, occaſione examinis ad concurſum Parochialem.

X. Dubium non leve eſt, An Simonia Juris Eccleſiaſtici, ſit vera Simonia, ejuſdem ſpeciei, ac Simonia Juris naturalis, trahens eodem modo onus reſtitutionis, & alias pœnas contra Simoniam latas? Negant nonnulli apud Dian. *p. 4. tr. 4. reſol. 155.* cum Leſſ. Sanch. *dub.* 108. Juxta quam ſententiam,Pecunia data Interceſſori ad obtinendum beneficium non eſt reſtituenda, nec reddit

irri-

Digitized by Google

irritam beneficii collationem, quia hujuſmodi Simonia jure tantùm Eccleſiaſtico prohibetur, ut notat idem Sanch. *dub.26.* & eodem modo, ſi duo Electores conveniant, dicendo. Elige me in Provincialem, & ego eligo te in Guardianum; Peccabunt quidem mortaliter, ſed non incidunt in excommunicationem, neque privantur officiis ſic receptis, ut notat idem Diana *p. 11. tr. 6. reſ. 30.*

XI. Dicendum tamen 1. cum communiori apud eundem Sanch. & Dianam, Simoniam Juris Eccleſiaſtici eſſe verè, & propriè Simoniam ejuſdem ſpeciei cum Simonia juris naturalis, nec opponi ſolùm virtuti obedientiæ, ut putat Duran., ſed etiam virtuti Religionis.

Prob. Univerſim lex poſitiva præcipiens aliquem actum indifferentem ex motivo alicujus virtutis, reddit illum materiam talis virtutis; ergo lex Eccleſiaſtica præcipiens aliquid ex motivo Religionis, ſeu ob reverentiam rebus ſacris, & ſpiritualibus conſervandam, reddit illud materiam virtutis Religionis, ergo Simonia juris Eccleſiaſtici eſt etiam contra virtutem Religionis, atque adeò ejuſdem ſpeciei cum Simonia juris naturalis. Antecedens patet: Nam v.gr. qui exercet mercatum in loco ſacro, & qui frangit jejunium naturale ante ſumptionem Euchariſtiæ, ideò committit ſacrilegium; quia hæc prohibentur intuitu Religionis. Sic inceſtum committit, qui peccat cum conſanguinea in quarto gradu, non verò qui in quinto; quia Eccleſia ſolùm uſque ad quartum gradum prohibet matrimonium inter conſanguineos ex motivo honeſtatis, & obſervantiæ debitæ inter ſanguine conjunctos.

Dices cum Laym. quamvis Eccleſia prohibeat aliquem contractum ob periculum uſuræ, non proinde eſt uſurarius & injuſtus hujuſmodi contractus, ſi revera eſſet lucrum, ex mutuo, ſed ſolùm eſt contra obedientiam; ergo quamvis Eccleſia prohibeat v. gr. donationes gratuitas occaſione examinis ad beneficia, intuitu Religionis, non per hoc hujuſmodi donatio erit Simoniaca, ſi non ſit emptio rei ſacræ.

Reſp. Ex Suar. *c.7.* Ad Simoniam non requiri emptionem rigoroſè dictam, ſed ſufficere quodvis pactum injurioſum rei ſacræ: atqui non ſolùm emptio beneficii, ſed etiam donationes illæ prohibitæ ab Eccleſia ob

reverentiam rei ſacræ, ſunt eidem rei ſacræ injurioſæ; ergo etiam hujuſmodi donationes ſunt ſimoniacæ: contra verò quia uſura ſolùm habetur ex lucro vi mutui, quoties hujuſmodi lucrum ceſſet, non habetur uſura.

XII. Dicendum 2. Simoniam Juris Eccleſiaſtici trahere onus reſtitutionis, & ſubjacere aliis pœnis contra Simoniam latis. Ità communius apud Dian. & Sanch. locis citatis, qui propterea docent cum Bonac., Filiuc., Excommunicationem incurri, & collationem eſſe invalidam, ſi quis renunciet beneficium reſervatâ penſione, vel ſi quid oblatum ſit mediatori pro interceſſione ad beneficium obtinendum: Immò ſi ab aliis, te ignorante, Simonia ſit commiſſa, ut tibi beneficium conferatur, adhuc beneficii collatio eſt nulla, ut notat Leſſ. *c. 35. n. 142.*

Prob. Ejuſdem ſpeciei eſt Simonia juris naturalis, & Eccleſiaſtici ut oſtendimus, ergo ob utramque Simoniam incurruntur onera, & pœnæ latæ contra ſimoniacos.

Confirm. ex Sanch. quia Urbanus II. in Cap. *Præſentium,* cauſa 1 *q.* 5. damnat ut Simoniacum, qui dedit pecuniam alicui, ut ab Epiſcopo obtineret ordines ſacros. Ratio à priori eſt, quia qui pecuniâ datâ parat ſibi viam ad ſpirituale, non dicitur obtinere ſpirituale gratis, ſed pretio; Sic Simon Magus Simoniam committit, præcisè quia pretio volebat parare ſibi viam ad ſpirituale, ergo hujuſmodi pretium ſimoniacè acceptum reſtituendum eſt, & pœnæ contra Simoniam latæ incurruntur etiam ob ſimoniam juris Eccleſiaſtici.

XIII. Dubitatur tamen demum, An ſit Simonia, offerre pecuniam etiam interceſſori mediato ad obtinendum beneficium, vel ordines ſacros? Gabr. Vaſq., & alii apud Dian. *p. 4. tr. 4. reſ. 151.* putant probabiliter non eſſe Simoniam, quia non paratur via ad beneficium pecunia immediatè, & proximè, ſed remotè; atque adeò non cenſetur emi res ſacra, ſed mera interceſſio, quæ eſt aliquid temporale. Communius tamen docent Simoniam committi, & ſententiam oppoſitam non eſſe conſulendam, quia ſive offeratur pecunia pro interceſſione immediata, ſive pro mediata, ſemper pecunia paratur via ad rem ſacram, in quo conſiſtit malitia Simoniæ.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO V.

Ex quanam culpa oriatur obligatio reſtituendi?

I. SUppono 1. ex Lugo *d. 8. n. 25.* duplicem dari radicem, ſeu cauſam reſtituendi: Alteram *ex injuſta acceptione*, hoc eſt ex culpa contra juſtitiam, propterea nomine injuſtæ acceptionis venit etiam damnificatio, & detentio rei alienæ injuſta, nec non impedimentum injuſtè appoſitum, ne quis bonum aliquid aſſequatur; Alteram *ex re accepta*, ſeu ex eo, quod citra culpam res aliena detineatur. Alii cum Bon. *q. 1. pu. 3.* Addunt tertiam radicem, nimirum *ex contractu*: Hæc tamen vel reducitur ad primam, ſi debeatur aliquid ex contractu injuſto, puta uſurario, vel ad ſecundam, ſi debeatur aliquid ex contractu juſto, puta venditionis. Alii apud Tamb. *l. 8. tr. 3. c. 4.* addunt quartam radicem *ex injuſta damnificatione*, quæ pariter ad primam reducitur, ſi nomen illud *injuſtæ acceptionis* latè ſumatur.

II. Difficultas eſt 1. Ad utram ex his radicibus reducatur obligatio reſtituendi famam, quando quis inadvertenter aliquem infamavit? Leſſius hujuſmodi obligationem ad ſecundam radicem reducit, quia Infamator hic citra culpam detinet alienam famam, dum in aliorum mentibus pravam opinionem inculpabiliter ingeſtam relinquit; Sed Lugo *diſ. 15.* verius reducit ad primam, quia quamvis non peccârit contra Juſtitiam infamando, contra Juſtitiam tamen peccat, ſi advertendo ad damnum inculpabiliter illatum non ſtatim illud reſarcit. Sic qui inculpabiliter domum, aut ſegetes alienas incendit, tenetur non ſolùm ex charitate, ut noñulli putant, ſed etiam ex Juſtitia impedire pro viribus, ne incendium ulterius progrediatur, quod ſi non impediat, tenetur ad reſtitutionem ex prima radice injuſtæ acceptionis.

III. Dubitatur 2. Ad utram radicem reducatur obligatio reparandi damnum illatum ſinè propria culpa ab animalibus propriis, aut à ſervo, vel filio? Etenim in lege *Si Servus*, *ff. de Noxalib. action.* præcipitur, quod ſi ſervus, vel animal, abſque culpa domini damnum inferat, teneatur dominus vel damnum reſarcire, vel animal, aut ſervum tradere. Equidem cenſeo cum Eſparz.

Digitized by Google

Hujuſmodi obligationem ad primam radicem reduci, quia præſumunt leges , quod ex culpabili negligentia domini damnum illud cauſatum ſit ab animalibus, aut à ſervo : Quamvìs autem aliquando non præceſſerit culpa, ac proinde ante ſententiam Judicis, nihil tunc in conſcientia reſtitui debeat , merito tamen leges in bonum commune obligant ad hujuſmodi damnum compenſandum, ut cautius à Dominis animalia , & ſervi cuſtodiantur. Ubi notandum cum Leſſ. *c* 9. *d.*17. & Tamb. *l.* 6. *c.*4. Leges hujuſmodi diſpoſitivas obligare in conſcientia poſt ſententiam Judicis ; quippe quæ latæ ſunt in bonum publicum : contra verò , ſententiam Judicis præſumptivam in conſcientia non obligare; propterea ſi præſumat Judex damnum illatum eſſe à tuo animali , quod revera non eſt illatum , & condemnet te ad compenſationem , in conſcientia ad id non teneris , niſi ad ſcandalum vitandum , unde poteris o. . ultè tibi compenſare quod ad obediendum Judici ſolviſti.

IV. Suppono 2. Inter has duas reſtitutionis radices multiplex diſcrimen intercedere ; Primò quidem quia obligatio reſtituendi ex prima radice ſupponente culpam injuſtitiæ, non ceſſat, niſi poſita reſtitutione : Contra verò obligatio reſtituendi ex ſecunda radice ceſſare poteſt , quin quidquam reſtituatur : Nam ſi res accepta inculpabiliter apud te pereat , nihil teneris pro ea reſtituere. Secundò quia obligatus ex prima radice tenetur ad reſtituendum etiam cum proprio detrimento: ſecùs verò ex ſecunda radice : Et ratio utriuſque eſt , quia in primo caſu Dominus nullum debet ſubire damnum ex injuſta tua damnificatione , in ſecundo caſu nullum debes tu ſubire damnum , poſito quòd non peccaveris contra juſtitiam. Hinc fit, quòd obligatus ex prima radice teneatur reſtituere rem expenſis propriis , obligatus verò ex ſecunda , ſatis ſit, quòd Dominum moneat, ut rem ſuam recuperet expenſis ſuis. Tertiò obligatus ex prima radice non ſolùm debet reſtituere quod injuſtè abſtulit, ſed etiam damnum , quod paſſus eſt Dominus ob eam injuſtam acceptionem , nec non lucrum, quod inde illi ceſſavit, quod alii ſub aliis verbis dicunt , reſtituere debet omne Intereſſe tam ordinarium , quàm extraordinarium. Contra verò qui debet reſtituere ex ſecunda radice, præter rem alienam, reſtituere ſolùm debet id, in quo factus eſt ditior ex re accepta. Ratio utriuſ-

que

Digitized by Google

que eſt eadem , quia qui obligatur ad reſtituendum ex prima radice, debet ſervare indemnem dominum , qui eſt innocens,non ſe, qui eſt reus ; Contra verò qui obligatur ex ſecunda radice debet ſervare ſe indemnem,cum ipſe ſit innocens. Hinc fructus rei naturales reſtituere debet, ſi ex iis factus ſit ditior ; v.gr. Pullum equæ non ſuæ ,fructus arboris non ſuæ ; Nam ſicut res domino perit,ità res domino fructificat ; fructus verò mixtos ex naturalibus,& induſtrialibus reſtituere pariter debet, v. gr. Segetem ex alieno agro ortam , demptis tamen expenſis , & dempta æſtimatione proprii laboris : fructus tamen merè induſtriales , ut ſunt fructus promanantes ex negotiatione pecuniæ alienæ, ne ab ipſo quidem fure reſtitui debent,quia iſti non ſunt fructus rei,ſed fructus propriæ induſtriæ.Notandum tamen , quod Poſſeſſor bonæ fidei fructus naturales,& mixtos , quos bona fide percepit,etiamſi ex iis factus ſit ditior , non debeat amplius reſtituere poſt triennium , quia ex lege Uſucapionis fiunt proprii ipſius,dummodo habeatur titulus præſumptus,aliter requiritur ſpatium triginta annorum ad præſcribendum,ut notat Leſſ *l.2. c. 6. dub. 7.*

V. Suppono 3. ex eodem Lugo *n.* 26. Culpam merè internam nunquam parere onus reſtitutionis , eò quòd non inferat damnum, niſi tranſeat in externam : Culpa autem externa peccaminoſa contra Juſtitiam (quæ ſola parit onus reſtituendi) alia dicitur Theologica , alia Juridica. Theologica eſt , quæ cadit ſub conſiderationem theologicam,utpote contra Deum ; Juridica verò, quæ cadit ſub conſiderationem Juriſtarum reſpicientium duntaxat forum externum Theologica dividitur in mortalem , & venialem : venialis verò ſubdividitur in venialem ex parvitate materiæ, & venialem ex imperfecta advertentia,ſeu ex ſemiplena deliberatione. Juridica, ſeu civilis eſt triplex,Lata,Levis, Leviſſima : Culpa lata importat omiſſionem diligentiæ , quam communiter adhibere ſolent homines prudentes ejuſdem profeſſionis, v.gr. ſi librum commodatum reliquiſti ante oſtium cubiculi,ut proinde ſublatus ſit:Culpa levis fert omiſſionem diligentiæ, quam adhibere ſolent diligentiores , ut ſi librum commodatum relinquas in cubiculo aperto : Culpa leviſſima fert omiſſionem diligentiæ, quam adhibere ſolent diligentiſſimi , ut ſi rem commodatam conſerves in Arca , & illam claudis , ſed non tentas manu ,

an ſit bene obſervata. Rurſus culpa lata juridica ſubdividitur in latiorem, & latiſſimam· latiſſima eſt apertus dolus, ut ſi quis aliquid agat, vel omittat eo animo, ut ſequatur damnum, quod prævidet ſequuturum, ſi tamen damnum prævidet, ſed non intendit, dicitur culpa latior, & dolus præſumptus.

Ubi notandum cum eodem Lugo, Culpam, quæ in aliqua occaſione eſt levis, poſſe eſſe in alia gravem, nam v. gr. major diligentia adhibenda eſt in conſervando theſauro, vel vita hominis, quàm in conſervando hœdo, vel brachio; major diligentia adhibenda in conſervanda re commodata, quæ tibi affert utilitatem, quam in conſervando depoſitum, quod tibi affert onus: unde omiſſio diligentiæ, quæ in primis caſibus eſt gravis, in ſecundis eſt levis. His præmiſſis.

VI. Dico 1. Non datur obligatio reſtituendi ſub gravi pro foro interno, ex titulo injuſtæ acceptionis ob ſolam culpam juridicam ante ſententiam judicis, niſi etiam præceſſerit culpa gravis theologica, ſeu peccatum contra Juſtitiam commutativam. Ità ex Lugo *diſp. 8. n. 54.* Leſſ. Mol. contra quamplures apud Merol.

Prob. Obligatio reſtituendi ex prima radice injuſtæ acceptionis oritur unicè ex delicto contra Juſtitiam, ergo ubi in conſcientia nullum hujuſmodi delictum patratum eſt, non datur onus reſtituendi. Et ratio ulterior eſt, quia cum impoſſibile ſit vitare damnum alterius inculpabiliter, non debet læſus eſſe rationabiliter invitus de tali læſione inculpabili, quandoquidem ſicut illam nunc patitur, ità poteſt etiam alteri deinde inferre. Verùm quidem eſt, quod ubi intercedit culpa juridica lata, raró abeſt culpa etiam theologica, ſi tamen abeſſet, abeſt pariter onus reſtituendi. Hinc, ut notat Lugo, ſi quis v gr. dum ludit pila, impingit in brachium Tonſoris, qui alium novacula feriat, examinandum, ludentiſne ſit culpa, an tonſoris, qui ibi ſe expoſuit? & pro foro externo ille puniendus, pro foro tamen interno tenetur damna compenſare ſolùm, qui graviter peccavit exponendo ſe huic diſcrimini.

VII. Dico 2. Culpa contra juſtitiam levis ex parvitate materiæ inducit onus reſtitutionis ſub levi. Ità communiter apud Sanch. *l. 2. c. 23.*

Prob Niſi reſtituatur materia illa parva, retinetur domino invito, ergo datur obligatio reſtituendi; quia tamen

tamen res eſt levis, ideò tantum ſub levi datur hujuſmodi obligatio.

VIII. Dico ultimò. Culpa contra Juſtitiam Theologica levis ex ſemiplena advertentia, ac deliberatione nunquam parit obligationem reſtituendi ſub gravi, & probabiliter nec ſub levi.

Prob. 1. Pars, quia Culpa venialis non eſt ſimpliciter delictum, aut injuria, eò quòd non poſſit facilè declinari; ergo non debet parere onus reſtituendi ſub gravi. *Prob.* Etiam ſecunda pars, quod ſcilicet neque ſub levi; quia onus reſtituendi materiam gravem ſuperaret demeritum delicti levis.

Confirm. Neque promiſſio facta homini, nec votum, aut juramentum, nec præceptum ſuperioris, nec contractus inducunt ullam obligationem, ne ſub levi quidem, ſi procedant ex imperfecta deliberatione, ſeu advertentiâ, ergo neque peccatum veniale contra Juſtitiam pariet ullam obligationem reſtituendi; etenim ea obligatio neque poteſt eſſe gravis, neque levis; Non gravis, quia cùm conſequatur ad culpam per modum pœnæ, imponeretur pœna gravis ob culpam levem; nec poteſt eſſe levis, quia onus reſtituendi materiam gravem, eſt onus grave, atque adeò ſupra demeritum culpæ levis. Et ſanè videtur incredibile, quòd quis teneatur ad reſtituendum centies mille aureos ob peccatum leviſſimum, quod ſemidormiens commiſit.

Hinc ſequitur 1. Non teneri ad reſtitutionem, qui per negligentiam venialem ſineret proximi domum, vel ſegetem comburi. Secundò Famulum, qui ob ſimilem negligentiam non clauſit oſtium domûs, unde Fures res domini expilârunt. Tertiò, cuſtodes vineæ, nemoris, vectigalium, qui ob levem culpam non cuſtodiunt res ſibi demandatas. Quartò, qui ſubitâ irâ permotus abſque gravi culpa committit homicidium.

IX. *Objic.* 1. ex Vaſq. contra ultimam Concluſionem: Quoties multi abſque conſpiratione modicum quid ab eodem furantur, peccatum ſingulorum eſt veniale (v. g. ſi tranſeuntes per vineam, ſinguli botrum uvæ comedant, & vineam depopulentur) ſi tamen advertant, quòd damnum ab omnibus illatum ſit grave, quilibet ſub mortali tenetur reſtituere furtulum ſuum; ergo ex injuſta acceptatione veniali poteſt oriri gravis obligatio reſtituendi. *Antecedens prob.* Aliter damnum illud grave

 repa-

reparari non poſſet, & propterea imponi poteſt excommunicatio non reſtituentibus ea furtula, ut communiter docent apud Dian. *p. 5. tr 9. r. 54.*

Confirm. Si poſt multa furtula minuta addatur ultimum, per quod devenitur ad ſummam gravem, oritur gravis obligatio reſtituendi, & tamen omnia furtula fuerunt peccatum veniale ratione parvitatis materiæ, ergo ex veniali ratione parvitatis materiæ poteſt oriri obligatio reſtituendi ſub gravi, ergo à fortiori poteſt conſimilis obligatio oriri ex veniali ratione imperfectæ deliberationis, ut multi docent apud Tamb. *l. 8. tr. 3. c. 2. §. 5.*

Reſp. I. *Nego antec.* Communiùs enim DD. docent cum Suar. Molin. Bonac. Filliuc. apud Lugo *diſp. 16. nu. 54.* contra Leſſ. *c. 12. d. 8.* Sotum, Salas, quòd in eo caſu, quamvìs non habeatur conſpiratio, adhuc à ſingulis peccetur mortaliter ex hoc, quod advertant ad notabile damnum eidem cauſatum à tot furtulis; aliter quilibet exſpoliari poſſet bonis ſuis, nemine graviter peccante, aut habente obligationem gravem ad reſtituendum, quod videtur iniquum. Et ſanè ſicut peccat mortaliter, qui furatur à ſarcinatore Acum, quâ extremè indiget, (eſto hujuſmodi mortale non ſit in ſpecie furti, ſed in ſpecie damnificationis injuſtæ; unde ſi lata ſit excommunicatio contra furantes, ea in hoc caſu non incurreretur, ut docent Navarr. & Leſſ. *c. 12. d. 6.*) ità in caſu noſtro à ſingulis modicum furantibus peccatur mortaliter, & ad reſtitutionem ſub mortali tenentur, ſi advertant ad grave damnum, quod ab omnibus infertur: quòd ſi non advertant, nec peccabunt graviter, nec ad reſtitutionem tenebuntur ſub gravi. Poteſt tamen ferri excommunicatio contra non reſtituentes illud modicum, quâ latâ, ſi non reſtituant peccabunt graviter, non quidem contra juſtitiam, cùm materia ſit levis, ſed contra obedientiam debitam Prælato, qui ob juſtas cauſas poteſt ſub gravi, atque adeò ſub interminatione excommunicationis hujuſmodi reſtitutionem præcipere, utpotè neceſſariam ad finem gravem, ut notat Sanch. & Leſſ. apud Lugo *n. 61.*

Reſp. 2. Tranſmitto antecedens cum Sanch. *l. 1. c. 21. n. 22.* quòd ſcilicet illi, ſine conſpiratione modicum furantes, tantùm venialiter peccent, etiamſi advertant ad furtula aliorum (ad eum modum, quo venialiter ſolùm pec-

peccat, qui furatur materiam levem à Titio, quamvìs advertat, quòd priùs alii alias materias leves furati ſint, quæ ſimul unitæ integrant materiam gravem) *Nego tamen conſequentiam*, quòd ſcil. ſub mortali ad reſtitutionem teneantur, antequam feratur excommunicatio contra non reſtituentes illud modicum, excommunicatione tamen latâ, ſi non reſtituant, peccabunt graviter, non quidem contra juſtitiam, ſed contra obedientiam, ut diximus, & ideò excommunicationem incurrerent.

Ad Confirm. Qui ponit ultimum furtulum, vel advertit ad præcedentia furtula, vel non: ſi advertit, peccat graviter contra juſtitiam, & ideò ſub gravi obligatur ad reſtituendum, quantùm ſatis eſt, ut non detineat apud ſe notabilem quantitatem invito domino; quòd ſi non advertat, non peccat graviter, nec obligatur ſub gravi ad reſtitutionem; niſi quando advertit, quòd per omnia præcedentia furtula grave damnum intulerit, tunc enim ſub gravi tenetur reſtituere, non quidem ob veniale commiſſum in ſingulis furtulis, ſed ob injuſtam retentionem rei alienæ notabilis, unde potiùs tenetur ratione rei acceptæ, quàm ratione injuſtæ acceptionis.

X. Major difficultas eſt, ſi quis conſumpſerit ea, quæ multis furtulis accepit. In quo caſu reſpondet Lugo *loc. cit.* teneri ad reſtitutionem ſub gravi, non ratione injuſtæ acceptionis, ſed ratione contractûs implicìti: qui enim furtulum committit, conſentit implicitè ad ſubeundam pœnam reſtitutionis, unde quando ad materiam gravem devenitur, tenetur ſub gravi ad ſatisfaciendum huic obligationi ſibi impoſitæ per ſingula furtula, ſicuti qui pluries promiſit Titio Carolenum, poſt multas has leves promiſſiones, tenetur ſub gravi ad illas implendas: Erronea autem eſt ſententia dicentium, nunquam dari obligationem ſub gravi reſtituendi quodcumque per plurima furtula ablatum eſt, ex Propoſitione 38. damnata ab Innoc. XI.

XI. *Objic.* 2. Qui projicit gemmam alienam in mare, valentem mille, putans valere 100. tenetur reſtituere mille non 100. ergo ſi putet illam eſſe vitrum, & valere Carolenum, adhuc tenetur ſub gravi reſtituere mille, quamvìs venialiter peccârit in ea projicienda: atqui obligatio reſtituendi mille non poteſt non eſſe gravis, ergo dari poteſt obligatio gravis reſtituendi orta ex culpa

culpa veniali. *Prob. prima Conſequentia.* Quia ſicut in primo caſu ignorantia valoris gemmæ non excuſat ab obligatione reſtituendi mille, ità nec in ſecundo caſu.

Reſp. nego 1 Conſeq. Ad probationem dico, in ſecundo caſu excuſare ab obligatione reſtituendi mille non quidem ignorantiam valoris gemmæ, ſed carentiam injuriæ gravis; quando enim non irrogatur injuria gravis, non datur obligatio gravis reſtituendi; quando verò infertur injuria gravis, tunc totum damnum illatum reſtituendum eſt, quamvìs ſit ignoratum; qui enim vult, A, implicitè vult, quidquid conſequitur ad A; ſicut qui vult ſuſcipere ordines ſacros, implicitè conſentit in votum caſtitatis annexum, quamvìs ignoratum; ergo qui vult inferre injuriam gravem, projiciendo gemmam valentem mille, implicitè vult reſtituere integrum valorem gemmæ, quamvìs ignoratum.

XII. Ex dictis ſeq. Medicum, v.g. qui ex culpa veniali occidit ægrotum, non teneri ad reſtitutionem, ſive teneatur illum curare ex charitate, ſive ex juſtitia. Communiter quidem DD. docent, quòd medicus, qui ex charitate medetur, non teneatur ad reſtitutionem, niſi ex culpa juridica lata, contra vero ſi medeatur ex juſtitia, accipiendo pretium ab ægroto, teneatur ad reſtitutionem damni etiam ex culpa Juridica levi: hæc tamen communis doctrina non adverſatur ſententiæ noſtræ, quia prænotavimus, aliquando eandem omiſſionem diligentiæ poſſe in uno caſu eſſe culpam levem, atque adeò peccatum veniale, in alio culpam latam, atque adeò de ſe mortale; hinc cùm majorem diligentiam teneatur adhibere medicus, qui medetur ex juſtitia, quàm qui ex charitate, ſequitur, quòd peccet mortaliter, & ad reſtitutionem teneatur, quando medetur ex juſtitia, ſi committat culpam Juridicam levem, ſeu ſi omittat diligentiam illam, quam adhibere ſolent diligentiores, contra verò quando medetur ex charitate, peccat mortaliter, ſolùm ſi committat culpam Juridicam latam. Eadem doctrina recurrit in contractibus, cùm enim majorem diligentiam adhibere debeat ad rem conſervandam commodatarius, quàm depoſitarius, ideò omiſſio illius diligentiæ, quæ in Depoſitario eſt culpa venialis, in commodatario eſt mortalis: unde bene ſtat, quod multi docent, commodatarium utpote habentem utilitatem ex re commodata, teneri ad reſtitutionem ex culpa levi Juridica; Depo-

Digitized by Google

Depoſitarium verò, utpote habentem onus ex re depoſita, teneri ſolùm ex culpa lata; & ratio eſt, quia commodatarius etiam ob culpam levem Juridicam comittit mortale, & conſequenter ſemper verum eſt, non oriri gravem obligationem reſtitutionis, niſi ex peccato mortali contra Juſtitiam.

XIII. Dubitatur hìc 1. An ex culpa interna Theologica gravi, & externè levi contra Juſtitiam oriatur obligatio gravis reſtituendi? v. gr. An teneatur ad reſtitutionem Judex, qui ex odio gravi damnat reum, peccando tamen ſolùm venialiter in adhibenda diligentia, ne injuſtè damnetur? Idem quæritur de eo, qui ponit venenum in loco remotiſſimo à convictu hominum, eo tamen animo, ut ſi fortè inimicus illud ſumat, moriatur: & de eo, qui ab Avaro furatur obulum, eo tamen animo, ut fortè ex mœrore amiſſæ pecuniæ conficiatur?

Lugo *d. 8. n. 74.* Aliique putant, iſtos ad reſtitutionem teneri, & irregularitatem incurrere, ſi homicidium ſequatur. Equidem cum Leſſ. *c. 9. n. 113.* Sanch. & aliis apud Tamb. *l. 8. tr. 3. c. 2.* §. 5. cenſeo ad reſtitutionem non teneri: Ratio eſt, quia actio merè interna contra juſtitiam gravis non parit onus reſtitutionis, ut ſi quis cupiat occiſionem inimici; propterea requiritur actio externa; ſed actio externa levis, quæ de ſe eſt culpa venialis externa, non parit obligationem reſtitutionis, ergo actio internè gravis, externè levis, non parit onus reſtituendi. *Prob. min.* Non datur onus reſtituendi, niſi quando actio de ſe eſt cauſa damni gravis (aliter etiam, quando quis fortuitò alium occidit, teneretur ad reſtitutionem) ſed actio damnificativa externè levis, ſolùm per accidens eſt cauſa damni gravis, ergo non parit onus reſtitutionis, quantumcumque conjungatur cum culpa internè gravi. Hinc neque parit irregularitatem, ſi ex ea homicidium conſequatur: quamvìs enim potuerit Eccleſia decernere, quòd in tali caſu incurratur irregularitas, cùm detur culpa gravis prodiens in actum externum; Dicendum tamen, quòd de facto non decreverit, quia nullam pœnam imponit Eccleſia propter culpam merè internam, nec imponit de facto pœnam gravem, qualis eſt irregularitas, propter culpam externam non gravem; Aliter pœna non eſſet proportionata culpæ, propter quam imponitur. Hinc etiam fit, quòd ſi homicidium eſſet caſus reſervatus cum cenſura, nec reſervatio,

Digitized by Google

tio, nec cenſura incurreretur, quamvis poſſet ſuperior hunc caſum expreſsè reſervare etiam ſub cenſura.

Neque dicas cum Tambur. tale homicidium procedere ab actione externa peccaminoſa, libera, & voluntaria, ergo non eſt, cur non pariat onus reſtituendi, & irregularitatem. Reſp. enim procedere per accidens, non per ſe, quia talis actio externa non eſt apta nata parere homicidium, rarò enim cum homicidio conjungitur, & ideò non trahit pœnas homicidii.

XIV. Dubitatur 2. An teneatur ad reſtitutionem, qui graviter proximum damnificavit cum ignorantia affectata, aut craſſa, vel antecedente, aut concomitante?

Dicendum 1. Teneri ad reſtitutionem ſive ignorantia fuerit affectata, ſive craſſa. Dicitur affectata, quam aliquis affectat, & vult habere, v. g. qui non vult interrogare, num res aliena, quam projicit, ſit gemma, vel vitrum; dicitur verò ignorantia craſſa, quam habere ſolent craſſi, & ſupini, putà qui ex torpore non inquirunt, quid agere debeant. Ratio Concluſionis eſt, quia hujuſmodi ignorantia non tollit voluntarium, & peccatum, ſeu culpam Theologicam; ergo qui cum ea ignorantia projicit v. gr. in mare gemmam alienam putans eſſe vitrum, vel occidit hominem, putans eſſe feram, tenetur ad reſtitutionem, quandoquidem hujuſmodi ignorantia eſt culpabiliter volita, atque adeò culpabiliter etiam volitum eſt in cauſa damnum; quod ex ea ſequitur.

Dicendum 2. Non teneri ad reſtitutionem, qui damnificat cum ignorantia antecedente: dicitur à Theologis ignorantia antecedens illa ignorantia invincibilis, cum qua ità fit opus malum, ut non fieret, ſi adverteretur ad ejus malitiam: v. gr. ſi occidatur homo putatus invincibiliter fera, eo tamen animo, ut ſi ſciretur, quòd ſit homo, non occideretur. Ratio Concluſionis eſt, quia in tali occiſione, aut damnificatione nulla intervenit culpa, cùm ſupponatur ignorantia eſſe invincibilis, propterea comparatur occiſioni factæ ab amente, vel ebrio, vel dormiente, in qua nulla adeſt culpa, neque relatè ad tollendam ignorantiam, neque relatè ad ipſam occiſionem, ergo non debet parere onus reſtituendi.

XV. Dicendum ult. Neque parere onus reſtitutionis damnificationem factam cum ignorantia concomitante, & inculpabili. Dicitur à Theologis ignorantia concomitans

mitans illa ignorantia invincibilis, per quam ità fit opus putatum bonum, ut adhuc fieret, etiamſi ſciretur eſſe malum; v. g. ſi adhibeatur omnis diligentia, ne inter venandum occidatur homo, & deinde projiciatur ſagitta in feram, eo tamen animo, ut etiamſi ſciretur ibi eſſe hominem, adhuc ſagitta projiceretur. Quare in hoc differt ignorantia antecedens à concomitante, quòd licèt utraque ſit inculpabilis, nihilominus antecedens ſtat cum nolitione damnificationis; Concomitans verò ſtat cum volitione damnificationis, non quidem abſoluta, ſed conditionata. Ratio Concluſionis eſt, quia hujuſmodi occiſio nullo modo eſt voluntaria, neque in ſe, ut patet, neque in cauſa, putà in projectione ſagittæ, quia projectio ſagittæ nullo pacto imperatur à voluntate illa prava conditionata, ergo non parit onus reſtitutionis; atque adeò nec contrahitur irregularitas.

Confirm. Talis occiſio hominis nullo modo imperatur à voluntate abſoluta occidendi hominem, quia talis voluntas abſoluta non datur, neque oritur à voluntate prava conditionata occidendi hominem, ſi ibi adeſſet; quia voluntas merè conditionata nihil ponit abſolutè. ergo occiſio iſta orta ex ignorantia concomitante non parit onus reſtitutionis.

XVI. Dubitatur 3. Quænam ſit Regula ad decernendam materiam gravem furi, quæ obliget ſub gravi ad reſtituendum?

Reſp. Varias à DD. aſſignari: Illam approbant Lugo, & Eſpar. ex Mol. poſt alias rejectas, videlicet, quòd labor diurnus hominis mediocriter idonei in aliqua arte mechanica, ſeu ſtipendium tali labori debitum, ſit materia ſufficiens ad peccandum graviter contra juſtitiam: In prædivitibus verò, & Regibus ſit illud, quod niſi graviter prohibeatur, facilè poſſent pati damnum grave, quod Leſſ. dicit eſſe unum aureum, alii duos, vel tres. Equidem illam cenſeo Regulam univerſaliorem ex Leſſ. & Navar. quòd ſit materia gravis, id, quod ſufficit ad conſuetum, & moderatum victum unius diei cujuſcumque perſonæ, ſpectatâ propriâ conditione, & facultatibus; unde Navar. *c.* 17. dicit, aliquando medium Regalem eſſe materiam gravem reſpectu pauperum. Ratio doctrinæ eſt, quia hujuſmodi quantitas videtur rationabiliter diſſolvere amicitiam inter homines, ergo lædit illos graviter: Sicut Deum graviter offendit, qui ponit

Digitized by Google

nit opus diſſolvens amicitiam cum Deo. Notandum tamen, quòd ſi quis per modica furtula aliquid ab eodem furetur, major quantitas requiratur ad deveniendum ad materiam gravem, & eò major, quò magis inter ſe diſtant ea furtula; quia tunc minus eſt damnum, quod infertur; ſicut major quantitas requiritur, ſi quis modicum à diverſis furetur, vel ſi à Patre, amicis &c. qui non ſunt adeò facilè rationabiliter inviti.

XVII. Quæres demum, Utrùm poſſit res furtiva empta à fure reſtitui eidem furi ad recuperandum pretium, an verò debeat reſtitui domino, etiamſi pretium recuperari non poſſit?

Reſp. Mol *diſp.* 722. Azor. apud Dicaſtil. docere, quòd reſtituenda ſit domino, quia res clamat ad dominum. Poteris tamen tuum pretium tibi à fure recuperare, quòd ſi non poſſis, tuo infortunio imputa, etiamſi bonâ fide emeris. Vaſq. tamen, Rebell. Lugo apud Tamb. *c.* 3. §. 2. probabiliter putant, poſſe reſtitui furi, ſi bonâ fide fuerit empta, in caſu, quo non poſſit aliter pretium recuperari reſtituendo illam domino. Ratio eſt, quia qui tenetur reſtituere ex re bonâ fide accepta, non videtur cogendus ad reſtituendum cum ſuo damno, ut ſuprà diximus. Quare ſatis eſt, ſi reponat rem furtivam in eo ſtatu, in quo erat, reddendo illam furi venditori, à quo pretium recuperet. Idem etiam docent Lugo, Dian. Tamb. contra Turrian. etiamſi res furtiva fuerit empta malâ fide. Ratio eſt, quia ſicuti qui injuſtè aliquid accepit, tenetur ſolùm tollere injuſtam acceptionem, ſeu retentionem; ità qui injuſtè emit, tenetur ſolùm tollere injuſtam emptionem, reſcindendo contractum. Qui tamen à fure habuit rem alienam gratìs, ſeu per donationem, non poteſt illam reſtituere furi, ſed domino; quia nullam pretii jacturam facit, ſi reſtituat domino, ad quem illa clamat.

XVIII. Dices 1. Si veſtem alienam ab igne extraxiſti, non poteris illam in eodem ſtatu reponere, ſed debes reddere domino, ergo pariter res furtiva extracta è manu furis, non poteſt eidem furi reddi, ſed domino.

Confir. 1. Si dominus rei furtivæ compareret coram Judice, Judex decerneret, illam reddi domino, non furi, etiamſi pretium recuperari non poſſit, ergo in conſcientia reddenda eſt domino.

Confirm. 2. Poteſt dominus rei furtivæ illam exigere etiam

Digitized by Google

etiam ab emptore, ſeu poſſeſſore bonæ fidei, & hic tenetur illam reddere, quamvìs pretium amittat, ergo quamvìs dominus illam exigat, illi reddenda eſt, quia ſemper illam exigit interpretativè.

Reſp. Diſt. antec. Si non poſſum illam conſervare extra ignem, niſi amittam veſtem meam, *Nego antec.* ſecùs, *conc. & diſt. conſeq.* Si poteſt aliter pretium recuperari, *conc.* ſecùs *nego conſeq.*

Ad 1. Confirm *Conc. antec. nego conſeq.* Judex, ne detur anſa fraudibus, præſumit rem furtivam malâ fide emptam eſſe, aliter quilibet poſſet à fure malâ fide libenter res emere, ſecurus, quòd recuperabit per Judices pretium ſuum, ſi dominus compareat, quare Judex in pœnam culpæ ſaltem præſumptæ decernit, quòd res domino reſtituatur, etiamſi pretium recuperari non poſſit: Non tenetur tamen emptor hanc pœnam ſubire, antequam à Judice imponatur.

Ad 2. *Nego conſeq.* Diſparitas eſt, quia ex Jure domini tenetur quilibet non impedire, ne dominus repetat rem ſuam, unde ſi exigat, non poteſt impediri, ne ſibi illam uſurpet: at Emptor rei furtivæ non tenetur poſitivè illam reddere domino cum jactura pretii; ſicut non teneor veſtem alterius ab igne extractam conſervare extra ignem, ſi ſic conſervando amitto meam: eodem modo, ſi extraxi è naufragio Petrum, & dum extra aquas ſuſpenſum teneo, facilè ego periturus ſum, poſſum illum relinquere, ut mergatur, quia ſic non occido, ſed permitto mortem illius, ne ego peream.

XIX. Dices 2. Si poſſem rem furtivam emptam reddere furi ad recuperandum pretium, poſſem pariter alteri illam vendere ad pretium recuperandum, ſequela non admittitur; ergo.

Confirm. Si redderem illam furi, cooperarer peccato furis, qui non eſt illam reſtituturus, ſicut autem non poſſum reddere gladium domino furioſo, ne cooperer damno innocentis, ità nec in caſu.

Reſp. Nego ſequelam, Tum quia venditio rei alienæ eſt injuſta, tum etiam quia vendendo illam alteri, repono in novo periculo, in quo non inveneram; ſecùs verò, ſi reddam illam furi.

Ad Confirmationem, Cooperatio materialis cum peccato alieno, quando eſt remota, & datur ſufficiens cauſa cooperandi, non eſt peccaminoſa: ſic mutuatarius offe-

Digitized by Google

rendo uſuras mutuanti, quando habet neceſſitatem mutui, non peccat cooperando materialiter peccato uſurarii. In caſu noſtro datur neceſſitas cooperandi materialiter cum peccato furis, ne ſcilicet amittatur pretium ſolutum, & ideò hujuſmodi cooperatio non eſt peccaminoſa: contra verò reſtitutio gladii furioſo eſt peccaminoſa, ſi non detur ad id cauſa ſufficiens, qualis eſſet, ſi v.g. furioſus vellet me occidere, niſi gladium reſtituerem.

XX. Dices 3. Si Titius velit furari aut rem meam, aut alienam, non teneor impedire, ne rem alienam ſubripiat, cum periculo, quòd aliter ſubripiat meam; at non poſſum poſitivè cooperari furto rei alienæ, ne ſubripiatur res mea; neque enim poſſum comburere v. gr. veſtem alienam, ne Titius comburat meam: ſicut non poſſum alium occidere, vel poſitivè cooperari ad mortem alterius, ne ipſe occidar; atqui tradendo furi rem furtivam ad recuperandum pretium poſitivè cooperor damno alterius, ne ipſe ſubeam conſimile damnum amittendo pretium. Ergo non poſſum rem furtivam bonâ fide à me emptam reddere furi ad pretium recuperandum, & multò minùs ſi ea ſit empta malâ fide.

Reſp. Verum quidem eſſe, quòd non poſſim damnificare, aut poſitivè cooperari actioni damnificativæ alterius, ne ipſe conſimile damnum ſubeam; ſicut non poſſum occidere, aut poſitivè cooperari occiſioni alterius, ne ipſe occidar; at poſſum cooperari materialiter damno alterius, ne ipſe damnificer, ſicut etiam poſſum cooperari materialiter occiſioni alterius, ne ipſe occidar. E. g. ſi Titius velit me interficere, niſi dem illi gladium meum, quo vult abuti ad alium interficiendum, poſſum illi dare gladium, & materialiter cooperari morti alterius: Sicuti ſi Tyrannus minetur excidium civitatis, niſi detur illi innocens, quem petit ad necem, poteſt gubernator Urbis, aut Reſpublica cogere innocentem, ut Tyrannum adeat, & ſi ire nolit, poteſt illum Tyranno tradere, ut docet Leſſius *lib. 2. cap. 9. dub. 5.* Mol. Filliuc. Laym. & alii, quia in tali caſu Reſp. non diceretur poſitivè cooperari occiſioni innocentis, ſed ſolùm cooperari materialiter ejus morti, quatenus ponit actionem de ſe indifferentem, ut eſt illa traditio innocentis; quamvis enim conſtet, quòd Tyrannus hac traditione meâ abuſurus ſit, quia tamen ſubeſt cauſa urgentiſſima excuſans à culpa Rempublicam, ſi in talibus circumſtantiis innocen-

Digitized by Google

centem tradat, idcircò ſolùm materialiter cooperaretur ad ejus internecionem, & quidem citra culpam; peccaret tamen Reſpublica, ſi ad avertendum Urbis excidium occideret innocentem, aut poſitivè cooperaretur ad ejus necem, putà conſulendo, adjuvando Tyrannum, aut ponendo aliam actionem, quæ de ſe non ſit indifferens. Similiter itaque in caſu noſtro, emptor rei furtivæ non poteſt rem illam furtivam, v. gr. cumburere, ad recuperandum pretium, nec poteſt poſitivè cooperari damno alterius ad avertendum proprium damnum, poteſt tamen cooperari materialiter peccato furis, ponendo actionem de ſe indifferentem, qualis eſt redditio rei furtivæ ipſi furi; quamvìs enim conſtet, quòd fur ex propria malitia non ſit illam traditurus domino, quia tamen ſubeſt ſufficiens cauſa excuſans à culpa Emptorem, ſi in talibus circumſtantiis reddat rem furi; idcircò ſolùm materialiter diceretur cooperari damno alterius, & quidem citra culpam, ut proinde liceat rem bonâ fide emptam à fure, eidem illam reddere, ſi non poſſit aliter pretium recuperari; & probabiliter etiam ſi fuerit empta malâ fide, ut diximus; quamvìs non poſſit reſtitui furi, ſi ab eo per donationem accepta ſit, eò quòd non detur tunc cauſa excuſans à culpa in tali cooperatione cum peccato furis volentis illam ſibi retinere, & non reddere domino.

QUÆSTIO VI.

Utrùm reſtituenda ſint, quæ metu levi, aut blandis verbis extorquentur?

I. QUod attinet ad metum, prima ſententia cum Medina *de Reſtit. q. 3.* Baſilio, Palatios, & aliis docet in foro conſcientiæ reſtituenda quidem eſſe, quæ metu gravi injuſtè incuſſo extorquentur, non tamen quæ metu levi; quorum Sententiam probabilem putat Dia. *p. 3. tr. 5. reſ. 117.* inferens proinde ex illa, Confeſſarium poſſe deobligare pœnitentem à reſtitutione, ſi quid extorſerit metu levi injuſto, & ſimul ſequendo oppoſitam opinionem communiorem poſſe pœnitenti concedere facultatem recuperandi ea, quæ ſolvit ob metum levem ſibi injuſtè incuſſum. Ratio hujus ſententiæ eſt, primò quia

Digitized by Google

levis violentia, ac injuria pro nihilo reputatur. Secundò, quia metus levis facilè ſuperari poteſt, imò & debet, cùm imprudenter agat, qui eo ducitur. Tertiò, quia forum internum conformatur cum externo, quoties hoc non nititur falſæ præſumptioni, ſed forum externum cognito metu levi non obligat ad reſtitutionem, ergo nec internum, aliter forum externum iniquè denegaret patienti metum levem actionem recuperandi, quæ contra juſtitiam ſibi ſunt ablata. Quartò demum, quia non minor libertas requiritur in Matrimonio, quàm in aliis contractibus: atqui Matrimonium metu levi contractum non irritatur, ne pro foro quidem conſcientiæ, ergo nec alii contractus, unde reſtitui non debent extorta per contractus levi metu initos.

Secunda Sententia cum Azor. *t. 1. l. 1. c. 11.* Lopez, Tabiena, putat, in ſolis contractibus lucrativis, putà in donationibus, eleëmoſynis, &c. reſtituenda eſſe, quæ metu levi extorquentur, quia major libertas in his requiritur, quàm in contractibus oneroſis, in quibus utrimque habetur commodum, & incommodum.

II. Tertia demum communior, & verior ſententia docet cum Leſſ. *c. 17. n. 46.* Sanch. *l. 4. diſp. 9.* Mol. *d. 297.* Soto, Bonac. Nav. Regin. Filliuc. reſtituenda eſſe in foro conſcientiæ extorta per metum levem injuſtè incuſſum ad contractum ineundum, ſive contractus ſint lucrativi, & gratioſi, ſive oneroſi; quinimò hujuſmodi contractus in foro conſcientiæ reſcindendos eſſe ad arbitrium metum paſſi, ſi ſint diſſolubiles. Ratio eſt, quia metus levis injuſtè incuſſus injuriam irrogat, & injuſtitiam, ergo illam tenetur reſarcire, quantùm poteſt, qui metum injuſtè intulit, ſed non reſarciret ad æqualitatem, niſi ſic extorta reſtitueret, & contractum reſcinderet ad arbitrium metum paſſi, ergo ad utrumque tenetur.

Confirm. Quia quod per injuriam comparatum eſt, non reducit rem ad æqualitatem, niſi reſtituatur, ergo quæ ſic extorquentur, obnoxia ſunt reſtitutioni: Quæ ratio æquè militat pro contractibus oneroſis, ac pro lucrativis contra ſecundam ſententiam.

III. Ad primam rationem in contrarium pro prima ſententia adductam reſpondetur, etiam metum levem non cadentem in virum conſtantem tollere libertatem perfectam, & quidem injuſtè in caſu noſtro, ergo juſtitia poſtu-

Digitized by Google

poſtulat, ut damnum injuſtè illatum compenſetur. Neque dicas, quòd ſicut parvitas materiæ furto ſublata excuſat ab obligatione reſtituendi ſub gravi; ità levitas metûs injuſtè incuſſi excuſat etiam ab obligatione gravi reſarciendi damnum illatum. Etenim levis hæc injuria parit damnum grave, ergo ſub gravi debet illud reſarciri, ſicuti ſi quis aliquem leviter percutiat, prævidendo, quòd hæc levis percuſſio inferat damnum grave, procul dubio peccat mortaliter, & ſub gravi tenetur damnum compenſare. Hinc Doctores ex duplici duntaxat capite excuſant ab obligatione gravi compenſandi damnum injuſtè illatum, videlicet ratione parvitatis materiæ, quippe quæ non fert grave damnum, & ratione indeliberationis, quæ excuſat à culpa gravi. In caſu tamen noſtro neutrum caput habet locum, cùm damnum illatum ſupponatur grave, & cùm deliberatè inferatur, non infertur ſinè gravi culpa, ergo ſub gravi reſtitui debent extorta per metum etiam levem injuſtè incuſſum, quoties non excuſat materiæ parvitas.

IV. Ad ſecundam, quamvìs metus levis facilè ſuperari poſſit, nihilominus ſæpiſſimè accidit in contractibus, præſertim apud rudes, & plebejos, quòd non ſuperetur; Hinc qui injuſtè ponit contrahentem in periculo iſto proximo damni gravis incutiendo metum levem, tenetur ad reſtitutionem, & ad reſcindendum contractum ad arbitrium metum paſſi.

V. Ad tertiam, forum externum non concedit actionem patienti metum levem ad vitandas lites, quæ facilè ſuborirentur, & idcircò cognito tali metu non cogit per ſententiam Judicis delinquentem ad reſtitutionem: Hinc tamen non fit, quòd non detur obligatio reſtituendi pro foro conſcientiæ, ad eum modum, quo fur, ſi non ſit plenè convictus, non cogitur à Judice ad reſtitutionem, obligatur tamen pro foro interno. Similiter jus civile denegat actionem in deceptione intra dimidium juſti pretii, idque ad lites vitandas, at non proinde contractum involventem hujuſmodi deceptionem approbat, aut deobligat deceptionem à reſtitutione pro foro interno.

VI. Ad quartam, Multi cum Navarr. Rodriq. Veracrux, docent Matrimonium metu levi injuſto extortum eſſe jure naturæ, & in foro conſcientiæ invalidum; quorum ſententiam probabilem putant Leſſ. *c. 17 n. 47.*

Sanch. *l.* 4. *diſp.* 17. Ledeſma & alii. Equidem probabiliùs cenſeo cum eodem Sanch. eſſe validum jure naturæ, & ſimul jure poſitivo, non ſecùs ac cæteri contractus, quamvìs non eodem modo reſcindendum ſit, eò, quòd naturâ ſuâ Matrimonium ſit irreſcindibile, ac proinde ſolùm compenſandum eſt damnum injuſtè illatum. Jure Eccleſiaſtico irritatur dumtaxat Matrimonium metu gravi injuſto contractum ex cap. 1. & penult. *De his, quæ vi,&c.* Quia ſicut forum externum non attendit ad metum levem ob lites vitandas, ità lex Eccleſiaſtica non irritat pro foro interno Matrimonium metu levi contractum ob vitandos ſcrupulos. Quod autem diximus de Matrimonio, dicendum etiam de Profeſſione Religioſa, quamvìs enim Navarr. Manuel,& alii apud Dianam *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 92. putent eam eſſe invalidam, ſi metu reverentiali, atque adeò levi, emittatur, eò quòd voluntarium militem cupiat Deus,& nullatenus coactum : Communius tamen cum Sanch. & Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 6. docent eam eſſe validam,& ſolùm jure Eccleſiaſtico irritari Profeſſionem metu gravi injuſto emiſſam.

Si tamen ad Matrimonium, vel Profeſſionem extorquendam inferatur metus gravis juſtus; Covar. & Manuel putant ea eſſe invalida, eò quòd libertas ſit valde imminuta per ſolum metum: Bonac. *de Matr. q.* 3. *p.* 3. *n.* 11. & Sotus docent eſſe valida, ſi metus hic gravis à lege inferatur, ſecùs verò ſi inferatur à Judice, vel alio privato; quia ſcilicet qui patrat delictum, cui per legem ſit annexa obligatio profitendi in Religione, aut contrahendi Matrimonium, voluntariè ſubit hanc obligationem, eò quòd voluntariè commiſerit culpam, ad quam illa obligatio conſequitur; ſecùs verò ſi à voluntate Judicis, vel alterius ad id adigatur, quia nemo poteſt ad Matrimonium, aut Profeſſionem adigere, eò, quòd ea debeant eſſe omninò voluntaria ratione ſuæ perpetuitatis, & indiſſolubilitatis. Verùm communiùs, & veriùs Doctores cum Sanch. *l.* 4. *d.* 13. Leſſ. *cap.* 17. *nu.* 40. Layman, Palao, docent, ea univerſim valere, ſive à lege, ſive à Judice, vel ab alio metus juſtus incutiatur ad ea extorquenda. Ratio eſt, quia ſi Titius v. gr. minetur tibi juſtam accuſationem, niſi ducas uxorem, vel Profeſſionem emittas, hæc non poſſunt reverà dici fieri coactè, cùm nemo ad ea cogat, ſed coactio proveniat à proprio delicto, à quo provenit metus accuſationis cõmina-

minatæ: Sicut enim non dicitur coactè Matrimonium contrahere, qui virginem defloravit, & cogitur eam ducere, vel dotare ex *cap.* 2. *de Adult.* nec qui poſt ſponſalia per cenſuram cogitur ad Matrimonium contrahendum ex cap. *Ex litteris* de Sponſ. nec dicitur coactè profiteri Monachus, quando ob Simoniam compellitur ingredi Ordinem ſtrictiorem ex cap. *De Regularibus* de Simonia; quia ſcilicet in his caſibus metus non incutitur ab extrinſeco, ſed ſupponitur ortus à lege, vel ex natura delicti; ità in caſu noſtro coactio non eſt à Titio comminante accuſationem juſtam, ſed à proprio delicto, ad quod conſequitur, quòd juſtè poſſis accuſationem illam ſubire, niſi velis illam declinare contrahendo Matrimonium, vel ingrediendo Religionem.

VII. Ex hactenus dictis plura inferuntur corollaria, Primum eſt, quod renunciatio hæreditatis paternæ facta à filio metu reverentiali abſque minis, licet in foro externo non reſcindatur, nec detur actio adverſus Patrem, eò quòd hujuſmodi metus ſit levis; in foro tamen interno juxta ſententiam communiorem adductam reſcindenda ſit, ac reſarciendum ſit damnum illatum filio; ut proinde poſſit hic illud occultè ſibi compenſare, relaxato priùs per Epiſcopum juramento præſtito, ut notat Sanch. *l.4.diſp.9.* Ratio eſt, quia Pater auctoritate ſua libertatem filii veluti oppreſſam tenens obligatur ex juſtitia in diſpoſitione hæreditatis relinquere filio omnem libertatem, ut pro arbitrio de illa diſponat; quòd ſi non faciat injuriam, & violentiam, licet levem, infert filio, & idcircò ad reſtitutionem tenetur. Ubi duo advertenda. Primum eſt, ex Hoſtienſi cap. *Verum* de Jurejurando, Juramentum ab Epiſcopo non relaxari pro foro externo, ſi metus fuerit levis, ſed ſolùm pro foro interno. Secundùm eſt, ad metum reverentialem injuſtum non ſufficere, quòd filius cum verecundia, ac reverentia debita Patri hæreditatem renunciet, nec ſufficere, quòd ſi Pater non peteret renuntiationem, illa non fieret, ſed requiri, quod omninò repugnante voluntate, & quaſi coactè filius renunciet, non valens Patri contradicere præ timore, ac reverentia, quamvìs nullum aliud malum ſibi timeat.

VIII. Secundum corollarium eſt, quòd ſi filius metu reverentiali inducatur ad promittendum, ſoluturum de

Digitized by Google

ſuo aliquod debitum Parentum, qui in articulo mortis conſtituti id petant, non teneatur deinde illud ſolvere, quia ſcilicet metu, & quaſi coactè, ne parentem in eo articulo contriſtaret, inductus eſt ad promittendum. Similiter, ſi mulier ex ſolo metu reverentiali ad vitanda jurgia cum marito, ejuſque indignationem, fidejubeat pro illo, non tenetur in conſcientia ſolvere, dummodo relaxationem juramenti priùs ab Epiſcopo obtineat. Ità Sanch. loco laudato.

IX Tertium eſt, quòd ſi debitori remittatur pars debiti, eò quòd creditor deſperet ſe aliter debitum recuperaturum, adhuc ille teneatur in conſcientia partem debiti ſibi remiſſam reſtituere, ac poſſe creditorem uti occultâ compenſatione. Ità Sylv. D. Anton. Navar. Sanch. *lib. 4 d. 9 nu. 17.* qui bene advertit hoc intelligendum eſſe, quando intervenit aliqua fraus, aut culpa debitoris v. gr. quia minatur ſe aliter nihil debiti ſoluturum, vel quia fingit impotentiam. Ratio illationis eſt, quia hæc remiſſio debiti eſt mixta involuntario ob metum levem injuſtè incuſſum. Quinimò remiſſio iſta partis debiti eſt nulla, non ſolùm, quando extorquetur metu etiam levi, injuſtè incuſſo, ſed etiam quando oritur ex metu probabiliter concepto à creditore nemine illum incutiente, quatenus v. gr. timet ſibi aliquod malum injuſtè ſibi inferendum, niſi remittat. Et ratio eſt eadem, quia etiam in hoc caſu donatio, ſeu condonatio eſt mixta involuntario, & fit voluntate omninò reluctante, & quaſi coacta ob timorem mali concepti ſibi injuſtè inferendi.

X. Quartum eſt, quòd ſicut reſtituenda ſunt, quæ metu reverentiali extorquentur, ità etiam quæ extorquentur precibus importunis, quæ metui ſaltem levi, & coactioni æquiparantur, ut conſtat ex Scriptura: ſiquidem *Judicum 16.* fortiſſimus Sampſon precibus uxoris importunis coactus fuit veritatem aperire; hinc importunæ preces cauſant involuntarium, non ſecùs ac metus. Quâ de cauſa D. Antoninus, Sylveſt. Corduba, Bannes, Guttieres docent, quòd trahens alterum ad ludendum precibus importunis, ſi lucretur, non poſſit lucrum retinere, ſed ad reſtitutionem teneatur, (quamvis communius cum Mol. *t. 2. d. 517.* Nav. Henr. apud *Merol. n. 400.* id negent, quia non ſervaretur in ludo æqualitas, ſi coactus ad ludendum poſſet lucrari, & alter, qui

qui coegit, lucrari non poſſet, quare ratione injuriæ, quam intulit cogendo alterum ad ludendum, ſolùm videtur obnoxius pœnæ, ad quam à Judice poſſet condemnari) docent etiam, quod virginis deflorator teneatur ad reſtitutionem, ſi precibus importunis ab illa conſenſum extorſit. Advertit tamen Sanch. *l.*4. *d.*10. preces importunas non æquivalere metui, nec cauſare voluntarium mixtum per hoc præcisè, quod iis non interpoſitis actus non fieret (ſæpè enim aliquis importunè rogatus facit aliquid aliter non facturus, & tamen illud facit animo liberaliſſimo,) ſed ſolùm quando fit aliquid vi precum importunarum voluntate omninò repugnante, & quaſi coactè ad importunitatem vehementem repellendam, ut diximus de metu levi, juxta illud Lucæ 11. *Si ille perſeveraverit pulſans, dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens, eo quod amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.* Ideſt panes.

Ex quibus fit 1. Quod impediens legatum, aut eleemoſynam precibus importunis, quæ mixtum involuntarium continent, & metui levi injuſto æquiparantur, ad reſtitutionem teneatur, ut notant Sanch. *l.c.* & Guttier. 2. licentiam à Superiore obtentam hujuſmodi precibus importunis ad expendendum aliquid, non excuſare Religioſum à vitio proprietatis. 3. quòd licèt donatio inter conjuges confirmetur morte donantis ex *cap. fin. de donat. inter virum, & uxorem,* non tamen ſi ea fuerit nimia importunitate extorta, idem dicendum de donatione inter Patrem, & filium familias, unde hæredes donatoris poſſunt uti occultâ compenſatione.

XI. Ultimum corollarium eſt, quod potens aliquem juſtè accuſare, ſi quid ab illo extorqueat ne accuſet, ad reſtitutionem non teneatur. Et ratio eſt, quia hic metus eſt juſtus, quare cum alter privetur jure accuſandi, quod habet, poteſt in compenſationem juſtè ab altero aliquid accipere, quod proportionem habeat cum tali jure. Notandum tamen hoc verum habere, quando ille poteſt licitè accuſare, quin teneatur ad accuſandum, nam ſi tenetur accuſare, & obliget ſe ad non accuſandum, contractus eſt nullus; non ſecus ac ſi Judex aliquid accipiat cum onere ferendi ſententiam injuſtam, aut meretrix cum obligatione dandi copiam ſui corporis, nemo enim poteſt obligari ad aliquid illicitum; propterea reſtitui debet, antequam ſcelus patretur, id, quod acceptum eſt,

Digitized by Google

& contractus reſcindendus, quamvis poſt patratum ſcelus probabilior, & communior Sententia, contra Navar. & alios docet non dari obligationem reſtituendi id, quod pro patrando ſcelere acceptum eſt, quia quamvis ſcelus non ſit pretio æſtimabile, nihilominus qui ſcelus perpetrat, exponit ſe periculo jacturæ honoris, famæ, bonorum externorum, & aliquando etiam periculo vitæ, & quidem in gratiam alterius, ac propterea retinere poterit poſt ſcelus jam patratum id, quod accepit, ut huic ſe periculo exponere.

Illud in controverſiam adducitur, Num poſſit ſibi retinere, quæ quis accipit, ne accuſet prout poteſt, quin debeat, ſi timorem accuſationis incutiat citra animum accuſandi? Negant Bonac. *de contr. d.3. q.1. p. 1*. Mol. & alii, quia dolus dans cauſam contractui, irritat illum. Sed probabilius affirmant Sanch. *l.4. d 9*. Leſſ. *c. 17. n.42*. cum aliis, quia licet dolus dederit cauſam contractui, ac proinde videatur donatio illa irrita, at hujuſmodi dolus non eſt injuſtus, cùm juſtè poſſit ille accuſationem minari, ſive animum habeat accuſandi, ſive non; unde donatio non erit irrita; ſiquidem ſolùm dolus injuſtus dans cauſam contractui donationem irritat.

XII. Circa alterum quæſitum, Num reſtituenda ſint in foro conſcientiæ quæ blandis, ac byſſinis verbis extorquentur? Affirmant Cajet. 2.2. *q.32 a.7*. Medina, Armilla; quia ſicut preces importunæ, ac metus levis minuunt voluntarium; ità etiam blanditiæ, & amor, ſeu concupiſcentia, atque adeò ſicut reſtituenda ſunt, quæ metu levi injuſto, ac precibus importunis extorquentur: ità etiam quæ extorquentur blandis verbis, atque amore duce, præſertim quia amor excæcat, non ſecus ac ebrietas.

Negandum tamen cenſeo cum Mol. *d.94*. Sanch. *l.4. d. 11*. Bonac. *d.3. de contr. q.12*. Soto, & aliis communius. Ratio eſt, quia ut notat Angelicus *p.2. q.6. ar.7*. concupiſcentia, & amor non ſolùm non efficiunt involuntarium, ſed potiùs augent voluntarium, cùm ſint cauſa, cur voluntas majori conatu operetur, ergo cùm habeatur ſufficiens libertas ad contrahendum, nihil eſt cauſæ cur reſtituendum ſit, quod blandis verbis obtinetur. In tantùm enim reſtituenda ſunt, quæ precibus importunis, aut metu levi injuſto extorquentur, quia iis pariter involuntarium ſecundum quid, ſeu voluntarium mixtum

in-

Digitized by Google

involuntario, & quidem per injuriam, ac violentiam, at in caſu noſtro nulla vis, nulla injuria, nullum involuntarium, etiamſi libertas aliquatenus ſit diminuta per concupiſcentiam, ergo non datur onus reſtitutionis.

XIII. Sequitur hinc primò, ut notant Sanch. Mol. Salon., meretrices non teneri ad reſtitutionem, ſi blandis verbis donationem aliquam ultra ſtipendium debitum extorqueant; dummodo non extorqueant fraudibus, v. gr. dicendo ſe à Magnatibus eſſe concupitas, eſſe Virgines &c quod tamen ſit falſum. Verum Sanch. Sotus, Guttieres putant non committi fraudem à meretrice, per hoc quod falſo dicat Amaſio, ſe illum perditè adamare, quia nemo ignorat hanc eſſe mulierculaum cantilenā.

Sequitur 2. ex eodem Sanch. nec vitiari teſtamentum, quod maritus blanditiis uxoris ductus in ejus favorem confecit, cum blanditiæ non reddant actum mixtum involuntario, licet libertatem coarctent.

XIV Ad rationem in contrarium patet ſolutio ex dictis. Concupiſcentia exerceat quidem mentem, ità ut actus non fiat juxta rationem, ac dictamen prudentiæ, at libertatem ſufficientem ad peccandum, & ad contractus celebrandos relinquit, idque ferè ſemper, quòd ſi aliquando libertatem everteret, tunc ſolùm reſtituenda eſſent, quæ per hujuſmodi contractus involuntarios compararentur, univerſim tamen non ſunt obnoxia reſtitutioni quæ blandis, ac byſſinis verbis extorquentur. Atque hæc inter innumeras quæſtiones de reſtitutione ſatis ſit primoribus labris delibaſſe, ea quippe ad Moralem potiùs, quam ad Scholaſticam Theologiam ſpectant.

DISPUTATIO V.

De immediato effectu actuum Virtutum infuſarum, videlicet De Merito.

CUm meritum Gloriæ condignum ſit effectus gratiæ, ideò Angelicus poſt diſputationem de gratia, diſputat de merito; Nos hic opportunius de eo diſputamus, tum quia meritum præmii ſupernaturalis eſt immèdiatus effectus moralis actuum virtutum infuſarum, de quibus hactenus egimus, tum etiam quia meritum condignum fundat Dei juſtitiā erga creaturam, de qua jam diſceptavimus; tum demum quia

quia diſpoſitio iſthæc de merito viam ſternit ad ea, quæ anno inſequenti fusè diſcutienda ſunt de cauſa meritoria Incarnationis, ac de meritis Chriſti domini. Primò itaque agemus de merito condigno, ac de requiſitis ad illud. Secundò de iis, quæ cadunt, aut cadere poſſunt ſub meritum condignum. Tertiò de merito congruo, & de iis, quæ ſub tale meritum cadunt.

QUÆSTIO I.

De Merito Condigno, & de Requiſitis ad Illud.

EXplicandum priùs quid ſit meritum, & in quo differat condignum à congruo; Deinde quænam ſint requiſita ad meritum condignum ex parte operis meritorii; quænam ex parte Perſonæ merentis, & quænam ex parte Perſonæ præmiantis.

ARTICULUS I.

Quid ſit meritum condignum, quid congruum?

I. MEritum coram Deo præmii ſupernaturalis (de quo ſolùm hic agimus) pro ut præſcindit à condigno, & congruo ex Ovied. & Haunol. definitur: *Obſequium factum Deo potens ex ſe movere ad retributionem doni ſupernaturalis* Differt ab impetratione, quia hæc movet per modum ſubmiſſæ petitionis, illud per modum obſequii: differt à ſatisfactione quia hæc eſt redditio æquivalens injuriæ.

Dividitur in condignum, & congruum: Illud habet æqualitatem cum præmio, ità ut accedente promiſſione præmiantis debeatur ex Juſtitia, & independenter à promiſſione exigat ſolùm connaturaliter retributionem præmiantis. Congruum verò ex defectu æqualitatis retributionem non exigit, quamvìs convenienter detur, & ſolùm debeatur ex liberalitate præmiantis: Sic Juſtus, qui meretur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, illud exigit connaturaliter, & factâ promiſſione exigit eſſentialiter: contra verò peccator, qui ſolùm de congruo per contritionem ſupernaturalem meretur primam gratiam, illam non exigit, quamvìs ex benignitate divina detur convenienter. Diſcrimen inter hæc merita D.Tho. in 2.*diſt.*27.*qu.*1.*ar.*3. his verbis expreſſit: *Dicitur*

ali-

Digitized by Google

aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter meritum & præmium ſecundum rectam æſtimationem, ex congruo autem tantùm, quando talis æqualitas non invenitur, ſed ſolùm ſecundum liberalitatem donantis, munus tribuitur, quod dantem decet. Id ipſum ſic explicat Cardinalis de Lugo: *Si Dux exercitus egregiam de hoſte victoriam referat, dignus eſt, qui à Rege ad ulteriores gradus honoris promoveatur, ſi verò miles privatus egregium facinus præſtet, poterit quidem Rex moveri prudenter ad dandum illi præmium dignum Duce exercitûs: ſi tamen det præmium inferius, non poterit miles conqueri, quia præmium majus meretur ſolùm de congruo, quod ſi Rex ſtabularium propter curam equi benè præſtitam vellet in filium adoptare, imprudenter ageret, quia ne de congruo quidem habetur meritum talis præmii.* Hæc Lugo, quamvìs autem meritum congruum non ferat exigentiam rigoroſam, fert tamen aliqualem exigentiam fundatam potiùs in liberalitate præmiantis, quàm in præſtantia operis: propterea Aug. contra Semipel. aſſerentes primam gratiam dari propter aliquod meritum imperfectum Fidei *l. 1. de præd. SS. c. 2.* dicit: *Redditur namque gratia hoc pacto debita, nec donatur gratis.*

Ubi etiam notandum ex eodem Lugo *diſp. 24.* de Pœnit. *n. 10.* quod in merito condigno æqualitas cum præmio non ſit arithmetica, qualis eſt inter mercem, & pretium, ſed geometrica, qualis eſt inter ſemen, & fructum maximum in corde Principis fœcundiſſimo: etenim quo major eſt Principis munificentia, eo majus præmium exigitur eâ exigentiâ connaturali, ut poſitâ promiſſione, illud citra injuſtitiam negari non poſſit: Contra verò in merito congruo habetur quædam tantùm convenientia, unde factâ præmii promiſſione, ſi denegaretur, non fieret contra juſtitiam, ſed contra fidelitatem.

II. Neque dicas 1. ex Apoſt. non eſſe condignas paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam. Nam de fide eſt, operationes ſupernaturales gratiâ informatas mereri de condigno vitam æternam. Unde Baſilius *l. de Sp. S. c. 24.* dicit: *Mercatores nos ſumus per opera mandatorum poſſeſſionem cœleſtium comparantes:* quare Apoſt., vel loquitur de operibus naturalibus, ut putant Suar. & Bellar. quæ ne de congruo quidem mereri poſſunt donum ſupernaturale, vel negat æqualitatem arithmeticam pretii ad mercem, non verò æqualitatem proportionis ſeminis ad fructum maximum.

Neque dicas 2. Inter finitum, & infinitum nulla pro-

por-

Digitized by Google

portio,ergo inter merita noſtra finita,& vitam æternam durativè infinitam, neque datur æqualitas arithmetica neque geometrica, ſeu proportionis. Nam primò hoc probat,quòd nec peccatum mortale, ſi eſſet finitæ malitiæ,poſſet condignè mereri pœnam æternam. Deinde dico, Infinitatem in duratione non tollere proportionem geometricam inter meritum,& præmium; & ratio eſt, quia juſto debetur viſio Dei tamquam hæreditas, ſed hæreditas nunquam datur ad tempus, & beatitudo eſt eſſentialiter perpetua, ergo merito juſti non poteſt coaptari præmium viſionis beatæ,niſi æternum. Adde quòd munificentiæ divinæ ſimpliciter infinitæ non poteſt correſpondere præmium uſquequaque finitum; ergo cum non poſſit præmium creatum eſſe infinitum intenſivè,debet eſſe durativè infinitum.

Neque dicas ultimò. Sæpè in Scripturis vitam æternam vocari Gratiam: Nam Eph. 2. dicitur, *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem*, ergo non poteſt eſſe debita ex juſtitia. Nam vita æterna eſt ſolùm in radice gratia, quatenus gratis datur prima gratia,qua ad fidem vocamur, & ad juſtificationem, & ſalutem perducimur. propterea in Arauſic. II. can.18.dicitur: *Debetur merces bonis operibus, ſi fiant, ſed gratia, qua non debetur, præcedit, ut fiant.*

ARTICULUS II.

De Conditionibus ad Meritum condignum requiſitis ex parte operis.

III. TRid. *ſeſſ.6. can.32.* contra Calvin. & Luther. definit opera Juſtorum mereri verè augmentum gratiæ, vitam æternam, & gloriæ augmentum: quamvìs autem in Tridentino non dicatur expreſsè hujuſmodi meritum eſſe condignum propriè,& rigorosè, ità ſcilicet, ut præmium ex quadam juſtitia debeatur,communiſſimè tamen contra Duran. apud Maur. *q.*38. Theologi docent, Tridentinum intelligendum eſſe de condignitate ſtrictè dicta: Ex Scripturis enim utrumque conſtat, & quòd meritum Juſtorum ſit condignum vita æterna,& quòd hujuſmodi præmium ſit debitum ex juſtitia. Primum habetur Luc. 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua*, ad Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe*, & 2. & Tim. 1. *Ut digni habeamini Regno Dei, pro quo & patimini*: Secundum habetur Hebr. 6. *Non eſt injuſtus Deus,*

qui

Digitized by Google

qui obliviſcatur operis veſtri, & laboris; & ad Tim. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ* &c. Et ratio à priori eſt, quia Præmium meritis proportionatum debetur ex juſtitia, quoties promittitur ſub conditione talis operis, ſed vita æterna, ſpectatâ dignitate gratiæ, quæ dat jus ad viſionem Dei, & ſpectata infinitâ munificentiâ Dei præmiantis, eſt præmium proportionatum meritis juſtorum,& promittitur ſub conditione illorum, juxta illud Jac. 2. *Accipiet coronam vitæ, quam repromiſit diligentibus ſe.* & Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata*, ergo vita æterna debetur ex Juſtitia meritis Juſtorum, atque adeò hæc habent condignitatem ſtrictè dictam relatè ad hoc præmium. Hoc poſito examinandæ ſunt conditiones ex parte operis requiſitæ ad meritum condignum; nempe an hujuſmodi opus debeat eſſe liberum, honeſtum,ſupernaturale,arduum,& an elicitum, ſeu imperatum à charitate?

IV. Dico 1. Ut actus poſſit de condigno mereri augmentum gratiæ,& vitam æternam, debet eſſe liber, honeſtus,& intrinſecè ſupernaturalis. Ità communiter.

Prob. 1. pars de libertate, tum ex Scripturis, Eccl. 31. *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus.* 2. Cor. 9. *Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo non ex triſtitia, aut neceſſitate*: tum à pari, Actus demeritorius debet eſſe liber; ergo etiam meritorius: Tum à priori quia ad meritum requiritur ut quis per actionem ſibi imputabilem, atque adeò liberam reddatur dignus compenſatione. Hinc Bernar. *ſer.* 81. in Cant. dixit: *Ubi non eſt libertas, nec meritum.* Imò non ſufficit ſola libertas à coactione, ut conſtat ex Propoſitione 3. damnata Janſenii: ſed requiritur libertas à neceſſitate, ſeu indifferentiæ; Hinc actus externus, qui non eſt liber libertate formali, ſed ſolùm denominativa, non addit meritum, aut demeritum actui interno formaliter libero, ut alibi oſtendimus: & idem dicas de actu imperato, ſi careat libertate formali.

Prob. 2. Pars de honeſtate ad meritum requiſita, ſicut enim non eſt dignus pœna, niſi qui difformat operationes ſuas legi, ſeu qui inhoneſtè operatur, ità non eſt dignus præmio, niſi qui operationes legi conformat, ſeu honeſtè operatur, ergo actus meritorius debet eſſe moraliter bonus, ſeu honeſtus. Imò quamvis pura omiſſio libera (ſi eſſet poſſibilis) poſſet eſſe peccaminoſa, quia

dignus

Sanch. *l. 4. diſp. 17.* Ledeſma & alii. Equidem probabiliùs cenſeo cum eodem Sanch. eſſe validum jure naturæ, & ſimul jure poſitivo, non ſecùs ac cæteri contractus, quamvìs non eodem modo reſcindendum ſit, eò, quòd naturâ ſuâ Matrimonium ſit irreſcindibile, ac proinde ſolùm compenſandum eſt damnum injuſtè illatum. Jure Eccleſiaſtico irritatur dumtaxat Matrimonium metu gravi injuſto contractum ex cap. 1. & penult. *De his, quæ vi, &c.* Quia ſicut forum externum non attendit ad metum levem ob lites vitandas, ità lex Eccleſiaſtica non irritat pro foro interno Matrimonium metu levi contractum ob vitandos ſcrupulos. Quod autem diximus de Matrimonio, dicendum etiam de Profeſſione Religioſa, quamvìs enim Navarr. Manuel, & alii apud Dianam *p. 3. tr. 2. reſ. 92.* putent eam eſſe invalidam, ſi metu reverentiali, atque adeò levi, emittatur, eò quòd voluntarium militem cupiat Deus, & nullatenus coactum: Communius tamen cum Sanch. & Laym. *l. 3. tr. 4. c. 6.* docent eam eſſe validam, & ſolùm jure Eccleſiaſtico irritari Profeſſionem metu gravi injuſto emiſſam.

Si tamen ad Matrimonium, vel Profeſſionem extorquendam inferatur metus gravis juſtus; Covar. & Manuel putant ea eſſe invalida, eò quòd libertas ſit valde imminuta per ſolum metum: Bonac. *de Matr. q. 3. p. 3. n. 11.* & Sotus docent eſſe valida, ſi metus hic gravis à lege inferatur, ſecùs verò ſi inferatur à Judice, vel alio privato; quia ſcilicet qui patrat delictum, cui per legem ſit annexa obligatio profitendi in Religione, aut contrahendi Matrimonium, voluntariè ſubit hanc obligationem, eò quòd voluntariè commiſerit culpam, ad quam illa obligatio conſequitur; ſecùs verò ſi à voluntate Judicis, vel alterius ad id adigatur, quia nemo poteſt ad Matrimonium, aut Profeſſionem adigere, eò, quòd ea debeant eſſe omninò voluntaria ratione ſuæ perpetuitatis, & indiſſolubilitatis. Verùm communiùs, & veriùs Doctores cum Sanch. *l. 4. d. 13.* Leſſ. *cap. 17. nu. 40.* Layman, Palao, docent, ea univerſim valere, ſive à lege, ſive à Judice, vel ab alio metus juſtus incutiatur ad ea extorquenda. Ratio eſt, quia ſi Titius v. gr. minetur tibi juſtam accuſationem, niſi ducas uxorem, vel Profeſſionem emittas, hæc non poſſunt reverà dici fieri coactè, cùm nemo ad ea cogat, ſed coactio proveniat à proprio delicto, à quo provenit metus accuſationis cōmina-

minatæ: Sicut enim non dicitur coactè Matrimonium contrahere, qui virginem defloravit, & cogitur eam ducere, vel dotare ex *cap.* 2. *de Adult.* nec qui poſt ſponſalia per cenſuram cogitur ad Matrimonium contrahendum ex cap. *Ex litteris* de Sponſ. nec dicitur coactè profiteri Monachus, quando ob Simoniam compellitur ingredi Ordinem ſtrictiorem ex cap. *De Regularibus* de Simonia; quia ſcilicet in his caſibus metus non incutitur ab extrinſeco, ſed ſupponitur ortus à lege, vel ex natura delicti; ità in caſu noſtro coactio non eſt à Titio comminante accuſationem juſtam, ſed à proprio delicto, ad quod conſequitur, quòd juſtè poſſis accuſationem illam ſubire, niſi velis illam declinare contrahendo Matrimonium, vel ingrediendo Religionem.

VII. Ex hactenus dictis plura inferuntur corollaria, Primum eſt, quod renunciatio hæreditatis paternæ facta à filio metu reverentiali abſque minis, licet in foro externo non reſcindatur, nec detur actio adverſus Patrem, eò quòd hujuſmodi metus ſit levis; in foro tamen interno juxta ſententiam communiorem adductam reſcindenda ſit, ac reſarciendum ſit damnum illatum filio; ut proinde poſſit hic illud occultè ſibi compenſare, relaxato priùs per Epiſcopum juramento præſtito, ut notat Sanch. *l.4.diſp.9.* Ratio eſt, quia Pater auctoritate ſua libertatem filii veluti oppreſſam tenens obligatur ex juſtitia in diſpoſitione hæreditatis relinquere filio omnem libertatem, ut pro arbitrio de illa diſponat; quòd ſi non faciat injuriam, & violentiam, licet levem, infert filio, & idcircò ad reſtitutionem tenetur. Ubi duo advertenda. Primum eſt, ex Hoſtienſi cap. *Verum* de Jurejurando, Juramentum ab Epiſcopo non relaxari pro foro externo, ſi metus fuerit levis, ſed ſolùm pro foro interno. Secundùm eſt, ad metum reverentialem injuſtum non ſufficere, quòd filius cum verecundia, ac reverentia debita Patri hæreditatem renunciet, nec ſufficere, quòd ſi Pater non peteret renuntiationem, illa non fieret, ſed requiri, quod omninò repugnante voluntate, & quaſi coactè filius renunciet, non valens Patri contradicere præ timore, ac reverentia, quamvis nullum aliud malum ſibi timeat.

VIII. Secundum corollarium eſt, quòd ſi filius metu reverentiali inducatur ad promittendum, ſoluturum de

Digitized by Google

ſuo aliquod debitum Parentum, qui in articulo mortis conſtituti id petant, non teneatur deinde illud ſolvere, quia ſcilicet metu, & quaſi coactè, ne parentem in eo articulo contriſtaret, inductus eſt ad promittendum. Similiter, ſi mulier ex ſolo metu reverentiali ad vitanda jurgia cum marito, ejuſque indignationem, fidejubeat pro illo, non tenetur in conſcientia ſolvere, dummodo relaxationem juramenti priùs ab Epiſcopo obtineat. Ità Sanch. loco laudato.

IX. Tertium eſt, quòd ſi debitori remittatur pars debiti, eò quòd creditor deſperet ſe aliter debitum recuperaturum, adhuc ille teneatur in conſcientia partem debiti ſibi remiſſam reſtituere, ac poſſe creditorem uti occultâ compenſatione. Ità Sylv. D. Anton. Navar. Sanch. *lib. 4 d. 9 nu. 17.* qui bene advertit hoc intelligendum eſſe, quando intervenit aliqua fraus, aut culpa debitoris v. gr. quia minatur ſe aliter nihil debiti ſoluturum, vel quia fingit impotentiam. Ratio illationis eſt, quia hæc remiſſio debiti eſt mixta involuntario ob metum levem injuſtè incuſſum. Quinimò remiſſio iſta partis debiti eſt nulla, non ſolùm, quando extorquetur metu etiam levi, injuſtè incuſſo, ſed etiam quando oritur ex metu probabiliter concepto à creditore nemine illum incutiente, quatenus v. gr. timet ſibi aliquod malum injuſtè ſibi inferendum, niſi remittat. Et ratio eſt eadem, quia etiam in hoc caſu donatio, ſeu condonatio eſt mixta involuntario, & fit voluntate omninò reluctante, & quaſi coacta ob timorem mali concepti ſibi injuſtè inferendi.

X. Quartum eſt, quòd ſicut reſtituenda ſunt, quæ metu reverentiali extorquentur, ità etiam quæ extorquentur precibus importunis, quæ metui ſaltem levi, & coactioni æquiparantur, ut conſtat ex Scriptura: ſiquidem *Judicum 16.* fortiſſimus Sampſon precibus uxoris importunis coactus fuit veritatem aperire; hinc importunæ preces cauſant involuntarium, non ſecùs ac metus. Quâ de cauſa D. Antoninus, Sylveſt. Corduba, Bannes, Guttieres docent, quòd trahens alterum ad ludendum precibus importunis, ſi lucretur, non poſſit lucrum retinere, ſed ad reſtitutionem teneatur, (quamvìs communiùs cum Mol. *t. 2. d. 517.* Nav. Henr. apud Merol. *n. 400.* id negent, quia non ſervaretur in ludo æqualitas, ſi coactus ad ludendum poſſet lucrari, & alter, qui

qui coegit, lucrari non poſſet, quare ratione injuriæ, quam intulit cogendo alterum ad ludendum, ſolùm videtur obnoxius pœnæ, ad quam à Judice poſſet condemnari) docent etiam, quod virginis deflorator teneatur ad reſtitutionem, ſi precibus importunis ab illa conſenſum extorſit. Advertit tamen Sanch. *l.*4. *d.*10. preces importunas non æquivalere metui, nec cauſare voluntarium mixtum per hoc præcisè, quod iis non interpoſitis actus non fieret (ſæpè enim aliquis importunè rogatus facit aliquid aliter non facturus, & tamen illud facit animo liberaliſſimo,) ſed ſolùm quando fit aliquid vi precum importunarum voluntate omninò repugnante, & quaſi coactè ad importunitatem vehementem repellendam, ut diximus de metu levi, juxta illud Lucæ 11. *Si ille perſeveraverit pulſans, dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens, eo quod amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.* Ideſt panes.

Ex quibus fit 1. Quod impediens legatum, aut eleemoſynam precibus importunis, quæ mixtum involuntarium continent, & metui levi injuſto æquiparantur, ad reſtitutionem teneatur, ut notant Sanch. *l.c.* & Guttier. 2. licentiam à Superiore obtentam hujuſmodi precibus importunis ad expendendum aliquid, non excuſare Religioſum à vitio proprietatis. 3. quòd licèt donatio inter conjuges confirmetur morte donantis ex *cap. fin. de donat. inter virum, & uxorem*, non tamen ſi ea fuerit nimia importunitate extorta, idem dicendum de donatione inter Patrem, & filium familias, unde hæredes donatoris poſſunt uti occultâ compenſatione.

XI. Ultimum corollarium eſt, quod potens aliquem juſtè accuſare, ſi quid ab illo extorqueat ne accuſet, ad reſtitutionem non teneatur. Et ratio eſt, quia hic metus eſt juſtus, quare cum alter privetur jure accuſandi, quod habet, poteſt in compenſationem juſtè ab altero aliquid accipere, quod proportionem habeat cum tali jure. Notandum tamen hoc verum habere, quando ille poteſt licitè accuſare, quin teneatur ad accuſandum, nam ſi tenetur accuſare, & obliget ſe ad non accuſandum, contractus eſt nullus; non ſecus ac ſi Judex aliquid accipiat cum onere ferendi ſententiam injuſtam, aut meretrix cum obligatione dandi copiam ſui corporis, nemo enim poteſt obligari ad aliquid illicitum; propterea reſtitui debet, antequam ſcelus patretur, id, quod acceptum eſt,

Digitized by Google

& contractus reſcindendus, quamvìs poſt patratum ſcelus probabilior , & communior Sententia, contra Navar. & alios docet non dari obligationem reſtituendi id, quod pro patrando ſcelere acceptum eſt, quia quamvìs ſcelus non ſit pretio æſtimabile, nihilominus qui ſcelus perpetrat, exponit ſe periculo jacturæ honoris, famæ, bonorum externorum , & aliquando etiam periculo vitæ, & quidem in gratiam alterius , ac propterea retinere poterit poſt ſcelus jam patratum id, quod accepit, ut huic ſe periculo exponere.

Illud in controverſiam adducitur, Num poſſit ſibi retinere, quæ quis accipit , ne accuſet prout poteſt, quin debeat, ſi timorem accuſationis incutiat citra animum accuſandi? Negant Bonac. *de contr. d. 3. q. 1. p. 1.* Mol. & alii, quia dolus dans cauſam contractui, irritat illum. Sed probabilius affirmant Sanch. *l. 4. d 9.* Leſſ. *c. 17. n. 42.* cum aliis , quia licet dolus dederit cauſam contractui, ac proinde videatur donatio illa irrita, at hujuſmodi dolus non eſt injuſtus , cùm juſtè poſſit ille accuſationem minari, ſive animum habeat accuſandi , ſive non ; unde donatio non erit irrita ; ſiquidem ſolùm dolus injuſtus dans cauſam contractui donationem irritat.

XII. Circa alterum quæſitum , Num reſtituenda ſint in foro conſcientiæ quæ blandis, ac byſſinis verbis extorquentur ? Affirmant Cajet. *2. 2. q. 3 1 a. 7.* Medina, Armilla ; quia ſicut preces importunæ, ac metus levis minuunt voluntarium ; ità etiam blanditiæ, & amor , ſeu concupiſcentia , atque adeò ſicut reſtituenda ſunt , quæ metu levi injuſto , ac precibus importunis extorquentur : ità etiam quæ extorquentur blandis verbis, atque amore duce , præſertim quia amor excæcat , non ſecus ac ebrietas.

Negandum tamen eenſeo cum Mol. *d. 94.* Sanch. *l. 4. d. 11.* Bonac. *d. 3. de contr. q. 12.* Soto, & aliis communius. Ratio eſt, quia ut notat Angelicus *p. 2. q. 6. ar. 7.* concupiſcentia , & amor non ſolùm non efficiunt involuntarium, ſed potiùs augent voluntarium, cùm ſint cauſa , cur voluntas majori conatu operetur, ergo cùm habeatur ſufficiens libertas ad contrahendum, nihil eſt cauſæ cur reſtituendum ſit , quod blandis verbis obtinetur. In tantùm enim reſtituenda ſunt , quæ precibus importunis, aut metu levi injuſto extorquentur , quia iis pariter involuntarium ſecundum quid, ſeu voluntarium mixtum

in-

Digitized by Google

involuntario, & quidem per injuriam, ac violentiam, at in caſu noſtro nulla vis, nulla injuria, nullum involuntarium, etiamſi libertas aliquatenus ſit diminuta per concupiſcentiam, ergo non datur onus reſtitutionis.

XIII. Sequitur hinc primò, ut notant Sanch. Mol. Salon., meretrices non teneri ad reſtitutionem, ſi blandis verbis donationem aliquam ultra ſtipendium debitum extorqueant; dummodo non extorqueant fraudibus, v. gr. dicendo ſe à Magnatibus eſſe concupitas, eſſe Virgines &c quod tamen ſit falſum. Verum Sanch. Sotus, Gutticres putant non committi fraudem à meretrice, per hoc quod falſo dicat Amaſio, ſe illum perditè adamare, quia nemo ignorat hanc eſſe mulierculārum cantilenā.

Sequitur 2. ex eodem Sanch. nec vitiari teſtamentum, quod maritus blanditiis uxoris ductus in ejus favorem confecit, cum blanditiæ non reddant actum mixtum involuntario, licet libertatem coarctent.

XIV Ad rationem in contrarium patet ſolutio ex dictis. Concupiſcentia exerceat quidem mentem, ità ut actus non fiat juxta rationem, ac dictamen prudentiæ, at libertatem ſufficientem ad peccandum, & ad contractus celebrandos relinquit, idque ferè ſemper, quòd ſi aliquando libertatem everteret, tunc ſolùm reſtituenda eſſent, quæ per hujuſmodi contractus involuntarios compararentur, univerſim tamen non ſunt obnoxia reſtitutioni quæ blandis, ac byſſinis verbis extorquentur. Atque hæc inter innumeras quæſtiones de reſtitutione ſatis ſit primoribus labris delibaſſe, ea quippe ad Moralem potiùs, quam ad Scholaſticam Theologiam ſpectant.

DISPUTATIO V.

De immediato effectu actuum Virtutum infuſarum, videlicet De Merito.

CUm meritum Gloriæ condignum ſit effectus gratiæ, ideò Angelicus poſt diſputationem de gratia, diſputat de merito; Nos hic opportunius de eo diſputamus, tum quia meritum præmii ſupernaturalis eſt immediatus effectus moralis actuum virtutum infuſarum, de quibus hactenus egimus, tum etiam quia meritum condignum fundat Dei juſtitiā erga creaturam, de qua jam diſceptavimus; tum demum quia

Digitized by Google

quia diſpoſitio iſthæc de merito viam ſternit ad ea, quæ anno inſequenti fusè diſcutienda ſunt de cauſa meritoria Incarnationis, ac de meritis Chriſti domini. Primò itaque agemus de merito condigno, ac de requiſitis ad illud. Secundò de iis, quæ cadunt, aut cadere poſſunt ſub meritum condignum. Tertiò de merito congruo, & de iis, quæ ſub tale meritum cadunt.

QUÆSTIO I.

De Merito Condigno, & de Requiſitis ad Illud.

Explicandum priùs quid ſit meritum, & in quo differat condignum à congruo; Deinde quænam ſint requiſita ad meritum condignum ex parte operis meritorii; quænam ex parte Perſonæ merentis, & quænam ex parte Perſonæ præmiantis.

ARTICULUS I.

Quid ſit meritum condignum, quid congruum?

I. Meritum coram Deo præmii ſupernaturalis (de quo ſolùm hic agimus) pro ut præſcindit à condigno, & congruo ex Ovied. & Haunol. definitur: *Obſequium factum Deo potens ex ſe movere ad retributionem doni ſupernaturalis* Differt ab impetratione, quia hæc movet per modum ſubmiſſæ petitionis, illud per modum obſequii: differt à ſatisfactione quia hæc eſt redditio æquivalens injuriæ.

Dividitur in condignum, & congruum: Illud habet æqualitatem cum præmio, ità ut accedente promiſſione præmiantis debeatur ex Juſtitia, & independenter à promiſſione exigat ſolùm connaturaliter retributionem præmiantis. Congruum verò ex defectu æqualitatis retributionem non exigit, quamvìs convenienter detur, & ſolùm debeatur ex liberalitate præmiantis: Sic Juſtus, qui meretur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, illud exigit connaturaliter, & factâ promiſſione exigit eſſentialiter: contra verò peccator, qui ſolùm de congruo per contritionem ſupernaturalem meretur primam gratiam, illam non exigit, quamvìs ex benignitate divina detur convenienter. Diſcrimen inter hæc merita D. Thò. in 2. *diſt. 27. qu. 1. ar. 3.* his verbis expreſſit: *Dicitur ali-*

Digitized by Google

aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter meritum & præmium ſecundum rectam æſtimationem, ex congruo autem tantùm, quando talis æqualitas non invenitur, ſed ſolùm ſecundum liberalitatem donantis, munus tribuitur, quod dantem decet. Id ipſum ſic explicat Cardinalis de Lugo: *Si Dux exercitus egregiam de hoſte victoriam referat, dignus eſt, qui à Rege ad ulteriores gradus honoru promoveatur, ſi verò miles privatus egregium facinus præſtet, poterit quidem Rex moveri prudenter ad dandum illi præmium dignum Duce exercitûs: ſi tamen det præmium inferius, non poterit miles conqueri, quia præmium majus meretur ſolùm de congruo, quod ſi Rex ſtabularium propter curam equi benè præſtitam vellet in filium adoptare, imprudenter ageret, quia ne de congruo quidem habetur meritum talis præmii.* Hæc Lugo, quamvis autem meritum congruum non ferat exigentiam rigoroſam, fert tamen aliqualem exigentiam fundatam potiùs in liberalitate præmiantis, quàm in præſtantia operis: propterea Aug. contra Semipel. aſſerentes primam gratiam dari propter aliquod meritum imperfectum Fidei *l. 1. de præd. SS. c. 2.* dicit: *Redditur namque gratia hoc pacto debita, nec donatur gratis.*

Ubi etiam notandum ex eodem Lugo *diſp. 24.* de Pœnit. *n. 10.* quod in merito condigno æqualitas cum præmio non ſit arithmetica, qualis eſt inter mercem, & pretium, ſed geometrica, qualis eſt inter ſemen, & fructum maximum in corde Principis fœcundiſſimo: etenim quo major eſt Principis munificentia, eo majus præmium exigitur eâ exigentiâ connaturali, ut poſitâ promiſſione, illud citra injuſtitiam negari non poſſit: Contra verò in merito congruo habetur quædam tantùm convenientia, unde factâ præmii promiſſione, ſi denegaretur, non fieret contra juſtitiam, ſed contra fidelitatem.

II. Neque dicas 1. ex Apoſt. non eſſe condignas paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam. Nam de fide eſt, operationes ſupernaturales gratiâ informatas mereri de condigno vitam æternam. Unde Baſilius *l. de Sp. S. c. 24.* dicit: *Mercatores nos ſumus per opera mandatorum poſſeſſionem cœleſtium comparantes:* quare Apoſt., vel loquitur de operibus naturalibus, ut putant Suar. & Bellar. quæ ne de congruo quidem mereri poſſunt donum ſupernaturale, vel negat æqualitatem arithmeticam pretii ad mercem, non verò æqualitatem proportionis ſeminis ad fructum maximum.

Neque dicas 2. Inter finitum, & infinitum nulla propor-

portio, ergo inter merita noſtra finita, & vitam æternam durativè infinitam, neque datur æqualitas arithmetica neque geometrica, ſeu proportionis. Nam primò hoc probat, quòd nec peccatum mortale, ſi eſſet finitæ malitiæ, poſſet condignè mereri pœnam æternam. Deinde dico, Infinitatem in duratione non tollere proportionem geometricam inter meritum, & præmium; & ratio eſt, quia juſto debetur viſio Dei tamquam hæreditas, ſed hæreditas nunquam datur ad tempus, & beatitudo eſt eſſentialiter perpetua, ergo merito juſti non poteſt coaptari præmium viſionis beatæ, niſi æternum. Adde quòd munificentiæ divinæ ſimpliciter infinitæ non poteſt correſpondere præmium uſquequaque finitum; ergo cum non poſſit præmium creatum eſſe infinitum intenſivè, debet eſſe durativè infinitum.

Neque dicas ultimò. Sæpè in Scripturis vitam æternam vocari Gratiam. Nam Eph. 2. dicitur, *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem*, ergo non poteſt eſſe debita ex juſtitia. Nam vita æterna eſt ſolùm in radice gratia, quatenus gratis datur prima gratia, qua ad fidem vocamur, & ad juſtificationem, & ſalutem perducimur. propterea in Arauſic. II. can. 18. dicitur: *Debetur merces bonis operibus, ſi fiant, ſed gratia, qua non debetur, præcedit, ut fiant.*

ARTICULUS II.

De Conditionibus ad Meritum condignum requiſitis ex parte operis.

III. TRid. *ſeſſ. 6. can. 32.* contra Calvin. & Luther. definit opera Juſtorum mereri verè augmentum gratiæ, vitam æternam, & gloriæ augmentum: quamvìs autem in Tridentino non dicatur expreſsè hujuſmodi meritum eſſe condignum propriè, & rigoroſè, ità ſcilicet, ut præmium ex quadam juſtitia debeatur, communiſſimè tamen contra Duran. apud Maur. *q.* 38. Theologi docent, Tridentinum intelligendum eſſe de condignitate ſtrictè dicta: Ex Scripturis enim utrumque conſtat, & quòd meritum Juſtorum ſit condignum vita æterna, & quòd hujuſmodi præmium ſit debitum ex juſtitia. Primum habetur Luc. 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua*, ad Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe*, & 2. & Tim. 1. *Ut digni habeamini Regno Dei, pro quo & patimini*: Secundum habetur Hebr. 6. *Non eſt injuſtus Deus,*

qui

qui obliviſcatur operis veſtri, & laboris; ex ad Tim. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ* &c. Et ratio à priori eſt, quia Præmium meritis proportionatum debetur ex juſtitia, quoties promittitur ſub conditione talis operis, ſed vita æterna, ſpectatâ dignitate gratiæ, quæ dat jus ad viſionem Dei, & ſpectata infinitâ munificentiâ Dei præmiantis, eſt præmium proportionatum meritis juſtorum,& promittitur ſub conditione illorum, juxta illud Jac. 2. *Accipiet coronam vitæ, quam repromiſit diligentibus ſe.* & Matth.19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata*, ergo vita æterna debetur ex Juſtitia meritis Juſtorum, atque adeò hæc habent condignitatem ſtrictè dictam relatè ad hoc præmium. Hoc poſito examinandæ ſunt conditiones ex parte operis requiſitæ ad meritum condignum; nempe an hujuſmodi opus debeat eſſe liberum, honeſtum,ſupernaturale,arduum,& an elicitum, ſeu imperatum à charitate?

IV. Dico 1. Ut actus poſſit de condigno mereri augmentum gratiæ,& vitam æternam, debet eſſe liber, honeſtus,& intrinſecè ſupernaturalis. Ità communiter.

Prob. 1. pars de libertate, tum ex Scripturis, Eccl. 31. *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus.* 2. Cor. 9. *Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo non ex triſtitia, aut neceſſitate*: tum à pari, Actus demeritorius debet eſſe liber; ergo etiam meritorius: Tum à priori quia ad meritum requiritur ut quis per actionem ſibi imputabilem, atque adeò liberam reddatur dignus compenſatione. Hinc Bernar. *ſer. 81.* in Cant. dixit: *Ubi non eſt libertas, nec meritum.* Imò non ſufficit ſola libertas à coactione, ut conſtat ex Propoſitione 3. damnata Janſenii: ſed requiritur libertas à neceſſitate, ſeu indifferentiæ; Hinc actus externus, qui non eſt liber libertate formali, ſed ſolùm denominativa, non addit meritum, aut demeritum actui interno formaliter libero, ut alibi oſtendimus: & idem dicas de actu imperato, ſi careat libertate formali.

Prob. 2. Pars de honeſtate ad meritum requiſita, ſicut enim non eſt dignus pœna, niſi qui difformat operationes ſuas legi, ſeu qui inhoneſtè operatur, ità non eſt dignus præmio, niſi qui operationes legi conformat, ſeu honeſtè operatur, ergo actus meritorius debet eſſe moraliter bonus, ſeu honeſtus. Imò quamvis pura omiſſio libera (ſi eſſet poſſibilis) poſſet eſſe peccaminoſa, quia

dignus

Digitized by Google

dignus eſt pœna, qui omittit facere id, quod debet, ea tamen non poſſet eſſe meritoria, ut docent communiter contra Ripal., quia bonum ex integra cauſa, atque adeò actus, ut ſit bonus, & meritorius non ſolùm debet non proſequi malum, ſed etiam debet poſitivè proſequi bonum. Hinc Matth. 6 dicitur: *Attendite ne Juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin quam mercedem habebitis?* Neque dicas, eſſe dignum præmio ex Scripturis qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus; nam debet non tranſgredi ex amore honeſtatis, ut ſit dignus præmio.

V. Dubitatur. An opus honeſtum debeat eſſe ſupererogationis, ut ſit meritorium? Communiſſimè id negant contra Dionyſ. Ciſterc., cujus ſententiam Suar. *l. 12. de gr. c. 5.* putat erroneam, dicitur enim Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Ergo non ſolùm opera ſupererogationis, ſed etiam opera præcepta ſunt meritoria, cùm utraque ſint honeſta, & libera. Adde, cæteris paribus, opus præceptum eſſe magis meritorium, quia per præceptum contrahit ſpecialem honeſtatem obedientiæ, hinc opus, quod fit ex voto, eſt magis meritorium, quàm ſi fiat ſine obligatione voti, ut docet Suar. ex D. Thom. quia ratione voti ſuperadditur honeſtas Religionis.

Dices: Reſp. non præmiat eos, qui leges obſervant, ſed ſolùm eos, qui ultra debitum operantur, ergo à fortiori Deus ſolùm opera ſupererogationis remuneratur, quia probabiliter Deus omnia præcipit, etiam ex jure proprietatis, atque adeò omnia opera præcepta à Deo ſunt debita ex juſtitia: unde non ſunt meritoria.

Reſp. neg. conſeq. Reſp. enim ex paupertate denegat præmium obſervantibus leges; Deus verò ditiſſimus non denegat. Præterea Reſp. vult obſervantiam legum in bonum publicum, & creditor creatus exigit debitum ex juſtitia in bonum proprium; Deus verò utrumque vult in bonum noſtrum, & ideò etiam opera præcepta remuneratur. Præterquamquod etiam in exercitio operum præceptorum habentur circumſtantiæ non præceptæ, quæ in ſubſtantiam operum redundant, ut ſunt intenſio, & duratio talium actuum, motivum ſupernaturale hujus, vel illius virtutis, &c.

Prob. demum 3. pars Concluſionis quod actus meritorius debeat eſſe intrinſecè ſupernaturalis. quia meritum

Digitized by Google

tum,& præmium debent eſſe in eodem ordine, ut notat D.Th.1.2.*q*.109.*a*.5. propterea Arauſic.II. Can.7. anathematizat docentes poſſe nos quidquam operari in ordine ad ſalutem,ſine illuſtratione, & inſpiratione Spiritus S. Hinc actus naturales Juſti non poſſunt eſſe meritorii præmii ſupernaturalis, quia ex hoc quod ſint hominis juſti non evadunt ſupernaturales. Unde Chriſtus Dominus Matth. 7. dixit: *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis*? Imò addo cum Suar. *l.* 12. de Gr. *c.*10. quòd actus naturales eliciti à juſto, & imperati à charitate,vel ab alio actu ſupernaturali,non habent meritum diſtinctum à merito actus ſupernaturalis imperantis,ſicut actus internus imperatus ab interno non habet meritum diſtinctum à merito actus interni, ut alibi oſtendimus cum D.Tho. contra Scot. & ratio eſt, quia adhuc actus imperatus remanet intrinſecè naturalis, quamvis imperetur ab actu ſupernaturali, ergo non eſt proportionatus præmio ſupernaturali.

Dices: Actus ſupernaturales Chriſti Domini quamvìs de ſe non ſint proportionati ad præmium infinitum, tamen quia dignificantur à ſanctitate ſubſtantiali infinita Chriſti Domini ſunt meritorii infinitè; ergo pariter actus naturales juſti, quamvìs de ſe non ſint proportionati ad præmium ſupernaturale,quia tamen dignificantur à gratia,poſſunt mereri præmium ſupernaturale.

Confirm. quia promittitur vita æterna in Evangelio etiam pro potu dato aquæ frigidæ, & à SS.PP. opera honeſta naturalia valdè commendantur.

Reſp. Sicut actus naturales Chriſti Domini, & actus indifferentes nec merentur præmium infinitum, nec præmium ſupernaturale; ità pariter actus naturales honeſti, & actus indifferentes Juſti non ſunt proportionati ad præmium ſupernaturale, quare conceſſo *antec. negò conſeq.* diſparitas eſt, quia in actibus ſupernaturalibus Chriſti Domini datur capacitas ad præmium majus, & majus ſupernaturale, prout eſt magìs & magìs digna Perſona operans; atque adeò ſi perſona operans eſt infinitè digna actus eſt meritorius infinitè: Contra verò in actibus naturalibus, honeſtis, aut moraliter indifferentibus Juſti non datur capacitas ad præmium ordinis ſupernaturalis. Ratio ulterior eſt, quia operatio dignificatur à Perſona; ergo à Perſona infinitè digna eſt infiniti valoris; At gratia accidentalis per accidens

omninò ſe habet relatè ad opera naturalia juſti, quia hujuſmodi opera non ſunt filii Dei adoptivi formaliter, ſed materialiter, & per accidens, ſicut per accidens muſicus ædificat, & ideo non dignificantur à gratia, nec redduntur meritoria præmii ſupernaturalis.

Ad Confirm. Promittitur vita æterna pro potu frigidæ dato tamen ex motivo ſupernaturali. Præterea à SS. PP. commendantur opera honeſta naturalia, præſertim in infidelibus, quia indirectè promovent ad opera ſupernaturalia; quatenùs facilitant ad hæc, & difficultant ad vitia, ut diximus in de Gratia.

VI. Dico 2. Ut actus ſit meritorius, debet pariter eſſe arduus, ſeu contemptivus alicujus commodi temporalis. Ità Eſparz. *q.* 11. contra Maur. *q.* 44.

Prob. 2. ex Scripturis; *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit, Regnum Cœlorum vim patitur. Si tamen compatimur, & conglorificabimur.* Secundò à priori quia præmium datur in compenſationem operis in alterius gratiam exhibiti, atqui ſi in operis, & obſequii exhibitione nulla ſubitur jactura, non exigitur compenſatio, ut patet, ergo opus meritorium debet eſſe contemptivum alicujus commodi in gratiam præmiantis: Et hac de cauſa actus honeſti imperati, ſi careant libertate formali, non addunt novum meritum actibus imperantibus, quia ſcilicet nulla in iis exercendis habetur difficultas.

Confirm. 1. Præmium condignum debetur ex juſtitia, & tamquam merces, atqui quod debetur ex juſtitia, debetur ex contractu utrinque oneroſo, ergo ſi obſequium non ſit oneroſum, & laborioſum, non eſt meritorium de condigno vitæ æternæ.

Confirm. 2. quia aliter Beati, qui magìs Deum amant, quàm ament homines, privarentur præmio ex mero arbitrio divino, & non ex defectu exigentiæ in eo amore, qui cum careat difficultate non eſt meritorius.

Neque dicas, non eſſe meritorium, quia Beati ſunt in termino, ſicut odium Dei in damnatis non eſt demeritorium, quia ſunt in termino. Nam ex oppoſita ſententia hoc inconveniens ſequitur, quòd ſcilicet Beati non deberent eſſe in termino, ſed deberent ſemper iterum iterumque mereri Deum amando, ſi ad meritum non requiritur victorioſus contemptus alicujus commodi. Paritas de damnatis non eſt ad rem; Nam, ut notat Haunol. *n.* 871. Deus nulli eſt injurioſus, ſi non puniat

pec-

Digitized by Google

peccata damnatorum novâ pœnâ prout poſſet; imò bonum, quod per inflictionem novæ pœnæ obtineretur latè ad divinam gloriam, abunde compenſatur ex oſtenſione ſuæ miſericordiæ: Contra verò eſſet contra perfectionem juſtitiæ providentialis, ſi Deus non præmiaret opera amicorum exigitiva præmii ulterioris, & continuum miraculum patraret in fruſtranda hac exigentia morali.

VII. Dices 1. Hinc ſequeretur, quòd opus magìs arduum eſſet magìs meritorium, unde vitiis deditì magìs mererentur, quàm præditi virtutibus, dum bene operantur, ob majorem in iis difficultatem. Sequeretur etiam, quòd Actus virtutis inferioris eſſet magìs meritorius, ſi eſſet magìs arduus, quam ſuperioris.

Reſp. Cæteris paribus *conc.* 1. ſequelam, quia tamen præditi virtutibus cùm à paſſionibus non impediantur, ſolent operari intenſius ex vividiore cognitione motivorum præſtantiorum, ideò eorum actus plerumque ſunt magìs meritorii. Ad 2. ſequelam dico, quòd Actus virtutis ſuperioris poſſit eſſe magìs meritorius ob ſui præſtantiam, quamvìs ſit minùs arduus.

Dices 2. Quamvìs Actus non ſit arduus, ſi tamen ſit honeſtus, & liber, dignus eſt retributione, cùm ſit reverà obſequioſus, ergo poteſt eſſe meritorius ſine arduitate.

Confirm. 1. Quia poteſt Deus promittere aliquod donum ſub conditione operis honeſti non laborioſi, atqui in hoc caſu talis actus eſſet meritorius de condigno talis boni, & non eſſet arduus; ergo.

Confirm. 2. Quia ex Philoſopho laus eſt præmium virtutis, atqui per quemvìs actum honeſtum etiam non arduum homo exigit laudem, ergo & præmium.

Confirm. 3. Quia Angeli, & Adam, antequam peccarent, nullam moleſtiam capere poterant ex actibus virtuoſis, quibus merebantur, ergo ad meritum non requiritur actus moleſtus. *Antec. prob.* quia Adam erat in ſtatu naturæ integræ, & juſtitiæ originalis, atque adeò erat immunis à quavis pugna inter partem inferiorem, ac ſuperiorem, & à quavis pœna.

Reſp. Non eſſe dignum retributione actum, ad quem natura ipſa inclinat, ſi non ſit contemptivus commodi in gratiam alterius, ideò enim datur præmium, ut ad actus virtutis alliciamur; ſi tamen ad hujuſmodi actus noſtrâ ſponte ferremur ſine ullo incommodo,

Digitized by Google

ſufficiens præmium talis actûs eſſet ipſe actus, quo perficimur juxta illud. *Ipſa ſibi pretium virtus.*

Ad 1. Confirm. *neg. min.* ſicuti ſi Deus promittat bonum ſupernaturale ſub conditione operis naturalis, vel indifferentis, non propterea talis actus erit meritorius boni ſupernaturalis; imò de facto promiſit Deus gratiam contritioni peccatoris, nec propterea hæc de condigno meretur gratiam.

Ad 2. Nos hic loquitur de præmio inductivo alicujus utilitatis, non de præmio nullius commodi inductivo, ut eſt laus orta ex opere honeſto, Deus enim, & Beati propter ſuos actus ſunt laudabiles, & exigunt hujuſmodi præmium, nempe laudem, nec propterea dicuntur mereri.

Ad 3. Tam Angeli, quàm Adam, dum erant in via, capaces erant alicujus incommodi, ac torturæ, aliter mereri non poterant, ut docent multi apud Suar. *l.* 1. de Gratia *c.* 25. Ideò enim peccarunt Dæmones, quia dum inclinabantur ad propriam excellentiam conſiderandam, & amandam, huic inclinationi non reſtiterunt, quòd ſi reſtitiſſent, certè incommodum ſubjiſſent, ratione cujus vitam æternam fuiſſent conſecuturi. Idemque proportionaliter dicas de Adamo.

VIII. Dico ult. Ut Actus ſit meritorius de condigno, non requiritur quòd ſit elicitus, aut imperatus à charitate. Ità communius contra Sot., Med. apud Vaſq. & contra Bannez putantem ſolos actus elicitos à charitate eſſe meritorios vitæ æternæ, nec non contra Palud., Bellar. *l.* 5. de Juſtif. *c.* 15. putantes, quòd ſaltem virtualiter debeant imperari, ac referri in Deum per actum charitatis.

Prob Scriptura omnibus actibus honeſtis ſupernaturalibus vitam æternam promittit: Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ergo gratis omninò dicitur, quod ſoli actus à charitate eliciti, vel imperati mereantur vitam æternam. Ratio à priori eſt, quia Dei amicus, & filius adoptivus per omnes actus ſupernaturales honeſtos, meretur præmium conſentaneum amico, & adoptivo Dei, atqui præmium conſentaneum amico, & adoptivo Dei, eſt hæreditas, ac Dei viſio, ſeu vita æterna; ergo per omnes actus ſupernaturales Juſti merentur vitam æternam.

Dices 1. Cor. 2. habetur: *Oculus non vidit &c. quæ præparavit*

Digitized by Google

vit Deus diligentibus ſe; ergo actus meritorius debet eſſe à dilectione aut elicitus, aut ſaltem imperatus. Et ratio videtur eſſe, quia augmentum præmii ſubſtantialis, nempe viſionis Dei, correſpondet augmento gratiæ, & charitatis, ſed habitus charitatis à ſolis actibus charitatis, aut à charitate imperatis intenditur, ergo ab his ſolis actibus habetur meritum vitæ æternæ.

Confirm. ut operationes noſtræ mereantur præmium ſupernaturale, ſeu viſionem beatam, referri debent ad Deum ultimum finem ſupernaturalem, ſed ſolius charitatis eſt referre actus in Deum finem ſupernaturalem, ergo. Hinc Trid. *ſeſſ. 6. can. 26.* requirit ad meritum condignum, quòd opera juſtorum ſint in Deo facta, quod videtur ſonare fieri ex charitate, idemque docet D. Thom. *q.* 114. *a.* 4. & alib.

Reſp. Chriſtum Dominum omnibus operibus honeſtis ſupernaturalibus vitam æternam promiſiſſe. Quare dum dicitur vita æterna præparata diligentibus, ſenſus eſt, quòd detur propter charitatem, ſive formalem; ſive participatam omnes enim actus ſupernaturales participant aliquo modo charitatem, tum quatenus includunt aliquem amorem ultimi finis, tum quia dignificari debent à gratia (quæ ſæpè in Scriptura vocatur charitas) ut poſſint vitam æternam de condigno mereri. Ad rationem à priori *nego min.* Ab omnibus enim actibus ſupernaturalibus intenditur meritoriè tum gratia, tū habitus charitatis, ac reliqui habitus infuſi, qui ſunt gratiæ proprietates.

Ad Confirm. Sufficit, quòd Actus ratione ſupernaturalitatis natura ſua referantur ad Deum finem ultimum ſupernaturalem, ut poſſint mereri vitam æternam. Trid. ibi docet apertè, quòd tantùm opera Juſtorum, quæ ſunt facta in Deo, hoc eſt in ſtatu gratiæ, mereantur de condigno gloriam, non verò quæ fiunt in ſtatu peccati. Ad authoritatem D. Thom. alii aliter Certùm eſt ex Suar & Tanner. quòd ſæpè Angelicus aliis in locis apertè nobiſcum ſentiat.

ARTICULUS III.

De conditionibus meriti condigni tum ex parte merentis, tum ex parte præmiantis.

INquirendum, Num ad merendum condignè requiratur ex parte merentis ſtatus viæ, & ſtatus gratiæ, & ex parte præmiantis quod præmium promittatur?

Digitized by Google

IX, Dico 1. Ad meritum, & demeritum requiritur, ut actus honeſti, aut inhoneſti fiant in ſtatu viæ. Ità communiter.

Prob. Status viæ dicitur ſtatus, in quo actibus bonis, & malis propoſita eſt retributio, ſed ad meritum, & demeritum requiritur, ut fiant in ſtatu, in quo propoſita eſt retributio, ergo requiritur ſtatus viæ. *Prob. Min.* Nam ſicut qui currunt in ſtadio, & pugnant in agone, ut mereantur bravium, debent pugnare tempore, quo ſit propoſita retributio; ità in caſu noſtro. Hinc in Scripturis dicitur: *Dum tempus habemus, operemur bonum; Venit nox, quando nemo poteſt operari*: propterea nec Beati, nec damnati merentur, aut demerentur, cùm ſint in termino. Certum etiam eſt Animas Purgatorii non mereri augmentum gratiæ, & gloriæ. Dubitatur tamen, An ſicut poſſunt aliquid nobis impetrare, ità poſſint mereri ſibi aliquod præmium accidentale, v. gr. remiſſionem venialis, aut ſolatium aliquod miniſterio Angelorum exhibendum? Affirmat Rip. *diſp. 77. ſ.* 4. Communius tamen negant: Cùm enim non poſſint pro pœna debita ſatisfacere, ſed ſolùm ſatiſpati, nec poſſunt mereri.

Non eſt autem ex mero Dei arbitrio, ſed eſt etiam ex natura rei, quòd tempus viæ ſit finitum, & illi ſuccedat terminus. Ratio eſt, quia Beatitudo eſſentialiter eſt ſtatus quietis; atqui, ſi poſſet quis ſemper ulteriorem, & ulteriorem beatitudinem acquirere, non haberetur ſtatus quietis; ergo ex natura rei tempus merendi eſt limitatum, ſicut etiam tempus demerendi miſeriam oppoſitam beatitudini. Sunt quidem Angeli uſque ad diem Judicii capaces novi gaudii accidentalis, ut notat D. Thom. 1 *p. q. 62. a. 9.* Juxta illud Luc. 15. *Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*: hujuſmodi tamen gaudium non habent ex novo merito, ſed vi beatitudinis ſubſtantialis, poſitâ pœnitentiâ peccatoris, tamquam requiſito: eodem modo Dæmones capaces ſunt novæ pœnæ accidentalis, dum vident peccatores ad bonam frugem redire, quando verò vident homines in peccatum labi, tunc non habent gaudium poſitivum, ſed negativum, ſeu carentiam illius pœnæ accidentalis, qua cruciarentur, ſi homines non peccarent.

Ex quibus deducitur, Homines in ſtatu naturæ integræ, & juſtitiæ originalis, in quo erant immunes à

pugna

pugna inter appetitum ſenſitivum, & rationalem ; necnon à morte,& mortis veſtigiis, connaturaliter habituros fuiſſe tempus viæ determinatum (ut habuerunt Angeli) poſt quod ſi in eo ſtatu innocentiæ permanſiſſent, transferendi erant in Empyreum ad Deum videndum. Nunc autem in ſtatu naturæ lapſæ tempus viæ eſt uſque ad finem vitæ, juxta illud Eccl. 18. *Ne verearis uſque ad mortem juſtificari.* Utrum autem Enoch, & Helias, qui nondum mortui ſunt,ſint in ſtatu viæ, & capaces meriti? Affirmant Viegas,& Maur *q.*45. Negant communius cum Vaſq.& Suar.*l* 12. *de gr.c.* 15. quia ſicut præter ordinem miraculosè conſervantur uſque ad diem judicii, & ſicut non ſunt in ſtatu peccandi, ac demerendi, ità nec merendi. Aliter eorum merita creſcerent ultra meritum omnium Sanctorum, quod videtur inopinabile.

X. *Objic.* Actus honeſti de ſe ſunt digni præmio, & inhoneſti exigunt pœnas; ergo independenter à ſtatu viæ habetur meritum,& demeritum.

Confirm. opus honeſtum per hoc,quod fit à Perſona magìs Deo dilecta,nempe à Beato,non deſinit eſſe meritorium, ergo ut prius.

Reſp. Actus honeſtos eſſe dignos præmio in actu primo, ac veluti conditionatè,ſi ſcilicet iis proponatur retributio,ut curſus in ſtadio exigit bravium tantùm conditionate: idémque dicas de actibus inhoneſtis, qui exigunt pœnam in actu primo,& ex natura rei eſt, ut non proponatur pœna pro peccatis,quæ fiunt in termino,& ideò peccata damnatorum non exigunt pœnam in actu ſecundo.

Ad Confirm.redit eadem Reſponſio,Actus Beatorum non deſinunt eſſe meritorii, quia ſunt à perſonis magìs Deo dilectis,ſed quia deeſt conditio neceſſaria ad meritum,nempe quod proponatur retributio.

XI. Dico 2. Ad merendum de condigno vitam æternam requiritur etiam ſtatus gratiæ. Ità omnes Theologi contra Bajum damnatum à Pio V.& Greg. XIII.

Prob Tum ex Script 1. Cor. 17. *Si tradidero corpus meum ità ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Joan 15. *Sicut palmes non poteſt ferre fructum, niſi manſerit in vite,*&c. Tum ex Trid.*ſeſſ.6. can.* 32.Tum ratione,quia ſine gratia vel homo eſt peccator,& non poteſt ſimul habere reatum pœnæ æternæ, & jus ad vitam

Digitized by Google

æternam, vel homo eſt in pura natura, & non poteſt actus naturalis mereri præmium ſupernaturale, cum ſint in diverſo ordine.

Dices: Opus malum de ſe ſufficit ad merendam miſeriam, ergo opus bonum ad merendam Beatitudinem, ſive naturalem, ſi opus bonum ſit naturale; ſive ſupernaturalem, ſi illud ſit ſupernaturale, ergo ad merendam gloriam non requiritur ſtatus gratiæ, ſed ad ſummum, quòd actus ſit ſupernaturalis.

Confirm. tum ex Apoſt. *Rom.2.* dicente, Deum non eſſe Perſonarum acceptorem, ſed gloriam tribuere omni operanti bonum: eſſet autem Perſonarum acceptor, ſi ſolum amicis operantibus bonum daret gloriam. Tum ex Aug. *l.2. de lib. arb. c.6.* ubi ait, lege æterna ſtatutum eſſe, ut boni beatam, mali miſeram vitam comparent, ergo ad beatam vitam promerendam ſufficit ut bonus bene operetur, quin requiratur ſtatus gratiæ.

Reſp. Actum ſupernaturalem non mereri de condigno gloriam, niſi procedat ab habente gratiam, tunc enim non eſſet actus filii adoptivi formaliter, ergo non poſſet mereri præmium dignum duntaxat filio adoptivo, nempe hæreditatem. In forma, conceſſio antecedente, *nego conſeq.* Diſparitas eſt, quia plus requiritur ad operandum ſupra naturam, & ad merendum beatitudinem ſupernaturalem, quàm ad operandum infra naturam per peccatum, & ad merendam miſeriam; ſicut autem non poteſt homo per vires naturales mereri præmium ſupernaturale, ſic neque poteſt dum eſt in ſtatu ſervi per actus ſupernaturales mereri de condigno præmium proprium filii adoptivi, hoc eſt hæreditatem.

Hinc fit, actum contritionis ſupernaturalis elicitum à peccatore non poſſe mereri de condigno vitam æternam, atque adeò nec eſſe formam juſtificantem, ſi enim actus charitatis ſupernaturalis elicitus ab innocente carente gratia adoptionis non poteſt de condigno mereri vitam æternam, quia eſt opus ſervi Dei, non filii, unde non debetur illi hæreditas, à fortiori contritio peccatoris, quæ eſt opus inimici. Quòd ſi non poteſt mereri de condigno vitam æternam contritio peccatoris, à fortiori non poteſt eſſe juſtificativa formaliter, ſeu deletiva peccati, ut dicemus in de Pœnitentia *diſp. ult. q.2.* Cum plus requiratur ad delendum peccatum, quod eſt in ordine ſupremo, quàm ad merendam gloriam.

Ad

Digitized by Google

Ad Confir. Deus non eſt perſonarum acceptor, ſi ſolùm amicis honeſtè operantibus det Gloriam, quia ſolùm amici illam merentur de condigno. Aug. loquitur in præſenti providentia, in qua bonus non poteſt non eſſe juſtus; in ſtatu verò puræ naturæ bonus mereretur beatitudinem naturalem.

XII. Dico ultimò. Ex parte præmiantis ad meritum condignum condignitate perfectâ requiritur promiſſio divina, quâ Deus ſe obliget ad præmium conferendum, quin ſufficiat ſola æqualitas proportionis cum tali præmio. Ità communiter apud Ovied. & Maur. *d. 47.*

Prob. Ad meritum condignum condignitate perfectâ requiritur, quòd præmium debeatur ex juſtitia, ſed citra promiſſionem divinam Gloriæ hoc non debetur ex juſtitia, ſed ſolùm exigitur exigentiâ morali connaturali divinitùs fruſtrabili, ergo ad meritum condignum requiritur ex parte præmiantis promiſſio præmii. *Prob. maj.* tum ex Apoſt. Hebr. 6. *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & laboris.* Tum ratione, quia in humanis tunc ſolùm quis de condigno meretur bravium, mercedem, præmium, quando illud ex juſtitia debetur, & antecedenter promittitur. Ratio à priori eſt, quia omne debitum retributionis oritur vel quia retribuens accepit rem aut opus, quod priùs non erat accipientis, vel quia retributionem promiſit ſub conditione operis faciendi: atqui Deus non poteſt teneri ad retribuendum ex primo Capite; non enim poteſt accipere à creatura rem, aut opus, quòd antecedenter non eſſet ipſius Dei: cùm ex ipſo, in ipſo, & per ipſum ſint omnia, ſitque Deus Dominus omnium jure creationis, ergo unicè poteſt Deus nobis debere mercedem ex ſecundo titulo, hoc eſt vi promiſſionis ſuæ; non quaſi vero ſola promiſſio ſufficiat, ut meritum ſit condignum (contritioni enim peccatoris promittitur juſtificatio, quam tamen non meretur de condigno) ſed quia citra promiſſionem præmium non eſt debitum ex juſtitia. Hinc Aug. Ser. 17. de verb. Apoſt. dicit: *Debitor nobis factus eſt Deus, non aliquid accipiendo, ſed quod ei placuit promittendo.*

Confir. Niſi requireretur promiſſio præmiantis, non daretur apta ratio, cur animæ purgantes de facto non mereantur ſibi de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ; & cur Chriſtus Dominus non meruerit de facto dæmonibus reparationem poſt lapſum, & Angelis bonis unionem hypoſtaticam.

Digitized by Google

XIII. *Objic.* Peccatum meretur de condigno pœnam æternam citra promiſſionem divinam; ergo etiam opus honeſtum meretur de condigno vitam æternam citra divinam promiſſionem.

Reſp. *Nego Conſeq.* Diſparitas eſt, quia poſitâ culpâ Judex habet perfectum Jus proximum, & expeditum ad pœnam propoſitam infligendam, eſto non teneatur illam infligere; At poſito opere bono, Creatura non habet perfectum Jus, ſed ſolùm exigentiam connaturalem ad præmium, & ideò requiritur divina promiſſio.

QUÆSTIO II.

De iis, quæ cadunt, aut cadere poſſunt ſub meritum condignum.

DUbitatur 1. Num poſſit Juſtus de condigno mereri alteri gratiam ſanctificantem, & ſibi reparationem poſt lapſum? Secundò: An poſſit ſub meritum condignum cadere Perſeverantia finalis? An auxilia ſupernaturalia præſertim efficacia? An prima gratia actualis? An primus gradus Gloriæ eſſentialis? An remiſſio venialis? Difficultas tamen eſt, an ea poſſint cadere ſub meritum condignum ſaltem in alia Providentia? Nam in præſenti providentia, ut communiter Theologi docent cum D. Tho. *1. 2. q. 114. ar. 6.* apud Maur. *q. 11.* Juſtus non meretur de condigno, niſi gratiæ augmentum, & gloriam ſibimet; adeò ut nec ſibimet mereatur de condigno auxilia ſupernaturalia ad gratiam augendam, aut ad perſeverantiam finalem; ſive id oriatur ex defectu promiſſionis divinæ, ſive ex defectu condignitatis jam exhauſtæ præmio gratiæ, & gloriæ, quod ſibi meretur.

ARTICULUS I.

Utrùm poſſit Juſtus condignè mereri Alteri gratiam, & ſibi reparationem poſt lapſum?

SOlùm hìc inquirimus, an poſſit Juſtus de condigno mereri gratiam ſanctificantem alteri immuni à peccato, aut augmentum gratiæ alteri Juſto, præſcindendo, an poſſit illam mereri peccatori. Et ſanè quòd Juſtus hæc poſſit de congruo mereri, docent communiter cum Angelico *loc. cit.* quia Amicitiæ munus eſt Amicorum preces exau-

Digitized by Google

exaudire; ergo cùm Juſtus ſit Dei amicus, congruum eſt, ut ejus obſequia, & preces impetrent Aliis à peccato immunibus gratiam ſanctificantem, vel auxilia efficacia, quibus poſſint ad illam ſe diſponere: Difficultas ſolùm eſt, an poſſit etiam de condigno juxta providentiam extraordinariam?

I. Dico equidem poſſe Juſtum in alia providentia mereri de condigno Alteri à peccato immuni gratiam ſanctificantem, & alteri Juſto augmentum gratiæ. Ità Suar. *3. p. diſp. 4 ſect. 17.* Ripal. *diſp. 96.* Maur. *loc. cit.* cum Cajet. Sot. Petro Hurt. contra Vaſq. *3. p. diſ. 4. cap. 5.* Mærat. Gaſp. Hurt. & Alios.

Probant Concluſ. Suar. Gran. Duran. & Alii, quia potuit Deus condere Adamum caput hominum, ità ut per bonam operationem gratiam de condigno etiam poſteris mereretur; ſicut de facto condidit Adamum caput hominum, ità ut per peccatum ſibi, & poſteris meruerit de condigno ut gratiâ privarentur; ſi enim peccatum Adæ potuit Poſteris de condigno obeſſe, quid ni poſſit in alia providentia ex inſtitutione divina etiam prodeſſe de condigno?

Hæc tamen ratiocinatio impugnatur à Rip. quia ſi Adam conſtitueretur caput tam in ordine ad meritum, quàm in ordine ad demeritum, ſequeretur, quòd ſicut Poſteri de facto demerentur privationem gratiæ propter peccatum originale, quod eſt interpretativè proprium, ità nunc mererentur gratiam propter meritum proprium; unde non Adam mereretur poſteris gratiam, ſed ipſi ſibi. Adde, quòd neque propter meritum proprium poſſent gratiam mereri; magnum enim diſcrimen eſt inter meritum, & demeritum: ut poſſint infantes demereri carentiam gratiæ, & pœnam æternam, ſufficit, quòd peccatum Adami ſit interpretativè proprium infantium, per transfuſionem voluntatum in illum; At ut poſſint mereri gratiam, non ſufficit, quòd actus bonus Adami ſit interpretativè proprius Poſterorum, cùm non ſufficiat ſolus actus bonus ad merendam gratiam, ſed præterea requiratur dignitas Perſonæ merentis; unde ſolus Juſtus mereri poteſt de condigno gratiam; At per hoc, quòd operatio bona Adæ ſit interpretativè propria infantium, non fit, quòd gratia, quæ erat in Adamo dignificans ejus operationes, ſit interpretativè propria Infantium, cùm gratia non dignificet niſi proprium ſub-

Digitized by Google

ſubjectum phyſicum ; ergo infantes non poterant mereri ſibi gratiam , ut potuerunt demereri ſibi pœnam. Hinc ſi Chriſtus Dominus conſtitueretur Caput hominum, non ut nunc fuit, (videlicet quòd aliis meruerit gratiam , illámque influat in fideles tamquam in membra) ſed ità ut bona operatio Chriſti Domini eſſet interpretativè noſtra, eo modo, quo Adam fuit noſtrum caput; Non per hoc nos meremur præmium infinitum; & ratio eſt, quia in eo caſu Chriſtus Dominus transfudiſſet in nos ſolum operationem moralem , non verò dignitatem Perſonæ infinitæ. Hac igitur ratiocinatione omiſsâ,

Probatur Concluſ. Poteſt Juſtus mereri de condigno gratiæ augmentum ſibi; ergo etiam gratiam Innocenti, & augmentum gratiæ Alteri juſto in alia Providentia : *Prob. conſeq.* Quia idem entitativè eſt gradus gratiæ B, qui confertur de facto in præmium condignum Juſto habenti gradum gratiæ A, ac qui conferretur in præmium ejuſdem operationis Innocenti, vel alteri Juſto, ergo ſicut poteſt in præſenti Providentia Juſtus mereri gradum gratiæ B, ſibi, poterit etiam in alia providentia illum eundem merere innocenti, aut alteri juſto.

II. *Objic.* 1. Diſpar eſt ratio inter gradum gratiæ B, quem meretur de facto Juſtus ſibi, & eundem gradum gratiæ , quem mereretur alteri innocenti in alia providentia; ergo ex eo, quòd poſſit illum mereri ſibi , non infertur, quòd poſſit etiam aliis. *Antecedens prob.* Quia dum meretur juſtus ſibi gradum gratiæ B , meretur illum amico, & Filio Dei, atque adeò digno; contra verò dum meretur Innocenti, non meretur juſto, ac digno ; magìs autem eſt mereri præmium non digno, quàm digno, ſicut magìs e[illegible]mereri gradum gratiæ B peccatori, quàm innocenti, ergo, &c.

Reſp. Quamvìs magìs ſit mereri gradum gratiæ Alteri poſitivè indigno, ſeu peccatori, quàm innocenti, ſeu negativè digno, at non eſt magìs mereri illum innocenti, quàm Juſto, cùm in neutro ſit impedimentum : Deinde adhuc dato, quòd plus ſit mereri gradum gratiæ B. non juſto, quàm juſto ; non eſt tamen magìs mereri unum gradum gratiæ non juſto, quàm 1000. gradus Juſto; ergo cùm poſſit Juſtus mereri ſibi 1000. gradus, multiplicando operationes honeſtas, poterit ſaltem per eaſdem operationes mereri unum gradum gratiæ innocenti; ità

ſcili-

Digitized by Google

ſcilicet ut inæqualitas ſubjecti ſuſcipientis præmium compenſetur merendo plus ſibi, quàm aliis. Quod patet in humanis: Nam Rex propter operationes ſtrenuas militis æquè confert præmium ipſi, ac ejus filiis, aut amicis; & dato quòd nón æquè, certè ſi poteſt juxta leges boni remuneratoris conferre huic militi præmium, ut 1000. ſaltem poterit idem miles iiſdem meritis mereri condignè præmium ut unum ſuis filiis, vel amicis, qui non habent poſitivam dignitatem ad tale præmium ex propria operatione, ſed ex operatione Militis; & eodem modo in caſu noſtro, Innocens, quamvìs non diceretur eſſe dignus gratiâ per proprias operationes, eſſet tamen dignus propter operationes Juſti merentis illam huic innocenti.

III. *Objic.* 2. Pi poſſet in alia providentia Juſtus mereri alteri immuni à culpa gratiam, poſſet etiam de facto; imò de facto B. Virg. meruiſſet gratiæ augmentum nobis ob altiſſimum gradum Sanctitatis, in quo fuit collocata, ergo cum de facto non detur hujuſmodi meritum condignum, nec eſt poſſibile.

Reſp. Nego ſequelam, Connaturale enim eſt merenti, ut præmium exigat ſibi prius, quàm aliis, ergo in præſenti Providentia, in qua ſervatur connaturalitas, quilibet juſtus etiam maximè Sanctus meretur ſolum gratiæ augmentum ſibi de condigno, non verò aliis. In alia verò Providentia poſſet Deus de potentia abſoluta nolle dare Juſto præmium ullum ipſi, ſed velle, ut præmium à propriis bonis operationibus exigitum conferatur Aliis; in quo caſu non eſt ratio, cur non poſſit gratia alteri innocenti, aut augmentum gratiæ alteri Juſto conferri. Ratio à priori eſt, quia, ut notat Rip. *n.* 10. condignitas operum non vindicat ſibi æqualitatem Arithmeticam cum præmio, ſed ſolùm geometricam admittentem latitudinem majoris, vel minoris præmii: unde quamvìs de facto actus charitatis A, v. gr. mereatur de condigno duos gradus gratiæ, poterat tamen Deus eundem actum cum eadem connaturalitate, & juxta leges boni remuneratoris acceptare ad conferendum vel unum tantùm gradum, vel tres ipſi merenti; ergo pariter poterat in alia providentia Deus, juxta leges boni Remuneratoris, citra ullam innaturalitatem, aut ullum detrimentum merentis, acceptare eundem actum ad conferendum merenti duos gradus gratiæ, prout confert nunc, & ſimul

ſimul unum gradum alteri Innocenti, aut Juſto.

IV. *Objic. ultimò.* Si poſſet Juſtus mereri alteri innocenti gratiam ſanctificantem, poſſet etiam mereri de condigno alteri gloriam, ut poteſt ſibi; *conſeq. eſt falſum, ergo & antec. Probatur minor*; Dignitas gratiæ ad gloriam eſt dignitas adoptionis, quæ non communicatur niſi in genere cauſæ formalis ſubjecto, cui inhæret; ergo

Confir. Quia Gratia eſt ſemen Gloriæ, ſemen autem non fructificat, niſi in ſolo, ubi ſatum eſt; ergo ſolùm ſibi poteſt Juſtus mereri Gloriam.

Reſp. Nego min. Ad probationem, quamvìs dignitas, ſeu Jus gratiæ ad Gloriam ut hæreditatem ſit dignitas propria filii Dei adoptivi, nec poſſit hujuſmodi Jus, ſeu dignitas haberi à non adoptivo, poteſt tamen non adoptivus habere jus ad gloriam ut Coronam ratione meriti alieni; ità tamen ut gloria non ſit danda, niſi prævio fundamento gratiæ, ad quam etiam habeatur Jus, ſeu exigentia moralis ratione meriti alieni: quis enim neget, quòd poſſit Chriſtus Dominus mereri nobis gloriam dandam unà cum gratia ex ejus meritis infinitis? ergo falſum eſt, quòd jus ad gloriam ut Coronam conferatur ſolùm in genere cauſæ formalis.

Ad Confir. Gratia dicitur ſemen gloriæ, quia nulli datur gloria, niſi cui inſit gratia, quæ illam connaturaliter exigat; At poteſt innocenti & gratia, quæ eſt radix gloriæ, & ipſa gloria dari ob meritum alienum.

V. Quærendum hìc eſſet, An Juſtus poſſit mereri alteri peccatori gratiam, ſeu remiſſionem peccati. Sed hoc opportunius in de Incarnatione *diſp. p. quæſt. 3 art. 2.* ubi, Deo dante, dicemus, quòd ſicut nequit Juſtus pro mortali condignè ſatisfacere, eò quòd mortale ſit ſaltem in ordine ſupremo, ità nec poſſit alteri mereri de condigno remiſſionem mortalis, quia Carentia mali poſiti in ſupremo ordine eſt bonum negativum pariter ordinis ſupremi; non ſecùs ac unio hypoſtatica eſt bonum ordinis ſupremi poſitivum; atque adeò ſicut non poteſt Juſtus mereri de condigno unionem hypoſtaticam, ità nec poteſt condignè mereri alteri remiſſionem peccati, quia utrumque eſt bonum ordinis ſupremi, illud poſitivum; hoc negativum.

Hinc fit, nec poſſe Juſtum mereri ſibi de condigno reparationem poſt lapſum, ut docent D. Tho. *1. p. q. 114. a. 7.* Maur. *q. 52.* Bell. Suar. *l. 12. de Gr. c. 27.* & Alii communis-

muniſſimè contra Rip. *diſp. 95. ſect. 2.* Ratio eſt, quia ſi non poteſt juſtus mereri alteri de condigno remiſſionē peccati, ut hìc ſupponimus, nec poterit alteri mereri de condigno reparationem poſt lapſum, quæ involvit remiſſionem peccati; ergo à fortiori non poteſt illam mereri ſibi: Tum quia iſthæc reparatio poſt lapſum involvit remiſſionem peccati, tum etiam quia per peccatum ſubſequens ad meritum juſti extinguitur omnis exigentia meriti præteriti, atq; adeò non poteſt intuitu meriti præteriti conferri de condigno remiſſio peccati; ſicut enim extinctâ exigentiâ phyſicâ in ſubjecto, quæcumque forma in eo ponatur, non ponitur ut exigita, ità extinctâ exigentiâ morali per peccatum, quodcumque donum conferatur, non poteſt conferri ut exigitum, atque adeò non poteſt habere rationem præmii. Utrùm autem cadere poſſit ſaltem ſub meritum congruum reparatio poſt lapſum? dicemus quæſtione ſequenti.

ARTICULUS II.

Num poſſit ſub meritum condignum cadere Perſeverantia finalis, Remiſſio venialium, Auxilia efficacia, prima Gratia, & primus gradus Gloriæ?

VI. Circa primam difficultatem certum eſt ex D. Tho. *1. 2. q. 114. a. 9.* cum Communi Theologorum apud Suar. *l. 12. de Gratia c. 27.* in præſenti providentia Juſtum non poſſe de condigno mereri perſeverantiam finalem in gratia; & ratio eſt, quia ad meritum condignum, ut diximus *qu. 1.* non ſolùm requiritur proportio cum præmio, ſed etiam quòd tale præmium à Deo promittatur, atqui in præſenti providentia non promittitur perſeverantia finalis bene operantibus, ne unquam ſint deſides in bonis operationibus, imò monentur Juſti, ut ſemper timeant. Ad Philip. 2. *Cum timore, & tremore ſalutem veſtram operamini.* 1. Cor. 10. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat* Ergo in præſenti providentia perſeverantia finalis non cadit ſub meritum condignum. Difficultas ſolùm eſt, utrùm poſſit in alia providentia cadere, ità ſcil. ut ſi promitteretur à Deo perſeverantia propter bonum aliquod opus, v. g. propter ingreſſum in Religionem, tunc ea caderet ſub meritum condignum, an verò ſolùm ſub congruum, ut de facto cadit ſolùm ſub meritum congruum juſtificatio peccatoris promiſſa à Deo ſub conditione onerosâ contritionis? Dico

Dico equidem poſſe in alia providentia Juſtum mereri de condigno perſeverantiam finalem. Ità communiùs contra Maur. *q.* 52. *n.* 10.

Prob. Tunc Juſtus mereretur de condigno perſeverantiam finalem, quando per actum aliquem ſupernaturalem mereretur de condigno auxilia efficacia danda ſibi uſque ad mortem, ſed poteſt hæc mereri de condigno, ergo: *Prob. min.* Auxilia efficacia danda uſque ad mortem non ſunt bonum præſtantius, quàm ſit augmentum gratiæ habitualis, & gloria æterna, ut patet; ſed poteſt Juſtus mereri, & de facto meretur de condigno augmentum gratiæ, & gloriam æternam, ergo ſi Deus vellet in alia providentia Juſtis bene operantibus, vice augmenti gratiæ, & gloriæ, promittere auxilia efficacia uſque ad mortem, & deinde ſolam beatitudinem naturalem æternam, in tali caſu Juſtus mereretur de condigno perſeverantiam finalem.

Hinc colligitur, quòd in præſenti providentia Juſtus non mereatur de condigno auxilium ullum efficax; quia non datur promiſſio talis auxilii, in alia verò providentia poſſet de condigno mereri auxilia efficacia, vel in numero determinato, putà 10. vel tempore determinato, putà per annum, vel per totam vitam, ut oſtendimus.

VII. *Objic.* 1. Deus in præſenti providentia promiſit orantibus bona omnia ſpiritualia, juxta illud: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Ergo in præſenti providentia orando meretur juſtus de condigno auxilia efficacia, & perſeverantiam finalem.

Reſp. Sicut Deus promiſit contritioni peccatoris juſtificationem, quam tamen peccator ſolùm de congruo meretur, ità promiſit orantibus, quodcumque petierimus in nomine Chriſti Domini, quod tamen ſolùm de congruo meremur: & ratio eſt, quia oratio Juſti habet proportionem ſolùm cum augmento gratiæ, & gloriæ; cum aliis verò bonis ſpiritualibus haberet proportionē, ſi Deus illam ordinâſſet ad ea bona, & non ad augmentū gratiæ, & gloriæ ergo cum de facto Deus ad hoc præmiū duntaxat illam ordinârit, ſequitur, quòd teneatur Deus exaudire preces ſolùm ex vi promiſſionis, non ex obligatione juſtitiæ. Hinc Matth. 7. dicitur Deus exaudire preces, quia Pater, & bonus eſt, non quia Juſtus; coronam verò juſtitiæ reddit, quia juſtus, & Pſ. 65. dicitur: *Benedictus, qui non amovit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me.*

VIII.

Digitized by Google

VIII. *Objic.* 2. Fingamus Deum promittere Petro, pro actu A, auxilium efficax ad actum B, in tali caſu Petrus vel mereretur pro actu B, augmentum gratiæ &gloriæ, vel non; ſi primum falſum eſt, quòd auxilium efficax dandum in præmium actus A, ſit minus bonum, quàm augmentum gratiæ, & gloriæ, quod datur in præmium actuum ſupernaturalium; nam illud auxilium efficax, quod datur in præmium actûs A, cùm trahat actum B, trahit etiam in radice augmentum gratiæ, & gloriæ; atque adeò præſtat tali augmento: ſi ſecundum, ergo Deus injuſtè ſe gereret non præmiando actum B, juxta illud (Hebr. 6. *Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & laboris.*

Confir. 1. ex Maur. ut quis mereatur perſeverantiam finalem, debet mereri auxilium efficax, poſt quod repugnet lapſus, ſed hujuſmodi auxilium eſt impoſſibile; ergo non poteſt homo de condigno mereri perſeverantiam finalem.

Confir. 2. Si quis mereretur perſeverantiam finalem merendo auxilia ſemper efficacia, ſequeretur, quòd eſſet confirmatus in gratia, & quòd danda illi eſſent auxilia efficacia, quà efficacia ſimpliciter; ſed hujuſmodi collatio auxiliorum æquivalet prædefinitioni antecedenti, quæ in noſtra ſententia evertit libertatem, ergo non poteſt in alia providentia perſeverantia finalis cadere ſub meritum condignum.

Reſp. Quòd Deus poſſet in alia providentia promittere Petro pro actu A ſupernaturali auxilium efficax ad actum B, ità tamen ut nullum præmium vellet conferre pro actu B, nec propterea Deus eſſet injuſtus. Ratio eſt, quia tunc Deus negando præmium eſt injuſtus, quando illud antecedenter promiſit, in caſu noſtro non promiſiſſet præmium, ſeu augmentum gratiæ, & gloriæ pro actu B, ergo non eſſet injuſtus, negando hujuſmodi augmentum, ſed ſolùm fruſtraretur exigentiam naturalem talis actûs.

Ad 1. Confirm. Argumentum ſolvendum ab eodem Maur. qui non negat, poſſe Juſtum mereri de congruo perſeverantiam finalem. In forma *diſt maj.* poſt quod repugnet lapſus vi promiſſionis divinæ, *Conc.* vi ipſius auxilii, *nego maj. & diſt. min. nego conſeq.*

Ad 2. dici poteſt 1. Quòd ſicut Apoſtoli poſtquam fuerunt in gratia confirmati, ità homo in caſu noſtro ha-

beret ſolùm libertatem ad circumſtantias actûs præcepti & ad ſubſtantiam actuum ſupererogationis, quod ſufficit, ut poſſent mereri, quamvis carerent libertate ad peccandum, & ad demerendum, ſi detur iis auxilium efficax, quà efficax ſimpliciter: Sic Chriſtus Dominus capax fuit merendi, non tamen peccandi ratione impeccabilitatis ortæ ex unione hypoſtatica: Secundò dici poteſt, quòd tam confirmatis in gratia, quàm homini in caſu noſtro detur auxilium efficax, quâ efficax in maxima latitudine, non tamen ſimpliciter, adeò ut moraliter tantùm non poſſent peccare, non verò metaphyſicè.

IX. Ad 2. difficultatem. Num cadere poſſit ſub meritum condignum Remiſſio venialium? Dico, quòd quamvìs de facto non cadat, cùm de facto omne meritum condignum Juſti ſit in ordine ad augmentum gratiæ, & gloriæ; in alia tamen providentia poſſet cadere ſub meritum condignum remiſſio venialium.

Prob. Poteſt Juſtus ſatisfacere de condigno pro veniali, ergo à fortiori poterit de condigno eiuſdem remiſſionem mereri; *conſeq. ſequit.* Quia magìs requiritur ad ſatisfactionem, quàm ad meritum condignum, cùm inter ſatisfactionem, & offenſam requiratur proportio arithmetica, inter meritum verò & præmium geometrica. Antec. hìc ſupponitur ex dicendis in de Incarnatione, ubi oſtendemus ſolùm offenſam mortalem menſurari à dignitate Perſonæ offenſæ, veniale tamen menſurari ſolùm à fervore amicitiæ cum perſona, quæ leviter offenditur, quia peccatum veniale non eſt contemptus Dei, nec amicitiæ divinæ, ut eſt mortale, ſed eſt quidam contemptus fervoris amicitiæ cum Deo, & ideò non eſt in ordine offenſæ divino, & ſupremo, ut eſt mortale; propterea dari poteſt commenſuratio arithmetica inter ſatisfactionem Juſti, & peccatum veniale, adeò ut poſſit Juſtus condignè pro eo ſatisfacere.

Neque dicas, quòd ſi poteſt de facto Juſtus condignè ſatisfacere pro venialibus, quod eſt majus, poterit etiam de facto mereri condignè remiſſionem venialium, quod eſt minus. *Negatur enim ſequela*; & ratio diſparitatis eſt, quia ad ſatisfaciendum pro debito, vel offenſa, nulla requiritur benigna voluntas creditoris, ſed ſufficit, quòd ponatur id, quod debetur, aut obſequium æquale offenſæ: contra verò ad merendum requiritur, quòd à præmiante bona operatio ordinetur ad præmium,

Digitized by Google

mium, & quod illud promittatur; in præſenti autem providentia non promittitur remiſſio venialium pro operationibus juſtis, ſed ſolùm promittitur augmentum gratiæ, & gloriæ.

X. Ad 3. Difficultatem, Num ſcilicet mereri poſſimus auxilia efficacia? jam diximus.

Ad 4. Num poſſit cadere ſub meritum condignum prima Gratia? Certum eſt, quòd, ſi loquamur de prima gratia actuali, ea cadere non poſſit ſub meritum, ne congruum quidem. Ratio eſt, quia principium meriti non cadit ſub meritum, cùm non poſſit idem cauſare ſe ipſum, ſi verò loquamur de primo gradu gratiæ habitualis, Diximus jam Articulo ſuperiore, quòd poſſit Juſtus mereri de condigno primam gratiam habitualem alteri innocenti, non tamen alteri peccatori: Nemo tamen poteſt ſibi ipſi de condigno mereri primum gradum gratiæ, ne innocens quidem, etiamſi operetur actus ſupernaturales. Ratio eſt, quia Gratia habitualis; & gloria, quæ eſt hæreditas, non debetur, niſi filiis Dei adoptivis, & actibus filiorum, quà talium; atqui actus ſupernaturales hominis non adoptati per gratiam non ſunt actus Filii adoptivi Dei, ſed ſunt actus ſervi; ergo illis non debetur in præmium condignum prima gratia, & gloria: ſi enim ſervo Regis non debetur amicitia cum Rege per hoc præciſè, quòd Regem diligat, à fortiori Creaturæ eſſentialiter ſervæ Dei, nondum adoptatæ per gratiam, non debetur amicitia cum Deo, per hoc præciſè, quòd Deum diligat. Hinc à fortiori ſequitur, quòd peccator per contritionem ſupernaturalem non poſſit de condigno mereri primam gratiam, quamvìs illam mereatur de congruo, ut dicemus quæſtione ſequenti.

XI. Ad ultimam difficultatem de primo gradu Gloriæ eſſentialis, Num ſcil. de facto cadat ſub meritum condignum? quando ſcilicet contritio meretur de congruo primum gradum gratiæ, adeò ut à gratia habituali dignificetur contritio ad merendum primum gradum Gloriæ.

Dicendum cum D. Tho. *1. 2. q. 112. a. 2.* Suar. Vaſq. Bell. apud Maur. *q. 49.* contra Martinon. & Ripal. de facto cadere ſub meritum condignum non ſolùm augmentum gloriæ, ſed etiam ipſam gloriæ ſubſtantiam, ſeu primum gradum Gloriæ.

Digitized by Google

Prob. Tum ex Scripturis, in quibus promittitur Gloria, Matth. 19. *Qui reliquerit Patrem, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit:* Tum ex Trid. ſeſſ. 6. Can. 32. ubi dicitur Juſtificatus mereri *augmentum gratiæ, vitam æternam, & gloriæ augmentum.* Tum ratione, quia in tantum primus gradus gloriæ non caderet ſub meritum condignum, quia ſupponeretur debitus aliunde videlicet propter primum gradum gratiæ datum liberaliter per contritionem citra meritum condignum; ſed hoc non obſtat, quò minus contritio dignificata à primo gradu gratiæ, quam meretur de congruo, dignificetur in eodẽ inſtanti ab eadem gratia ad promerendum de condigno primum gradum gloriæ; ergo de facto contritio peccatoris meretur de condigno primum gradum gloriæ promiſſum. *Prob. mi.* Tum à poſteriori, quia Chriſtus Dominus de facto meruit reſurrectionem, & gloriam corporis, ut docet D. Th. *in 3. diſ. 18. art. 5.* quamvis ea eſſet aliunde debitâ ratione filiationis naturalis Dei; tum à priori, quia mereri eſt acquirere jus ad præmium propter obſequium præſtitum; ſed non repugnat, quòd acquiratur novum jus ad præmium, ad quod antecedenter habebatur aliunde Jus, ergo dari poteſt aliunde jus ad præmium antecedenter debitum. *Min. hæc prob.* Sicut enim dari poteſt novum debitum ad id, quod antecedenter debebatur, ut cùm quis vovet obſervare præceptum, ita rari poteſt novum jus ad id relatè, ad quod præſupponebatur jam jus. Ut cùm quis emit rem ſibi promiſſam.

Hinc infertur, quòd primus gradus gloriæ cadat non ſolùm ſub meritum condignum contritionis dignificatæ à gratia, ſed etiam attritionis, quando illi in Sacramento adnectitur gratia, ut notat Maurus paritate rationis.

XII. *Objic.* 1. Qui emit v.gr. domum, non poteſt iterum illam emere, aut habere pro præmio, vel dono; ergo qui habet jus ad gloriam ratione gratiæ præhabitæ, non poteſt illam condignè mereri, & accipere in præmium; ergo non datur meritum condignum ad primum gradum gloriæ aliunde debitum ratione gratiæ dignificantis contritionem peccatoris.

Reſp. 1. Retorqueo paritatem, qui emit domum, antequam ſibi tradatur, poteſt iterum aliud pretium pro eadem domo ſolvere ad acquirendum novum jus in eandem;

dem; ergo à pari. Secundò, quamvis non poſſit iterum emi res empta, poteſt tamen emi res promiſſa; ergo poteſt pariter dari meritum ad gloriam aliunde debitam. In forma, *omiſſo antecedente* cum D. Th. *in 3. diſt. 18. qu. 1. Nego conſeq.* Diſparitas eſt, quia emptio principaliter eſt propter rem emptam, & pretium datur, ut acquiratur aliquid pretio æſtimabile; poſt primam autem emptionem, per ſolutionem novi pretii non acquiritur de novo aliquid pretio æſtimabile, etiam ſi acquiratur novum jus ad eandem rem emptam, cùm non magìs æſtimentur duo jura ex juſtitia in eandem rem, quàm unum tantùm, ergo res empta non poteſt iterum emi: contra verò Actio meritoria principaliter eſt propter honeſtatem operis, non propter præmium; propterea etiam ſi præmium non daretur, ea eſſet per ſe amabilis; Hinc poſitâ unâ actione meritoriâ relatè ad præmium A, adhuc datur motivum principale ad ponendam ſecundam relatè ad idem præmium merendum; atque adeò etiam poſito jure ad gloriam ut hæreditatem per primum gradum gratiæ, poterit dari in eodem inſtanti jus ad gloriam ut Coronam vi contritionis dignificatæ ab eadem gratia.

XIII. *Objic. 2.* Si contritio peccatoris poſſet à primo gradu gratiæ dignificari ad promerendum de condigno primum gradum gloriæ, ſequeretur, quod eadem contritio dignificata à primo gradu gratiæ deberet in eodẽ inſtanti dignificari ad merendum ſecundum gradum gratiæ; ſequela eſt abſurda, ergo &c. *Major. prob.* Quia universim opera Juſtorum, quæ de condigno merentur gloriam, merentur etiam augmentum gratiæ. *Probat. etiam minor.* Quia ſi à primo gradu gratiæ contritio dignificaretur ad promerendum ſecundum gradum gratiæ in eodem inſtanti conferendum, pariter à ſecundo dignificaretur ad merendum tertium, & ſic proceſſus in infinitum, qui repugnat.

Reſp. Nego ſequelam. Ad probationem Nonnulli admittentes partes proportionales actu infinitas in quantitate, & qualitatibus, apud Ovied. *contr. 5. n. 40.* docent, quòd primus gradus gratiæ dignificaret ad merendam medietatem ſecundi gradûs, & hanc ad quartam partem, hanc ad octavam, & ſic in infinitum, quin tamen totum præmium excederet deinde ſecundum gradum gratiæ; ſicut infinitæ partes proportionales palmi non excedunt

quantitatem palmarem. Equidem dico cum Platel. *n.* 669. & Aliis communius, quòd primus gradus gratiæ collatus in poſteriori ad contritionem peccatoris non dignificet ad ulteriorem gradum gratiæ, ne proportionalem quidem, ſed ſolùm dignificet ad primum gradum gloriæ promerendum Ratio eſt, tum quia Deus licèt contritioni promiſerit gratiam, ac ratione hujus primæ gratiæ non promiſit contritioni ulteriorem gradum gratiæ, contra verò ratione primi gradûs gratiæ promiſit contritioni gloriam, ut conſtat ex Tridentino *loc. laud.* ergo ſolùm gloria debetur ex juſtitia, & de condigno, non verò augmentum gratiæ, tum etiam quia videtur incongruum, quòd præmium A, ſit cauſa præmii B, & præmium B cauſet præmium C in infinitum; hoc autem ſequeretur, ſi gratia dignificaret ad augmentum gratiæ, non ſequeretur verò, ſi dignificet ad primum gradum gloriæ, ergo rationabiliter promittitur contritioni gloria, non verò augmentum gratiæ, & ideò contritio peccatoris ſolùm gloriam meretur de condigno.

XIV. *Objic.* 2 ex Lugo. Si Rex promittat ſtrenuè militantibus præmium, ità ut Plebejus evadat nobilis, & nobilis evadat Dux; Plebejus ſtrenuè operando acquireret nobilitatem, à qua tamen non dignificaretur, ut per eandem operationem mereretur gradum Ducis exercitûs, ergo neque contritio peccatoris dignificatur à gratia ad merendam gloriam.

Reſp. Cum eodem Platelio *Conceſſo antecedente, nego conſ.* Diſparitas eſt, tum quia in primo caſu tantùm promittitur nobilitas Plebejo, non verò ratione nobilitatis in eo inſtanti acquiſitæ Ducatûs; contra verò ratione gratiæ per contritionem de congruo collatæ promittitur peccatori gloria ex Trid. *loc. cit.* tum etiam quia videtur incongruum, quòd quis per actum meritorium mereatur præmium, quod dignificare poſſit ad aliud præmium in infinitum; & ideò ſtrenua operatio Plebeji dignificat ad nobilitatem, non verò ratione nobilitatis ad Ducatum, & ſic in infinitum; contra verò gratia dignificare poteſt contritionem peccatoris ad promerendam gloriam, quæ tamen ad nullũ aliud præmium promerendũ dignificet.

XV. Quæres hìc, utrùm ſaltem divinitùs principium meriti cadere poſſit ſub meritum. Negant communius cum Vaſq. & aliis apud Ov. ex D. Th. 3, *p. q* 2. *a* 11. qui propterea negat potuiſſe Chriſtum Dominum mereri ſuam unio-

unionem hypoſtaticam; & ratio eſt, quia ſi principium meriti caderet ſub meritum, ſequeretur, quòd cauſaret meritum, & ſimul à merito recauſaretur, atque adeò daretur mutua cauſalitas, & ſic idem cauſaret mediatè ſeipſum. Affirmativam tamen ſententiam docent Suar. *3. p. d. 10. ſect. 4.* Ruiz. Kon. apud eundem Ovied. putantes, quòd meritum exiſtens in mente præmiantis, ſeu præviſum à præmiante, poſſit cauſare moraliter principium meriti, à quo talis operatio meritoria dignificetur: eo modo, quo poteſt ſanitas finaliter intenta cauſare ambulationem, quæ deinde phyſicè recauſet ſanitatem. In utroque enim caſu videtur mutua Cauſalitas eſſe in diverſo genere, & ideò non repugnare.

Sed impugnantur communiter, quia quamvìs utraq; cauſa tam finalis, quàm meritoria cauſent intentionaliter, diverſimodè tamen cauſant effectum; cauſa enim finalis cauſat, ut ſit; meritoria verò cauſat, quia eſt; v. gr. Sanitas in mente ægroti cauſat ambulationem, ut per eam ponatur à parte rei ſanitas intenta: contra verò meritum in mente præmiantis non cauſat præmium, ut per illud ponatur meritum, ſed quia prævidetur meritum jam exiſtens realiter, ideò cauſatur præmium; propterea cauſa meritoria non ſpectat ad genus cauſæ finalis, ſed ad genus cauſæ efficientis. Ex quo fit non repugnare mutuam cauſalitatem inter cauſam finalem, & efficientem, quia cauſant in diverſo genere; repugnare verò inter principium meriti, & meritum, quia cauſant in eodem genere cauſæ efficientis.

Ex quibus ſequitur. Non poſſe dari præmium ut præmium antecedenter ad exiſtentiam realem meriti, cùm non poſſit effectus præire exiſtentiam ſuæ cauſæ efficientis, ut dicemus anno ſequente. Quomodo autem gratia collata Antiquis PP. & Angelis data fuerit intuitu meritorum Chriſti Domini tempore conſequentium? Nodus eſt Gordius diſſolvendus in de Incarnatione.

QUÆSTIO III.

De Merito Congruo.

Explicavimus *qu.* 1. Naturam meriti congrui, & ejus diſcrimen à condigno; verùm ſicut in hoc requiruntur nonnulla ex parte operis operantis, & præmiantis,

Digitized by Google

ità in congruo, cùm utrumque conveniat in ratione generica meriti. de his conditionibus agendum in præſenti, deinde de iis, quæ cadere poſſunt ſub meritum congruum, & quâ ratione univerſim meritum augeatur.

ARTICULUS I.

De conditionibus ad Meritum congruum requiſitis.

I. DIco 1. Ut detur meritum congruum præmii ſupernaturalis, requiritur, quòd actus ſit liber, moraliter bonus, ſeu honeſtus, intrinſecè ſupernaturalis, & arduus, ſeu contemptivus alicujus commodi temporalis.

Prob. Iiſdem rationibus, quibus quæſtione primâ oſtendimus has omnes conditiones requiri ex parte operis in merito condigno. Addo hìc ex D. Th 1. *p. q. 95. a. 4.* Circa meritum actûs externi, quòd licèt actus externus non addat meritum aut demeritum actui interno ex defectu formalis libertatis; unde cæteris paribus non magìs meruiſſet v. gr. Abraham, ſi verè Filium immolâſſet, quàm dum voluit tantum immolare; dummodo iidem actus voluntatis cum eadem intentione, ac libertate in utraque hypotheſi ponerentur. Nihilominus is, qui actui interno ſuperaddit externum, per accidens meretur, aut demeretur magìs; quia ut plurimum in exercitio operis ſuperaddii ſolent plures actus interni, & magis intenſi, ad ſuperandas difficultates occurrentes; & ideò qui vult, & facit, per accidens meretur magìs, quàm qui tantum vult, & non facit: quia ſcilicet Actus interni per accidens non ſolent eſſe pares in utroque. Addo ulterius, quòd ſi uterque iſtorum in actibus internis ſint pares, ità meritum ſubſtantiale utriuſque erit æquale; ut tamen meritum accidentale magìs ſit in eo, qui vult, & facit, quàm in eo, qui vult, & non facit. Ratio eſt, quia præmium ſubſtantiale conſiſtit in viſione beata, & in gaudio de bono increato; præmium verò accidentale in gaudio de bono Creato; ſed qui vult, & facit, habet hoc gaudium accidentale, videlicet de bono opere externo à ſe patrato, quo gaudio caret, qui vult, & non facit; ergo iſti in præmio accidentali ſunt impares.

Ratio

Digitized by Google

Ratio à priori eſt, quia ſicut actus internus in eo, qui vult, & facit, per accidens extenditur ad actionem externam bonam conformem legi divinæ, atque adeò habentem ſuam ſpecialem bonitatem moralem; ità per accidens ejus meritum extenditur ad præmium aliquod Accidentale, nempe ad gaudium de tali opere externo: propterea aureolæ, quæ dantur Martyribus, Virginibus, Doctoribus, ad præmia accidentalia operum externorum ſpectant.

Dico 2. Ad meritum congruum præmii ſupernaturalis requiritur ſtatus viæ, non tamen ſtatus gratiæ. Ità communiter contra Sotum, & Medin apud Maur. *q.* 54. *n.*22. putantes, in peccatoribus dari ſolum vim impetrandi, non verò vim merendi de congruo.

Prima pars Concluſionis probatur iiſdem rationibus, quibus quæſtione primâ oſtendimus, ad meritum condignum requiri, quod operans ſit viator. Unde ſit, quòd Beati in Cœlis, & animæ in Purgatorio non mereantur de congruo, ſed ſolum poſſint aliquid nobis obtinere per modum puræ impetrationis, & ex vi meritorum viæ, quatenus poſitis Sanctorum orationibus in Cœlo, tanquam conditionibus, merita præterita merentur de congruo, & obtinent id, quod pro nobis poſtulant in ordine ad ſalutem.

Prob. ſecunda pars, quia meritum congruum dicitur obſequium illud, quod conveniens eſt compenſari præmio ſupernaturali, quamvis cum eo non habeat proportionem geometricam requiſitam ad meritum de condigno, atqui contritio v. gr. peccatoris procedens ex viribus gratiæ eſt obſequium Deo præſtitum, quod convenit compenſari juſtificatione, dum enim peccator facit quantum in ſe ad amicitiam Dei recuperandam, congruum eſt, quod illi ea non denegetur, ergo ad meritum congruum non requiritur ſtatus gratiæ. Hinc Aug. in Pſal. 50. dixit: *Ninivitæ pœnitentiam egerunt, & certam miſericordiam meruerunt.* & Ambroſ. *Lacrymæ veniam non poſtulant, ſed merentur; & Tu ſi veniam vis mereri, dilue culpam lacrymis tuam.*

Neque obſtat illud Apoſt. 1. Cor. 13. *Si Charitatem non habuero, nihil ſum.* Senſus enim Apoſt. eſt, quod ſine Gratia non habeatur meritum condignum ad ſalutem, quin velit fidem, ſpem, orationem, & hujuſmodi Actus ex viribus Gratiæ moventis, & excitantis poſitos, non

prodeſſe per modum impetrationis, & ſimul meriti de congruo ad gratiam, & ſalutem obtinendam.

Hinc fit, quòd ſicut Peccator per opera ſupernaturalia meretur de Congruo præmium ſupernaturale; ita per opera naturalia honeſta mereatur de congruo bona temporalia, ut notat Suar. *l.* 12. de Gratia *c.* 38. Propterea Aug. *l.* 5 de Civ. *c.* 15. dicit, Deum dediſſe Romanis imperium, & felicitatem temporalem propter actus naturales moraliter honeſtos, quos exercebant.

III. Dico 3. Ad meritum congruum ex parte præmiantis non requiritur promiſſio, ea tamen non obſtat merito congruo. Ità communiſſimè apud Suar. *l.* 12. de Gratia *c.* 23. contra Sotum putantem, quòd ſi præmium promittatur, eo ipſo ſit condignum, quia debetur ex Juſtitia.

Prima pars Concluſionis patet, quia etiam præmium ſupernaturale non promiſſum poteſt eſſe congruum, quod non denegetur, ergo non requiritur promiſſio ad meritum congruum. Sic perſeverantia finalis, auxilia efficacia, bona temporalia conducentia ad ſalutem non ſunt promiſſa, & tamen communiſſimè DD. docent contra Cajet. 1. 2. *q.* 114. *a.* 9. Quod ea de congruo mereri poſſimus: dicit enim Aug. *l.* de bono Perſev. cap. 17. *Fruſtra à Domino quotidie poſcitur perſeverantia, ſi non eam Dominus per gratiam ſuam in illo, cujus orationes exaudit, operetur.* Neque dicas, Eam eſſe promiſſam in illa promiſſione univerſali *Petite, & accipietis.* Nam independenter ab hac promiſſione univerſali debemus Perſeverantiam à Deo petere, & ab ejus miſericordia illam ſperare, adeò ut congruum ſit non negari.

Secunda pars prob. quia ad meritum condignum non ſufficit, quòd præmium ſit promiſſum, ſed requiritur etiam, quòd ſit æquale merito; ergo ſi non ſit æquale, meritum non erit condignum, ſed congruum, unde non obſtat promiſſio præmii merito congruo. Et de facto Contritioni promiſſa eſt Juſtificatio, quam tamen ſolùm de Congruo meretur peccator; Nec ea danda eſt ex Juſtitia, ſed ſolùm ex fidelitate, tamquam gratis data, dicitur enim Rom. 3. *Juſtificati gratis.*

ARTI.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De iis, quæ cadere poſſunt ſub Meritum Congruum.

IV. CErtum eſt, quòd licèt in præſenti providentia nemo præter Chriſtum dominum, poſſit quidquam mereri aliis de condigno, multa tamen aliis poſſumus mereri de congruo, datur enim communicatio meritorum inter fideles, adeò ut unus poſſit aliorum orationibus, & meritis adjuvari, ergo poteſt unus alteri de congruo mereri bona ſpiritualia. Hinc Ambr. *lib. 5.* in Luc. in illud, *quorum fidem ut vidit* &c. dixit: *Magnus Dominus, qui Aliorum meritis ignoſcit Aliis.* & Auguſt. *Nos venerari ſanctos, ut meritis conſociemur, & eorum orationibus adjuvemur.* Ratio à priori eſt, quia Meritum de congruo eſt, quod conveniens eſt aliquo præmio compenſari; ſed conveniens eſt, merita Juſtorum compenſari etiam hoc præmio, quod ſcilicet propter illa conferantur aliis bona conducentia ad ſalutem, v. g. quod Martyrium Protomartyris compenſetur converſione D Pauli, pro quo oravit; ergo. Notat tamen Suar. loc. cit *c. 35.* quòd licèt non requiratur ſtatus Gratiæ, ut poſſit quis aliquid ſibi de Congruo mereri, requiritur tamen, ut poſſit mereri aliis; Jac. *n. 5* Dicitur: *Orate pro invicem, ut ſalvemini, multum enim valet deprecatio Juſti aſſidua,* & D. Ambroſ. *Si diligis Dominum Deum tuum, non ſolùm tibi, ſed etiam Aliis poteris emereri.* Præterea licet nemo poſſit quidquam in præſenti providentia mereri aliis de condigno, poteſt tamen Juſtus pro alienis pœnis debitis condignè ſatisfacere, applicando pro iis ſuam ſatisfactionem. Ratio eſt ex Martinon. *d. 44. n.* 189. quia Deus ita ordinavit, & dignatus eſt acceptare condignam ſatisfactionem unius pro Alio; quod tamen non ordinavit circa meritum. Et Ratio ulterior eſt, quia recto ordini charitatis conſonat, quòd nemo privet ſe mercede Gratiæ, & Gloriæ reſpondente ſuis meritis condignis: quando autem Juſtus applicat ſuas ſatisfactiones, aut orat pro altero, & meretur illi aliquid de congruo, tunc non privat ſe ſuâ mercede debitâ actui quatenus meritorio; quamvis applicet illum Alteri, quatenus eſt ſatisfactorius, vel impetratorius.

V. Dico nunc 1. Probabiliter poſſunt Juſti mereri ſibi de congruo reparationem poſt lapſum. Ità videtur

Digitized by Google

tur ſentire D.Tho.*lect.3.in c.6.* ad Hebr. (Quamvis 1.2. faveat contrariæ ſententiæ.) Scot. Bellar., Suar. contra Vaſq. & Thomiſtas.

Prob. Ex iis, quæ ſecundo Paralip. *c.* 19. habentur de Joſaphat Rege Juda, ubi dicitur: *Impio præbes auxilium, & idcirco iram merebaris, ſed bona opera inventa ſunt in te:* ubi Lyranus addit: *Merebaris iram ex rigore Juſtitiæ, ſed propter alia opera tua bona pepercit tibi Deus ex dulcore Miſericordiæ.* Item David Pſal.70. orat Deum, *Cum defecerit in me virtus mea, ne derelinquas me*; Atqui ſi non poſſemus de congruo mereri, & impetrare hanc reparationem, fruſtra peteretur, ergo poteſt Juſtus de congruo mereri Reparationem poſt lapſum.

Confirm. De facto Peccator poteſt mereri ſibi de congruo Juſtificationem per contritionem, quin peccatum obſtet tali merito; ergo à fortiori juſtus poterit mereri reparationem poſt peccatum, quin peccatum extinguat meritum congruum: quare dum dicitur, quod per peccatum extinguatur, ſeu conſopiatur omnis exigentia præmii fundata in operibus bonis: juxta illud Ezech. 18. *Si averterit ſe Juſtus à juſtitia ſua, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*, intelligendum de Merito condigno, non de congruo. Et ratio à priori eſt, quia meritum de congruo dicitur, quod Conveniens eſt miſericorditer compenſari aliquo præmio, atqui conveniens eſt, quod opera Juſtorum compenſentur à Deo miſericorditer Reparatione poſt lapſum, v. gr. quod Dilectio D. Petri compenſaretur Reparatione poſt lapſum trinæ negationis, ergo.

Neque dicas. Juſtum per peccatum retractare virtualiter omnia opera bona præterita; ergo nihil pro iis debetur, ne de congruo quidem. Nam Juſtus dum peccat non dicit virtualiter, nollem feciſſe opera honeſta, ſed ſolùm ponit opus contrarium operibus honeſtis, quod non ſufficit, ut opera honeſta præterita mortificentur, etiam relatè ad meritum Congruum.

VI. Dico 2. Perſeverantia finalis cadere poteſt in præſenti Providentia ſub meritum congruum. Ità Communiter cum Suar. Vaſq. qui D. Thomam abſolutè negantem, poſſe juſtos mereri perſeverantiam, interpretantur de merito condigno, non de congruo.

Probatur tum ex Auguſt. *lib.2.* de bono Perſev. *c.6.* ubi dicit: *Hoc demum ſuppliciter emereri poteſt, ſed cum datum fuerit,* amit-

Digitized by Google

ſmitti contumaciter non poteſt. Tum ratione, quia fruſtra juberemur à Deo illam quotidie petere dicendo, *Ne nos inducas in tentationem,* ſi eam orationibus impetrare,& mereri de congruo non poſſemus. Ratio à priori eſt, quia Conveniens eſt,Deum compenſare bono Perſeverantiæ orationes quotidianas, & præſtantia merita Juſtorum. Immò Vaſq. contra Medin. putat, infallibiliter eſſe concedendam petentibus,cum dicatur Matth.7. *Petite, & accipietis,* quod negari non poteſt,ſi oratio fiat, ut oportet. Ubi notandum ex Ripal. *diſp.19.* orationem differre à merito,quia meritum movet præcisè, quatenùs eſt obſequium erga præmiantem; Oratio verò quamvìs movere poſſit,quatenùs eſt hujuſmodi obſequium, movet tamen etiam quatenus eſt propriæ miſeriæ confeſſio, & alieni auxilii imploratio. Hinc oràtiò ſupernaturalis utrumque habet,& mereri de congruo,& impetrare:oratio verò naturalis non poteſt mereri de congruo præmium ſupernaturale,ut docent Catholici contra Semipelagianos,poteſt tamen probabiliter illud impetrare,ut oſtendit Ripalda loc. cit. Sicut enim Deus ex aſpectu noſtræ miſeriæ moveri potuit ad ponendam Incarnationem, ità ex precibus noſtris naturalibus moveri poteſt ad dandum quod petitur, in quo caſu oratio non eſſet meritoria,ſed impetratoria.

VII. Ex dictis ſequitur primò, poſſe Juſtos mereri de congruo peccatoribus gratiam remiſſivam peccati;Nam ſi poteſt peccator illam ſibi per contritionem mereri, à fortiori poterit Juſtus illam mereri aliis. Secundò,poſſe Juſtos mereri ſibi de congruo Auxilia gratiæ etiam efficacia,uſque ad finalem Perſeverantiam. Tertiò Gratias gratis datas, & bona temporalia pro ut conducentia ad Salutem.Quartò Primam Gratiam actualem Aliis;in tantum enim non poteſt homo illam mereri ſibi,quia principium meriti non cadit ſub meritum, quod non militat,ſi Juſtus illam mereatur aliis.

VIII. Difficultas non levis eſt, Num potuerint Juſti de Congruo Incarnationem mereri? Ad quod dicendum cum Maur. *q.54.n 70.* Potuiſſe in alia Providentia,quia conveniens eſt, petitiones ſupernaturales, & deſideria juſtorum illam expectantium compenſari tanto bono. In præſenti tamen Providentia nec Sanctos Patres,nec Deiparam meruiſſe Incarnationem quoad ſubſtantiam, ne de congruo quidem,docent communius contra Vaſq.3.

part.

Digitized by Google

part. diſp.23. quia Principium meriti, ſeu prima Gratia non poteſt cadere ſub meritum, atqui in præſenti providentia Incarnatio eſt principium omnis meriti, cum omnis gratia conferatur intuitu meritorum Chriſti, ergo Incarnatio quoad ſubſtantiam non poteſt in præſenti Providentia cadere ſub meritum congruum. Dixi Incarnatio quoad ſubſtantiam; Nam quoad anticipationem temporis, ſeu quoad circumſtantiam, admittitur à DD. quod de facto ſub meritum congruum B. Virginis, & SS. Patrum ceciderit. Equidem tamen probabilius cenſeo, quòd etiam in præſenti providentia Deipara, & SS. PP. meruerint de congruo Incarnationem quoad ſubſtantiam, ut docet D.Th. 3. *p. q.2. ar.*11. ubi habetur. *Ex congruo meruerunt Sancti Patres Incarnationem deſiderando, & petendo, congruum enim erat, ut Deus exaudiret eos qui ei obediebant.* Quomodo autem id accidere poſſit in præſenti providentia, quin detur mutua cauſalitas inter meritum, & præmium, nec principium meriti cadat ſub meritum, explicabimus in de Incarnatione, ubi oſtendemus, & quod B. Virgo meruerit de condigno ſuam Maternitatem, & quòd de congruo cum Sanctis Patribus meruerit Incarnationem, quia ſcilicet merita Chriſti relatè ad gratias Deiparæ, & Sanctis Patribus collatas non habuerunt rationem meriti remunerandi per præmium, ſed habuerunt rationem meriti ſolutivi, & compenſativi, ſeu fuerunt inſtar pretii ſoluti pro merce antecedenter collata juxta viam, & doctrinam Arandæ, & Haunoldi de Incarn. *n.*356.

IX. Dices: opera honeſta naturalia non poſſunt de congruo mereri præmium ſupernaturale propter ordinis diverſitatem, ergo nec opera ſupernaturalia juſti mereri poſſunt de congruo Incarnationem, quæ eſt præmium in ordine ſupremo, ac divino.

Reſpond. nego conſequentiam: diſparitas eſt, quia licèt unio hypoſtatica ſit in ſupremo gradu, eſt tamen intra eundem ordinem ſupernaturalem, in quo ſunt merita Juſti, unde non habetur diverſitas ordinis, quæ obſtat merito congruo; contra verò opera naturalia ſunt in diverſo ordine relatè ad præmium ſupernaturale: propterea quamvis entitativè magìs differat Natura à gratia, quæ eſt in ordine diverſo, quàm gratia ab unione hypoſtatica, tamen magìs connectitur, & proportionatur gratia cum unione hypoſtatica, quàm natura cum

cum gratia: ſicut quamvis entitativè plus diſtet Deus ab intellectu creato, quàm Angelus ab oculo; illi tamen magìs proportionatur;adeò ut poſſit intellectus Deum cognoſcere, non tamen oculus Angelum videre. Ratio autem, cur magis proportionetur gratia cum unione hypoſtatica,& ambæ ſint in eodem ordine ſupernaturalitatis,ex eo colligi poteſt, ut notat Suar. quin natura non poteſt actibus ſuis perfecto modo attingere ordinem ſupernaturalem, cùm non poſſit viribus naturalibus dari cognitio ſcientifica de objecto ſupernaturali: contra verò viribus ſupernaturalibus gratiæ dari poteſt cognitio ſcientifica de unione hypoſtatica: Prætereà actibus naturalibus non poſſumus credere,& ſperare gratiam fide, & ſpe conſentaneâ, & ſufficienti ad illam de congruo merendam, contra verò poſſumus fide, & ſpe ſupernaturali credere,& ſperare unionem hypoſtaticam de congruo illam merendo ſaltem in alia providentia; ac propterea gratia habet vim colligandi nos moraliter Chriſto, & facere ejus membra, ubi natura non habet vim colligandi nos gratiæ.

X. Quærendum deniq;, qua ratione meritum univerſim augeatur? Dicendum, ex multiplici capite augeri. Primò ex majori dignitate operantis. Secundò ex actuum multiplicatione. Tertiò ex eorundem diuturnitate, Quartò ex Intenſione majori. Quintò ex præſtantia objecti actuum ſupernaturalium. Sextò ex majori difficultate in iis exercendis,& probabiliter etiam ex conjunctione cum meritis Chriſti Domini, ut docent non pauci cum Haunoldo in de Merito *n. 912.*

XI. Dubitatur tamen primò, an cæteris paribus, major Gratia in operante conferat ad augmentum meriti, & præmii.

Reſpond. Damnatam eſſe propoſitionem xix. Baji dicentis, *Opera Juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, non hauſiſſe majorē valorem ex dignitate perſonæ operantis.* Hinc Theol. docent cum D. Tho. Suar. Lugo *diſp. 5. de Inc. ſect 7.* Rip. *diſp. 81.* contra Vaſq. Univerſim majorem dignitatem operantis, atque adeò gratiam intenſiorem, cæteris paribus, reddere actum magìs meritorium. Ratio eſt, quia Actus honeſti dignificantur ad meritū à gratia Sanctificante, quæ reſidet in Perſona operāte, ergo à majori gratia magìs dignificantur ad meritū: ex Philoſopho enim ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ità magìs ad magìs: ſic in humanis

manis idem opus eſt magìs meritorium,ſi fiat à Principe, quàm ſi à Plebejo, & propter eandem rationem merita Chriſti domini ſunt infiniti valoris,quia dignificantur à Perſona Verbi infinitè digna.

Dices: Peccatum non eſt magis demeritorium per hoc,quòd ſit à Perſona magis impia,& indigna,ergo nec opus honeſtum eſt magìs meritorium per hoc, quòd ſit à Perſona magis ſancta,& digna.

Confirm. Actus Sacerdotis,vel Epiſcopi non eſt magis meritorius,per hoc quòd ſit à Perſona magis digna,ergo neque per hoc,quod ſit à Perſona magis Sancta.

Reſpond. Paritatem eſſe moleſtam adeò ut Rip. *n. 38.* dicat,Granadum,& Jo.de Lugo in ea maximè implicari: Ea tamen videtur eſſe diſparitas ex eodem Ripal. quia Indignitas, & demeritum peccati unicè habetur ab ejus inhoneſtate,non ab indignitate Perſonæ, quia Perſona rationalis,præſcindendo ab actibus malis,nullam habet de ſe indignitatem, ſed potiùs dignitatem ad beatitudinem naturalem. Contra verò dignitas,& meritum actûs honeſti habetur non ſolùm ab ejus dignitate, ſed etiam à dignitate Perſonæ operantis dignificatæ ad meritum à gratia Sanctificante. Quod patet etiam in humanis,ubi offenſa non eſt gravior eo, quòd aliæ offenſæ præceſſerint: contrà verò obſequium eſt majus, ſi ſit à Perſona magis digna.

Ad Confirmationem nego conſequentiam: Sicut enim dignitas Epiſcopalis non confert ad meritum Gloriæ,ne de congruo quidem ſimpliciter,ità nec confert ad majus meritum. Utrum autem meritum ad incrementum Gratiæ,quæ eſt in operante creſcat Arithmeticè, an ſolùm Geometricè? non vacat examinare Videndus Lugo *d.6.* de Incar. *ſect. 2.*

XII. Dubitatur ſecundò,Utrum meritum,atque adeò præmium creſcat per multiplicationem quorumcunque actuum ſupernaturalium, etiamſi remiſſiorum habitu ſupernaturali influente; an verò ſolùm augeatur per multiplicationem actuum intenſiorum.

Ad quod dicendum, Nos jam in de Charitate oſtendiſſe cum D.Tho. contra Bannes,habitus infuſos intendi meritoriè etiam per actus remiſſiores. Diximus etiam contra Scotum,augmentum gratiæ,quod quis meretur de condigno ob actus ſupernaturales, conferri ſtatim, non verò in primo inſtanti poſt mortem.

XIII.

Digitized by Google

XIII. Dubitatur tertio, Utrum duratio major actûs augeat meritum? Ad quod facilè reſpondeo cum Maur. *qu.* 53 *n.* 36. Quòd ſi continuatio actus ferat plura exercitia libertatis, procul dubio meritum augeat; Secus verò ſi fiat ſine nova libertate. Sicut enim actus externus, quia ſuperadditur interno ſine nova libertate, non auget meritum; ità in caſu.

Denique quod meritum Juſtorum probabiliter creſcat etiam ex conjunctione cum meritis Domini, ſeu ex eo, quod intuitu meritorum Chriſti gratia ſit collata juſtis, diſcutiemus Deo dante in de Sacramentis *diſp.* 3. *qu.* 3. Hanc interim conjunctionem cum Chriſto capite affectantes præſenti labori finem faciamus. Eſto itaque hujus annui penſi:

(Sed oh ubi Æternitatis!)

FINIS.

L. D. & B. V. ſine labe Concepta.

THESES PROPUGNATÆ

Ex hoc Tractatu

DE JUSTITIA, ET JURE.

I. NOn ſolùm Gratia, & Virtutes Theologales infunduntur nobis in Baptiſmo, ſed etiam Virtutes Morales ſupernaturales, quæ diſtinguuntur realiter tum à virtutibus Theologalibus, tum etiam à Gratia, quamvìs ab iſta nunquam ſeparentur. Infunduntur pariter ſeptem dona Spiritûs Sancti, quæ realiter etiam à Virtutibus Moralibus per ſe infuſis diſtinguuntur, & ab iis diſcriminantur, quia per Virtutes Morales homo ſolùm diſponitur in ordine ad finem ſupernaturalem conformiter ad rationem, quæ eſt principium intrinſecum, per dona verò Spiritûs Sancti diſponitur ad operandum Spiritualiter altiori modo juxta inſtinctum Spiritûs Sancti, qui eſt principium dirigens extrinſecum.

II. Virtutes per ſe infuſæ non acquiruntur per frequentationem actuum, ſed debent immediatè à Deo infundi, ac proinde ſunt ſupernaturales. Hinc à Naturalibus diſcriminantur per hoc, quod illæ dumtaxat connexionem habeant cum Gratia tanquam ejus proprie-

Digitized by Google

tatos, non iſtæ. Virtutes verò Theologales diſcriminantur à Moralibus, quia illæ habent pro Objecto tam formali,& immediatò, quàm materiali, & primariò ipſum Deum,ſecus verò Morales. Poſſunt autem actus naturales habere idem Objectum formale, ac ſupernaturales; Et proinde Virtutes Naturales non differunt à ſupernaturalibus, & infuſis neceſſariò ex Objectis formalibus.

III. Habitus Virtutum infuſarum non opponuntur cum Habitibus vitiorum immediatè; propterea poſſunt in quacunque intenſione componi in eadem Voluntate. Actus pariter virtutum infuſarum cum Habitibus vitioſis non opponuntur, niſi mediatè, quatenùs producendo Habitum facilitantem ad conſimiles actus, hic habitus deinde immediatam exercet oppoſitionem cum Habitu vitioſo oppoſito. Actus tamen vitioſus graviter peccaminoſus ſolùm demeritoriè opponitur cum virtutibus infuſis,& cum Gratia. Denique actus virtutum infuſarum non opponuntur cum actibus vitiorum oppoſitorum leviter peccaminoſis; neque actus virtutum naturalium cum actibus vitiorum oppoſitorum graviter malis.

IV. Virtutes infuſæ ſive connectantur, ſive identificentur cum gratia ſanctificante, poſſunt divinitus componi cum peccato mortali actuali, adeò ut mortale remittatur per condonationem intrinſecam in inſtanti, quo fit. Sicut enim gratia alterius ordinis, quæ ſolùm eſſet Natura ſupernaturalis, & prima radix potentiarum, ſeu habituum,necnon actuum ſupernaturalium, compoſſibilis eſt etiam cum peccato habituali, ſeu cum macula juris,ut aliàs diximus; ità Gratia præſentis ordinis, quæ eſt veluti externa Dei promiſſio de dando nobis ſuo amore amicabili,& hæreditate, atque adeò amicitia, ac filiatio Dei adoptiva compoſſibilis eſt cum peccato actuali, ſeu cum macula facti. Poteſt per accidens virtus influere in actum malum oppoſitum aliis virtutibus ab ipſa. Quinimo poteſt etiam virtus ſeipſam lædere influendo per accidens in actum vitioſum ſibimet oppoſitum. Poteſt pariter actus Virtutis ſaltem ſuperioris, imperare actum virtutis inferioris, etiam internum, itàut actus imperatus, ſi ſit formaliter liber, habeat intrinſecè meritum virtutis inferioris,& extrinſecè meritum,virtutis ſuperioris, à qua imperatur.

Actus

Digitized by Google

Actus etiam inferioris virtutis, puta pœnitentiæ, imperare poteſt actum virtutis ſuperioris, puta charitatis.

V. Jus, quod reſpicitur à Virtute Juſtitiæ, eſt Legitima facultas percipiendi commodum libertatis ſuæ ex uſu rei, ſeu Moralis poteſtas diſponendi de re ad libitum. Jus in re non eſt diverſum à jure ad rem, ſed eſt idem conſideratum ſub diverſo ſtatu. Juri activo reſpondet paſſivum in eo, qui aliquid debet ex jure ſtricto. Jus phyſicè conſideratum non importat ex parte objecti entitatulam ſuperadditam modalem ſimul, & moralem; aptè ſiquidem conſtituitur per legem faventem uni, gravantem reliquos, poſito titulo, & acceptatione.

VI. Inter ſpecies juris ſunt dominium plenum, Uſusfructus, ſeu dominium utile, & Uſus juris, ſeu jus ad uſum. Dominium plenum fert jus diſponendi de re ad omnes uſus poſſibiles; Uſusfructus fert jus ad utendum, & fruendum re, ſalvâ ejus Subſtantiâ; Jus ad uſum fert ſolùm ius ad utendum, non verò ad locandam, aut commodandam rem, nec ad alienandos ejus fructus. Dominium proprietatis non poteſt ſe extendere ad uſus rei oppoſitos legi conſtitutivæ, aut deſtructivæ, ſeu diminutivæ dominii; extenditur tamen ad uſus lege non permiſſos, & annullatos, adeò ut lex prohibens, aut irritans non diminuat dominium, ſed ejus uſum impediat.

VII. Ut dominium ſit plenum, ſufficit, quod poſſit ſe extendere ad omnes uſus, qui ſunt rei ſimul, & domino poſſibiles, eſto non ſe extendat ad uſus, qui alterutri tantùm ſunt phyſicè poſſibiles, ſed non utrique. Ad acquirendum dominium requiritur procul dubio titulus, ſeu ratio illud fundans, cujuſmodi eſt actio illa legibus præſcripta; à qua tanquam ab ultima determinatione illud inducitur; putà legitimus contractus, quo dominium transfertur, inventio rei adeſpotæ, publica auctoritas, qua in bonum Reipublicæ aliquando bona unius in alium transferuntur, ut fit per præſcriptionem, uſucapionem, & ſimilia.

VIII. Uſusfacti licitus importat legitimam facultatem utendi re, acceptam à domino, revocabilem ad nutum. Hujuſmodi uſus etiam in rebus unico uſu conſumptibilibus eſt ſeparabilis à dominio. Dominium pariter directum ſeparari poteſt ab Uſufructu, ſeu dominio utili perpetuo. Hinc aptè conciliatur Matrimo-

nium inter Deiparam, & D. Joſephum cum voto caſtitatis per mutuum pactum contractui matrimoniali ſubinſertum de ſervando ſemper voto caſtitatis, exhibendo dominium directum in corpus alterius, retento utili in perpetuum, adeò ut ſi daretur deinde voti diſpenſatio, & pactum ſubinſertum mutuo conſenſu reſcinderetur, tunc daretur obligatio ad copulam expedita. Minus autem aptè ab aliis aliter conciliatur, aut dicendo, quod votum caſtitatis nuncupatum ſit à B. Virgine poſt nuptias, aut per hoc, quòd Deipara conſenſerit in obligationem ad copulam, non verò ad ipſam copulam, eo quòd per revelationem ſciebat futuram D. Joſephi caſtimoniam, ſive per hoc, quòd B. Virgo ſolùm contraxerit Sponſalia, non Matrimonium, ſive demum per hoc, quòd Matrimonium Deiparæ cum ſuo Sponſo ſolùm fuerit in ordine ad convivendum in Sancta Societate, non in ordine ad prolem procreandam.

IX. Dominium in inſtanti donationis eſt ſolùm penes donatarium, donatio quippe non eſt actus dominii formalis, ſed radicalis, & reflexi, quatenùs ſupponit in inſtanti antecedente ad donationem dominium formale tamquam materiam deſtruendam per ipſam donationem translativam dominii in donatarium. Dominium in ſolidum plenum, ac perfectum penes plures repugnat, etiam pro primo ſtanti donationis. Nec declinatur repugnantia aut per nudam rei replicationem, aut per hoc quod poſitâ prævisione per ſcientiam mediam, quod duæ voluntates ſint ſemper concordaturæ in ordine ad uſum rei, præfiniatur iſta concordia, & utrique dominium conferatur, ſive illud in priori ad præfinitionem concordiæ conferatur, ſive in poſteriori, ſive concomitanter, & diſparatè, ità ut neque præfinitio concordiæ dependeat à collatione dominii, neq; iſta ab illa.

X. Juſtitia, Virtutum moralium præſtantiſſima, eſt conſtans, & perpetua voluntas tribuendi unicuique jus ſuum: propterea eſt virtus moralis ad alterum in preſſa ſignificatione; reſpicítque medium rei; ac verſatur directè circa operationes exteriores ad alterum ordinatas, indirectè verò circa paſſiones. Analogicè dicitur de Juſtitia commutativa, quæ ordinat cives ad invicem, de diſtributiva, quæ ordinat comunitatem ad cives, de Legali, ac de vindicativa, quæ ordinant cives ad comunitatem, quamvis diverſimodè, illa ſcilicet per obſervantiam le-

Digitized by Google

legum ſpectantium commune bonum; iſta per condignam æqualitem pœnæ cum delicto.

XI. Objectum materiale proximum Juſtitiæ non eſt jus aut activum, aut paſſivum, quippe quod præſupponi debet; ſed eſt ipſa operatio externa alteri debita ex jure ſtricto; Objectum verò materiale remotum ſunt ipſæ res, quæ debentur, & quarum exhibitione alteri ſatisfit. Objectum tamen formale, & ſpecificativum juſtitiæ, ſeu ratio amandi ejus operationes, eſt Honeſtas, quæ relucet in operatione externa juſta alteri debita ex jure ſtricto. Unicâ, & adæquatâ ſolutione ità extinguitur omne debitum, ut iterata ejuſdem debiti ſolutio, ſive ſucceſſivè, ſive ſimultaneè poſita, non poſſit eſſe actus Juſtitiæ. Ad ſatisfaciendum obligationi, ac præcepto juſtitiæ ſive negativo, ſive poſitivo, non datur obligatio operandi ex motivo juſtitiæ; Poteſt quippe fieri ſatis huic obligationi, ſi non lædatur jus alienum; aut ſi læſum reſarciatur, ex quocunque modo id fiat.

XII. Rigoroſa juſtitia exerceri mutuo poteſt inter Patrem, & Filium, etiam non emancipatum, necnon inter conjuges; ſicut etiam inter dominum, & ſervum, ſive is ſit mancipium, ſive verna. Poteſt etiam rigoroſam juſtitiam Creatura erga Deum exercere, ac rigoroſam injuſtitiam; & probabiliter quodvis mortale de facto eſt formaliter injuſtitia ſtrictè dicta Creaturæ adverſùs Deum. Poteſt viciſſim Deus juſtitiam erga Creaturam exercere, cùm poſſit jus preſsè dictum illi conferre, obligando ſe ex contractu oneroſo ad dandam v. gr. gloriam, ut proinde ex juſtitia illam deinde conferat. Optimè autem conciliatur ſupremum, & inabdicabile Dei dominium cum jure ſtricto in Creatura, dicendo, quòd impotentia in Deo tum moralis; tum phyſica ad denegandam gloriam, ex contractu oneroſo promiſſam citra injuſtitiam, ſit impotentia Grammaticalis, non Theologica, eò, quòd oriatur ex perfectione potentiæ non aliter compoſſibilis cum exercitio virtutis juſtitiæ; ſicut impotentia ad mentiendum, & impotentia tum moralis, tum phyſica ad denegandam gloriam ex contractu gratuito promiſſam citra infidelitatem, eſt impotentia Grammaticalis orta ex perfectione potentiæ, quæ non aliter poteſt exercere vir-

tutem fidelitatis. Deus autem conferendo jus ſtrictum Creaturæ utramque poteſt potentiam obligare, & ordinariam, & extraordinariam.

XIII. Injuſtitiæ proprius actus eſt injuria preſsè dicta. Scienti autem, & volenti injuria non irrogatur, dummodo conſenſus in actionem damnificativam ſit plenè liber, & non ſit juridicè nullus; Secùs verò, ſi ſit coactus, aut irritus. Contractus de re turpi neutrum obligat ex contrahentibus; imò uterque tenetur ante patratum facinus pactum reſcindere, & pretium, ſi fortè ſit acceptum, reſtituere. Adimpletâ tamen conditione turpi, obligatur promittens ad pretium ſolvendum, illudque poteſt promiſſarius acceptare, imò etiam exigere, ac retinere. Hinc oritur paradoxum illud, quod non poſſit Judex pro ferenda ſententia juſta pretium acceptum retinere; poſſit verò illud retinere; ſi pro ferenda ſententia injuſta ſit ſolutum, adimpletâ tamen turpi conditione, & cum onere compenſandi damnum parti læſæ.

XIV. Quod accipitur pro cauſa honeſta retineri poteſt, dummodo ea non debeatur ex juſtitia: Quòd ſi ex juſtitia ſit debita, non ſolùm reſtituendum eſt pretium pro illa acceptum, ſed etiam munera, ſi oblata ſint involuntariè, & coactè; idque etiam ſi dubitetur de coactione talis oblationis Contractus uſurarius injuſtitiam continet, non ſecùs ac furtum, unde etiam jure naturæ prohibetur Uſura. Continet pariter injuſtitiam contractus Simoniacus, proinde pretium ex his contractibus acceptum reſtituendum eſt.

XV. Onus reſtituendi ex duplici primaria radice progerminat, videlicet ex injuſta acceptione, & ex re accepta; ad has quippe reducitur obligatio reſtituendi orta ex contractu, & orta ex injuſta damnificatione. Qui obligatur ex prima radice injuſtæ acceptionis, tenetur reddere indemnem dominum, atque adeò ſuis expenſis debet rem ad dominum deferre, & compenſare illi lucrum ceſſans, & damnum emergens: Qui verò tenetur ex ſecunda radice rei acceptæ, poteſt reddere ſe indemnem, atque adeò non tenetur reſtituere, niſi id, in quo factus eſt ditior. Fructus tamen merè induſtriales, qui ex negotiatione pecuniæ alienæ proveniunt, ne ab ipſo quidem fure reſtituendi ſunt.

XVI.

XVI. Non datur onus reſtituendi ſub gravi pro foro interno ex titulo injuſtæ acceptionis ob ſolam culpam Juridicam ante ſententiam Judicis, niſi etiam præceſſerit culpa gravis Theologica, ſeu peccatum mortale contra juſtitiam commutativam. Culpa Theologica levis contra juſtitiam, ſi ſit levis ex parvitate materiæ, parit onus reſtituendi ſub levi; ſi verò ſit levis ex ſemiplena advertentia, ac deliberatione, nunquam parit obligationem reſtituendi ſub gravi, & probabiliter nec ſub levi. Actio contra juſtitiam internè gravis, ſed externè levis, quamvìs graviter damnificet, non parit tamen obligationem reſtituendi ſub gravi. Qui graviter damnificat cum ignorantia craſſa, aut affectata, ad reſtitutionem obligatur, ſecùs verò ſi ignorantia fuerit antecedens, & invincibilis, aut etiam concomitans, & inculpabilis. Res furtiva bonâ fide empta deprehenſo domino reſtitui poteſt eidem furi, ſi aliter pretium recuperari non poſſit, ſi tamen illam quis habuit à fure gratìs, ſeu per donationem, nonniſi domino reſtituenda eſt.

XVII. Meritum, hoc eſt obſequium Deo præſtitum potens ex ſe movere ad retributionem boni ſpiritualis, differt ab Impetratione, quia hæc movet per modum obſequii. Merito condigno competit æqualitas Geometrica cum præmio, qualis eſt inter ſemen, & fructum maximum in corde Principis fœcundiſſimo: accedente promiſſione præmium debetur ex juſtitia; aliter ſolùm connaturaliter exigitur à merito condigno. Meritum verò congruum ex defectu æqualitatis, etiam Geometricæ, retributionem non exigit, etſi convenienter ea detur ex liberalitate Præmiantis.

XVIII. Ut poſſimus de condigno mereri augmentum gratiæ, & vitam æternam, ex parte operis requiritur, ut actus ſit liber, honeſtus, ſupernaturalis; non tamen neceſſario ſupererogationis: debet pariter eſſe arduus, ſeu contemptivus alicujus commodi temporalis, ſed non eſt neceſſè, quòd ſit elicitus, aut imperatus à charitate: Ex parte merentis requiritur ſtatus viæ, & ſtatus gratiæ: ex parte demum præmiantis requiritur promiſſio, ut meritum ſit condignum condignitate perfectâ adeò ut præmium ex juſtitia debeatur. Poteſt autem ſub meritum condignum in alia Providentia cadere gratia ſanctificans danda alteri à peccato immuni, necnon aug-

mentum

mentum gratiæ dandum alteri Juſto. In præſenti providentia nequit Juſtus de condigno mereri perſeverantiam finalem, poteſt tamen illam in alio ordine mereri. Cadit de facto ſub meritum condignum non ſolùm augmentum gratiæ, ſed etiam ipſa gloriæ ſubſtantia, ſeu primus gradus gloriæ.

XIX. Ut detur meritum congruum præmii ſupernaturalis, requiritur ex parte operis, quòd actus ſit liber, moraliter bonus, ſeu honeſtus, intrinſecè ſupernaturalis, & arduus, ſeu contemptivus alicujus commodi temporalis: Requiritur etiam ex parte merentis ſtatus viæ, non tamen ſtatus gratiæ, neque ex parte præmiantis requiritur promiſſio. Poſſunt autem probabiliter Juſti mereri ſibi de congruo reparationem poſt lapſum, necnon perſeverantiam finalem; ſicut etiam peccatori gratiam peccati remiſſivam, & aliis primam gratiam actualem. Incarnationem Sancti Patres meruerunt de congruo quoad temporis anticipationem, & alias circumſtantias; nec repugnat ſecundùm ſe, quòd illam meruerint de congruo, etiam quoad ſubſtantiam.

XX. Ad meriti, ac præmii augmentum confert major gratia in operante; eſto major impietas peccatoris non augeat demeritum operis. Augetur etiam meritum, atque adeò præmium, per multiplicationem quorumcumque actuum ſupernaturalium, etiam remiſſiorum habitu in illos influente. Duratio actûs meritorii tunc auget meritum, quando per talem continuationem multiplicantur exercitia libertatis: aliter ſicut actus exterior ſolùm denominativè liber non auget meritum actûs interni, ità neque continuatio actûs interni, ſi careat novâ libertate formali.

FINIS.

INDEX RERUM

Digitized by Google

INDEX

RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hac Quinta Parte

DE JUSTITIA, ET JURE

Continentur.

Primus numerus deſignat Diſputationem, ſecundus Quæſtionem, tertius numerum marginalem.

A

Acceptio perſonarum, ſeu violatio Juſtitiæ diſtributivæ non trahit onus reſtitutionis. *Diſp. 3. quæſt. 1. num. 7.*

Actus unius virtutis imperare poſſunt actus alterius, etiam ſuperioris. 1. 5. 4.

Actus virtutum infuſarum quomodo opponantur cum habitibus vitioſis. 1. 3. 3.

Actus virtutum moralium infuſarum non opponuntur cum actibus vitiorum oppoſitorum leviter peccaminoſis: Nec actus virtutum naturalium cum actibus vitiorum oppoſitorum graviter peccaminoſis. 1. 3. 5.

Actus vitioſi ſolùm demeritoriè opponuntur cum habitibus infuſis, & cum gratia. 1. 3. 4.

Actus interni imperati moralitatem, & bonitatem deſumunt etiam ab actu imperante. 1. 5. 3.

Digitized by Google

Attritio ſupernaturalis undenam hauriat ſuam ſupernaturalitatem. 1. 2. 9.

B

BEatitudines cur dicantur eſſe octo; & quare fructus Spiritus Sancti duodecim? 1. 6. 3.
Beneficiorum venditio num ſit ſimonia ſolius juris Eccleſiaſtici? 4. 4. 1.
Blandis verbis extorta num ſint reſtitutioni obnoxia? 4. 6. 12.
Blanditiæ voluntarium non minuunt, ſed augent. ib.

C

CReatura exercere poteſt juſtitiam ſtrictè dictam erga Deum. 3. 6. 4. Necnon injuſtitiam. 3. 7. 1. & probabiliter quodvis mortale de facto eſt formaliter ſtricta injuſtitia contra Deum. 3. 7. 5.
Culpa juridica lata, levis, aut leviſſima quandonam pariant onus reſtitutionis? 4. 5. 12.

D

DEus poteſt exercere juſtitiam preſsè dictam erga Creaturam. 3. 8. 10.
Deus conferendo jus ſtrictum Creaturæ obligat potentiam Ordinariam ſimul, & Extraordinariam. 3. 8. 13.
Deus quomodo dicatur reddere debita nulli debens? 3. 8. 19.
Dominium Dei perfectiſſimum quomodo cohæreat cum jure ſtricto in Creatura? 3. 8. 8.
Dominium directum ſeparari poteſt à dominio utili, ſeu ab uſufructu perpetuo, & hac viâ aptè conciliatur Matrimonium Deiparæ cum voto Caſtitatis 2. 3. 3.
Ad Dominium acquirendum requiritur titulus, qui triplex eſt. 2. 1. 13.
Dominium eſt pleniſſimum, ſi ſe extendat ad omnes uſus rei poſſibiles rei ſimul, & domino. 2. 1. 17.
Dominium in inſtanti donationis eſt penes donatàrium. 2. 4. 1.
Dominium plenum ejuſdem rei in ſolidum penes plures repugnat. 2. 5. 2.

De-

Digitized by Google

Dominium eſt poteſtas moralis extendens ſe etiam ad uſus lege non permiſſos: & annullatos,non tamen ad uſus oppoſitos legi conſtitutivæ,aut deſtructivæ necnon diminutivæ dominii. 2. 1. 14.

Dominium ſeparari poteſt ab uſu facti etiam in rebus unico uſu conſumptibilibus. 2. 2. 2.

Dona Spiritûs Sancti realiter à virtutibus infuſis diſtinguuntur. 1. 1. 8.

Donatio non eſt actus Dominii directi,& formalis, ſed reflexi,& radicalis. 2. 4. 3.

Donatio rei temporalis ſub conditione, quod ponatur à donatario res aliqua ſpiritualis, num poſſit aliquando à Simoniæ labe deputari. 4.4.3.

E

EFfectus cauſæ efficientis non poteſt ſimul pendere à duplici cauſa totali,& adæquata. 3. 3. 8.

F

FIliisfamilias competunt bona Caſtrenſia, quaſi caſtrenſia,Profectitia, & Adventitia,4. 5. 1.

Filius furando à Patre aliquando eſt ſolùm injuſtus, aliquando etiam impius. 4.5.6.

Fortitudo quid ſit? 1. 6. 3.

Fructus Spiritus Sancti quare numero duodenario comprehendantur? 1. 6. 3.

Furti materia gravis quænam ea ſit? 4. 5. 16.

Furtiva res empta à fure num poſſit eidem reſtitui ad pretium recuperandum? 4.5.17.

Furtula multiplicata quomodo poſſint parere onus reſtituendi ſub gravi,etiamſi res accepta non extet, nec ex iis fur factus ſit ditior? 4. 5. 10.

G

GLoriæ primus gradus num poſſit cadere ſub meritum condignum? 5. 2. 11.

Gratia præſentis ordinis eſt incompoſſibilis cum peccato mortali habituali, non tamen cum actuali in alia providentia. 1. 3. 10.

Gratia realiter diſtinguitur ab Habitu Charitatis, & à Virtutibus Moralibus infuſis, quamvìs ab iis nunquam ſeparetur. 1.7.5.

Digitized by Google

H

HAbitus virtutum infuſarum, & habitus vitiorum componi poſſunt in quacunque intenſione. L.3.1.
Habitus charitatis realiter à Gratia ſanctificante diſtinguitur. L.7.5.

I

IMperari poſſunt ab actibus virtutis inferioris etiam actus virtutis ſuperioris. L.5.3.
Incarnatio quoad ſubſtantiam num poſſit cadere ſub meritum congruum juſti? 5.3.8.
Ignorantia affectata, craſſa, antecedens, aut concomitans num excuſent ab onere reſtitutionis? 4.5.14.
Injuria quandonam irrogetur ſcienti, & volenti? 4.1.2.
Jus in re & jus ad rem pariunt effectus diverſos. 2.1.9.
Jus metaphyſicè conſideratum quid ſit? 2.1.2. Spectatum ſecundum eſſe phyſicum non importat entitatulam moralem, ac modalem ſuperadditam. 2.1.6.
Juris ſpecies quænam ſint? 2.1.7.
Juſtitia quid ſit, & quænam ejus partes ſubjectivæ? 1.6.2.
Juſtitia ſolùm dividitur in quatuor ſpecies, de quibus tamen non dicitur univocè, ſed analogicè. 3.1.7.
Juſtitiæ diſtributivæ violatio non trahit onus reſtitutionis. 3.1.7.
Juſtitiæ præcepto tam poſitivo, quàm negativo ſatisfit, eſto non ponatur operatio ex motivo juſtitiæ. 3.4.2.
Juſtitia reſpicit medium rei: eaque directè verſatur ſolùm circa operationes exteriores, & indirectè circa paſſiones. 3.1.3.
Juſtitia rigoroſa intercedere poteſt inter Patrem, & Filium, necnon inter ſervum, ac dominum, & inter Conjuges. 3.5.2.
Juſtitia rigoroſa exerceri poteſt à Creatura erga Deum. 3.6.4. Necnon à Deo erga Creaturam. 3.8.1.

L

LUcrum acceptum ob cauſam honeſtam non debitam ex juſtitia retineri poteſt. 4.2.8. ſecus verò ſi accipiatur pro opere ex juſtitia debito. 4.2.10.

Digitized by Google

Lucrum ob turpem cauſam acceptum quandonam retineri poſſit? 4.2.2.
Lucrum ſimoniacè acceptum reſtituendum eſt. 4.4.4.

M

MAcula facti in peccato actuali ſeparari poteſt à macula juris, ac proinde condonari poteſt peccatum in inſtanti, quo fit. 1. 3. 11.
MARIÆ Virginis Matrimonium quânam viâ concilietur cum voto caſtitatis ab eadem nuncupato. 2. 3. 3.
Matrimonium num ſit irritum, ſi contrahatur aut ob metum levem injuſtum, aut ob metum gravem juſtè incuſſum? 4. 6. 6.
Matrimonii ſubſtantiæ adverſantur tres illæ conditiones, vitandi prolem, adulterandi, & quod poſſit diſſolvi. 2. 3. 7.
Meritum condignum in quo differat à congruo? 5. 1. 1. Meriti condigni quænam ſint conditiones ex parte operis? 5. 1. 4. Quænam verò ex parte operantis? 5. 1. 9. Num poſſit juſtus mereri de condigno alteri gratiam, & ſibi reparationem poſt lapſum? 5. 2. 1. Num cadant ſub meritum condignum perſeverantia finalis, auxilia efficacia, prima gratia, & primus gradus gloriæ? 5. 2. 6.
Meriti congrui quænam ſint conditiones ex parte operis, & ex parte operantis? 5. 3. 1. Num ex parte præmiantis requiratur promiſſio? 5. 3. 3. Num poſſit ſub meritum congruum cadere reparatio juſti poſt lapſum, perſeverantia finalis, gratia alicui peccati remiſſiva, & Incarnatio quoad ſubſtantiam? 5. 3. 5.
Meriti principium num poſſit divinitus cadere ſub meritum? 5. 2. 15.
Meritum qualiter augeatur. 5. 3. 10.
Metus levis injuſtè incuſſus non excuſat ab onere reſtituendi ſub gravi. 4. 6. 3.
Metus reverentialis quandonam æquiparetur metui levi injuſto? 4. 6. 7.
Miſſæ ſtipendium quomodo poſſit in pactum deduci citra ſimoniam? 4. 4. 2.
Munera ſponte donata Judici num ſint reſtituenda? 4. 2. 13.

O

OBjectum formale juſtitiæ quodnam ſit, & quodnam objectum materiale proximum ejuſdem virtutis? 3. 2. 2.

P

PEccatum mortale de facto eſt formaliter ſtricta injuſtitia contra Deum. 3. 7. 5.
Peccatum remitti poteſt in inſtanti, quo fit, non ſolùm per extrinſecam condonationem, ſed etiam per gratiam præſentis ordinis. 1. 3. 10.
Perſeverantia finalis in alia providentia cadere poteſt ſub meritum condignum. 5. 2. 6.
Præcepto non ſatisfacit, qui ponit opus præceptum nolendo per illud ſatisfacere. 3. 4. 4.
Preces importunæ æquiparantur metuI levi injuſto, 4. 6. 10.
Principium meriti num poſſit divinitus ſub meritum cadere? 5. 2. 15.
Prodiga promiſſio num obliget? 4. 2. 5.
Profeſſio Religioſa emiſſa aut ob metum levem injuſtum, aut ob metum gravem juſtè incuſſum num ſit valida? 4. 6. 6.
Prudentia quid ſit, & quænam ejus partes ſubjectivæ? 1. 6. 1.

R

REmiſſio debiti coacta eſt nulla, 4. 6. 8.
Reſtituendane ſint quæ metu levi extorquentur? 4. 6. 1. Num etiam extorta blandis verbis? 4. 6. 12.
Reſtituendi obligationi ad duas tandem radices devolvitur, videlicet ex injuſta acceptione, & ex re accepta. 4. 5. 1 Multiplex earum diſcrimen, & varii effectus. 4. 5. 4. Reſtitutionis onus ſub gravi non trahitur à culpa internè gravi, ſed externè levi. 4. 5. 13. Nec à culpa levi ex ſemiplena deliberatione, quamvis materia ſit gravis. 4. 5. 8. Culpa tamen levis ex parvitate materiæ trahit onus reſtituendi ſub levi. *ibid.* Plura furtula quomodo poſſint parere obligationem reſtituendi ſub gravi. 4. 5. 10. Reſtituendi obligatio non datur
ex

Digitized by Google

ex culpa contra juſtitiam juridica, ſi deſit culpa Theologica. 4. 5. 6. Num ab onere reſtitutionis excuſet ignorantia affectata, aut craſſa, aut antecedens, aut concomitans, 4. 5. 14.
Reſtituens aliquid animo illud donandi num ſatisfaciat debito, cujus eſt immemor? 3. 4. 4.

S

SCienti, & volenti quandonam injuria irrogetur. 4. 1. 2.
Servorum obligationes erga dominum, & domini erga ſervos, 3. 5. 1.
Simonia juris Eccleſiaſtici num ſit ejuſdem ſpeciei cum Simonia juris naturalis, eaſdemque pœnas trahat, 4. 4. 10.
Simoniacus contractus injuſtitiam continet, & parit onus reſtitutionis. 4. 4. 4.
Simoniæ culpa num poſſit eſſe venialis ex materiæ parvitate. 4. 4. 7.
Solutio iterata, & adæquata ejuſdem debiti non poteſt eſſe actus juſtitiæ, ſive ponatur ſucceſſivè, ſive ſimultaneè. 3. 3. 1.
Supernaturale Theologicè ſumptum fert de ſe connexionem cum Gratia, ſecus verò ſumptum Philoſophicè. 1. 2. 1.
Supernaturalis actus à naturali non differt neceſſariò ratione objecti formalis. 1. 2. 8.

T

TEmperantia quid ſit; & quænam ejus partes ſubjectivæ, 1. 6. 2.
Temperantiæ virtus ſupernaturalis num recipiatur in appetitu ſenſitivo materiali? 1. 1. 4.
Theologales virtutes à Gratia realiter diſtinguuntur. 1. 1. 5. Diſcriminantur autem à Moralibus, quia illæ habent pro objecto tam formali, & immediato, quàm materiali, & primario ipſum Deum. 1. 2. 4.
Titulus requiſitus ad acquiſitionem dominii eſt triplex. 2. 1. 18.

Digitized by Google

V.

Virtutes per ſe infuſæ ſunt ſupernaturales. 1. 1.1. Non dantur de facto virtutes per accidens infuſæ ſupernaturales, quæ ex frequentatione actuum ſupernaturalium acquirantur,& ad illos facilitent. ibid.

Virtutes Theologales, & Morales infunduntur à Deo in baptiſmo ſimul cum gratia tanquam ejus proprietates. 1.1.2. In baptiſmo fictè ſuſcepto non infunditur cum charactere Baptiſmali Virtus fidei, nec virtus Spei; quamvis iſtæ virtutes remaneant in peccatore poſt peccatum,quod iis non adverſetur. 1. 1. 1.

Virtutes Morales infuſæ realiter à Gratia diſtinguuntur. 1.1.5. Per quid diſcriminentur à Theologalibus? 1. 1. 4.

Virtutes infuſæ diſcriminantur à naturalibus, quia illæ connexionem habent cum gratia ſanctificante. 1. 2. 3. Non differunt à naturalibus neceſſariò ratione objecti formalis. 1.2.8. Quomodo cum vitiis opponantur? 1. 3. 1.

Virtutes Cardinales quænam ſint, & quomodo definiantur? 1. 6. 1.

Virtus poteſt per accidens influere in actum malum. 1.4.1. Poteſt etiam per accidens lædere ſeipſam, influendo in actum malum ſibimet oppoſitum. 1.4.9.

Virtus eſt eſſentialiter virtus, nec poteſt in vitium tranſire, aut è converſo. 1.4.14.

Voluntas poteſt ex motivo communi pluribus objectis materialibus unum illorum libere amplecti, & aliud reſpuere. 1.3.5.

Uſusfructus quid ſit,& quid Uſus juris? 2.1.7.

Uſus facti licitus ſeparari poteſt à dominio, etiam in rebus unico uſu conſumptibilibus. 2.2.2.

Uſurarius contractus etiam jure naturæ prohibetur, tanquam continens injuſtitiam. 4.3.2.

FINIS.

MAG 1079

Digitized by Google